

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 8.

ÅREN

1891—1895.

JÖNKÖPINGS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Jönköpings län har, under de fem år, som denna berättelse omfattar, bibehållit samma *yttre gränser*, som i nästföregående femårsberättelse angifvits, med den förändring allenast, som blifvit en följd deraf att, på sätt nedan omförmäles, vissa oregelbundenheter i den administrativa indelningen beträffande kommuner, som angränsa främmande län, blifvit undanröjda.

Med beräkning af denna förändring utgör länets *ytvidd* 11,522¹⁸ kvadratkilometer. Länets längd från norr till söder utgör omkring 138 kilometer och dess största bredd uppgår till vid pass 141 kilometer.

Länet är beläget mellan 58° 9' 12" och 56° 50' 18" nordlig bredd. Ostligaste och vestligaste punkterna af länet ligga, den förra 2° 23' 24" och den senare 4° 58' 36" från Stockholms observatorium.

Under den sistförflutna femårsperioden hafva följande förändringar i länets administrativa, judiciella, ecklesiastika och kommunala indelning egt rum, nämligen:

1) genom kungl. brefvet den 13 april 1894, hvari förordnats: dels att från 1895 års början skulle i kyrkligt och kommunalt hänseende från Trehörna socken öfverföras till Linderås socken skattelägenheten Risabo eller Orretorp n:r 1 samt till Säby socken fastigheterna Boshem eller Bygget n:r 1, $\frac{1}{16}$ mantal,

och n:r 2, en intägt, Säfsjön n:r 1, $\frac{1}{16}$ mantal, och n:r 2, en odling, Skärpan n:r 1 och 2, $\frac{3}{16}$ mantal, samt Muskekärret eller Skärpan n:r 1, en odling; dock under vilkor att dåvarande presterskap och kyrkobetjening i Trehörna församling skulle under sin tjenstetid bibehållas vid de till dem från de öfverflyttade fastigheterna utgående löneförmåner:

dels att från samma tid följande hemman och lägenheter, hvilka redan förut tillhört Trehörna kyrkosocken, skulle i jordeboken öfverflyttas till Trehörna socken, nämligen från Linderås socken: Stubben eller Kopparp n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Stubben n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Drottningtorp n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Fliseryd n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Flugebo n:r 1, 1 mantal, Haddemålen n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Lodsändan n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Skrufhult n:r 1 och 2, 2 mantal, samt lägenheterna Flugebo n:r 2 och 3, Kopparp och Taseryd n:r 1, två utjordar, och Kirkan n:r 1; samt från Säby socken: Svärdsfall n:r 1, 1 mantal, n:r 2, en utjord, Rönnestad n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Brämålen n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Bärtilsstugan n:r 1, ett ängkärr, Bärtilsstugan eller Älbäcken n:r 2, $\frac{1}{16}$ mantal, Jägersholm n:r 1, $\frac{3}{16}$ mantal, och n:r 2, en odling, Lillfall n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Lärkemålen n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, och n:r 2, en utjord, Rödje n:r 1, 1 mantal, Ödebjörnarp n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, samt lägenheten Klämman eller Elisabeth eller Brämälarestugan; och

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-65.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	5.
3. Näringar.....	13.
Tab. A. Jordens användning och utsädesbeloppet i Jönköpings län åren 1890 och 1895.....	14.
Tab. B. Af statens landbruksingenjörer handlagda förrättningar inom Jönköpings län åren 1891-1895.....	16.
Tab. C. Områden inköpta till kronoparkerna i Jönköpings län åren 1891-1895.....	22.
Tab. D. Kronoparkerna i Jönköpings län år 1895.....	22.
Tab. E. Afsända skogsprodukter (oberäknadt träkol) vid statens jernvägsstationer i Jönköpings län åren 1891-1895.....	23.
Tab. F. Uppgift angående den ungefärliga åtgången af trä m. m. i Jönköpings län år 1895.....	24.
Tab. G. Inom Jönköpings län belägna sjöars och så kallade gölars antal och ytinnehåll.....	27.
Tab. H. Fabriksindustrien i Jönköpings län åren 1891-1895.....	29.
Tab. I. Fabrikerna i Jönköpings län år 1895.....	30.
Tab. K. Handtverkerierna i Jönköpings län åren 1891-1895.....	31.
4. Kommunikationer och varubyten	32.
Tab. L. Sjöfarten till och från Jönköpings hamn åren 1891-1895...	42.
Tab. M. In- och utförsel i Jönköpings hamn af några viktigare varor åren 1891-1895.....	43.
Tab. N. Kreatursmöten och allmänna torgdagar för försäljning af kreatur och landtmannaprodukter inom Jönköpings läns landsbygd år 1895.....	44.
5. Kameralförhållanden.....	45.
Tab. O. Minuthandel med och utskänkning af spirituösa drycker i Jönköpings län åren 1891-1895.....	45.
Tab. P. Uppgift å utarrenderade mindre kronoegendomar, som försålt åren 1891-1895.....	47.
Tab. Q. Taxeringsvärde å fastigheter i Jönköpings län åren 1891- 1895.....	47.
6. Politi.....	51.
Tab. R. Omsättningen vid Riksbankens afdelningskontor i Jönköping och Smålands enskilda banks kontor i Jönköpings län åren 1890 och 1895.....	57.
Tab. S. Omsättningen vid Stockholms handelsbanks afdelningskontor i Jönköping.....	58.
Tab. T. Sparbankerna i Jönköpings län år 1894.....	58.
Tab. U. Jönköpings m. fl. läns pensionsförenings ställning åren 1891-1895.....	60.
Tab. V. Sjukvårdsanstalternas i Jönköpings län verksamhet under åren 1891-1895.....	62.

	Sid.
Tabellbilagor	66-81.
Tab. 1. Folkmängden i Jönköpings län åren 1891-1895.....	66.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Jönköpings län åren 1891-1895.....	67.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Jönköpings län år 1895.....	68.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Jönköpings län år 1895.....	69.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Jönköpings län år 1895.....	71.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Jönköpings län år 1895.....	72.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Jönköpings län år 1895.....	72.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 8.

ÅREN

1891—1895.

JÖNKÖPINGS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Jönköpings län har, under de fem år, som denna berättelse omfattar, bibehållit samma *yttre gränser*, som i nästföregående femårsberättelse angifvits, med den förändring allenast, som blifvit en följd deraf att, på sätt nedan omförmäles, vissa oregelbundenheter i den administrativa indelningen beträffande kommuner, som angränsa främmande län, blifvit undanröjda.

Med beräkning af denna förändring utgör länets *ytvidd* 11,522¹⁸ kvadratkilometer. Länets längd från norr till söder utgör omkring 138 kilometer och dess största bredd uppgår till vid pass 141 kilometer.

Länet är beläget mellan 58° 9' 12" och 56° 50' 18" nordlig bredd. Ostligaste och vestligaste punkterna af länet ligga, den förra 2° 23' 24" och den senare 4° 58' 36" från Stockholms observatorium.

Under den sistförflutna femårsperioden hafva följande förändringar i länets administrativa, judiciella, ecklesiastika och kommunala indelning egt rum, nämligen:

1) genom kungl. brefvet den 13 april 1894, hvari förordnats: dels att från 1895 års början skulle i kyrkligt och kommunalt hänseende från Trehörna socken öfverföras till Linderås socken skattelägenheten Risabo eller Orretorp n:r 1 samt till Säby socken fastigheterna Boshem eller Bygget n:r 1, $\frac{1}{16}$ mantal,

och n:r 2, en intägt, Säfsjön n:r 1, $\frac{1}{16}$ mantal, och n:r 2, en odling, Skärpan n:r 1 och 2, $\frac{3}{16}$ mantal, samt Muskekärret eller Skärpan n:r 1, en odling; dock under vilkor att dåvarande presterskap och kyrkobetjening i Trehörna församling skulle under sin tjenstetid bibehållas vid de till dem från de öfverflyttade fastigheterna utgående löneförmåner:

dels att från samma tid följande hemman och lägenheter, hvilka redan förut tillhört Trehörna kyrkosocken, skulle i jordeboken öfverflyttas till Trehörna socken, nämligen från Linderås socken: Stubben eller Kopparp n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Stubben n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Drottningtorp n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Fliseryd n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Flugebo n:r 1, 1 mantal, Haddemålen n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Lodsändan n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Skrufhult n:r 1 och 2, 2 mantal, samt lägenheterna Flugebo n:r 2 och 3, Kopparp och Taseryd n:r 1, två utjordar, och Kirkan n:r 1; samt från Säby socken: Svärdsfall n:r 1, 1 mantal, n:r 2, en utjord, Rönnestad n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Brämålen n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Bärtilsstugan n:r 1, ett ängkärr, Bärtilsstugan eller Älbäcken n:r 2, $\frac{1}{16}$ mantal, Jägersholm n:r 1, $\frac{3}{16}$ mantal, och n:r 2, en odling, Lillfall n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Lärkemålen n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, och n:r 2, en utjord, Rödje n:r 1, 1 mantal, Ödebjörnar n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, samt lägenheten Klämman eller Elisabeth eller Brämälarestugan; och

skulle samtliga dessa till Trehörna socken öfverflyttade hemman och lägenheter jemväl förläggas från Norra Vedbo härad af Jönköpings län, häradets första länsmansdistrikt, Norra och Södra Vedbo härads fögderi, Norra Vedbo tingslag samt Norra och Södra Vedbo härads domsaga till Lysings härad af Östergötlands län, samma härads länsmansdistrikt, Lysings, Dals och Aska härads fögderi, Lysings tingslag samt Lysings och Göstrings härads domsaga; dock under vilkor att härigenom icke skedde rubbning uti den hemmanen nu tillkommande rätt till andel i Norra Vedbo härads allmänning samt att den hemmanen åliggande väg- och brohållningsskyldighet fortfarande skulle utgöras i enlighet med nu gällande vägdelning, intill dess ändring deri kunde varda af annan anledning föreskrifven; samt

2) enligt kungl. brefvet den 20 april 1894, hvarigenom förordnats:

dels att från 1895 års början hemmanen Bönared n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Gaståsen n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Grytered n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Krämared n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Källekulla n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Sundserod norra n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, och Sundserod Södergård, i jordeboken betecknad med n:r 2, 1 mantal, skulle i kyrkligt och kommunalt hänseende öfverflyttas från Bottnaryds till Bjurbäcks socken, dock under vilkor att nuvarandé kyrkobetjente i Bottnaryds församling skulle under sin tjänstetid bibehållas vid de dem förut tillkommande löneförmåner af hemmanen;

dels ock att från samma tid följande hemman skulle upptagas i jordeboken för Mo härad i Jönköpings län under Bottnaryds socken samt till följd deraf förläggas till Mo härad, samma härads länsmansdistrikt, Tvetå, Vista och Mo härads fögderi, tingslag och domsaga, nämligen:

från Redvägs härad, detta härads norra länsmansdistrikt, Redvägs och Kinds härads fögderi, Redvägs tingslag samt Kinds och Redvägs domsaga hemmanen Svansö eller Öna n:r 1 med Axiö och Ubbared, 2 mantal, Bästhult n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Fagerås n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Hulan n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Högslyckan n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Ingershult n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Lerbacken n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Lökna n:r 1 eller Stora Lökna, $\frac{1}{2}$ mantal, Lökna n:r 2 eller Lilla Lökna, $\frac{1}{4}$ mantal, Löknaport n:r 3, $\frac{1}{8}$ mantal, Lönåsen n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Måleskog n:r 1, $\frac{3}{4}$ mantal, samt Romhult n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal;

från Vartofta härad, Slättängs tingslags vestra länsmansdistrikt, Vartofta fögderi, Slättängs tingslag samt Vartofta och Frökinds domsaga hemmanet Tolabo n:r 1 eller Stora Tolabo, $\frac{1}{2}$ mantal;

och från Vartofta härad, Slättängs tingslags östra länsmansdistrikt, Vartofta fögderi, Slättängs tingslag samt Vartofta och Frökinds domsaga hemmanen Mohemmet n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal, och Oset n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal;

dock under vilkor att gällande väg- och brodelningar i de orter, som af regleringen berördes, fortfarande skulle ega bestånd, till dess ändring deri af annan laglig anledning kunde komma att påkallas, och att hemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Tolabo n:r 1 skulle efter öfverföringen i jordeboken till Bottnaryds socken betecknas med n:r 2.

Genom nu uppräknade öfverflyttningar hafva samtliga de framställningar, som beträffande Jönköpings län omförmålas i det betänkande, som angående reglering af oregelbundenheter i rikets administrativa, judiciella, ecklesiastiska och kommunala in-

delningar afgifvits den 9 oktober 1882 af en dertill förordnad komité, blifvit afgjorda.

I *administrativt* hänseende är länets landsbygd fortfarande indelad i 6 fögderier och 23 länsmansdistrikt. Dessa hafva under den senaste femårsperioden ej undergått någon annan förändring i sitt område, än att genom ofvannämnda öfverflyttningar dels Norra och Södra Vedbo härads fögderi och Norra Vedbo härads första länsmansdistrikt minskats med Jönköpings län af Trehörna kyrkosocken, som numera i sin helhet tillhör Östergötlands län och dels Tvetå, Vista och Mo härads fögderi samt Mo härads länsmansdistrikt ökats med Elfsborgs och Skaraborgs län delar af Bottnaryds socken, som nu ligger uteslutande inom Jönköpings län.

Länets städer äro liksom förut 3.

I *judicielt* afseende är länet äfven under denna femårsperiod deladt i 5 domsagor, men tingslagens antal, som förut varit 9 eller ett för hvarje af länets härad, har från och med periodens början utgjort allenast 7, sedan Kungl. Maj:t den 2 december 1887 beslutit, att Tvetå, Vista och Mo härads domsaga, som förut varit 3 tingslag, skulle från och med den 1 januari 1891 utgöra endast ett tingslag med tingsställe i Jönköping.

Till sitt omfång hafva domsagorna under femårsperioden icke undergått annan förändring, än att, i följd af förutnämnda öfverflyttningar, Jönköpings län del af Trehörna kyrkosocken frantagits Norra Vedbo tingslag af Norra och Södra Vedbo domsaga samt Bottnaryds socken i sin helhet tillagts Tvetå, Vista och Mo domsaga.

I *kommunalt* hänseende räknar länet fortfarande 127 socken-kommuner samt 3 städer och 2 köpingar (Vernamo och Tranås). Genom kungl. brefvet den 17 oktober 1890 har åt Nässjö stationssamhälle tillförsäkrats köpingsrättighet under vilkor, bland annat, att det för köpingen bestämda område blifvit inom tio år derefter behörigen afsöndradt för alltid från det hemman, hvarunder det hittills lydt; men som detta vilkor icke ännu blifvit uppfyllt, har köpingsrättigheten icke kunnat träda i verkställighet.

Samhället har emellertid nyligen genom köp förvärfvat $\frac{1}{4}$ mantal Runneryd, å hvilket större delen af samhället är beläget.

Ehuru sålunda ännu icke utgörande särskild kommun, har Nässjö stationssamhälle, på sätt i föregående femårsberättelser omnämnas, dock i vissa afseenden sina kommunala förhållanden ordnade, i ty att byggnads-, brand- och ordningsstadgarna för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den angår stad, äro för samhället gällande. På sådant sätt ordnade samhället äro äfven Säfsjö, Hvetlanda och Forserum, hvilka samtliga funnos redan vid tiden för sista femårsberättelsen och der omtalas. Beståndet af Forserums stationssamhälle hotades starkt genom den våldeld, som den 29 april 1895 ödelade bolaget Öström & Fischers bobin- och kimröksfabriker i Forserum, af hvilka fabriker samhället till väsentlig del är beroende, men sedan ett nytt bolag bildats, som upptagit fabriksdriften, fastän i mindre skala än förut, har samhällets fortvaro åter blifvit tills vidare betryggadt. Den mantalsskrifna folkmängden i Forserums stationssamhälle var vid slutet af år 1895 1,378 personer, mot 1,450 vid utgången af år 1890. Äfven Nässjö stationssamhälle härjades den 27 maj 1892 af en förödande eldsvåda, som sträckte sig öfver en betydande del af samhällets område och verkat hämmande på samhällets utveckling. I Nässjö var den mantals-

skrifna folkmängden vid 1895 års utgång 1,605 personer, mot 1,727 vid slutet af år 1890. Inom de öfriga ordnade stations-samhällena utgjorde den mantalsskrifna folkmängden vid 1895 års slut 1,341 personer i Säfsjö och 1,143 i Hvetlanda. Motsvarande siffror vid utgången af år 1890 utgjorde för dessa båda samhällen respektive 1,235 och 810 personer. Under år 1893 ifrågasattes, att Hvetlanda bysamhälle skulle söka utverka köpings-rättigheter åt sig; och den 20 juni 1893 hölls inför Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ett sammanträde i ärendet, dervid en komité valdes för åstadkommande af öfverenskommelse mellan bysamhället och den öfriga delen af Hvetlanda socken om vilkoren för deras skiljande från hvarandra; men dessa underhandlingar hafva ännu icke ledt till något slutligt resultat.

Jönköpings län utgör ett landstingsområde.

I kyrkligt hänseende finnas inom länet 62 pastorat, hvilka bestå af 131 församlingar. Af dessa äro 4 stadsförsamlingar, nämligen 2 i Jönköping och 1 i hvardera af Eksjö och Grenna. De båda församlingarne i Jönköpings stad, hvilka hafva hvar sin kyrka, äro dock i flere afseenden att betrakta såsom en församling. Städerna Eksjö och Grenna äro i kyrkligt afseende förenade med hvar sin landsförsamling. Köpingarne bilda ej församling för sig.

De 62 pastoraten bilda 6 kontrakt af Vexjö stift och 2 kontrakt af Linköpings stift, hvarjemte de till Bottnaryds och Stengårdshults pastorat hörande församlingar i Mo härad lyda under Redvägs kontrakt af Skara stift.

Den ecklesiastika indelningen af länet skiljer sig i flere hänseenden afsevärdt från den administrativa indelningen. Så hör till Bottnaryds pastorat, förutom Bottnaryds, Mulseryds och Angerdshestra socknar i Mo härad, jemväl Bjurbäcks socken i Slättängs tingslag af Vartofta härad i Skaraborgs län. Det lilla Mo härad tillhör tre kontrakt, i det Bottnaryds och Stengårdshults pastorat, såsom förut nämnts, lyda under Redvägs kontrakt af Skara stift, Åsenhöga pastorat tillhör Vestbo kontrakt af Vexjö stift och Bonstorps församling, såsom annex till Tofte-ryds församling i Östbo härad, hör under Östbo kontrakt. Häsleby församling i Södra Vedbo härad lyder icke under Södra Vedbo kontrakt, utan är såsom annex tilldeladt Rumskulla pastorat under Tunälans och Sevede kontrakt, hvars öfriga församlingar ligga utom Jönköpings län. Södra Solberga församling i Vestra härad faller icke under Vestra härads kontrakt, utan tillhör, såsom annex till Korsberga pastorat, Östra härads kontrakt.

Beträffande *helso- och sjukvården* har länet under femårsperioden fortfarande omfattat 6 provinsialläkaredistrikt. Af dessa har provinsialläkaren i Jönköpings distrikt tillika varit förste provinsialläkare och vid sin sida haft en biträdande provinsialläkare. Härförutom finnas inom länet 5 extra provinsialläkaredistrikt med stationer för läkarne i Tranås, Nässjö, Vernamo, Södra Unnaryd och Hvetlanda. De tre förstnämnda af dessa extra provinsialläkare hafva förut varit distriktsläkare på samma platser samt, i enlighet med läkareinstruktionen den 31 oktober 1890, antagits till extra provinsialläkare. Extra provinsialläkaretjensten i Södra Unnaryd har deremot inrättats under ifrågasvarande period genom nådiga brefvet den 10 december 1892 och är det enda extra provinsialläkaredistriktet i länet, som åtnjuter statsbidrag. Det extra provinsialläkaredistriktet i Hvetlanda har tillkommit först år 1896 enligt kungl. brefvet den 17 juli samma år.

Stadsläkarne i länet äro till antalet 4, nämligen 2 i Jönköping, 1 i Eksjö och 1 i Grenna.

Enligt gällande *militärdistriktsindelning* tillhör Kungl. Smålands grenadierkår numera Första arméfördelningen, hvaremot öfriga inom länet förlagda trupper lyda under Andra arméfördelningen. Under femårsperioden har bestämts, att det under uppsättning varande Kungl. Andra Göta artilleriregemente skall förläggas i Jönköping och tillhöra andra arméfördelningen.

Rörande värnpliktiges inskrifning är länet fördeladt på Jönköpings och Kalmar regementens inskrifningsområden.

I fråga om *bergshandteringen* faller länet under Södra bergmästaredistriktet.

Med afseende å *skogsvården* hör länet under Smålands distrikt och har inom sitt område 3 jägmästarerovir, nämligen Eksjö revir, omfattande Vista, Östra samt Norra och Södra Vedbo härad, Jönköpings revir, omfattande Tveta, Vestra och Östbo härad, samt Vestbo revir, omfattande Mo och Vestbo härad.

Beträffande *yrkesinspektionen*, som inrättats på grund af lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara, har Jönköpings län till och med år 1894 varit tilldeladt det Södra tjänstgöringsdistriktet, men, sedan riket från och med år 1895 i fråga om yrkesinspektionen indelats i 5 i stället för 4 distrikt, tillhör länet det vestra distriktet.

Med afseende å *allmänna arbeten* faller länet under Östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet.

Landtmäteristaten inom länet utgjordes vid femårsperiodens slut af 1 förste landtmätare, 5 kommissionslandtmätare och 1 vice kommissionslandtmätare.

I fråga om *justeringen af mått och vikt* är länet deladt i två justeringsdistrikt, nr 11 och 12, hvilka dock hafva gemensam justerare.

Länet utgör eget *landtbruksingenjörssdistrikt*.

Under femårsperioden har länet i *Riksdagen* haft 13 representanter enbart för länet, af hvilka 6 suttit i Första kammaren och 7 i Andra kammaren. Af de sistnämnda har 1 utsetts af Jönköpings stad, men de öfriga af landsbygden. Härförutom har af länets städer Eksjö valt riksdagsman tillsammans med städerna Vestervik och Vimmerby i Kalmar län samt Grenna utgjort gemensam valkrets med städerna Vadstena, Skeninge, Söderköping och Motala i Östergötlands län. Under nästkommande tio år kommer emellertid länet att sända ytterligare 1 ledamot af andra kammaren till Riksdagen, enär genom kungl. kungörelsen den 22 maj 1896 Tveta, Vista och Mo härads domsaga blifvit delad i två valkretsar. Enligt samma kungl. kungörelse har äfven den förändring inträdt i den valkrets, hvari staden Eksjö ingätt, att denna valkrets numera utgöres af endast Vestervik och Eksjö. Inom samtliga valkretsar är det omedelbara valsättet genomfördt.

Till sin *allmänna naturbeskaffenhet* har Jönköpings län under den period, hvarom nu är fråga, icke undergått annan förändring, än som blifvit en följd deraf, att frostländigheten på några ställen minskats genom afdikning af sankmarker, samt att a flere håll inom länet större skogsafverkning egt rum.

Länet utgör centrum af södra Sveriges högland, hvilket omfattar, förutom länet, sydöstra Vestergötland, sydvästra Östergötland samt norra och nordöstra delarne af Kronobergs län. Länets höjd öfver hafvet vexlar mellan 1,271 och 500 fot, eller mellan 377³⁵ och 148⁴⁵ meter. Den smala strandremsa utmed

Vetterns södra ända, hvarå Jönköpings stad är belägen, ligger dock blott 296⁶⁵ fot, eller 88⁰⁸ meter öfver hafvet. Högsta punkten inom länet är belägen inom Malmbäcks socken i Vestra härad. Taberg ligger blott 1,154 fot, eller 342⁶¹ meter öfver hafvet.

På detta högland, hvars största del utgöres af Jönköpings län, upprinna nästan alla af södra Sveriges betydligare vattendrag. Flere af dessa, såsom Nissan, Lagan och Emån, flyta ock genom ansenliga sträckor af länet. Detta visar, af hvilken vikt det är icke blott för Jönköpings län utan äfven för de sydligare länen, att skogarne inom detta län icke förödas, ty deraf skulle blifva en följd, att vattnet från den strömdragen omgifvande marken hastigare nedflöte i strömmarne och lätteligen kunde förorsaka öfversvämning. Till förebyggande af sådan skogsförödelse är det ock af stor betydelse, att staten inköper större skogstrakter inom Jönköpings län till skogsparker.

Till följd af sitt höga läge, som saknar motsvarighet söder om Filipstad, har länet ett ganska strängt och kyligt klimat, hvilket inverkar ofördelaktigt på årsväxten, synnerligen som på grund af länets sydliga läge den låga temperaturen icke, såsom i landets nordliga delar, motväges af längre dagsljus under sommaren.

Med ledning af det genom Kungl. Landtbruksstyrelsens försorg under år 1891 upprättade statistiskt geografiska kartverk för riket hafva under innevarande år på bekostnad af länets hushållningssällskap och landsting samt genom Kungl. Landtbruksstyrelsens förmedling uppgjorts följande kartblad särskildt för Jönköpings län:

1) meteorologisk karta öfver tiden för tillfrysning och islossning af insjöar, eqviglacialer samt åskvädrens årliga frekvens;

2) meteorologisk karta, utvisande medeltemperaturen för helt år under åren 1859—1886 och nederbörds mängden för helt år under åren 1860—1890 samt antalet observerade frostnätter inom länet under maj—september 1871—1890 äfvensom uppgifter om vegetationens utveckling;

3) tre meteorologiska kartor, utvisande medeltemperaturen dels under april och maj, dels under juni och juli samt dels under augusti och september månader af åren 1859—1886 äfvensom nederbörds mängden under samma månader af åren 1860—1890; samt

4) landtbrukskarta, utvisande tiden för sädeslagens axbildning, blomning och skörd.

Af dessa kartblad, jemförda med den af Generalstabens topografiska afdelning utgifna höjdkarta öfver södra och mellersta Sverige, framgår, bland annat:

att å det ofvannämnda höglandet, i hvars midt Jönköpings län är beläget, finnas två särskilda köldcentra, bestående det ena af Vestra, Östra och Södra Vedbo härad af Jönköpings län och nordöstra delen af Kronobergs län samt det andra af sydöstra delen af Västergötland och norra delen af Mo härad;

att polen i det förstnämnda köldcentrum är belägen mellan Säfsjö och Hvetlanda;

att Tveta, Vista, Norra Vedbo, Östbo och Vestbo härad äro varmare än de öfriga delarne af länet;

att under den hetaste tiden af året, eller juli månad, den svalaste delen af länet dock är den af sjön Vettern tempererade trakten omkring Jönköping;

att medeltemperaturen för helt år utgjort + 5 grader Celsius i Mo, Södra Vedbo, Vestra och Östra härad samt något deröfver i återstående delar af länet;

att medeltemperaturen under april—juni samt augusti och september månader af åren 1859—1886 varit i Mo, Södra Vedbo, Vestra och Östra härad under april + 3 grader, under maj + 8 grader, under juni + 13 grader, under augusti + 14 grader och under september + 10 grader, allt Celsius;

att medeltiden för tillfrysning af länets insjöar utgör i Vestbo härad den 1 december, i Östra och Vestra härad den 10 november samt i öfriga delen af länet den 20 november;

att medeltiden för islossningen i sjöarne inom länet är den 10 april i Vestbo härad samt den 20 april i länet för öfrigt;

att nederbörden är rikligast i sydvestra delen af länet eller Vestbo härad och sedermera aftager, ju längre öster ut man kommer i länet; hvilket synes bero på, att regnmolnen i allmänhet komma från Vesterhafvet och enligt naturens lagar urladda sig, då de passera öfver höglandet i Västergötland samt vestra och mellersta Småland;

att den årliga nederbörds mängden i medeltal under åren 1860—1890 utgjort i Vestbo härad 600 å 650 mm., i södra delen af Mo härad och Östbo härad 550 mm. samt i öfriga delarne af länet 500 mm.;

att nederbörds mängden är mindre på vären än på sommaren och hösten;

att under åren 1871—1890 endast 12 nätter i följd varit hela tiden frostfria, nämligen nätterna från och med den 29 juli till och med den 9 augusti, och att under samma tidsperiod af månaderna maj—september i maj ingen natt, i juni blott 4 nätter, i juli 20 nätter, i augusti 13 nätter och i september 1 natt varit alla år utan frost;

att tiden för skördens början i allmänhet inom länet är för råg den 10 augusti, för korn den 20 augusti samt för hvete och hafre den 25 augusti; samt

att säden dock mognar något tidigare i Vestbo härad än i den öfriga delen af länet, hvilket torde böra tillskrifvas den rikligare nederbörden i Vestbo, ty detta härad är till större delen mera sandigt och magert än någon annan trakt i länet.

Beträffande *nederbörds mängden* å särskilda tider och orter inom länet hänvisas för öfrigt till följande, efter nämnda kartblad nr 3—5 uppgjorda tabell öfver nederbörden i millimeter i medeltal under april—september månader af åren 1860—1890:

	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.
Vestbo härad	30	45	55	80—85	75—80	70
Östbo och södra delen af Mo härad	30	40—45	45	75	65—70	65
Öfriga delar af länet .	30	35—40	45	65—70	60	50—60

Till den ofvan anmärkta frostländigheten inom länet bidrager i väsentlig mån det stora antalet af *mossar* inom länet. Störst af dessa mossar äro Dumme mosse och Komosse i länets nordvestra del samt Dalamosse ungefär midt i länet, hvilka tre mossar hvardera hålla öfver en mil i längd, äfvensom två i Vestbo och Östbo härad belägna komplexer af mossar, hvilka sträcka sig från sjön Bolmen, den ena i nordvestlig och den andra i nord-

ostlig riktning, samt hvardera äro omkring tre mil i längd. Då samtliga dessa mossar ligga 500—1,000 fot öfver hafvet kunna de otvifvelaktigt torrläggas, och med mosskulturvetenskapens ständiga utveckling komma de säkerligen äfven att med fördel kunna odlas, hvilket skulle lända till stor fördel för Jönköpings län, der jordmänen eljest till stor del består af sand, ofta mosand.

Jordmänen i länet är i allmänhet mager och stenbunden. Länet's nordliga delar, Vista och Norra Vedbo härad samt en del af Tveta härad, äro dock ganska bördiga. Den sparsamma förekomsten af lerjord framgår bland annat deraf, att högst få tegelbruk finnas inom länet, och dessa äro små.

Af hvad ofvan blifvit nämnt följer, att *länets* *afdikning*, i stort sedt, är ett önskemål för länet's jordbruk. Detta skulle härigenom kunna vinna en högst betydlig utveckling, hvarjemte dimmor och frost skulle förminska. En sådan afdikning kräfver dock dryga kostnader såväl för markens torrläggning som för odling och byggnader m. m. och det möter stor svårighet, äfven med nuvarande bestämmelser om statslån och statsanslag för dylikt ändamål, att bland de i företagen närmast intresserade samla tillräckliga medel dertill, synnerligast som mossarne nästan öfverallt tillhöra en mängd smärre gårdar, hvilka egas af mindre bemedlade jordbrukare. Önskligt vore derföre, om de stora nödvändiga aflopskanalerna jemte den för dessas upptagande oundgängliga utrifningen af några mindre vattenverk kunde utföras

på bekostnad af staten med bidrag af länet's landsting och hushållningssällskap.

Under femårsperioden 1891—1895 har staten haft en *meteorologisk station* inom länet, nämligen i Jönköping. Antalet privata stationer å länet's landsbygd för nederbördsiakttagelser utgjorde år 1895 22, mot 26 år 1890. Anledningen till denna minskning torde vara, att dessa privata stationer, hvilka medföra åtskilligt besvär, icke, såsom i flere andra län, antjuta understöd af länet's hushållningssällskap. Intresset för sjelfva saken torde emellertid inom länet hafva varit ungefär lika stort under denna period som under den föregående.

Af *Sveriges geologiska undersökning* hafva inom Jönköpings län under denna period icke några andra arbeten blifvit utförda än rekognoscering och kartläggning af trakten omkring Jönköping. Detta kartblad, som skall benämnas Jönköpingsbladet, väntas dock icke blifva färdigt förr än om ett par år. Hittills utgifna geologiska kartblad, som antingen helt och hållet eller delvis omfatta länet, äro bladen Ölme stad, Vexjö, Lenhofda, Hvetlanda, Nydala och Nissafors, hvilka samtliga äro i skalan 1:200,000. Under utgifning är bladet Ulricehamn, som omfattar en del af Mo härad. Innan länet's geologiska kartläggning blifver fullbordad, återstå vidare kartbladet Hjo, som bland annat omfattar nordligaste delen af Norra Vedbo härad, samt bladet Vimmerby, som äfven berör en mindre del af länet.

2. Invånare.

Bilagda **tabell 1** innehåller redogörelse för länet's folk-mängd vid slutet af hvarje af de ifrågasvarande fem åren.

Den *kyrkoskrifna folk-mängden* utgjorde enligt samma tabell den 31 december 1895 195,856 personer, mot 193,704 den 31 december 1890. Folk-mängden har alltså under perioden ökat med 2,152 personer. Under föregående perioden minskades folk-mängden med 3,688 personer. Äfven under de tvenne af de tre första åren af den ifrågasvarande perioden minskades länet's folk-mängd, men derefter inträdde stegring af folk-mängden. Anledningen härtill torde få sökas närmast i den under de sista åren minskade utvandringen till främmande land och den ökade återinflyttningen till riket. Andra orsaker äro utvecklingen af industrien inom länet och de deraf följande gynsamare tillfällena till erhållande af utkomst och arbetsförtjeust i hemorten samt i ringa mån det äfven på landsbygden genom de sista årens skördar något litet förbättrade ekonomiska tillståndet.

Af befolkningen voro vid slutet af perioden 1891—1895 25,556 boende i städerna, och hade deraf Jönköping 21,015, Eksjö 3,442 och Grenna 1,099 invånare. Återstoden, 170,300, kom på landsbygden, der de på de särskilda häraderna voro fördelade på följande sätt, med följande befolkningstäthet på 1 kvadratkilometer:

	Invånare.	På qvkm.
Tveta härad	23,759	25
Vista »	7,704	25
Mo »	7,579	8
Norra Vedbo »	17,218	17
Södra Vedbo »	14,117	14
Östra »	22,814	16
Vestra »	29,628	15
Östbo »	20,798	12
Vestbo »	26,683	12
Länets landsbygd	170,300	15

Den *mantalsskrifna folk-mängden* utgjorde den 31 december 1895 195,551 personer, deraf 94,246 män och 101,305 kvinnor, och den 31 december 1890 194,850 personer, deraf 93,879 män och 100,971 kvinnor, samt har således ökat med 701 personer. Skillnaden mellan den mantalsskrifna och den kyrkoskrifna folk-mängden, som vid periodens början var 1,146 personer, uppgick vid dess slut allenast till 305 personer. Härvid är ock att märka, att vid periodens början öfversteg den mantalsskrifna folk-mängden den kyrkoskrifna, men vid periodens slut var förhållandet motsatt, ehuru skillnaden utjmnats till ett mindre tal. Ännu under de tre första åren under perioden var den mantalsskrifna folk-mängden högre än den kyrkoskrifna, med respektive 573, 816 och 476 personer, men år 1894 vände sig förhållandet, så att den mantalsskrifna folk-mängden understeg den kyrkoskrifna med 728 personer. Denna förändring torde få tillskrifvas de nya förordningarne af den 6 augusti 1894 om mantalsskrifning samt angående kyrkoböckers förande, hvilka första gången tillämpats vid skrifningarne samma år.

Af den mantalsskrifna befolkningen kom vid periodens slut på städerna 25,384 invånare, deraf 20,834 på Jönköping, 3,445 på Eksjö och 1,105 på Grenna. På landsbygden utgjorde den mantalsskrifna folk-mängden vid samma tid 170,167 invånare, hvilka voro fördelade på länet's fögderier såhunda:

	Mankön.	Qvinnön.	Summa.
Tveta, Vista och Mo härad's fögderi	19,262	19,736	38,998
Norra och Södra Vedbo »	15,157	16,418	31,575
Östra härad's fögderi	10,959	11,789	22,748
Vestra »	14,535	15,211	29,746
Östbo »	10,218	10,600	20,818
Vestbo »	12,892	13,747	26,639
Summa	82,963	87,204	170,167

Den mantalsskrifna folkmängden i länets köpingar utgjorde den 31 december 1895 848 personer i Vernamo och 1,662 personer i Tranås, mot respektive 674 och 1,366 personer vid utgången af år 1890.

Folkökningen inom länet under perioden kommer hufvudsakligen på Jönköpings stad, der densamma utgjort 1,333 personer. I Eksjö tillväxte invånareantalet under perioden med 224. I Grenna deremot har folkmängden äfven under ifrågavarande period nedgått, i det att invånareantalet derstädes under perioden minskats med 70 personer. På landsbygden utgör folkökningen under samma tid i sin helhet 665 personer. I de flesta häradena har dock folkmängden minskats. Endast i Tvetå, Norra Vedbo och Östra härad har befolkningen vuxit. Folkmängdens ökning eller minskning inom de olika häradena under perioden framgår af följande tablä:

		Ökning.	Minskning.
Tvetå	härad	1,267	—
Vista	»	—	94
Mo	»	—	78
Norra Vedbo	»	72	—
Södra Vedbo	»	—	114
Östra	»	504	—
Vestra	»	—	539
Östbo	»	—	157
Vestbo	»	—	196

Den betydliga ökningen af folkmängden i Tvetå härad har hufvudsakligen sin grund i utvecklingen af de industriela etablissemanten vid Husqvarna och Norrahammar samt tillväxten af Nässjö stationssamhälle. Inom Forserums stationssamhälle har deremot invånareantalet minskats i anledning af den ofvannämnda förhärjande eldsvådan derstädes den 29 april 1895. I Mo härad har folkmängden minskats, oaktadt det under år 1895 genom territoriela öfverflyttningar fått 254 nya invånare inom sitt område. Ökningen af befolkningen inom Norra Vedbo härad har till största delen sin anledning i tillväxten af Tranås köping, hvars invånareantal under perioden ökats med 314 personer, samt uppblomstringen af industriela inrättningar i köpingens närhet. Genom öfverflyttningen af Jönköpings länsdel af Trehörna socken till Östergötlands län förlorade häradet 311 invånare, hvadan den ändock skedda folkökningen inom häradet är så mycket anmärkningsvärdare. Tillväxten af folkmängden i Östra härad har sin egentliga grund i utvecklingen af Hvetlanda bysamhälle och industriela inrättningar i dess närhet. Endast i Hvetlanda bysamhälle har folkmängden under perioden vuxit från 810 till 1,143 personer.

I allmänhet torde kunna sägas, att befolkningen under perioden ökats i de delar af länet, der industri bedrifves, hvar emot utöfvarne af landets modernäring, eller den rent jordbruksidkande befolkningen, minskats inom länet. Orsaken till sistnämnda minskning är icke att söka vare sig uti någon afsevärd nedgång af antalet födda inom länet eller uti någon ovanlig dödlighet. Under perioden föddes 25,566 personer, mot 26,755 åren 1886—1890. Antalet af döde var under åren 1891—1895 14,190 personer, mot 14,548 under åren 1886—1890. Anledningen till den jordbruksidkande befolkningens aftagande torde deremot böra tillskrifvas dels emigrationen till främmande land och dels de tryckta förhållanden, hvarunder jordbruksnäringen under femårsperioden arbetat.

Enligt till Länsstyrelsen inkomna uppgifter hafva under perioden från länet *utvandrat* 8,137 personer. Af dessa voro 1,380 från städerna och 6,757 från landsbygden. Det ojemförligt största antalet utflyttade till Nordamerika. Från främmande land invandrade under perioden 1,270, deraf de flesta från Norra Amerika.

Fördelade på de särskilda städerna och häradena, ställer sig utvandringen och invandringen under perioden sålunda:

	Utvandrande.	Invandrande.
Jönköping	1,164	128
Eksjö	139	26
Grenna	77	14
Tvetå, Vista och Mo	1,527	202
Norra Vedbo	623	67
Södra Vedbo	454	67
Östra	853	167
Vestra	1,433	158
Östbo	543	72
Vestbo	1,324	369

Under de särskilda åren af perioden utgjorde antalet ut- och invandrande i länet:

	Utvandrande.	Invandrande.
År 1891	2,278	211
» 1892	2,455	211
» 1893	2,133	233
» 1894	609	459
» 1895	662	156
Summa	8,137	1,270

Under föregående femårsperioden utgjorde antalet emigranter 13,362 samt de invandrande 764 personer, hvadan en betydande minskning af emigrationen egt rum, särskildt under periodens båda sista år, under det att deremot återinflyttningen till riket ökats. Beveklsegrunden till utvandringen synes i allmänhet hafva sin grund i förhoppningen att vinna en förbättrad ekonomisk ställning, hvilken förhoppning dock under de senare åren blifvit allt oftare gäckad, synnerligast till följd af de svårare konjunkturerna i Norra Amerika med starkt vexlande arbetstillfällen — något som i sin ordning föranledt den ganska betydliga återinvandringen till riket. Från Vestbo härad förspörjes emellertid, att utvandringen under periodens sista år ånyo tilltagit. Någon politisk anledning till emigrationen synes ej hafva förefunnits. Utvandringen har för ett betydligt antal underlättats genom resekostnadsbidrag, som hemsändts från till Amerika förut utflyttade släktingar. De utvandrande hafva i allmänhet varit personer i sin bästa ålder, hvadan utvandringen borttagit mycken arbetskraft, i synnerhet för jordbruket. Derigenom att de arbetskraftiga och »närande» samhällsmedlemmarnes antal minskats genom emigrationen, under det att deremot de ålderdomssvaga eller »tärande» invånarne kvarstannat och i förhållande till de kraftigaste åldrarna blifvit talrikare efter emigrationen än förut, har äfven fattigvårdstungan vuxit i anmärkningsvärd grad. Under perioden 1891—1895 har dock förhållandet i detta hänseende blifvit något gynnsammare än under den näst föregående perioden, hvilket i väsentlig mån torde kunna tillskrifvas den minskade emigrationen.

Antalet personer å landsbygden (oafsedt köpingarne), som under åren 1891—1895 åtnjutit fattigvård, samt deras tillväxt eller minskning framgår af följande tablå:

År	Antal understöds-tagare.	Tillväxt (+) eller minskning (—) från föregående år.	
		Antal.	%.
År 1891	8,731	+ 129	+ 1.5
> 1892	8,545	— 186	— 2.1
> 1893	8,439	— 106	— 1.2
> 1894	8,338	— 101	— 1.2
> 1895	8,013	— 325	— 3.9

Ett ganska stort antal personer begifver sig äfven från länet till andra orter inom riket för att der söka arbetsförtjenst. Detta är särskildt förhållandet med befolkningen i Vestra och Vestbo härad. Så uppgifves, att från Vestra härad 1,219 personer under perioden uttagit så kallade arbetsbetyg för att söka arbete å andra platser inom riket, samt att antalet dylika arbets-sökande från häradet i verkligheten varit vida större, enär en stor del af de arbetssökande icke uttagit arbetsbetyg. Flertalet af dessa arbetssökande har emellertid sedermera återvändt till hemorten. Mer än halfva antalet af nämnda arbetssökande från Vestra härad lär hafva varit från en enda socken, nämligen den stora Hjelmeryds socken. Från Vestbo härad skola omkring 1,170 personer årligen under perioden hafva förskaffat sig arbetsförtjenst å andra orter inom landet.

Så kallade *tattare* finnas till ett fåtal inom länet, såväl i Vestra härad som i Vestbo härad's gränsocknar mot Hallands län. Dessa menniskor utgöra en skräck för den öfriga befolkningen på grund af sitt vilda lynne och sin böjelse för tjufnad. De bidraga ock till fattigvårdstungans ökande i deras hemort, i det de dels till följd af sin benägenhet för ett kringvandrande lefnadssätt ofta öfvergifva hustrur och barn på längre eller kortare tider och då lemna dem i nöd, så att fattigvårdsstyrelsen måste ingripa, dels ock på ålderdomen ofta falla fattigvården till last, enär de äro böjda för ett lättjefullt lif och i allmänhet snart förstöra sin arbetsförtjenst. Folket i orten betraktar dem såsom en verklig landsplåga och är synnerligen angeläget att blifva dem qvitt. Så har nyligen i Femsjö socken af Vestbo härad församlingen, för att blifva befriad från dessa så kallade tattare, inköpt dessas hemmansdel och för sådant ändamål upptagit ett kommunallån.

Under perioden har länet varit förskonadt från någon allmän eller svårare farsot och det *allmänna helsotillståndet* under samma tid kan anses hafva varit tillfredsställande. Tre fall af smittkoppor, deraf ett med dödlig utgång, förekommo under år 1894. Af smittosamma sjukdomar förekommo under perioden hufvudsakligen difteri, skarlakansfeber, mässling och influensa. Mest utbredda af dessa voro skarlakansfebern och influensan. Skarlakansfebern var svårast under år 1894, då den förekom hela året. Influensan uppträdde öfver hela länet på våren 1891, i början af år 1892, i början och slutet af år 1893 samt i början af år 1894.

Följande med ledning af förste provinsialläkarens i länet embetsberättelser uppgjorda tablå utvisar antalet anmälda fall af sistnämnda fyra *sjukdomar* under perioden:

År.	Difteri.		Skarlakansfeber.		Mässling.		Influensa. ¹⁾	
	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.	Insjuknade.	Döde.
1891	235	73	344	43	245	10	1,369	21
1892	46	27	118	16	8	—	1,441	17
1893	294	76	629	57	4	—	1,736	15
1894	258	80	758	83	302	—	561	15
1895	96	22	256	15	621	11	267	9

Den allmänna hygienin inom länet har under perioden gått betydligt framåt och härtill har i väsentlig mån bidragit den verksamhet, som utvecklats af förste provinsialläkaren på grund af läkareinstruktionen den 31 oktober 1890 och af vederbörande yrkesinspektör i enlighet med lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara.

Lungnoten, för hvars bekämpande den allmänna meningen i landet nu börjar fordra mera verkamma åtgärder, har varit den sjukdom, som i länets städer förorsakat det största antalet dödsfall. De i denna sjukdom döda hafva i städerna inom länet utgjort under år 1891 18.73 %, under år 1892 14.37 %, under år 1893 17.70 %, under år 1894 13.96 % och under år 1895 14.88 % af samtliga dödsfall.

Någon allmän missväxt har icke under perioden förekommit. Tvärtom hafva skördarne varit fullt medelgoda. Vål har härigenom *den ekonomiska ställningen å landsbygden* blifvit något bättre än under den föregående perioden, men den är dock fortfarande ganska tryckt. De mest bidragande orsakerna härtill äro de höga arbetslönerna, den dryga räntan å länen i hypoteksföreningen och det jemförelsevis låga priset å landtmannaprodukter. En annan anledning är utskyldernas stigande, särskildt genom tillkomsten af vägskatten, hvilken till en början efter nya väglagens införande kommer att hålla sig ganska hög till följd af de stora kostnaderna för vägnämnder och vägdelningar. De af länets jordbrukare, som stått sig bäst, äro de mycket små landtbrukarne, hvilka kunnat sköta sin jord endast med biträde af sin egen familj. Då deremot aflönade arbetare eller tjenare behöft användas, har produktionskostnaden för jordbrukets alster blifvit för hög i förhållande till det låga pris, som för desamma kunnat betingas. Den småländska jorden har, i likhet med hvad förhållandet varit inom större delen af riket, under en längre följd af år blifvit för hårdt belastad med inteckningar, i synnerhet till hypoteksföreningen. Den behållna afkomsten af hemmansbruket har derföre, med frånräknande af hvad som behöfts för det oundgängligaste lefnadsbehovet, i sin helhet åtgått till betalning af räntor. Då hemmansdelarne, hvilka i allmänhet äro små, gå i handel, öfvertagas vanligen de vidlidande inteckningarne, hvarigenom den kontanta köpeskillingen blir obetydlig: och som köparne i allmänhet efter köpet sakna andra tillgångar än sjelfva fastigheten, fattas dem från början nödigt rörelsekapital för jordens rätta brukande. Följden blir ofta, att jorden vanskötes och skogen afverkas samt att hemmansdelen derefter säljes exekutivt till ett pris, som långt understiger såväl taxeringsvärdet som inteckningarnes belopp. Ej sällan har på de senare åren inträffat, att hypoteksföreningen, hvars inteckningar alltid äro

¹⁾ Talen afse blott städerna Jönköping och Grenna, enär i rapporterna från andra delar af länet influensan ej upptagits såsom särskild sjukdomsgrupp.

de första i fastigheterna och i allmänhet ligga under, men eljest obetydligt öfver hälften af taxeringsvärdet, nödgats inropa såväl större som mindre fastigheter för att rädda sina inteckningar.

Det är emellertid att märka, att fastigheterna i Jönköpings län i allmänhet icke äro så hårdt intecknade som i flertalet öfriga län. Förhållandet härutinnan har dock under perioden något försämrats. Vid 1895 års slut uppgick nämligen i Jönköpings län inteckningsbeloppet till 41.4 % af fastigheternas taxeringsvärde, under det motsvarande siffror år 1890 var 40.1 %. I hela riket beräknades inteckningarna uppgå under år 1895 till 45.3 % och under år 1890 till 44.8 % af fastigheternas taxeringsvärde.

I allmänhet hafva landtmännen uppfört för dyrbara och stora byggnader å sina gårdar, hvilket framgår af det höga brandförsäkringsvärdet å deras äbyggnader i förhållande till hemmanens taxeringsvärden.

För att visa, huru lågt pris egendommar betinga vid exekutiva auktioner, meddelas här en förteckning å de under perioden å *landskansliet exekutivt försålda egendommar* jemte uppgift å egendomarnes taxeringsvärden samt de för dem erhållna köpeskillingar:

År.	Egendomens namn.	Socken.	Taxeringsvärde. Kronor.	Köpeskilling. Kronor.
1891	^{68/612} mtl krsk. Hemmershult . . .	Fryele	3,150	2,500
	^{1/4} mtl skfr. Gynnås Smedsgård . .	Åsenhöga	2,700	1,250
	^{1/4} > krsk. Lallabo Yitra	Burseryd	4,300	2,070
	^{1/4} > frälse Hjertnäs Mellangård . .	Hjertlanda	8,500	4,310
	^{1/32} > > Åkersände	Norra Sandsjö	1,800	1,500
	2 > > Nöbbeled	Flisby	54,000	41,000
1892	^{3 1/8} > fr. säteri Gransbo med tillhörande Brandsbo samt ^{1/2} mtl fr. Rya	Säby	100,000	72,200
	Från ^{1/4} mtl krsk. rusth. Runneryd afsöndr. tomten n:r 9 B om 6,426 qv.-fot	Nässjö	8,500	10,100
	^{1/4} mtl Anabråna	Näsby	6,500	5,950
	^{2 1/2} > fr. säteri Näsbyholm, ^{1/8} mtl krsk. Sjöåkra n:r 1 och ^{4 1/4} af Gunnaryds utjord	Fryele	76,000	67,000
	^{1/10} mtl fr. säteri Hattsjöhult	Norra Sandsjö	7,200	5,000
	2 > fr. Ramqvilla Norr- och Södergård	Ramqvilla	43,000	34,800
	^{1/4} mtl fr. Ormaryd	Norra Solberga	7,000	8,575
	^{1/4} > Herrstensbo	Eksjö	8,000	7,000
	3 > Eksjöhofgård jemte derifrån afsöndrade 3 tnl. 14'9 kppl., en jordplan om 1' 2 tnl. samt en jordplan om 31'3 kppl.	Vallsjö	75,200	55,000
	1 mtl säteri Röksberg n:r 1 med tillh. qvarn, fabriktomt jemte ^{1/2} af Rösas tegelbruk	Mulseryd	32,700	20,000
1893	^{1/2} mtl krsk. Slätteryd Södergård . .	Malmhäck	8,100	8,500
	^{3/10} > fr. Elgaryd Frälsegård	Bottnaryd	4,500	1,000
	^{1/2} > fr. Esehylte	Långaryd	5,000	4,200
	Från ^{1/12} mtl krsk. rusth. Påskarp afsöndrade tomten n:r 4 vid Solberga jernvägstation	Norra Solberga	3,000	2,500

År.	Egendomens namn.	Socken.	Taxeringsvärde. Kronor.	Köpeskilling. Kronor.
1893	^{1/2} mtl Ryd Södergård	Jersnäs	7,000	6,000
	^{1/12} af lägenheten Åholm, afsöndrad från ^{1/4} mtl Ånhult	Norra Sandsjö	83.33	5
1894	^{1/8} mtl krsk. Ågersryd Norregård . .	Askeryd	10,900	14,500
	^{1/2} > krsk. rusth. Syreda n:r 1 med andel i utjorden Skinkemad	Flisby	23,000	25,000
	^{1/2} af lägenheten Madvallen, afsöndr. fr. ^{1/4} mtl krsk. rusth. Åker Norrgård	Nässjö	1,400	2,375
	^{1/8} mtl fr. Ornestorp	Stockaryd	4,800	4,505
	^{1/8} > fr. Intäkten n:r 1	Hånger	4,100	5,950
	^{1/6} > krsk. Bohult n:r 1	Tofteryd	6,000	3,650
	2 > fr. säteri Segerstad Stora n:r 1 och ^{1/4} mtl fr. Attaryd n:r 1	Reftele	37,500	28,400
	Lägenheten Udden om 5 tnl. eller 28 qv.-ref.	Flisby	10,000	6,500
	1 mtl sk. säteri rusth. Hagersryd Norregård, ^{3/4} mtl krsk. Hagersryd Mellangård samt Vantorps qvarn och såg	Eksjö	56,700	49,500
	Spaafors jernbruk och underlyd. 1 mtl fr. Vallgård	Norra Unnaryd	18,000	20,000
	1 mtl fr. Hallsnäs och ^{1/4} mtl Humletorp	Ramqvilla	58,700	40,000
1895	^{1/6} mtl krsk. Slåthult	Hjelmeryd	4,000	4,500
	Lägenheten Silfverbäcken om 31 qv.-ref. 50 qv.-stänger	Byarum	600	650
	^{1/4} mtl krsk. Lutarp Skattegård och ^{1/8} mtl fr. Lutarp Östergård	Svarttorp	9,000	8,500
	Lägenheten Jutabo, afsöndrad från ^{1/12} mtl krsk. Pukarp n:r 1	Tofteryd	800	1,350
	Frälsehemmanen Dröspult Skattegård n:r 1 och Dröspult Frälsegård n:r 2, hvardera ^{1/2} mtl samt	Jerstorp	60,000	27,500
	^{1/2} mtl krsk. Stibberyd n:r 1	Bankeryd		
	Andelar af tomterna n:r 4 och 5 å lägenheten Gröndal vid Säfsjö jernvägstation	Vallsjö	3,850	3,850
	1 mtl fr. säteri Gafö Stora n:r 1 . . .	Dannäs	28,000	17,600
	1 > krsk. Käljutan n:r 1 eller Strömsberg jemte qvarn och såg . .	Nye	33,500	31,000
	^{1/4} mtl krsk. Ushult	Södra Unnaryd	3,000	3,000

Ehuru den jordbrukande befolkningen sålunda haft att kämpa med ekonomiska svårigheter, har den dock ordentligt erlagt sina utskylder. Åren 1891 och 1895 ingick en stor del af länets kronoarrendatorer till Kungl. Maj:t med underdåniga ansökningar om anstånd med arrendenas erläggande, men dessa ansökningar lemnades af Kungl. Maj:t utan bifall. Vid under perioden skedda förnyade utarrenderingar af kronodomäner hafva emellertid arrendena i allmänhet ej obetydligt nedsatts.

Taxeringsvärdet å jordbruksfastigheterna i länet, hvilket under nästföregående perioden i allmänhet nedsattes med 10 %, har sedermera åter stigit i ringa mån, så att nämnda värde

var något högre vid periodens slut än vid dess början. Denna stegring får till en mycket väsentlig del tillskrifvas försäljningen af kronodomäner under perioden, hvilkas köpeskillningar med nära 300,000 kronor öfverstego deras taxeringsvärden. Öfriga orsaker till stegringen äro den fortgående egostyckningen, verkställda odlingar m. m. Taxeringsvärdets nedgång och stigning visas af följande tablå öfver detta värde för jordbruksfastigheter å landsbygden åren 1886—1895:

1886	97,192,000 kr.	1893	90,909,700 kr.
1890	90,166,000 »	1894	91,345,300 »
1891	90,173,400 »	1895	90,778,300 »
1892	90,202,400 »		

Antalet *lagsökningar*, utmätningar och *konkurser* inom länet hafva under perioden minskats i förhållande till deras antal under förra perioden. De till Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inkomna lagsökningar samt antalet inkomna konkursansökningar utgjorde:

	Lagsökningar.	Konkurser.
År 1886	2,116	183
» 1887	2,313	178
» 1888	1,949	156
» 1889	1,212	72
» 1890	823	78
» 1891	883	65
» 1892	1,067	108
» 1893	1,086	94
» 1894	784	86
» 1895	940	78

Denna nedgång af utsökningsmålens och konkursernas antal utgör, äfven om den hufvudsakligen får tillskrifvas andra orsaker, i sin mån ett hedrande vittnesbörd om allmogens sparsamhet och små behof samt sträfvan att göra rätt för sig. Den böjelse för flärd och njutningslystnad, som i flere delar af riket med tätt befolkade och rika slättbygder spridt sig äfven till landsbygden, har icke ännu vunnit mycket insteg hos de egentlige dannemännen på den småländska skogsbygden.

Annorlunda är det med den ekonomiska ställningen i länets *städer*. Der hafva under perioden alltjemt handel och industri nått högre utveckling och befolkningen tillvuxit. Undantag härifrån gör dock länets minsta stad, Grenna, hvilken kan anses hafva snarare gått något tillbaka än framåt.

Antalet personer i länet, som äro *befriade från mantalspenningars utgörande*, har, på sätt tabell I utvisar, väsentligen minskats, oaktadt folkmängden ökats. Nämda antal uppgick år 1890 till 100,100 af 194,850 mantalsskrifne eller 51.4%, men år 1895 till allenast 95,436 af 195,551 eller 48.8%. Denna minskning torde dock till största delen vara beroende af tillkomsten utaf den nya mantalsskrifningsförordningen den 6 augusti 1894, genom hvilken de långa förteckningarna öfver »obefintliga» försvunnit.

Arbetsklassens villkor hafva under perioden varit i ständigt stigande såväl i städerna som på landet. Arbetslönerna hafva nämligen under hela perioden hållit sig jemböjelsevis höga, såväl till följd af ökade arbetstillfällen genom industriens utveckling som på grund af den förlust af arbetskrafter, som emigrationen medfört. Å andra sidan hafva prisen å lifsförnödenheter varit

temligen låga, så att arbetarne varit i tillfälle att göra betydande besparingar. Att så ock i många fall skett, visar sig af de anse- nliga penningebelopp, som insatts af arbetare såväl i postspar- banken som i de vanliga sparbankerna inom länet. Större delen af de ökade inkomsterna torde dock arbetarne hafva använt till att förbättra sina lefnadsvilkor i allmänhet, d. v. s. i afseende på föda, kläder, bohag och bostad. Härom är ju icke något att säga, om blott behöriga gränser iakttagas. Att arbetaren an- vänder sina ökade inkomster till att skaffa sig sundare och kraftigare föda samt att i öfrigt befordra sitt välbefinnande ge- nom ökad snygghet såväl i sin klädedrägt som i afseende på sin bostad, får man icke förtänka. Ofta öfverskridas emellertid dessa gränser, särskildt af de ogifta arbetarne, hvilka i allmänhet äro lika högt aflönade som de gifta och derföre skulle kunna vara bättre i tillfälle att göra besparingar. Det är af stor vigt för arbetaren att noga akta sig för att grundlägga vanor, som han, då han får familj eller denna tillväxer, icke kan tillfreds- ställa. Han borde tvärtom vinnlägga sig om att sammanspara ett litet kapital för framtida behof. Detta sker emellertid mycket mindre, än som vederborde. I många fall inträder äfven hos arbetaren njutningslystnad och böjelse för flärd och lyx. Om sedermera de ökade lefnadsbehofven af en eller annan anledning icke kunna tillfredsställas, uppkommer missnöje.

Från *socialistiska* agitatorer har emellertid länet under pe- rioden varit befriadt och någon *arbetarestrejck*, åtminstone någon af betydenhet, har icke under perioden förekommit.

Rösträttsföreningen i Jönköping, som bildades under år 1890 och vid samma års slut räknade 400 medlemmar, hade år 1895 blott 80 ledamöter.

Under år 1894 bildades Jönköpings *fredsförening*, som år 1895 räknade 82 ledamöter.

I Jönköping funnos vid periodens slut 2 *fackföreningar*, näm- ligen skrädderiarbetarnes fackförening, som bildades under år 1888 och vid slutet af år 1895 hade 27 medlemmar, samt Jön- köpings träarbetarefackförening, hvilken grundades under år 1895 och vid samma års utgång räknade 53 möbelsnickare såsom leda- möter. Under sistnämnda år bildade äfven såväl skomakare- mästarne som skomakeriarbetarne i Jönköping särskilda fack- föreningar, men dessa hade redan vid slutet af året upphört att finnas till.

Sedan slutet af år 1890 har i Jönköping funnits en *fastighets- egareförening*, hvilken har till hufvudsakligt ändamål att bevaka och befrämja fastighetsegarnes i Jönköping gemensamma ange- lägenheter. Denna förening hade år 1895 105 medlemmar.

Bland föreningar, som under perioden tillkommit i Jönköping, må, förutom nykterhetsföreningar, för hvilka längre fram i denna berättelse skall redogöras, vidare nämnas *Jönköpings tekniska förening*, som grundlades år 1893 och vid slutet af år 1895 hade 60 medlemmar, samt *Jönköpings föreläsningförening*, hvilken grundades år 1894 och har till ändamål att anordna föreläsningar för stadens invånare. Sistnämnda förening hade vid 1895 års slut 436 medlemmar.

Under år 1895 tillkom *Jönköpings arbetareinstitut*, hvilket anordnar föreläsningar för stadens arbetare. Institutet har för år 1896 erhållit ett statsunderstöd af 300 kronor.

Vidare finnas inom länet en stor mängd *sjuk- och begravnings- kassor*. Endast på landsbygden uppgår antalet af dessa kassor till 44, af hvilka emellertid endast 19 äro registrerade i enlighet

med lagen om sjukkassor den 30 oktober 1891. Anledningen till att sjukkassorna ej mera allmänt registreras torde vara att söka dels i det ringa belopp, hvarmed staten lemnar förvaltningsbidrag till nämnda kassor och dels i medlemmarnes farhåga, att kassorna genom registrering skulle åläggas en för deras styrelser besvärlig redovisning samt att kassornas medlemmar skulle bindas i sin frihet att vidtaga ändringar i de för kassorna antagna reglementen.

I Eksjö finnes sedan år 1865 en så kallad arbetareförening, men denna har endast till uppgift att bereda sina delegare sjukvård och begravningshjälp. Denna förening räknade vid 1895 års slut 236 medlemmar och behållningen i dess kassa uppgick vid samma tid till 9,979 kr. 72 öre.

Det religiösa lifvet har fortfarande visat mycken lifaktighet inom länet, och rörelsen på detta område går alltjemt hufvudsakligen i frireligiös riktning. Antalet af de så kallade missions- och bönehusen, hvilka de frikyrkliga låtit bygga åt sig, uppgick vid periodens slut allenast å länets landsbygd till 138. Från Vestra härad omtalas, att i en socken inom häradet finnas 6 missionshus. 3 missionshus inom en och samma socken förekomma ganska ofta. Från ett håll omtalas, att i en socken, der något missionshus icke finnes, användas såväl kyrkan som socknens skolhus för privata religiösa sammankomster. Vid periodens början lära samtliga missionshusen i länet hafva utgjort 122. Missionshusen besökas i allmänhet mera än kyrkorna. Föredragen i missionshusen hållas såväl af lekmannapredikanter som af statskyrkans präster, mest dock af de förre. Så kallade nattvardsföreningar omtalas från de flesta håll inom länet. Åtskilliga nya sådana föreningar hafva under perioden tillkommit. På Visingsö finnes en missionsförening eller så kallad friförsamling, hvars medlemmar låta sina barn döpas af församlingsföreståndaren. Jönköpings missionsförening, som vid periodens slut hade 15 kringresande predikanter eller kolportörer, mot 12 vid periodens början, har utvecklats mycken verksamhet och vid dess kvartalsmöten har folk från skilda håll städse strömmat till staden. Jönköpings stads missionsförening räknade år 1895 800 medlemmar, mot 736 år 1890.

Intresset för *frälsningsarméns* verksamhet synes inom länet snarare vara i af- än tilltagande. I Jönköping voro arméns medlemmar vid slutet af år 1895 187, mot 220 år 1890. I öfrigt uppträder armén i Grenna, i Vernamo och Tranås köpingar samt i de större fabriks- och stationssamhällena, der den i allmänhet har förhyrda lokaler, på ett par ställen äfven egna byggnader. Några egentliga oordningar lära icke hafva föranledts af arméns uppträdande, men dess sammankomster sent om qvällarne och ibland långt inpå nätterna äro helt naturligt till föga fromma för god ordning och sedlighet.

Utträde ur statskyrkan till *främmande religionsamfund* förekommer emellertid ej mycket inom länet och någon ny, från statskyrkan skild församling har icke under perioden tillkommit. De främmande trosbekännarnes antal inom länet är derföre icke synnerligen stort. Hufvudsakligast förekomma metodister och baptister. Metodistförsamlingen i Jönköping, som har eget kapell, räknade vid 1895 års slut omkring 215 medlemmar, af hvilka dock endast 16 utträdt ur statskyrkan. Inom samma metodistförsamling finnes en så kallad epworth- eller ungdomsförening med 55 medlemmar. Egna gudstjenstlokaler omtalas för metodisterna, utom i Jönköping, äfven i Eksjö och Nässjö samt

för baptisterna i Eksjö och Tranås. Baptisterna lära under perioden alldeles hafva försvunnit från Jönköpings stad.

Under perioden ingingos inom länet, inför magistraterna i städerna och kronofogdarne å landet, följande antal äktenskap med *borgerlig vigsel*:

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	Summa.
Jönköping	—	3	—	—	2	5
Eksjö	—	—	—	—	—	—
Grenna	—	—	—	—	—	—
Tveta, Vista och Mo härad . .	1	—	—	—	1	2
Norra och Södra Vedbo » . .	2	4	1	3	3	13
Östra härad	—	—	—	—	—	—
Vestra »	—	—	—	2	2	4
Östbo »	—	—	—	—	1	1
Vestbo »	—	—	—	—	—	—
Summa	3	7	1	5	9	25

Under den senast gångna femårsperioden hafva *nykterhetssträfvandena* gjort stora framsteg inom länet. Dessa sträfvanden torde hafva sin förnämsta grund uti insigten om rusdrycksmissbrukets förderliga inflytande på individen och familjen, uti den religiösa känslan samt äfven i folkskolebildningen och den stigande upplysningen i allmänhet. Nykterhetsverksamheten bedrivs med synnerligt nit af de talrika nykterhetsföreningarna inom länet. Dessa föreningar utgöras dels af loger inom goodtemplarorden med dess båda afdelningar, nationalgoodtemplarorden och världsgoodtemplarorden, dels och af Jönköpings absoluta nykterhetsförening, templarorden och åtskilliga blåbandsföreningar. I Jönköpings stad finnas 6 nationalgoodtemplarloger med tillsammans 301 medlemmar, flere världsgoodtemplarloger med tillhopa 235 medlemmar, Jönköpings absoluta nykterhetsförening med 482 medlemmar och 2 tempel af templarorden med tillhopa 367 medlemmar. Eksjö stad har 1 goodtemplarloge, 1 tempel och 1 blåbandsförening, hvilka hafva respektive 125, 100 och 130 medlemmar. På landsbygden finnas hufvudsakligen goodtemplarloger och blåbandsföreningar. De i föregående femårsberättelsen omförmälda tempelriddarne i Jönköpings stad hafva upphört och der förut befintliga blåbandsföreningar hafva numera uppgått i dervarande goodtemplarloger och stadens absoluta nykterhetsförening. Goodtemplarne hafva under denna period egnat en särskild uppmärksamhet åt det uppväxande slägtet. Sålunda hafva i Jönköpings stad inrättats af nationalgoodtemplarne 2 ungdomsskolor med tillsammans 141 medlemmar och 1 »barntempel» med 50 medlemmar samt af världsgoodtemplarne likaledes 1 »barntempel» med 66 medlemmar.

Templarorden har inom sig bildat en lifförsäkringsfond, hvilken är stald på uttaxering bland föreningsmedlemmarna för hvarje inom föreningen timadt dödsfall. Denna fond lärer år 1895 hafva uppgått till 86,569 kr. 73 öre. I Eksjö har bland stadens nykterhetsvänner bildats en sjuk- och begravningskassa, i hvilken en hvar nykterhetsvän eger ingå utan att behöfva tillhöra någon af de särskilda nykterhetsföreningarna i staden. Denna kassa räknade vid 1895 års utgång 33 medlemmar och hade vid samma tid en behållning af 254 kr. 89 öre.

Nykterhetsverksamheten i länet har utan tvifvel utträtt mycket godt. Den har i sin mån bidragit till ökande af be-

folkningens välstånd och dess höjande i sedligt afseende, och äfven den allmänna ordningen har genom nykterhetsrörelsen i hög grad främjats. Anslag till nykterhetens befrämjande har derföre ock beviljats af länets landsting, och Jönköpings stadsfullmäktige hafva lemnat stadens goodtemplarloger årliga anslag till bestridande af hyra för lokaler. Mot de många nykterhetsföreningarnes i länet verksamhet torde emellertid måhända den anmärkning kunna göras, att de, icke nöjda med den stora nytta, de redan gjort, och den uppmuntran, de rönt af statsmagterna och myndigheterna, icke vilja afvakta resultatet af deras arbetes inverkan på det allmänna tänkesättet, utan gerna vilja begagna sin magt för att genom yttre lagbud tvinga äfven sina motståndare till absolut nykterhet.

Bränvinsförbrukningen har ock väsentligt aftagit, hvaremot öldricket i någon mån ökats och det har börjat visa sig svårighet att hålla öltskänknigen inom lämpliga gränser. Dryckenskapbegäret har nämligen ännu icke blifvit inifrån utrotadt och söker hvarje tillfälle att tillfredsställa sig. De absolutistiska sträfvanterna hafva dock ännu icke vunnit så stora framsteg inom länet, att lönkrögeri derigenom kan sägas hafva framkallats. Åtal för dylik förseelse förekomma ock sällan. Utom i städerna och å de större passagerareångbåtarna, som trafikera Vettern och Göta kanal, förekommer utskänkning af bränvin numera endast å gästgifvaregårdarne i Broarp, Hvetlanda, Vernamo, Ölme-stad och Böлары samt tidvis i Skillingaryd och Gislaved. Å landsbygden förekommer utskänkning af maldrycker hufvudsakligen endast å gästgifvaregårdar och skjutsstationer samt jernvägarnes stationsområden. Å sistnämnda platser får dock, utom i de under jernvägsstyrelsens ineseende stående jernvägsrestaura-tionerna, utskänknigen enligt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes bestämmelser i allmänhet ske endast till spisande gäster. Endast i Jönköping och Eksjö har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på framställning af stadsfullmäktige medgifvit förändring af de i lag bestämda tider för utskänkning af eller minuthandel med bränvin. Från flere håll af länet uppgifves, att antalet åtal för fylleriförseelser minskats. I Jönköpings stad har emellertid antalet sådana mål icke nedgått, hvilket delvis torde bero derpå, att under de senare åren i staden funnits en mängd lösa arbetare från andra orter, hvilka haft anställning vid jernvägsbyggnaderna i trakten och ofta uppträdt berusade å stadens gator och allmänna platser. Å landet synas numera sällan berusade personer. Mångenstädes anses det der såsom en skam att berusa sig. I allmoge-hem användas numera ytterst sällan starka drycker till dagligt bruk. Det är å landet egentligen vid marknader, in-skrifning af värnpligtige och andra större folksamlingar, som man kan få se en eller annan person berusad. Oftast är detta då yngre personer.

Antalet personer inom länet, som under perioden blifvit sakfälda för fylleriförseelser, har utgjort:

År 1891	374
» 1892	360
» 1893	327
» 1894	308
» 1895	265

Visar sig alltså i det aftagande missbruket af rusdrycker en glädjande moralisk förbättring hos länets befolkning, ställer sig tyvärr förhållandet icke lika gynnsamt, om man granskar en

annan sida af det sedliga lifvet, nämligen konsumgänget utom äktenskapet. Antalet *oäkta födda barn* har under perioden något ökats såväl å landsbygden som i städerna. Anledningen härtill synes icke, i enlighet med hvad förhållandet är inom flere af rikets öfriga län, vara att söka deri, att den ogifta befolkningen särskildt å landsbygden ökas, ty inom Jönköpings län har under de senare åren antalet ingångna äktenskap vuxit, utan den hufvudsakliga orsaken till sedernas försämring i detta afseende torde vara den större rörligheten hos länets befolkning, hvilken, då den å främmande orter söker sitt uppehälle under längre eller kortare tider, bibringas en lösare uppfattning af kyskhetens bud och sedan, efter återvändandet till hembygden, fortsätter att föra ett lätt sinnigt lif och äfven förleder andra att göra detsamma.

En följd af denna sedernas slapphet är, att fattigvårdstungau ökas, då fäderna till de oäkta barnen oftast undandraga sig att bidraga till barnens underhåll och i de flesta fall svarighet möter att tvinga dem dertill. Underhållet faller derför mycket ofta helt och hållet på modern, hvilken vanligen ej är mera felaktig än fadern, och då modern ej är i stånd att underhålla barnet och ofta ej heller sig sjelf, nödgas den kommun, der hon har hemortsrätt, åtaga sig dem. Hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förekomma ständiga tvister om fattigunderstöd åt ogifta barnaföderskor, som för hafvandeskap fått lemna sin tjänst och begifvit sig hem till sina fattiga föräldrar inom en annan församling, der kommunen fått taga hand om dem och deras barn. Af de hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under år 1895 anhängiggjorda 133 fattigvårdsmål afsågo 27 ersättning för understöd åt yngre ogifta qvinnor eller deras barn.

Antalet oäkta lefvande födda barn utgjorde under perioden: 283 åren 1891 och 1892, 297 år 1893, 298 år 1894 samt 288 år 1895, eller tillsammans 1,449.

Då, såsom förut är nämnt, hela antalet lefvande födda barn inom länet under åren 1891—1895 utgjorde 25,566, voro de oäkta födda barnen under samma tid 5.67 %. Medelprocent-talet för hela riket under åren 1891—1895 uppgick emellertid till 10.5 %.

Försök till *fosterfödring* göras ej så sällan af ogifta hafvande qvinnor i länet. Antalet inom länet begångna *sjelf-mord* har ock under perioden ökats, ehuru icke i någon afsevärd grad. Äktenskapsskilnader förekomma ej ofta inom detta län. Antalet ingångna och genom skiljobref upplösta *äktenskap* utgjorde under perioden:

År.	På landsbygden.		I städerna.		S u m m a.	
	Ingångna.	Uplösta.	Ingångna.	Uplösta.	Ingångna.	Uplösta.
1891	816	2	156	2	972	4
1892	900	5	134	—	1,034	5
1893	842	2	148	3	990	5
1894	873	5	137	—	1,010	5
1895	870	7	163	—	1,033	7
Summa	4,301	21	738	5	5,039	26

Gröfre brott föröfvas mera sällan inom länet. Till en väsentlig del torde detta fa tillskrifvas det nitiska arbete för be-

fordrande af religiositet och nykterhet, som sedan en längre tid utöfvats i länet.

I allmänhet torde länets befolkning fortfarande vara förtjent af det vitsord, som i flere föregående berättelser lemnats den-samma, att vara fredlig, redbar, laglydig och idog. Dock har på senare åren försports klagan öfver, att bland den uppväxande manliga befolkningen råder en hög grad af *sjelfsväld*, trots och hänsynslöst tillgodoseende af egna fördelar, som såväl visar sig gentemot föräldrar och husbönder, som äfven ofta gifver sig utbrott i den allmänna ordningen störande uppträden. Orsakerna härtill kunna ju vara att söka i åtskilliga omständigheter, men i synnerhet nämnas två sådana såsom företrädesvis bidragande till det anmärkta missförhållandet.

Den ena af dessa orsaker uppgifves vara, att handverkare och andra näringsidkare icke vilja använda minderåriga i sin tjenst till följd af de stränga bestämmelser, som kungl. förordningen den 18 november 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering infört för att skydda minderåriga från befärad öfversträngning i arbetet. Det lärer härvidlag ej vara så mycket den korta arbetstid, under hvilken minderårig må användas i arbete, som afskräcker näringsidkaren från att använda sådana i sitt arbete, utan fordringarne i 5 och 7 §§ af nämnda kungl. förordning derom, att minderårig under rastetid ej får uppehålla sig i något till fabriken hörande rum samt att minderårig under 15 år fortfarande skall begagna undervisningen i folkskolan. Näringsidkaren undviker gerna att taga minderårig i sitt arbete för att slippa vara underkastad nämnda bestämmelser, för hvilkas åsidosättande kan följa böter ända till 300 kronor. I Jönköpings stad upptager helsövarns-nämndens rapport för 4:de kvartalet af år 1895 rörande de i arbete anstälde minderåriga endast 5 sådana under 14 år och 386 sådana öfver 14 men under 18 år. Dessa minderåriga äro i arbete å tillhoppa fem fabriker, hufvudsakligen å stadens tändsticksfabriker. De minderåriges sysslolöshet alstrar i städerna dagdrifveri på gatorna och skapar lätt ett sjelfsväld, som sedan blifver en dålig vana.

Den andra af de angifna orsakerna till det rådande sjelfsväldet bland ungdomen nu för tiden är det utvecklade föreningslifvet bland den äldre gifta befolkningen, hvilket ju i flere afseenden kan verka godt, men genom sina många sammankomster och andaktsöfningar åstadkommit, att tillsynen öfver den uppväxande ungdomen blifvit försummad, så att den för mycket fått följa sina dåliga böjelser.

Befolkningens håg för *läsning* ökas alltjemt, i den mån folk-upplysningen stiger. I allmänhet tillfredsställes den växande läslusten hufvudsakligen genom tidningar och tidskrifter, hvilka till följd af sin prisbillighet och den snabba postbefordringen af desamma funnit spridning i alla delar af länet och på många trakter träffas i så godt som hvarje stuga. Religiösa skrifter hafva ock stark spridning, i synnerhet som dessa tillhandahållas utan nämnvärd kostnad.

Enligt närmast föregående femårsberättelser utdelades genom postverket år 1885 15,550 exemplar *inländska tidningar eller tidskrifter* och år 1890 öfver 21,000 exemplar deraf. Under år 1895 uppgick antalet till öfver 30,000 exemplar. Fördelad på de särskilda städerna och fögderierna, stälde sig utdelningen år 1895 sålunda:

Jönköping	3,495 exemplar	Vestra	3,950 exemplar
Eksjö	1,979 »	Östra	3,452 »
Gretna	413 »	Östbo	3,391 »
Tveta, Vista och Mo	5,471 »	Vestbo	3,430 »
Norra och Södra Vedbo	4,760 »		
		Summa	30,341 exemplar

Af detta antal tidningar och tidskrifter voro ungefär 4,700 af religiöst innehåll.

De i Jönköping utkommande tidningar, af hvilka under perioden Smålands Allehanda blifvit daglig och den liberala och frihandelsvänliga tidningen Småland med utgifning tre gånger i veckan tillkommit, hafva under år 1895 genom posten expedierats till prenumeranter å andra orter i följande antal exemplar:

Svenska posten	6,791
Smålands Allehanda (dagliga upplagan)	1,080
Do (veckoupplagan)	1,650
Jönköpingsposten	1,357
Småland	600
Trädgårdstidningen	777
Lilla Svenska Barntidningen (veckoupplagan)	272
Do (månadsupplagan)	56
Svensk Bitidning	193

I staden och dess närmaste omnejd hade samma år Smålands Allehandas dagupplaga 2,671, Jönköpingsposten 2,630 och Småland 490 prenumeranter.

I Eksjö utgafs vid periodens slut blott 1 tidning, Eksjö-tidningen, hvilken i staden utgår i 1,275 exemplar och har en postprenumerantssiffra af 1,133 exemplar. I december 1894 uppsattes ytterligare en tidning, Eksjötidningen Hvad Nytt?, men denna upphörde redan påföljande år att utkomma.

Oberäknadt de i länet utkommande tidningar synas vid periodens slut följande tidningar, i den ordning de här upptagas, hafva haft den största spridningen i länet, nämligen: Sanningsvittnet, Smålandspostens veckoblad, Aftonbladets veckoupplaga, Stockholms Dagblad, Nya Dagligt Allehanda, Dagens Nyheter, Vårt Land och Svenska Dagbladet.

Då sålunda tidningsläsandet vunnit stark tillväxt inom länet, synes deremot intresset för *sockenbiblioteken* vara i aftagande. Det största dylika inom länet torde vara det vid Husvarna i Hakarps socken med 700 band. I öfrigt synes antalet band i sockenbiblioteken variera mellan 400 och 100. Böckerna hafva till större delen religiöst, historiskt eller geografiskt innehåll.

Såsom ofvan nämnts, hafva i Jönköping varit anordnade *offentliga föreläsningar*, dels af Jönköpings föreläsningförening från och med år 1894 och dels af Jönköpings med statsanslag understödda arbetareinstitut från och med år 1895. Dessa föreläsningar hafva omfattats med stort intresse.

Det *frivilliga skytteväsendet* har under perioden undergått en väsentlig förändring. Till följd af de utaf Kungl. Maj:t, enligt Kungl. Arméförvaltningens kungörelse af den 9 juni 1893, utfärdade bestämmelser angående ny organisation af skytteföreningarna i riket hafva länets skytteföreningar slutit sig tillsammans till ett skytteförbund med gemensam styrelse, i hvilken Kungl. Maj:t insatt en ledamot. Skytteförbundet åter sorterar under Centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar. Efterföljande tabell angifver antalet och storleken af länets skytteföreningar, hvilka benämnas skyttegillen, samt antalet

skott, som under perioden lossats å gillenas skjutbanor äfvensom det statsanslag, som under periodens olika år utgått till befrämjande af det frivilliga skytteväsendet inom länet:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Skyttegillenas antal	8	10	14	16	19
Medlemmarnes »	618	857	912	810	758
Antal lossade skott	50,480	59,735	63,273	66,833	69,585
Anslag af staten, kronor	399	1,056	1,890	4,148	2,896

Af länets landsting erhöi skytteförbundet år 1895 ett anslag af 500 kronor till inköp af ammunition till gillenas skjutöfningar och detta anslag förnyades af 1896 års landsting. Ofvanstående tabell angifver, att medlemsantalet i skyttegillena nedgått under åren 1894 och 1895. Detta beror emellertid på, att under nämnda år ur förteckningarne på skyttegillenas ledamöter affördes alla, som från föregående tider kvarstodo allenast till namnet, men icke till gagnet. Hade ej dessa strykningar egt rum, skulle antalet ledamöter i gillena under år 1895 hafva uppgått till omkring 1,000 personer. Att intresset för skyttesaken ej minskats, visas äfven deraf, att medlemsantalet i gillena år 1896 uppgick till 994, att antalet lossade skott sistnämnda år utgjorde 92,924, mot 69,585 året förut, samt att antalet skyttegillan ökats från 19 till 23.

Skytterörelsen i sin helhet har år från år vunnit i inre kraft och stadga. Inom de olika skyttegillena har en väsentlig ökning skett i de värnpligtiges antal, en omständighet hvilken tvifvelsutan är ett godt löfte för framtiden med afseende på skytteväsendets betydelse för stärkandet af landets försvarskraft. Den nya organisation, som år 1893 fastställdes för de

frivilliga skytteföreningarne i riket, utgör ock helt säkert en garanti för denna rörelses framtida bestånd och tidsenliga utveckling, hvilken helt naturligt bör gå hand i hand med det organiserade försvaret och hafva till mål att bibehålla och förkofra de värnpligtiges i armén förvärfvade skjutskicklighet. För att icke allt för mycket betunga obemedlade skyttar med utgifter och för att mer och mer kunna intressera allmänheten för denna fosterländska sak är det dock nödigt, att penningar anskaffas till fri ammunition vid gillenas skjutöfningar i så vidsträckt mån som möjligt. Länets landstings anslag till detta ändamål har derföre varit synnerligen gagneligt för skytterörelsen i länet.

Idrotten har icke inom detta län nått någon högre grad af utveckling. Åtskilliga tecken till en börjande lifaktighet på detta område hafva dock under perioden visat sig. Vid periodens början stiftades i Jönköping ett roddsällskap, hvilket under en skicklig och nitisk ledare hade täta öfningar och äfven tällingsuppvisningar. Sedan nämnde ledare afflyttat från orten, synes emellertid sällskapets verksamhet omfattas med minskadt intresse. I Jönköping hafva vidare under perioden bildats en atletklubb och en gymnastikförening, hvilka jemte en gymnastikförening bland den studerande ungdomen vid stadens allmänna läroverk anordnat offentliga idrottstävlingar. I en under anläggning varande stadspark invid Jönköping komma ock särskilda planer för idrottsöfningar att anordnas. Velocipederna hafva äfven i Jönköpings län fått vidsträckt användning. De användas dock icke blott till sport utan äfven såsom lämpliga fortskaffningsmedel i allmänhet. Ordningsföreskrifter hafva af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställts för velocipedåkning å länets allmänna vägar samt i Jönköpings stad och Tranås köping genom särskilda beslut den 1 april 1895 samt den 5 och 27 juni 1896.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapsskötsel.** a) *Jordbruket* intager fortfarande främsta rummet bland länets näringar och har, oaktadt de i flere afseenden mindre gynsamma konjunkturen, som under perioden varit rådande, likväl derunder gjort icke obetydliga framsteg, såsom här nedan skall närmare angifvas.

Vid periodens slut utgjorde, enligt de af länets hushållningssällskap lemnade jordbruksstatistiska uppgifter, länets hela egovidd, vattendragen frånräknade, 1,061,495 hektar, mot 1,061,593 hektar vid periodens början. Minskningen i egovidden synes vara en följd dels af de under senare tider skedda öfverflyttningarne af gränstrakter mellan detta län och de angränsande länen och dels af de korrigeringar, hvartill de i länet pågående, af Hushållningssällskapet föranstaltade undersökningar gifvit anledning.

Beträffande *jordens användning* innehåller tabell A (sid. 14) en jemförelse mellan förhållandena åren 1890 och 1895.

De anförda siffrorna angifva, att den odlade jorden under perioden ganska betydligt ökats. Ej fullt 10 % af denna ökning har tillkommit genom odling af ängsmark. I öfrigt har ökningen huvudsakligen berott på odling af mossar.

Länets *hufvudsäde* är hafren. Den utgör mera än tre fjerdedelar af hela utsädesmängden, potatisen undantagen. De allmännaste hafresorterna äro den af ålder inom våra bygder odlade hvita så kallade »svenskhafren», vidare »probstejern», hvilken allmännast förekommer utefter de stora kommunikationslederna och på de större egendomarne, den »svarta plymhafren», hvilken såsom ett bland de mest gifvande och till och med på sämre jord minst degenererande hafreslagen torde hafva en synnerligen stor betydelse för länet, samt den så kallade »spethafren», hvilken endast förekommer i länets vestliga delar och torde vara den sämsta af länets hafresorter. På Visingsö odlas en svarthafresort, den så kallade visingsöhafren, hvilken fått ganska stor betydelse såsom utsädeshafre och mycket säljes till andra orter. Af höstsädet har hvetet upptagit lika stor del af det totala utsädet som vid förra periodens slut, hvaremot rägsädet under den ifrågavarande perioden icke oansenligt ökats. Vårhvetet och vårråg hafva äfven under perioden något ökat sin utsädessiffra, hvaremot utsädet af korn, blandsäd, ärter, vicker, lin och hampa under perioden nedgått.

Skördebelpen under åren 1891—1895 utvisas af följande, i enlighet med länets hushållningssällskaps uppgifter upprättade tablå:

Skörd af:	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Hösthvete . . . . . hl.	6,853	7,637	7,549	6,583	6,535
Höstråg . . . . . »	321,891	345,539	396,645	274,875	326,316
Vårhvete . . . . . »	3,481	4,031	3,420	4,040	4,768
Vårråg . . . . . »	5,059	5,377	6,637	6,579	9,114
Korn . . . . . »	88,428	90,515	86,598	85,155	91,099
Hafre . . . . . »	1,388,956	1,593,336	1,498,049	1,566,057	1,611,355
Blandsäd . . . . . »	35,903	30,301	21,764	19,453	19,668
Baljväxter . . . . . »	8,367	9,991	9,932	9,443	10,500
Potatis . . . . . »	656,639	999,088	1,125,405	531,574	1,015,939
Andra rotfrukter . . . . . »	49,584	55,708	102,477	115,040	112,759
Lin och hampa, frö . . . . . »	6,422	6,151	6,129	5,959	4,711
Do, spånadsämne dt.	2,740	2,747	2,704	2,639	4,744
Gräs och foderväxter, frö . . . . . »	1,337	1,265	1,260	1,242	1,144
Do, hö från odlad jord »	614,299	660,705	638,757	623,833	683,594

Tab. A. Jordens användning och utsädesbeloppet i Jönköpings län åren 1890 och 1895.

	År 1890.	År 1895.	Ökning eller minskning.
<i>Af egoviddens utgjorde:</i>			
Träd-, humle- och källgård . . . . . hektar	2,069	2,090	+ 21
Åker och annan odlad jord . . . . . »	105,592	116,409	+ 10,817
Naturlig äng . . . . . »	156,549	155,737	— 812
Skogbärande mark . . . . . »	228,264	238,318	+ 10,054
<i>Af den odlade egoviddens användes till:</i>			
Höstsäd . . . . . hektar	19,165	19,432	+ 267
Vårsäd: stråsäd . . . . . »	43,364	50,434	+ 7,070
Do halvväxter . . . . . »	945	821	— 124
Rotfrukter: potatis . . . . . »	7,748	7,630	— 118
Do andra rotfrukter . . . . . »	328	457	+ 129
Spånadväxter . . . . . »	879	733	— 146
Gräs och foderväxter: höskörd . . . . . »	14,852	18,789	+ 3,937
Do bete och grönfoder . . . . . »	1,095	1,358	+ 263
Andra växtslag . . . . . »	12	13	+ 1
Träde . . . . . »	17,204	16,742	— 462
Summa hektar	105,592	116,409	+ 10,817
<i>Utsädesbeloppet utgjorde:</i>			
Hösthvete . . . . . hl.	1,165	1,164	— 1
Höstråg . . . . . »	49,812	53,853	+ 4,041
Vårhvete . . . . . »	667	844	+ 177
Vårråg . . . . . »	889	1,636	+ 747
Korn . . . . . »	15,339	14,886	— 453
Hafre . . . . . »	229,588	245,428	+ 15,840
Blandsäd . . . . . »	6,306	3,376	— 2,930
Baljväxter (ärter och vicker) . . . . . »	4,356	3,602	— 754
Potatis . . . . . »	126,723	136,195	+ 9,472
Lin och hampa . . . . . »	2,082	1,879	— 203
Summa hektoliter	436,927	462,863	+ 25,936

De om spanmålens vikt för 1 hektoliter meddelade uppslysningar äro sammanförda i efterföljande tablå:

	År 1891. Kilogram.	År 1892. Kilogram.	År 1893. Kilogram.	År 1894. Kilogram.	År 1895. Kilogram.
Hvete	75—76	78—80	75	76	80
Råg	70—72	74	70	70.5	74
Korn	62—64	66	56	66	68.3
Hafre	45—46	48	40	48	54

Enligt de af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgifna årsväxtberättelserna hafva skördarne under perioden utfallit sålunda:

år 1891: Fullt medelmättig. Höstsäden lemnade nära god skörd; vårsäden gaf medelmättig skörd; potatisen, hvilken i allmänhet varit angripen af röta, äfvensom andra rotfrukter lemnade något under medelmättig afkastning; höskörden utföll medelmättig och halmafkastningen var öfver medelmättig. Bergningsvärdet var ogynsam;

år 1892: Öfver medelmättig. Höstsäden lemnade öfver medelmättig skörd; vårsäden gaf likaledes öfver medelmättig skörd; potatisen, hvilken på åtskilliga ställen angripits af röta, och andra rotfrukter lemnade nära god skörd; höskörden utföll öfver medelmättig, och halmafkastningen gaf god skörd. Bergningsvärdet var ovanligt gynsam;

år 1893: Fullt medelmättig. Höstsäden lemnade nära god skörd; vårsäden gaf fullt medelmättig skörd; potatisen, hvilken i åtskilliga trakter inom länet varit något angripen af röta, och andra rotfrukter lemnade god afkastning; höskörden utföll medelmättig och halmafkastningen var öfver medelmättig. Bergningsvärdet var gynsam;

år 1894: Fullt medelmättig. Höstsäden lemnade nära medelmättig skörd; vårsäden gaf öfver medelmättig skörd; potatisen, hvilken varit mycket angripen af röta, och andra rotfrukter lemnade knapp skörd; höskörden utföll fullt medelmättig och halmafkastningen var öfver medelmättig. Bergningsvärdet var i allmänhet ostadigt under höbergningen, men gynsam under sädes-skörden;

år 1895: Öfver medelmättig. Höstsäden lemnade fullt medelmättig skörd; vårsäden gaf god skörd; potatisen, hvilken flerstädes varit angripen af röta, lemnade nära medelmättig och andra rotfrukter fullt medelmättig skörd; höskörden var fullt medelmättig och halmafkastningen god. Bergningsvärdet var i allmänhet gynsam.

Skördarne hafva sålunda under perioden i genomsnitt varit fullt medelmättiga, men spanmålsprisen hafva, i följd af förhållandena på världsmarknaden och den betydande spanmålsimporten från främmande länder, alltjemt hållit sig ganska låga. Handelsprisen hafva under perioden i medeltal utgjort för råg 10 à 11 öre, för korn 9 à 10 öre och för hafre 7 öre, allt per kilogram. De vid markegångssättningarna bestämda spanmålsprisen hafva varit följande:

	År 1891. Kr.	År 1892. Kr.	År 1893. Kr.	År 1894. Kr.	År 1895. Kr.
<i>Årspris.</i>					
Råg . . . . . 1 hl.	9.33	12.09	9.50	7.74	7.27
Korn . . . . . »	8.33	9.43	8.42	7.73	6.68
Hafre . . . . . »	4.17	5.11	4.16	4.61	3.66
<i>Medelmarkegångspris.</i>					
Råg . . . . . 1 hl.	8.79	8.90	8.84	8.65	8.50
Korn . . . . . »	7.77	7.82	7.86	7.85	7.73
Hafre . . . . . »	4.17	4.21	4.19	4.19	4.09

Dagsverksprisen och tjenstehjónslónerna hafva under perioden fortfarande hållit sig höga. Enligt Hushållningssällskapets uppgifter hafva de i medeltal uppgått till följande belopp:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Dagsverkspris för jordbruksarbetare med egen kost:</i>					
Sommardagsverke, mans-	1.50 à 2.00	1.50 à 2.00	1.60	1.50	1.70
Do qvins-	1.00 à 1.25	1.00 à 1.25	1.00	0.80	0.90
Vinterdagsverke, mans-	1.50	1.50	1.00	1.00	1.00
Do qvins-	0.75 à 1.00	0.75 à 1.00	0.75	0.75	0.66
<i>Årslón i husbondes kost:</i>					
För dräng	150 à 200	160 à 200	150	175	170
För piga	60 à 90	65 à 100	100	75	95
<i>Värdet af stat och lön:</i>					
För statdräng	300 à 350	300 à 350	350	350	300
För statpiga	200 à 250	200 à 220	225	215	200

Enligt Hushållningssällskapets uppgifter funnos vid 1895 års slut inom länet tillhoppa 15,772 brukningsdelar, hvilket någorlunda öfverensstämmer med den på uppgifter från länets häradskrifvare grundade tabellbilagan 3. På hvarje brukningsdel skulle alltså i medeltal belöpa något öfver 7 hektar åkerjord. Största brukningsdelen utgjorde $6\frac{3}{4}$ mantal, den minsta brukningsdelen var $\frac{1}{246}$ mantal. Enligt förstnämnda uppgifter äro brukningsdelarne på följande sätt kvalificerade:

Brukningsdels storlek.	Brukade	
	af egarne.	af arrendatorer.
Högst 2 hektar odlad jord	1,389	266
2—20 » » »	11,552	1,964
20—100 » » »	376	166
öfver 100 » » »	49	10

Af ofvannämnda uppgifter framgår, att de större jordbruken inom länet äro temligen få, hvaremot antalet sjelfegande smärre landtbrukare inom länet är ganska stort.

I afseende å antalet hemman, lägenheter, stadsjordar, stadstomber m. m. samt dessas taxeringsvärden hänvisas till tabellbilagan 3.

Intresset för den odlade jordens utvidgande och förbättrande är fortfarande lifligt. Länets landsting och hushållningssällskap hafva under perioden anvisat hvarterdera 750 kronor årligen till gäldande af kostnaden för upprättande af *arbetsplaner för vattenafledningar* inom länet. Detta understöd har tillgodokommit icke allenast sådana företag, som afsett frostländigheters minskande, utan äfven sådana, hvarmed äsyftats vinnande af odlingsbar mark. Medlen, som stälts till Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förfogande, hafva använts till godtgörande af kostnaderna för de arbetsplaner af ofvannämnda beskaffenhet, som af de inom länet tjenstgörande landtbruksingeniörer blifvit uppgjorda.

Äfven för uppgörande af en *systematisk afvägningsplan* för länet hafva Landstinget och Hushållningssällskapet anvisat medel under periodens fyra första år med 250 kronor från hvarterdera, hvaremot anslagen till detta ändamål för år 1895 indragits, emedan behållningen å dessa anslag för tillfället var så stor, att

densamma ansågs kunna bestrida ett par års kostnader för arbetets fortsatta bedrivande. Med dessa medel, hvilka varit anförtrodda åt särskilde, af Hushållningssällskapet utsedde komiterade, hafva bekostats dels inläggande å en öfversigtsskarta af de särskilda afdikningsplanerna och dessas införande i en liggare öfver samtliga upprättade afdikningsplaner, dels, der så ansetts nödigt, kopior af ritningar samt afskrifter af betänkanden och kostnadsförslag, dels ock, för kompletterande af länsarkivet angående vattenafledningsföretag, upprättande icke blott af en detaljerad beskrifning öfver Nissåån och dess flodområde med höjdbestämmingar, utan äfven af de förut i denna berättelse omnämda sex kartblad för länet öfver nederbörd och temperaturförhållanden, åskvädrens antal och frostens frekvens samt isläggning och islossning äfvensom de för länet allmänna kulturväxternas växtlighetsfenomen af ax, blomning och skörd, hvilka kartblad kunde vara till gagn i vissa fall vid afdikningsplaners uppgörande och för odlingsarbetet inom länet ega stort intresse. I ofvannämnda liggare äro för närvarande införda 173 olika företag, hvilkas vidd uppgår till sammanlagt 45,488⁴⁵ hektar. Af dessa företag äro å öfversigtskartan inlagda 133. Afskrifter af betänkanden och kostnadsförslag äro tagna för 121 företag och kartekopior hafva gjorts för 69 företag.

Under perioden hafva *bidrag af allmänna medel* tilldelats följande *vattenafledningsföretag*:

a) afdikning af Torskinge mossar, tillhörande Slättö, Gösebo, Torskinge, Gummarps och Hjelmryds byar samt Liljenäs fideikommiss uti Torskinge socken och Vestbo härad, hvilket företag, beräknadt till en kostnad af 27,600 kronor, afser torrläggning af en areal om 1,557 hektar 36 ar; anslag 9,200 kronor;

b) utdikning af frostländiga mossar, tillhörande Hinsekind, Vernamo gästgifvaregård, Pilagården, Rörstorp, Bygget och Vernanäs i Vernamo socken och Östbo härad, hvilket företag afser torrläggning af en areal om 265 hektar 10 ar för en kostnad af 11,100 kronor; anslag 3,700 kronor;

c) utdikning af frostländiga mossar, tillhörande byarne Gislaved, Singelsö och Bäckshult uti Båraryds socken samt Södra Mo uti Våthults socken och Vestbo härad, hvilket företag afser torrläggning af en areal om 178 hektar för en kostnad af 9,300 kronor; anslag 3,100 kronor;

d) afdikning af frostförande marker, tillhörande hemmanet $\frac{9}{16}$ mantal Skinnarebo i Sanderyds socken och Tveta härad, hvilket företag, beräknadt till en kostnad af 4,850 kronor, afser torrläggning af en areal om 74 hektar 72 ar; anslag 1,600 kronor;

e) afdikning af frostländiga marker, tillhörande 1 mantal säteri Sjömilås i Norra Sandsjö socken och Vestra härad, hvilket företag, beräknadt till en kostnad af 3,900 kronor, afser torrläggning af en areal om 87 hektar 91 ar; anslag 1,300 kronor;

f) uprensning af Krokabäcken samt afdikning och odling af mark, tillhörande byarne Räs, Triabo och Stora Anhudt i Virserums socken och Aspeldans härad af Kalmar län samt Hulu i Näshults socken och Östra härad af Jönköpings län, hvilket företag, beräknadt till en kostnad af 3,000 kronor för afdikning och 760 kronor för odling, afser torrläggning af en areal om 12 hektar 32 ar; län 2,670 kronor.

Af sistnämnda länebidrag har dock största delen kommit Kalmar län till godo.

Sammanlagda statsanslaget för afdikning till minskande af frostländighet inom Jönköpings län har under femårsperioden så-

lunda utgjort allenast 18,900 kronor, hvilket belopp är synnerligen ringa för ett så vattensjukt län som detta, då man betänker, att under perioden anslaget för hela landet till dylikt ändamål uppgår till 429,730 kronor.

Af statsanslaget till län för odling af sank trakter, hvilket för samtliga länen under perioden utgått med 2,771,170 kronor, har till understödjande af dylikt företag inom detta län användts allenast ofvannämnda lilla län å 2,670 kronor för ett med trakter inom Kalmar län gemensamt företag. Anledningen till, att odlingslån från staten till så ringa belopp tillfallit Jönköpings län, är gifvetvis att söka i jordbrukarens tryckta ställning och hans rädsla för att belasta sin jord med upptagande af nya lån.

Under hela perioden har landbruksingenjören W. Krook tjänstgjort inom länet; hvarjemte under år 1891 extra landbruksingenjören A. W. Nordin samt under åren 1894 och 1895 extra landbruksingenjören A. W. Palm utfört åtskilliga förrättningar i länet.

Landbruksingenjörernas verksamhet under perioden utvisas af nedanstående tabell B.

Såsom redan förut påpekats, har torrläggning af mossar egt rum under den gångna perioden, ehuru icke på långt när i den utsträckning, som det hade varit önskligt. Mossarne synas emellertid kunna komma att spela en vigtig roll för länets jordbruk. Deras betydelse för länet framgår redan deraf, att af länets fastmarks areal omkring en sjundedel, eller 146,000 hektar, består af mossar. Afdikning af dem i större skala skulle medföra gagn för landbruket dels omedelbart genom vunen odlingsbar mark och dels medelbart genom minskande af frostländigheten och derigenom åstadkommen förbättring af klimatet. De afdikningar af mossar, som hittills verkstälts inom länet, torde ock i allmänhet hafva lemnat tillfredsställande resultat.

Förtjensten af mosskulturens utveckling tillkommer i främsta rummet *Svenska mosskulturföreningen*, hvilken bildades år 1886 och alltjemt haft sin hufvudstation i Jönköping. Föreningen har

under perioden utöfvat en mångsidig verksamhet. En stor mängd analyser äro utförda på mossjord, jordförbättringsmedel, torfströ och torfnull. Af mossjordsproven är äfven en stor del mikroskopiskt-botaniskt undersökt. Dessa analyser äro dels helt och hållet bekostade af föreningen och dels verkställda till mycket lågt pris. Sedan år 1891 har föreningen vid den 1/4 mil från Jönköping belägna egendomen Flahult haft ett försöksfält, hvilket till en början omfattade allenast 17 hektar jord, men år 1894 utvidgades till en areal af 81,759 hektar. Samtidigt med denna utvidgning förvärfvade äfven föreningen eganderätten till nämnda försöksfält för en köpeskilling af 15,000 kronor. Af försöksfältet äro omkring 50 hektar hög- och lågmosse samt det öfriga sandjord och skogsmark. Vid 1895 års slut voro uppodlade omkring 30 hektar, indelade i 396 parceller, med en storlek från 2 ar till 1 hektar hvaradera. På dessa parceller utföras en mängd olika kulturförsök med olika gödselämnen och jordförbättringsmedel, olika kulturmetoder och kulturväxter. Allt det utsåde af säd och frö, som af föreningen användts vid försöksfältet, är, liksom den derifrån erhållna skörden, kontrollerad af föreningens botaniske assistent. Föreningen har vid Flahult uppfört behöfliga byggnader, och för närvarande är kreatursbesättningen derstädes 9 par oxar och 1 ko. Försöksfältet besökes af intresserade mossodlare från in- och utlandet och särskildt af stora skaror af länets jordbrukare, som göra sina iakttagelser för att sedan tillämpa vunna erfarenheter vid sina egna jordbruk. För landet i sin helhet komma säkerligen de vid Flahult pågående försöken att blifva till stor praktisk nytta genom de noggranna redogörelser, som tid efter annan lemnas i föreningens tidskrift.

Hos egendomssegare i skilda trakter af landet hafva äfven mindre försöksfält af föreningen anordnats, hvarjemte hos åtskillige enskilde mossodlare anlagts smärre försöksfält, för hvilkas skötsel endast jordegaren ansvarar. Inom åtskilliga län hafva omfattande undersökningar företagits å flertalet dervarande mossmarker dels af föreningens botaniske assistent och dels af dess

Tab. B. Af statens landbruksingenjörer handlagda förrättningar inom Jönköpings län åren 1891—1895.

	Antal		U p p g j o r d a p l a n e r f ö r									Andra arbeten.	Summa.
	förrättningsställen.	förrättningsdagar.	indelning till vextelbruk.	odling af högländ mark.	omläggning af åkerjord		myr- eller kärrutdikning		sjösänkning och derigenom vunnen areal.	üingsvattning.	invallning.		
					genom täckdikning.	genom öppen afdikning.	för beredning till odling.	för fredande mot frost.					
	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.
År 1891	58	145	—	—	27	37	939	608	30	—	—	2,243	3,884
» 1892	45	139	—	—	6	34	2,047	687	16	—	6	2,591	5,387
» 1893	36	125	—	—	62	105	2,350	136	235	—	14	1,633	4,535
» 1894	61	169	137	—	26	9	1,935	343	507	15	9	1,366	4,847
» 1895	83	230	—	9	83	—	2,261	264	364	—	—	1,932	4,913
Summa	283	808	137	9	204	185	9,532	2,038	1,152	15	29	9,765	23,066
Häraf af:													
Ingeniör Krook	230	674	137	—	199	185	9,273	1,829	672	14	29	9,717	22,055
» Nordin	11	24	—	—	—	—	63	80	—	—	—	1	144
» Palm	42	110	—	9	5	—	196	129	180	1	—	47	867

kulturingeniör, och på skilda ställen inom många län hafva dessutom enstaka mossar blifvit af bemälda personer undersökta. Alla dessa undersökningar hafva verkställts utan någon kostnad för jordegaren och beskrifningar öfver desamma hafva införts i föreningens tidskrift. Denna, som utgifvits sedan år 1887, utkommer med sex häften om året och har till uppgift att sprida kunskap i skilda frågor inom mosskulturens område. Föreningen har anordnat flere utställningar, deraf tre i Jönköping, och har dervid på ett åskådligt sätt framställt mosskulturens nuvarande ståndpunkt inom landet äfvensom genom en mängd utställningsföremål visat, hvarthän mossodlaren bör sträfva i sitt arbete för mosskulturens utveckling. Anslag till understödjande af mosskulturens verksamhet hafva lemnats af staten, hushållningssällskap och landsting samt enskilde. År 1895 utgjorde statsanslaget till föreningen 10,000 kronor, anslagen från hushållningssällskapen 10,050 kronor, deraf 600 kronor från Jönköpings läns hushållningssällskap, samt anslagen från landstinget 12,000 kronor, deraf 400 kronor från Jönköpings läns landsting. Medlemmarnes årsafgifter för samma år uppgingo till 6,600 kronor. Föreningen räknade år 1895 3,300 medlemmar.

Intresset för mossarne har äfven burit frukt i rent industrielt hänseende genom anläggning af fabriker för *torfströ* och *torfnull* samt försök att tillverka *torfkol*. Torfströfabrikationen inom länet har dock hittills visat sig mindre lönande. Af sådan anledning har Kanarps torfströfabrik i Tvetå härad blifvit nedlagd. Vid Kärda torfströfabrik i Östbo härad, hvilken till en början drifvits i stor skala, har under periodens sista år arbetet varit nästan afstannadt. Nyligen hafva emellertid stora mossar inom Långaryds och Södra Hestra socknar af Vestbo härad för att bearbetas till torfströ inköpts genom löjtnant P. Möller i Stockholm. Försök att tillverka torfkol hafva anställts på ett par ställen inom länet, men tillverkningen har hittills ställt sig för dyr, för att densamma skulle blifva lönande. På sista tiden har torfkolspulver börjat fabriceras och detta kan möjligtvis gifva ett betydligt uppsving åt torfkolsindustrien, så vida icke äfven här produktionskostnaden kommer att visa sig blifva för hög.

Missvädet, som föranledt understöd af allmänna medel, har under perioden icke förekommit. Ej heller hafva några *hagel-skador* af större omfattning under perioden inträffat.

Jordens brukningssätt förbättras så småningom och en synbar sträfvan förmärkes äfven hos de mindre jordbrukarne att sköta sin jord bättre än förr och göra den så vinstgivande som möjligt. Genom bättre bruk och gödning ser man flerstädes rätt magra hemman så uppdrifna, att kreatursbesättningen kunnat ökas ganska betydligt. Särskildt gäller detta de orter, som ligga så nära någon kommunikationsled, att hemkörning af kalk i nägorlunda tillräcklig mängd varit möjlig. De billigare jernvägsfraktkostnaderna för kalk hafva bidragit till en större användning af detta gödningsämne, men de låga prisen å spanmålsstren göra det fortfarande till en bjudande nödvändighet för landbrukaren att i möjligaste mätto inskränka inköpen af såväl kalk som andra gödningsämnen. I Mo och Vestbo härad hafva vederbörande hushållsgillan anvisat medel sasom bidrag till kalkfrakter.

Konstgjorda gödningsämnen användas i allmänhet rätt mycket inom länet och företrädesvis till mossjorden. Från flere håll spörjes klagan, att tillräcklig urskilning ej iakttagas vare sig vid inköp eller användning af gödningsämnena. Kringresande

handlande eller ock landthandlande sälja för billigt pris stora partier okontrollerade gödningsämnen, hvilka ofta äro förfalskade och vanligen af ganska ringa värde. Oaktadt landtbrukarne är efter år se ett dåligt resultat af de salunda inköpta gödningsämnena, fortsätta de dock att köpa okontrollerade gödningsämnen för det billiga prisets skull. Flerstädes har emellertid köpet af okontrollerade gödningsämnen alstrat misstro och i förening med den knappa penningetillgången för jordbrukaren åstadkommit en återgång i användningen af artificiella gödningsämnen. I Vestra härad har hushållsgillet i sin berättelse för år 1895 uttalat den önskan, att i lag påbjödes kontroll öfver konstgjorda gödningsämnen samt att säljare ålades skyldighet, vid laga påföljd, att förete behörig analys öfver den salubjudna varan.

Ordnadt *cirkulations- eller vaxelbruk*, 6—8-årigt, är nu temligen allmänt infördt inom länets bördigare delar samt å större och bättre skötta egendomar inom länet. Cirkulationen omfattar då vanligen 1 skifte träda, 1 d:o höstsäd, 2 å 3 d:o gräsväxter samt 2 å 3 d:o vårsäd eller rotfrukter. Enligt Hushållningssällskapets särskilda underafdelningar, de så kallade hushållsgillenas, berättelser är dylikt ordnadt cirkulationsbruk det mest använda inom Tvetå, Vista, Norra Vedbo och Östbo härad. I Södra Vedbo härad säges såväl treskiftesbruk som vaxelbruk förekomma, men treskiftesbruket uppgifves der vara det allmännaste brukningssättet vid mindre jordbruk. Dock framhålls från Södra Vedbo härad, att äfven vid treskiftesbruket det allmänt förekommer, att ett skifte insas med klöfver och gräströ. I Mo härad brukas akern i allmänhet i endast 2 eller 3 skiften. Cirkulationsbruk med igensåningar af klöfver och timotej förekommer väl äfven der, men anses ej lönande i andra trakter än sådana, dit kalk med mätfliga kostnader kan försäjas. I Östra och Vestra härad torde treskiftesbruket vara det vanligaste brukningssättet hos de mindre jordbrukarne. I Vestbo härad, der åkerarealerna i allmänhet äro mycket små, förekommer vanligen ej någon träda. Gödseln användes då till de åkrar, hvarå korn och potatis skall skördas.

Sådden verkställs vanligen om varen mellan slutet af april och slutet af maj samt om hösten i norra delen af länet i slutet af augusti eller början af september, men i södra delen senare och i Vestbo härad ända till en månad senare.

För vinnande af ett rent och godt utsäde af säd och gräs har sedan år 1882 varit inrättad en *frökontrollstation* i Jönköping. Antalet verkställda fröundersökningar vid denna station utgjorde 220 år 1890, 330 år 1891, 303 år 1892, 268 år 1893, 264 år 1894 och 365 år 1895. Dessa undersökningar hafva, bland annat, ådagalagt, att en myckenhet underlägset klöfver- och gräströ alltjämt föres i marknaden. Särskildt har det visat sig, att det för våra förhållanden otjenliga amerikanska klöfver- och gräströet sprides mer, än man i allmänhet tror. Mahända är orsaken till de daliga foderväxtvallarne maugenstädes i länet att söka i ett underhaltigt fröutsäde. Äfven har det vid undersökningar å stationen visat sig, att länets hufvudsäde, hafren, lemnar mycket öfrigt att önska i afseende på sortrenhet, hvilken numera är en oeftergiflig fordran på hafren sasom handelsvara och hvilken dertföre den alltjämt stigande konkurrensen borde mana hvarje landtman att eftersträfva. Stationen har under perioden utjutit ett årligt statsanslag af 700 kronor, hvarjemte länets hushållningssällskap sasom bidrag till anstaltens upprätthållande anslagit kontant 550 kronor samt dessutom be-

kostat lokal, gas, ved och vatten, till ett beräknadt värde af 250 kronor.

Sedan år 1882 har i Jönköping jemväl funnits en *kemisk station*. Vid denna hafva under perioden blifvit utförda analyser å jordarter, jordförbättringsmedel, gödselämnen, fodermedel, vatten, mejeriprodukter, närings- och njutningsmedel, tyger, tapeter m. m. (arsenikundersökningar), tekniska produkter m. m. till följande antal:

År 1891	629 analyser
› 1892	756 ›
› 1893	897 ›
› 1894	1,194 ›
› 1895	1,232 ›

Härvid torde dock böra anmärkas, att af de å stationen verkställda analyser af jordarter det öfvervägande antalet skett för svenska mosskulturföreningens räkning och till största delen utförts åt personer boende utom länet. Om stationens verksamhet kan emellertid sägas, att densamma varit mycket gagnande såväl för länets jordbruk som för andra näringar inom länet och att densamma allt mer tillvunnit sig allmänhetens förtroende. Stationen är inrymd i Hushållningssällskapets fastighet i Jönköping och har under perioden åtnjutit i årligt understöd af staten 4,000 kronor, af Hushållningssällskapet 1,200 kronor och af Landstinget 750 kronor, hvarjemte Hushållningssällskapet bekostat stationens behof af gas, ved och vatten.

Med understöd af staten och Hushållningssällskapet har under perioden fortfarande upprätthållits lägre *landtbruksskolan* å egendomen Johannesberg i Södra Vedbo härad. Lärlingarnes antal utgjorde under läsåret 1890—91 15, under läsåret 1891—92 17 samt under läsåren 1892—93, 1893—94 och 1894—95 19 hvardera året. Vid landtbruksskolan har äfven till år 1892 funnits anordnad en elevskola och vid denna hafva undervisats under läsåret 1890—91 12 och under läsåret 1891—92 7 elever. Under år 1896 har Hushållningssällskapet för sin del beslutit, att skolan skall förläggas till egendomen Hinsekind i Östbo härad och detta beslut är för närvarande underställt Kungl. Maj:ts pröfning. Länets landtbruksskola, hvilken är bland de äldsta i riket, har under perioden kunnat fira sin 50-åriga tillvaro, enär densamma år 1842 anordnades på egendomen Bjädesjöholm i Östra härad.

Såsom *hufvudomdöme* om länets jordbruk under den gångna femårsperioden torde kunna sägas, att detsamma gjort afsevärda framsteg inom de norra mera bördiga delarne af länet, eller Tveta, Vista och Norra Vedbo härad, hvaremot jordbruket i de öfriga delarne af länet torde stå på ungefär samma ståndpunkt som vid förra periodens slut. I allmänhet står jordbruket i länet på en ganska låg ståndpunkt.

b) Boskapskötseln. De fortfarande rådande låga spanmålsprisen hafva föranledt jordbrukaren att än mer än förut rikta sin uppmärksamhet på ladugårdsskötsel och produktion af mjölk, dels till omedelbar försäljning och dels framför allt till smör- och äfven osttillverkning vid de många större och mindre mejerier, som upprättats i de flesta delar af länet. Då ladugårdsprodukterna icke sjunkit så mycket i pris som spanmålen, hafva landtmännen mer och mer drifvits derhän, att de odla mera gräs och rotfrukter än förr samt uppföda dessa jemte större delen af spanmålen på sina kreatur, hvarigenom erhållits, utom högre betalning, äfven vinsten af en ökad stallpilling.

Kreatursstockens storlek vid periodens utgång och de förändringar, den under perioden varit underkastad, framgå ur följande, från Hushållningssällskapets berättelser hemtade uppgifter:

	År 1890.	År 1895.	Ökning eller minskning.
Hästar öfver 3 år	9,260	10,120	+ 860
Do under 3 år	649	883	+ 234
Oxar	28,737	27,700	— 1,037
Tjurar	1,426	1,532	+ 106
Kor	78,936	82,392	+ 3,456
Ungnöt (under 2 år) och kalfvar	28,998	32,915	+ 3,917
Får och lam	107,247	111,005	+ 3,758
Getter och killingar	559	468	— 91
Svin och grisar	31,245	38,098	+ 6,853

Af dessa uppgifter framgår, att kreatursstammarne äfven under denna period varit stadda i stadig tillväxt. Stammen af nötkreatur har icke ökats fullt så mycket under denna period som under den näst föregående perioden, men hästarnes antal har deremot ökats i betydligt högre grad än under sistnämnda period. Såväl nötkreaturs- som häststammarne torde ock under den nu gångna perioden i större mån än förut hafva undergått förbättring genom rasförädling, kraftigare utfodring och bättre skötsel öfver hufvud taget, ehuru vinsten på detta område icke låter uttrycka sig med siffror. Öfvannämnda uppgifter utmärka, att länets stam af oxar under perioden minskats, men detta uppväges af, att antalet ungnöt högst betydligt ökats under perioden. Sistnämnda ökning har nämligen till stor del sin grund deri, att stutar uppfödas i stort antal inom länet och derefter säljas åt skilda delar af landet.

Hästafveln inom länet har intill senare tider stått på en temligen låg ståndpunkt. För omkring 10 å 15 år sedan började emellertid intresset för hästafvelns befrämjande att vakna inom länet och verkningarne deraf skönjas redan derpå, att hela häststocken, åtminstone inom de bördigare delarne af länet, förete ett helt annat utseende nu än förr. Vid premieringsmötena inom länet hafva premierats under år 1891 sex, år 1892 elfva samt hvardera af åren 1893, 1894 och 1895 nio hingstar, hvilka tillhört Hushållningssällskapet, hushållsgille eller enskilda personer. Dessutom hafva under betäckningstiden framstående beskillare från Flyinge stuteri varit stationerade inom länet till ett antal af under hvardera af åren 1891 och 1892 tre, under hvardera af åren 1893 och 1894 sex samt under år 1895 åtta. Sistnämnda beskillare hafva varit uppställda i Eksjö, Hvetlanda, Vernamo och Komstad invid Säfsjö. Då emellertid antalet beskillare ändock icke synts motsvara länets behof samt framställningar om utstationering inom länet af flere hingstar från Flyinge icke kunnat i brist på tillgång af vederbörande efterkommas, har Hushållningssällskapet, som vid periodens början varit egare af hingstar, stationerade en nära Jönköping och en i Norra Vedbo, inköpt två vid hästutställningen i Stockholm år 1895 med första pris utmärkta treåriga halvblodshingstar, hvilka på auktion försålts till en enskild, nära invid Jönköping boende person, med skyldighet att under vissa år hålla dem stogare inom länet tillhanda. För att en lönande hästafvel skall kunna bedrivas, fordras emellertid äfven, att lämpliga fölston anskaffas, och dessa äro inom länet ännu mestadels små och af medel-

måttig beskaffenhet. I ändamål att förbättra länets stostam har Hushållningssällskapet år 1895 anvisat 5,000 kronor till inköp af ostpreussiska stoföl, hvilka sedermera å auktion försålt till länets jordbrukare på vissa villkor.

Hufvudsakligen uppfödas inom länet varmblodiga hästar. På senare åren har dock intresse uppstått äfven för de kallblodiga hästarne och haft till följd införskrifning till länet af ett mindretal ardennerhästar äfvensom norska hästar. Ärligen hafva premieringar af hästar egt rum i Jönköping, Eksjö, Säfsjö och Vernamo. Dervid hafva premierats, utom hingstar, hvarom förut nämnts:

År 1891	44	fölston och	34	unghästar
> 1892	23	>	>	25
> 1893	44	>	>	27
> 1894	48	>	>	30
> 1895	50	>	>	39

Under år 1892 förklarade premieringsnämnden, att ytterligare 24 fölston skulle kunnat belönas, derest medel dertill varit tillgängliga. Samtliga belöningar i penningar och medaljer uppgingo för hela perioden till ett belopp af 13,570 kr. 10 öre, deraf staten bidragit med nära hälften och Hushållningssällskapet tillsläppt återstoden, hvarjemte det sistnämnda utbetalt rese- och traktamentsersättning till den af sällskapet utsedde ledamoten i nämnden äfvensom till den biträdande veterinären.

Hushållningssällskapet har äfven anvisat medel för att bereda smeder inom länet tillfälle att genomgå kurs i hofbeslagslära vid Alnarps landbruksinstitut, mot förbindelse från deras sida att efter genomgången kurs under minst tre år inom länet utföva hofslagareyrket.

Såsom af förestående skildring synes, har hästafveln inom länet under den nu tilländalupna perioden gått ganska mycket framåt. Det är sålunda att hoppas, att den jordbrukande allmänheten så småningom skall komma till insigt om, att en rationellt bedrifven uppfödning af hästar, hvartill största delen af länet med dess vidsträckta kuperade betesmarker väl lämpar sig, är en handtering, som ganska väl betalar den möda och kostnad, som derå nedlägges.

Hästegarne i länet hafva i allmänhet sina hästar försäkrade dels i Skaraborgs och Jönköpings läns hästförsäkringsbolag, dels i Hästförsäkringsbolaget i Tranås och dels i Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget. Försäkringarne i det förstnämnda bolaget hafva likväl år efter år aftagit. Under det att antalet i bolaget försäkrade hästar från Jönköpings län under försäkringsåret 1886—87, då det var som störst, utgjorde 2,158, har det derefter så nedgått, att under försäkringsåret 1894—95 endast 632 hästar från detta län voro i bolaget försäkrade. Enahanda är förhållandet i Skaraborgs län, der antalet i bolaget försäkrade hästar, som högst varit 5,814, nu endast utgör 2,166. Det af bolaget uttaxerade beloppet har under perioden vexlat från 2 $\frac{3}{4}$ % till 1 $\frac{3}{4}$ % af försäkringsvärdet.

Ladugårdsskötseln måste betecknas såsom år från år omfattad med allt större intresse och gående märkbart framåt. Kreatursbesättningarne förbättras alltjemt genom inköp af goda afvelsdjur. Genom hushållsgillenas försorg hafva inköpts såväl tjur- som qvigkalfvar af goda raser, hvilka derefter å auktion försålt till enskilde landbrukare, och flere enskilde personer hafva äfven låtit sig angeläget vara att inköpa utmärkta afvels-

tjurar. Bland de särskilda kreatursraserna är ayrshirerasen den mest omtyckta i länet. Öfver samtliga inom länet befintliga djur af ren ayrshireras håller länets premieringsnämnd på att upprätta en stambok, af hvilken tre delar hittills utkommit. Det kan dock naturligtvis icke vara fråga om att arbeta för omsättning af länets hela kostam till idel fullblodsdyr, utan endast att söka anskaffa ett tillräckligt och dugligt material att dermed korsa och förädla kostammarne i länet samt på sådant sätt söka utbilda de för orten lämpligaste boskapsstammarne. På senare tider har äfven korhornsrasen börjat att vinna anseende inom vissa delar af länet. Sista nämnda ras har, bland annat, visat sig särdeles passande för korsning med ayrshiredjuren, hvilka derigenom erhålla en större och kraftigare kroppsbyggnad. Till Afvelsföreningen för rödbrokig svensk boskap har Hushållningssällskapet för år 1895 anvisat ett mindre anslag.

Nötboskapspremieringen, denna för boskapskötseln så vigtiga sak, hvilken inom länet egt rum från och med år 1888, har gått ganska mycket framåt under perioden, synnerligast sedan Kungl. Maj:ts den 13 november 1891, efter det Riksdagen samma år för ändamålet beviljat ett årligt anslag af 50,000 kronor, utfärdat dels nådig kungörelse angående anslag till understödjande af nötboskapspremiering, dels äfven de reglementariska föreskrifter, som dervid skola iakttagas. Länet, som utgör ett premieringsdistrikt, är indeladt i två underdistrikt, nämligen Östra och Vestra, af hvilka det förra omfattar Norra och Södra Vedbo, Östra och Vestra härad samt det senare återstående delen af länet. Inom hvardera af dessa underdistrikt verkställes premiering hvartannat år. För närvarande äro uppvisningsställena 21 i Östra och 30 i Vestra distriktet. Vid premieringarne utställes och prisbelönades följande antal kreatur:

År.	Antal utställda kreatur.	Antal prisbelönade kreatur.
1891	1,717	798
1892	1,480	605
1893	1,501	819
1894	1,415	921
1895	2,221	1,244

Prisen äfvensom de med premieringen i öfrigt förenade kostnader hafva, i den mån de icke guldits af statsmedel, betalats af länets hushållningssällskap. Intresset för dessa premieringar är på det hela taget synnerligen litigt och goda verkningar hafva redan visat sig deraf.

Ju mera landtmannen lärt sig att inse ladugårdens betydelse, desto mera vinnlägger han sig äfven om att gifva djuren en bättre vård och skötsel. Ladugårdarne äro snyggare och ljusare än förr och utfodringen är rikligare. Af vårsåden går större delen till kreaturens underhall och de ökade anspråken på mjölkafkastning hafva äfven på flere håll föranlett användning af kraftfoder. Kreaturens stallfödning om somrarna förekommer dock till följd af den i allmänhet rika tillgången på beten endast vid en eller annan större herregård inom länet. Naturligtvis är det ock vid dessa, som ladugårdsskötseln visar sina största framsteg. De stora herregårdarne inom länet äro jemförelsevis få, men ett par af dem äro verkliga mönstergårdar såväl i afseende på jordbruk som beträffande ladugårdsskötsel. Å en af dem, egendomen Lyckås i Vista härad, har Hushållningssällskapet

någon tid haft en *koskötarekola*, men denna flyttades under år 1892 till länets landtbruksskola vid Johannesberg.

Under år 1895 har Hushållningssällskapet anslagit 400 kronor för att dermed bereda lämpliga personer tillfälle att i Stockholm erhålla undervisning i *förbättrade slagtnetoder* och äfven i öfrigt hafva åtgärder vidtagits mot onödig grymhet vid nedslagtande af djur, såsom inköp af slagtmasker genom hushållsgillens försorg.

Mejerihandteringen har alltjemt gått framåt. Visserligen hafva under perioden en del mejerier indragits, i det att mejeriernas antal minskats från 80 år 1890 till 64 år 1895, men det är hufvudsakligen de minsta och mest otidsenliga mejerierna, som upphört med sin verksamhet, och smörtillverkningen har oakadt denna minskning i mejeriernas antal oafbrutet stigit. Under år 1895 tillverkades 492,464 kg. smör, mot 469,767 kg. år 1890. Ostberedningen har deremot aftagit, i det att under år 1895 tillverkades allenast 69,670 kg. helfet ost, 21,935 kg. halffet ost och 90,156 kg. skummjölksost, under det att enahanda tillverkning år 1890 utgjorde 135,940 kg. sötmjölksost, 6,547 kg. halffet ost och 107,844 kg. skummjölksost; men denna minskning i osttillverkningen torde väsentligen få tillskrifvas den omständigheten, att, sedan separatorer numera allmänt anskaffats i mejerierna, skummjölken efter separeringen visat sig mindre tjenlig till ystning, hvadan det ansetts mera lönande att använda den till kreaturen, särskildt till svinuppfödning, än att göra ost deraf. Endast vid ett mejeri, hvilket igångsatts under år 1895, användes radiatorer. Af mejerierna äro 22 herregårds-, 8 andels-, 25 uppköps- och 9 såväl herregårds- som uppköpsmejerier. Vid länets mejerier invägdes under år 1895 12,528,673 kg. oskummad mjölk, deraf 130,672 kg. försålt och återstoden jemte 293,445 kg. inköpt grädde användts för tillverkning af smör och ost. Antalet mjölkleverantörer till mejerierna var under år 1895 1,457. Försäljningspriset uppgifves hafva varit för ett kilogram smör lägst omkring 1 kr. 25 öre och för ett kilogram god sötmjölksost omkring 1 krona.

Ehuru priset å mejeriprodukterna sålunda varit ganska låga under perioden och några höga smörpris knappast synas vara att hädanefter förvänta, är dock mejerihandteringen fortfarande det medel, som erbjuder sig för jordbrukaren att få sina jordbruksalster bäst betalda, ty, jemfördt med priserna å jordbruksprodukter i annan form, gifva mejeriprodukterna största utbytet och, då äfven foderämnen af alla slag nu så betydligt nedgått i pris, blir ju mjölkens produktionskostnad härigenom äfven betydligt minskad, hvadan ladugården nog fortfarande kommer att visa det bästa resultatet i jordbruksekonomin.

I slutet af år 1894 kom mejerihandteringen i en mycket svår belägenhet genom den oreda, som den förändrade köpenhamnsnoteringen förorsakade på den engelska smörmarknaden och mycket stora förluster drabbade derigenom såväl mejeriegare som mjölkproducenter. På varen 1895 inträdde dock åter en förbättring i ställningen på smörmarknaden.

För att tillhandagå med råd och upplysningar rörande ladugårdsskötsel och mejerihandtering har Hushållningssällskapet anställt en *mejerikonstulent* för länet, hvilken jemväl biträder vid nötboskapspremieringen. Denne anlitas numera flitigt af enskilde jordegare och mejerier.

Å egendomen Rödjenäs i Östra härad är sedan år 1894 förlagd en under Kungl. Landtbruksstyrelsens öfverinseende stående

mejeristation, der två qvinliga elever under hvarje år erhållit såväl praktisk som teoretisk undervisning.

Hushållningssällskapet har under sista året anslagit bidrag såväl till deltagande i de numera i Malmö och Göteborg anordnade svenska smörprofningarne som till premiering af framstående mejeriers årstillverkning.

Den gren af ladugårdsskötseln, som har till ändamål att uppföda *gödboskap*, torde icke under perioden hafva undergått någon väsentlig förändring inom länet. Fortfarande hållas årligen i Nässjö i Hushållningssällskapets derstädes för ändamålet uppförda stall två gödboskapsutställningar, dervid pris utdelas och en ganska betydlig handel med kreaturen eger rum. Beloppet af de för hvarje år utdelade prisen har vexlat mellan 225 och 400 kronor.

Uppfödning af *ungboskap*, hufvudsakligast af stutar, till *afsalu* idkas mycket inom Jönköpings län. Mången landtbrukare har deraf sin väsentligaste inkomst. För denna näring hafva de vidsträckta betena i länet stor betydelse.

Till *dragare* vid jordbruket användas nästan uteslutande oxar.

Kreatursprisen hafva under perioden i allmänhet varit ganska låga. De uppgifvas hafva varit för oxar om 11—13 kvarter 200—400 kronor paret, för stutar 100—200 kronor paret och för kor 50—150 kronor stycket.

Svinafveln har äfven under denna period gjort betydande framsteg i länet. Antalet svinkreatur har ock, såsom ofvan angifvits, ökats från 31,245 år 1890 till 38,098 år 1895. Orsaken till den uppmuntran, svinafveln sålunda rönt, torde förnämligast vara att söka derutinnan, att man i uppfödning af svin trott sig finna ett utmärkt medel att tillgodogöra sig mejeriernas affallsprodukter. För att befrämja svinafveln har Hushållningssällskapet årligen under perioden anvisat medel till inköpande af såväl orn- som sogrisar af äkta yorkshireras, hvilka derefter försålt på skilda platser i länet. De särskilda hushållsgillena hafva ock gjort dylika inköp af yorkshiregrisar samt å auktion försålt dem på olika platser inom gillena.

Under början af perioden hafva fläskpriserna hållit sig ganska höga, men under år 1895 sjönko de så lågt, att de ej betalade uppfödningens kostnaden. Då denna gren af landthushållningen varit för den mindre jordbrukaren hans måhända förnämsta inkomstkälla, har detta prisfall inverkat i hög grad menligt på hans ekonomi, som till följd af jordbrukets i öfrigt tryckta ställning förut varit mindre god.

Äfven för *fårafvelns* befrämjande hafva Hushållningssällskapet och hushållsgillena under perioden varit verksamma, i det att de inköpt baggar af souldownras, hvilka sedermera försålt till landtbrukare i skilda delar af länet eller gillet. Enligt de för förra femårsperioden afgifna berättelser från samtliga länen var fårstammen störst i Jönköpings län och, då stammen i länet under denna period ökats från 107,247 till 111,005, torde förhållandet vara enahanda jemväl under denna period. Anledningen till den talrika förekomsten af får inom detta län torde få tillskrifvas den förutnämnda rika tillgången på lämpliga betesmarker.

Antalet *getter* minskas år från år inom länet och förekomma de nu mycket sparsamt.

Några farsoter eller *smittosamma sjukdomar bland husdjuren* hafva under perioden icke förekommit i större utsträckning. Allmännast hafva förekommit tuberkulos samt enstaka fall af mjelt-

brandsemfysem. I ett par fall har äfven mjeltbrand konstaterats. Hushållningssällskapet har under de båda senaste åren anslagit medel till tuberkulinundersökningar och vid dylika undersökningar, som under år 1895 anställdes på 258 djur, befunnos 40 % reagera för tuberkulos. Häraf framgår, af hvilken stor vikt det är, att kraftiga åtgärder vidtagas för tuberkulosens bekämpande äfven hos kreaturen.

Från flere håll har klagats öfver tatrika omlöpningar och kastning bland kor, hvilket delvis torde hafva sin orsak i dåligt bergadt foder.

e) *Landbrukets binäringar.* Intresset för *trädgårdsskötseln* är alltjemt i stigande inom länet. Hushållningssällskapet har tre länsträdgårdsmästare anstälde inom länet och dessas biträde anlitas allt mer och mer, så att alla ingångna requisitioner derom icke ens alltid kunnat fullgöras. Enligt deras berättelser till Hushållningssällskapet, hafva deras förrättningsdagar under perioden varit 481 år 1892, 501 år 1893, 553 år 1894 och 604 år 1895. En mängd fruktträd utplanteras särskildt vid de många nyanlagda folkskoleträdgårdarne och der grundläggas ofta folkskolebarnen intresse för *trädgårdsskötseln*. I allmänhet torde dock kunna sägas, att landbrukarne icke egna den omsorg åt skötseln af deras trädgårdar, att de deraf skörda någon egentlig vinst. Från *Vestra härad* omtalas dock, att *trädgårdsskötseln* der börjar idkas i större skala och anses löna sig ganska väl. Hushållsgillet i nämnda härad utdelar årligen fruktträd och bärbuskar till mindre bemedlade jordbrukare inom häradet på det sätt, att hushållsgillet och reqvirenten betala halfva kostnaden hvardera. Särskildt omnämnes från samma härad, att vid hemmanet *Sikanäs* i *Vallsjö socken* finnes en präktig trädgård, hvarest fruktträd och bärbuskar i stor skala uppdragas och sedermera försäljas.

I *Jönköping* har bildats en *trädgårdsmästareförening*, hvilken under perioden derstädes anordnat ett par utställningar af trädgårdsalster. Till pris vid dessa har Hushållningssällskapet anvisat bidrag.

Fjäderfäskötseln har icke nått någon högre utveckling inom *Jönköpings län*. Endast å ett par ställen inom länet finnas betydligare hönsgrärdar. Antalet fjäderfän inom länet har emellertid under perioden, enligt Hushållningssällskapets uppgifter, ökats från 80,133 år 1890 till 82,616 år 1895. Försök har ock gjorts af Hushållningssällskapet att väcka intresset äfven för denna näringsgren. Så har Hushållningssällskapet anslagit för hvar och ett af åren 1892, 1893 och 1894 200 kronor och för 1895 299 kr. 46 öre till inköp af tuppar och höns af förädlade och för länets förhållanden lämpliga raser äfvensom pekingsankor, hvarefter dessa till reqvirenter blifvit sålda för halfva inköpspriset. Priset å ägg håller sig ganska högt och går vintertiden upp till 1 kr. 10 öre för kull, d. v. s. tolf ägg. På våren är priset 50 å 60 öre för kull. Gäss uppfodas icke inom länet.

För *biskötsel* befrämjande har sedan år 1881 verkat en förening inom länet, hvilken under perioden från Hushållningssällskapet bekommit ett årligt anslag af 200 kronor. Föreningen har till billigt pris tillhandahållit reqvirenter såväl goda svenska bisamhällen som ändamålsenliga bikupor. Dessutom har föreningen tidt och ofta anordnat möten på skilda ställen i länet för undervisning i biskötsel. Bisamhällenas antal inom länet har emellertid, enligt erhållna uppgifter, under perioden minskats från 10,015 år 1890 till 7,566 år 1895. I *Jönköping* utgifves sedan ett par år tillbaka, såsom förut är nämnt, »Svensk bitidning», hvilken under år 1895 räknade 193 postprenumeranter.

En annan näring, som på senare åren skaffat invånarne i vissa delar af länet, förnämligast *Vestra härad*, en icke ringa inkomst, är *lingonexporten*. Dessa bär förekomma, bland annat, i stor mängd omkring södra stambauans sträckning genom länet och, då efterfrågan på dessa bär varit stor och priserna dera hållit sig ganska höga, har befolkningen i nämnda bärtrakter, och deribland företrädesvis barn och åldringar, kunnat under bårtiden skaffa sig god arbetsförtjenst.

Såsom redan af det föregående synes, utöfvar *länets hushållningssällskap* genom sin verksamhet ett omfattande inflytande på länets jordbruk och dess binäringar. Vid 1895 års slut räknade sällskapet 1,092 medlemmar. Enligt de för sällskapet af *Kungl. Maj:t* den 6 april 1882 fastställda förnyade stadgar värdas dess angelägenheter närmast af ett förvaltningsutskott, hvilket består af sällskapets ordförande, vice ordförande och sekreterare samt 8 andra af sällskapet valde ledamöter, hvarjemte ordförandena eller, i deras frånvaro, vice ordförandena i hushållsgillena ega säte och stänna i utskottet. Jemlikt sällskapets stadgar äro nämligen, för utvidgande af sällskapets verksamhet, 9 underafdelningar af sällskapet, eller hushållsgillen, inrättade, ett för hvarje af länets härad. Dessa hafva till ändamål att hvarv inom sitt område, verka för jordbrukets och näringarnes förkofran samt i öfrigt för allt, som kan bidra till ökad ekonomiskt välstånd i öfverensstämmelse med Hushållningssällskapets syften. För att underlätta och beförtra gillenas verksamhet har Hushållningssällskapet årligen till hvardera af gillena anslagit 300 kronor; och det synes, som om, i trots af jordbrukets betryckta läge, intresset för gillenas angelägenheter under de senare åren varit i stadig stigande och att sålunda inom dem atskilligt blifvit efter måttet af deras krafter och tillgångar gjordt till jordbrukets fromma. Delvis torde förtjensten af detta glädjande förhållande tillkomma intresserade gillesordförande, hvilka sjelfva egt öppen blick för landtmannens behof och jemväl vetat att intressera andra samt sålunda lyckats åstadkomma jemförelsevis goda resultat.

Hushållningssällskapets inkomster uppgingo år 1895 till 54,730 kr. 29 öre, deraf 33,200 kronor utgjorde brännvinsmedel, och utgifterna belöpte sig samma år till 50,190 kr. 97 öre. De senare voro fördelade på följande poster:

Jordbruket och landbruket i allmänhet	15,708-28 kr.
Hästafveln	2,962-24 »
Nötkreatursafveln och mejerihandteringen	8,678-63 »
Annan husdjurskötsel och biskötsel	900 — »
Trädgårdsskötsel	1,474-05 »
Skogsodling	3,014 — »
Fiskerinäringen	1,000 — »
Husslöjden	4,150 — »
Gillenas årsanslag	2,700 — »
Belöningar för trogen tjenst	500 — »
Förvaltningskostnader	4,615-88 »
Möten och utställningar	2,300 — »
Öfriga utgifter och afskrifningar	2,962-94 »
Summa	50,190-97 kr.

Till bestridande af kostnaderna för ett *blifvande länslantbruksmöte* har Hushållningssällskapet under flere år afsatt medel, hvilka vid 1895 års slut uppgingo till 8,736 kr. 2 öre.

B) **Skogshushållning.** Såsom redan förut är nämnt, är länet i fråga om skogsvården indeladt i 3 revir, hvilka lyda under Smålands distrikt. Inom länet voro år 1895 anställda 3 jägmästare samt 10 ordinarie kronojägare, till hvilka från anslaget till skogsstatens ordinarie aflöning jemte ålderstillägg samma år utbetalades 15,724 kronor. Härförutom utgick nämnda år till extra skogsbevakning inom länet 400 kronor från reservationsanslaget till skogsväsendet.

Enligt de förut omnämnda, af Hushållningssällskapet meddelade uppgifterna utgjorde den skogbärande marken inom länet år 1895 238,318 hektar. I Sveriges officiella statistik rörande rikets domäner angifvas länets samtliga utmarker nämnda år uppgå till 789,044 hektar. Skilnaden mellan dessa båda tal skulle således utgöra den areal, som mossar, kalmarker och impedimenter i länet innehålla. Då emellertid länets mossar, om ock vidsträckta, icke lära uppgå till mera än omkring 146,000 hektar samt kalmarker och impedimenter icke förekomma till den betydelse, de nu nämnda uppgifterna gifva anledning att förmoda, synes förhållandet vara, att den af Hushållningssällskapet uppgifna arealen för den skogbärande marken i länet endast afser den skogsmark, som lemna afkomst, men icke all mark, som är försedd med ungskog, såsom betshagar m. m.

Af den ofvan angifna sammanlagda utmarksarealen faller på statsskogarne och på länets enda häradsallmänning Holaveden 61,872 hektar, eller 7.8 %, samt på de enskilda skogarne 727,172 hektar, eller 92.2 %. Nämnda häradsallmänningens areal är 1,241.64 hektar.

De olika slagen af *statsskogarne* samt dessas antal och areal under hvartera af åren 1890 och 1895 utvisas af följande tabell:

	År 1890.		År 1895.	
	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.
Kronoparker	12	6,358.06	22	14,017.89
Skogar till utarrenderade kronohemman och militieboställen	272	29,011.46	228	25,426.44
Civila boställsskogar	11	602.83	10	547.95
Ecklesiastiska d:o	163	18,335.73	173	19,486.76
Allmänna inrättningars skogar	20	1,265.36	21	1,171.52
Summa	478	55,573.44	454	60,650.56

Uppgift ä de områden, som hafva under perioden blifvit af *Kronan inköpta till kronoparker*, lemnas i tabell C.

Staten har sålunda under perioden inköpt kronoparker för ett sammanlagdt pris af 386,930 kronor. Dessa köpeskillingar hafva dock kunnat gäldas med medel, som influtit för försäljning af mindre kronodomäner, i det sådana under perioden försålts för ett belopp af tillhoppa 807,642 kronor.

Angående de särskilda *kronoparkernas areal* m. m. lemnas uppgifter i tabell D.

Statens inkomst af skogsmedel från länet utgjorde år 1895 41,627 kr. 63 öre, mot 40,563 kr. 1 öre år 1890.

Skogsförvaltningskostnaderna för länet uppgingo år 1895 till 22,184 kronor, mot 19,710 kr. 19 öre år 1890.

Länets enda häradsallmänning, Holaveden i Norra Vedbo härad, består af 1,091.51 hektar skogsmark och 150.13 hektar impediment samt står under delegarnes bevakning och skötsel.

Å allmänningen har under perioden afverkats skog till följande värde: år 1891 för 7,716.38 kr., år 1892 för 8,677.04 kr.,

Tab. C. Områden inköpta till kronoparkerna i Jönköpings län åren 1891—1895.

Enligt kungl. bref.	N a m n.	Areal i hektar.	Köpeskilling. Kronor.	Kronoparksområde.
1891 ²⁰ / ₆	Andelar af: $\frac{1}{2}$ mtl Djorarp, $\frac{1}{2}$ mtl Hyltan, $\frac{1}{2}$ mtl Rastad, 1 mtl Fägrida, $\frac{1}{2}$ mtl Tokarp, $\frac{1}{2}$ mtl Tjurshult, $\frac{1}{2}$ mtl Löfveryd, $\frac{3}{8}$ mtl St. Sveningstorp, $\frac{1}{4}$ mtl Toresstorp och $\frac{1}{8}$ mtl L:a Sveningstorp	599.00	40,000	Eekersholm.
> ²³ / ₁₀	Utmarkskifte från $\frac{1}{2}$ mtl Nennesmo Korsg.	181.63	7,000	Nennesmo.
> ³¹ / ₁₂	1 mtl Torrmyra, $\frac{1}{2}$ mtl Rolstorp, $\frac{1}{4}$ mtl Gastorp och $\frac{1}{4}$ mtl Angved	2,276.93	130,000	Torrmyra.
1892 ²⁶ / ₂	1 mtl Sandvik, $\frac{1}{2}$ mtl Rosendal, $\frac{1}{4}$ mtl Klockehol, $\frac{1}{4}$ mtl Spångalycke, $\frac{2}{9}$ mtl Mjöhult, $\frac{1}{9}$ mtl d:o samt $\frac{1}{9}$ mtl d:o	948.09	84,900	Sandvik.
> ¹⁶ / ₁₃	Delar utaf: $\frac{1}{4}$ mtl Hösabo, $\frac{1}{4}$ mtl d:o, $\frac{1}{2}$ mtl Unnarvd Bergsg., $\frac{1}{4}$ mtl d:o d:o, $\frac{1}{4}$ mtl d:o Mellang., $\frac{1}{2}$ mtl d:o d:o och $\frac{1}{4}$ mtl d:o d:o	452.92	35,000	Lunnarsbo.
> >	$\frac{2}{9}$ mtl Mjöhult	98.22	8,000	Sandvik.
> >	$\frac{2}{27}$ mtl d:o	41.65	4,000	D:o.
> >	Delar utaf: $\frac{9}{80}$ mtl Lilla Hökhult och $\frac{1}{2}$ mtl Vestra Kulshestra	135.05	9,500	Lunnarsbo.
1893 ¹⁴ / ₇	Götaströms bruk, $\frac{1}{2}$ mtl Södra Dufveled, utjorden Adufveled, $\frac{1}{2}$ mtl Båramo, $\frac{1}{6}$ mtl Bohult, utmark $\frac{1}{4}$ mtl Alshult, delar af $\frac{1}{2}$ mtl Bohult, $\frac{1}{6}$ mtl d:o, $\frac{1}{6}$ mtl d:o och $\frac{1}{6}$ mtl d:o	1,062.04	51,530	Götaström.
1895 ²⁴ / ₅	Utmarker från 1 mtl Marianelund	235.77	17,000	Hässleby.
	Summa	6,031.30	386,930	—

Tab. D. Kronoparkerna i Jönköpings län år 1895.

	Skogsmark. Hektar.	Impediment. Hektar.	Summa. Hektar.
<i>Eksjö revir</i>			
Visingsborg	110.90	10.25	121.15
Visingsö eplantering	395.89	64.24	460.23
Hässleby	434.43	48.76	478.19
Bruzaholm	1,205.46	248.85	1,454.31
Summa 4 kronoparker	2,146.68	367.20	2,513.88
<i>Jönköpings revir.</i>			
Apelås	53.56	—	53.56
Tolarp	74.56	29.45	104.01
Vederyd	375.09	254.08	629.17
Eekersholm	1,294.66	772.17	2,066.83
Frostås	44.49	3.24	47.73
Götaström	874.51	187.53	1,062.04
Torrmyra	1,392.34	1,008.17	2,400.51
Summa 7 kronoparker	4,109.21	2,254.64	6,363.85
<i>Vedbo revir.</i>			
Karsholmen	113.80	54.10	167.90
Remb	135.88	131.26	267.14
Mårås	109.65	105.86	215.51
Lunnarsbo	853.49	288.05	1,141.54
Kanshestra	322.09	126.00	448.09
Remma	98.33	57.20	155.53
Bubiarp	219.57	71.23	290.80
Nennesmo	247.48	293.42	540.90
Mogård	290.42	153.75	444.17
Boarp—Hallegården	150.07	103.30	253.37
Sandvik	470.10	475.11	1,215.21
Summa 11 kronoparker	3,250.88	1,859.28	5,140.16
Summa 22 kronoparker	9,536.77	4,481.12	14,017.89

år 1893 för 5,438⁹⁹ kr., år 1894 för 6,888⁷⁹ kr. och år 1895 för 9,551 kronor. Försäljningen har skett i hela skogsparker, hvadan kubikinhållet af det försälda virket icke uppgifvits. Den behållna afkastningen har författningsenligt fördelats på hemmansinnehafvarne i Norra Vedbo härad efter oförmedlat mantal.

Å de *Jönköpings stad* tillhöriga stadsjordar finnes skogsmark till en sammanlagd areal af 152¹ hektar. Derå växa hufvudsakligen löfskog. 8² hektar af denna skogsmark äro nyligen upplåtna till en stadspark för Jönköping, hvilken är under anläggning.

Eksjö stad eger en ganska betydande skog, hvars afkastning lemnar ett icke oväsentligt bidrag till bestridandet af stadens utgifter.

I *Grenna* finnes ofvanför Stadsberget en mindre, men väl värdad och sparad skogsmark.

Å de *enskilda skogarne* bedrivnes skogsafverkingen fortfarande i allmänhet planlöst och utan beräkning på skogens bestånd. Der gammal skog finnes, raseras den på en gång utan tanke på en uthållig afkastning. Fröträd lemnas sällan och, om de lemnas, äro de oftast olämpliga eller odugliga för sitt ändamål. Marbuskarne få kvarstå å hyggena. Markberedning för sjelfsådd förekommer ytterst sällan och skogsodling nästan aldrig. Då hjälpvallring sker, fästes mindre vikt vid skogsbeståndets trefnad än vid att få träd af just den storlek, som önskas, hvilket gör, att bestånden blifva glesa och luckiga samt sämre tillväxande. När man så slutligen har kommit derhän, att intet gröfre virke finnes på hemmanet, tillgripas äfven ungsogarne såväl till husbehof som till afsalu, hvarigenom egaren, om han också icke har någon synnerlig behållning på sjelfva virket, dock kan skaffa lönande arbete åt sig och sina dragare under vintern. På en mängd hemman kvarstår därför numera skog endast till husbehof och antalet sådana hemman ökas alltjemt. Flere hemman hafva ej ens skog till husbehof. Endast å några få större egendomar är ordnad skogshushållning införd. Denna misshushållning med skogen gäller icke ensamt barrskogen utan äfven löfskogen, förnämligast björk och asp.

Dessa förhållanden gifva anledning till *allvarliga farhågor för framtiden*. Skogarnes betydelse för landet, och särskildt för Jönköpings län med dess vidsträckta skogsmarker, är nämligen mycket ingripande såväl direkt som indirekt. Den indirekta betydelsen, hvilken afser företrädesvis klimatiska förhållanden, har man på senare tid sökt förringa, utan att dock kunna alldeles förneka densamma. Erfarenheten och vetenskapligt anställda undersökningar hafva visat, att luften i skogen är svalare än på fria fältet, att temperaturskilnaden är större i bergiga trakter än på stora slätter samt att denna skilnad är störst under högsommaren. Om derfor skogen på större ytor afverkas, stegras sommarhettan, hvilket medför hastigare vattenafundstning, mindre jordfuktighet och mindre nederbörd. Plötsliga vaxingar i värme och köld blifva vanligare. Skogsträdens rötter och barrtäcket i skogen hindra dessutom skogsjorden att från höjderna nedföras med vattnet till sjöar och floder och tvinga vattnet att saktare afrinna, derigenom motverkande såväl vattenbrist som öfversvämningar. Skogen lemnar äfven skydd mot kalla och uttorkande vindar. På detta sätt utöfva skogarne helt visst ett stort inflytande å lifvet på jorden, och detta måste i synnerhet

gälla om ett högland, hvilket Jönköpings län, såsom förut framhållits, är.

Men äfven om mängden icke skulle vara böjd att tillerkänna skogarne så stor vikt i indirekt afseende, som här framhållits, lärer väl icke någon i våra dagar vilja förneka deras direkta betydelse i ekonomiskt hänseende. Här spela de en stor rol dels på det sätt, att de lemna virke till husbehof, d. v. s. till byggnader och deras reparation, till gärdsel, störr, redskap m. m. och till det i vårt klimat så nödvändiga bränslat, dels och derigenom att de lemna virke till export (år 1894 för 138 millioner kronor i hela riket) eller materialier till olika industrier samt till följd deraf arbetsförtjenst under vintern, då jordbruksarbetet ligger nere. Jordbruksförhållandena i Jönköpings län äro i allmänhet sådana, att jordbrukaren svårigen skulle vara i stånd att bära utgifterna för inköp af till husbehof erforderligt virke, derest sådant saknades på hans hemman. Han behöfver tvärtom ofta understödja sin ekonomi genom försäljning af skogens produkter. Naturförhållandena i länet äro icke heller i allmänhet sådana. Att skogsmarken, liksom på de i detta fall gynsamare ställda slättbygderna i vårt land, kan på annat sätt, t. ex. till åker, fördelaktigt användas, sedan skogen blifvit förödd. Det enda, marken derefter ännu skulle kunna lemna, vore i de flesta fall ett magert bete, som sannolikt skulle allt mera utträngas af ljungen.

Enligt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse för åren 1886—1890 hade *virkestransporterna på länets jernvägar* i allmänhet är från år stigit. År 1890 uppgingo de sammanlagdt till 96,443 ton, hvilket, då en kubikmeter lufttorr ved, fast mätt, af tall, gran eller asp väger omkring 500 kilogram och samma myckenhet björk och ek väger betydligt mera, kan anses motsvara bortåt 200,000 kubikmeter fast mätt. Från jernvägsstyrelsens statistiska berättelser för åren 1891—1895 meddelas här följande *tabell E*, utvisande myckenheten af samma år *afsända skogsprodukter*, träkol oberäknadt, *vid statens jernvägsstationer* i Jönköpings län:

Tab. E. Afsända skogsprodukter (oberäknadt träkol) vid statens jernvägsstationer i Jönköpings län åren 1891—1895.

Jernvägsstationer.	År 1891. Ton.	År 1892. Ton.	År 1893. Ton.	År 1894. Ton.	År 1895. Ton.
Sommen	9,378 ⁰	11,403 ⁸	13,543 ⁶	10,759 ²	11,642 ⁶
Tranaå	3,337 ⁵	2,633 ⁶	2,687 ¹	1,797 ³	2,779 ⁸
Gripenberg	5,217 ⁰	4,219 ⁴	2,980 ⁸	2,269 ⁹	2,459 ⁴
Frinnaryd	4,321 ⁹	3,200 ¹	2,907 ³	2,904 ¹	4,209 ¹
Aneby	6,877 ¹	4,356 ²	4,821 ⁶	3,870 ⁹	4,362 ⁷
Flisby	1,274 ⁷	770 ⁶	675 ²	961 ⁶	2,664 ⁰
Solberga	3,393 ⁷	2,899 ²	2,751 ⁶	2,609 ¹	2,143 ⁰
Baukeryd	204 ⁷	201 ⁶	238 ⁰	214 ²	262 ⁷
Jönköping	1,012 ¹	380 ⁶	2,628 ²	3,086 ⁷	2,305 ⁹
Tenhult	3,270 ¹	3,190 ⁷	2,995 ⁵	3,554 ⁷	4,355 ⁶
Forserum	12,201 ⁷	10,192 ⁰	6,952 ⁹	6,700 ⁰	7,093 ⁰
Näsby	3,249 ⁷	4,505 ¹	3,696 ⁰	3,207 ⁸	3,929 ²
Grimstorp	2,748 ⁶	3,432 ⁷	2,750 ²	3,330 ²	2,512 ³
Sandsjö	1,464 ⁴	3,005 ⁶	1,606 ⁹	2,250 ⁹	2,169 ¹
Särsjö	13,056 ⁷	12,323 ⁹	11,496 ⁶	11,857 ¹	10,787 ⁷
Stockaryd	3,925 ¹	4,395 ²	3,899 ⁷	3,283 ³	3,947 ⁰
Summa	74,933 ⁰	71,110 ³	66,628 ⁵	62,657 ⁰	67,624 ⁰

Från de inom länet belägna stationer vid Halmstad—Nässjö jernväg och den dermed under samma bolag förenade nyanlagda Jönköping—Vaggeryds jernväg samt Nässjö—Oskarshamns och Hvetlanda—Säfsjö jernvägar hafva under perioden afsändts följande mängd skogseffekter:

Jernväg.	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.	Summa.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
Halmstad—Nässjö . . .	53,592	65,438	65,848	66,634	85,732	337,244
Jönköping—Vaggeryd . . .	—	—	—	1,375	12,938	14,313
Nässjö—Oskarshamn . . .	19,315	26,046	26,030	23,481	24,440	119,312
Hvetlanda—Säfsjö . . .	15,826	13,065	13,464	14,198	14,266	70,819

Den under år 1895 inlastade virkesmängden å länets jernvägar utgjorde alltså omkring 205,000 ton, eller omkring 410,000 kubikmeter fast mått, hvilket utvisar en betydlig stegring i virkestransporten under den sistförflutna perioden. Vid statens jernvägsstationer hade den afsända virkesmängden väl något nedgått, men vid samtliga de enskilda jernvägarne hade den stigit i anseelig grad. Största ökningen kommer på Halmstad—Nässjö jernväg, beroende på att största trävaruexporten går öfver Halmstad. Utom jernvägarne finnas för virkestransport att tillgå *flottlederna* i Nissaån, som är flottbar från gränsen mellan Mo och Vestbo härad, samt sjöarne Vidöstern, Bolmen och Unnen, hvilka stå i förbindelse med inom Kronobergs län belägna stationer å Vislanda—Bolmens och Halmstad—Bolmens jernvägar.

I nämnda, å jernvägarne transporterade virkesmassor ingår naturligtvis en del brännved, som konsumerats inom länet, hvarförutom åtskilligt virke torde hafva fraktats å jernvägarne två gånger, först oarbetadt och derefter såsom sågadt virke. Å andra sidan hafva icke obetydliga virkeskvantiteter inom länet levererats direkt, utan att fraktas å jernväg, till tändsticks-, pappersbruks-, möbel- m. fl. träkonsumerande fabriker inom länet. Enligt till Länsstyrelsen för åren 1892, 1893 och 1894 inkomna uppgifter uppgick den *virkesmängd*, som under samma år för förbrukning levererats till länets fabriker i de särskilda orterna, till följande belopp:

	År 1892.	År 1893.	År 1894.
	Kubikfot.	Kubikfot.	Kubikfot.
Jönköpings stad	1,873,539	2,059,543	1,982,604
Eksjö	27,000	27,000	27,000
Gretna	666	666	666
Tveta, Vista och Mo härad	969,514	925,701	1,605,724
Norra och Södra Vedbo	594,022	613,738	613,737
Östra härad	1,146,000	1,673,189	1,944,085
Vestra	1,220,324	1,264,644	1,336,750
Östbo	1,168,576	1,163,576	1,168,576
Vestbo	655,517	623,745	602,871
Summa	7,655,158	8,351,802	9,282,013

Hela den till länets fabriker under åren 1892—1894 levererade virkesmassan uppgick sålunda i medeltal till omkring 8,400,000 kubikfot, eller 239,850 kubikmeter. För år 1895 har kronobetjeningen i länet insamlat följande, i *tabell F* meddelade

uppgifter angående den ungefärliga *åtgången af trä* i såväl fabriker som sågverk och handverk m. m.

På grund af alla dessa uppgifter synes man kunna antaga, att länets virkesexport för närvarande årligen utgör omkring 500,000 kubikmeter fast mått.

Förbrukningen af virke inom länet till *husbehof* låter sig naturligtvis ännu mindre med fullkomlig säkerhet beräknas. Virkesåtgången i Norrland anslogs af 1869 års skogskomite öfver hufvud taget till 7as kubikmeter fast mått på person. Väl torde behofvet af bränsle vara större i Norrland än här, men här erfordras deremot betydligt mera stängselvirke än i Norrland. I alla händelser torde en åtgång af 5 kubikmeter på person, motsvarande ungefär 2as härstädes vanliga skogsfamnar å 108 kubikfot löst mått, icke vara för högt tilltagen. Då länets invånareantal år 1895 uppgick till 195,856 personer, skulle sålunda enligt denna beräkning hela åtgången till husbehof blifva 979,280 kubikmeter. Enligt kronobetjenings i tabell F intagna uppgifter, skulle virkesåtgången till husbehof utgöra allenast 852,420 kubikmeter.

Såsom förut blifvit nämnt, utgöra länets utmarker 789,044 hektar, af hvilka omkring 146,000 hektar äro mossar och endast 238,318 hektar äro ordentlig skog. Då bergens areal kunna anslås till bortåt 50,000 hektar, skulle omkring 600,000 hektar utgöra skogs- och hagmark jemte kalmarker. Med afseende å skogens glesa förekomst på sistnämnda areal torde den årliga afkastningen icke böra uppskattas till mera än högst 1as kubikmeter per hektar af samma areal. Den skogsafkastning, som från länet för närvarande kan uttagas utan skogskapitalets nedsättning, synes sålunda icke kunna beräknas högre än till 900,000 kubikmeter, hvilket belopp, om afkastningen från träden å ångarne tilläggas, ungefärligen blott motsvarar länets husbehof.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, torde det få anses otvivelaktigt, att *öfverafverkning* eger rum inom länet. Om öfverafverkningen vittnar äfven det förhållandet, att timmerskog blir allt mera sällsynt, att allt smärre dimensioner försågas och

Tab. F. Uppgift angående den ungefärliga åtgången af trä m. m. i Jönköpings län år 1895.

Härad.	Åtgång i kubikmeter.		Arbetare i trävarurörelsen.		Dimensioner af afverkadt timmer nu mot förr.	Förhållandet mellan afverkningen nu och år 1885.
	I fabriker, sågverk och handverk.	Till byggnader, stängsel, husbehof.	1885.	Nu.		
Tveta	64,950	54,420	590	650	Ungefär lika.	Ungefär lika.
Vista	1,200	49,300	Tillf.	Tillf.	"	"
Mo	19,820	41,440	75	190	14—17 em. mindre.	200—300 % större.
Norra och Södra Vedbo	106,450	124,350	790	970	1 ^{as} mindre.	25 % större.
Östra	39,709	103,610	54	372	Minim. förr 20, nu 12 em. Förr 50, nu 35 em.	60 % "
Vestra	50,800	249,200	300	700	Förr 50, nu 35 em.	Ungefär lika.
Östbo	28,000	90,100	645	1,035	10—15 em. mindre.	33 % större.
Vestbo	75,000	140,000	400	1,200	10 em. mindre.	400 % "
Summa	385,929	852,420	2,854	5,117	10—15 em. mindre.	50—100 % större.

att, då icke annan skog finnes att tillgå, ungskogarne tillgripas till ved och pitprops m. m. Af tabell F inhemtas äfven, att under de sista tio åren afverkningen stigit med mellan 50 å 100 procent samt att dimensionerna på afverkad virke under samma tid nedgått med 10 till 15 centimeter. Frestelsen att afverka allt mindre dimensioner underhålles ej blott derigenom, att dessa dimensioner röra god afsättning i handel i allmänhet, utan ock särskildt deraf, att i länet finnes en mängd fabriker, som med fördel tillgodogöra sig dylika dimensioner af olika träslag för tillverkning af trämassa, papper, trädrullar, tändstickor, tändstickslådor, trätöfflor, pinnstolar, möbler m. m. Synbarligen går ock trävaruörelsen och trävaruförädlingen nu för tiden allt mera ut på att använda små dimensioner, under det att de större dimensionerna komma mer och mer att ersättas af jern och stål eller af sten och tegel. *Skogskapitalet* har sålunda *ansenligt minskats*. Talet om skogsbrist är visserligen gammalt och mången är därför benägen att icke sätta tro dertill. Det låter dock icke förneka sig, att flerstädes i vårt land *skogsbrist* verkligen förefinnes, och detta är äfven fallet med flere hemman i Jönköpings län. Skogsbristen skulle nog tidigare hafva gjort sig hårdare kännbar, om icke den minskade tillgången medfört, att större sparsamhet på bränsle iakttagits, t. ex. genom bättre omsedda bostäder och bättre inrättade eldstäder samt ökad användning af stenkol och torf i stället för ved. Äfven om förhållandena i Jönköpings län icke äro värre i detta hänseende, än att länet ännu kan sägas på det hela taget hafva skog till husbehof, så är detta dock icke nog för länet, som, efter hvad förut är antydt, behöfver skog äfven till afsalu och som löper fara, att en god del af skogsarealen småningom kommer att gifva ringa eller icke alls någon afkastning. Om inom ett län såsom detta med dess i hög grad styckade jord, dess små och magra åkerlappar, men stora utmarker, sköfvingen af skogen, derifrån inkomsten till skatter, räntor och nödiga kontanta utgifter mångenstädes ensamt är att hemta, skulle såsom hittills fortgå, utan att åtgärder för återväxt vidtagas, är att befara, att jordegarnes ställning i allmänhet komme att inom några tiotal af år blifva i ekonomiskt hänseende högst betänklig.

Då öfverafverkning eger rum icke allenast inom Jönköpings län utan kanske i nästan hela vårt land samt de enskilda skogarnes skötsel i allmänhet lemnar mycket öfrigt att önska, har frågan om *lagstiftning för den enskildes skogshushållning* flere gånger varit å bane; och enär, hvad som i synnerhet menligt inverkar på skogarne, är dels afverkningen af smärre dimensioner, emedan ungskogarne då tillgripas, och dels bristande åtgärder med afseende å skogsåterväxten, har det mål, hvarat lagstiftningen syftat, i främsta rummet varit *skydd åt ungskogen* och befordrande af *skogsåterväxten*. Såsom verksamt i sistnämnda hänseende har framhållits införande af exportafgift å trävaror, emedan härigenom på lämpligt och rättvist sätt kunde erhållas medel till bekostande af skogsodlingar å enskildes egor.

Sedan Kungl. Domänstyrelsen utarbetat förslag dels till lag angående åtgärder till förekommande af förödelse å ungskog och dels till vissa bestämmelser rörande exportafgift å trävaror samt Kungl. Maj:t under år 1895 öfver dessa förslag infordrat underdänigt yttrande från länets landsting, tillsatte Landstinget samma år en komité för afgifvande af förberedande yttrande i frågan. Denna komité afgaf till 1896 års landsting ett betänkande, hvari komitén, som hade åtskilliga erinringar att göra mot Domän-

styrelsens förslag till lag angående åtgärder till förekommande af förödelse af ungskog samt uppgjort ett särskildt förslag till lag angående skyldighet för enskilde skogsegare inom Jönköpings län att efter afverkning sörja för återväxt, hemstälde, att Landstinget måtte dels afstyrka Domänstyrelsens förslag, i hvad det anginge åtgärder till förekommande af förödelse af ungskog, dels tillstyrka Domänstyrelsens förslag om exportafgift å trävaror, med ett par af komitén föreslagna förändringar, och dels anhålla, att de grunder, som innefattades i komiténs ofvannämnda förslag angående skyldighet för enskilde skogsegare inom länet att efter afverkning sörja för skogsåterväxt, måtte tagas i öfvervägande vid det förslag, som Kungl. Maj:t kunde komma att lata utarbete med anledning af Riksdagens skrivelse den 13 maj 1896 angående åtgärder till befrämjande af hushållningen med enskildes skogar. Vid behandlingen af komitéens betänkande beslöt Landstinget att afstyrka jemväl förslaget om exportafgift å trävaror, hvaremot betänkaudet i öfrigt af Landstinget bifölls. Vid fattandet af detta beslut torde flertalet ledamöter i Landstinget hafva låtit bestämma sig af obenägenheten för inskränkning i den enskildes rätt att fritt förfoga öfver sin egendom. Jemväl Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgaf, på nådig befallning, underdanigt utlåtande öfver Domänstyrelsens omnämnda lagförslag och uttalade dervid hafvudsakligen samma åsigt, som den af Landstinget tillsatta komitén framkallit.

Äfven under ifrågavarande period hafva *skogsodlingar* verkställts inom länet, närmast genom försorg af Hushållningssällskapet, som med enskilde skogsegare upprättat för dem förmånliga kontrakt om verkställande af sådana odlingar å deras mark samt antagit plantörer. Medlen till bestridande af kostnaderna för skogsodlingarne hafva deremot lemnats, förutom af Hushållningssällskapet, äfven af staten och Landstinget, men samtliga disponerats af Hushållningssällskapet. Statens bidrag till ändamålet uppgick år 1891 till 1,390, år 1892 till 1,245, år 1893 till 1,282, år 1894 till 1,382 och år 1895 till 1,264 kronor. Landstingets anslag har arligen under perioden utgått med 1,000 kronor. Hushållningssällskapets anslag var för hvar af åren 1891, 1892 och 1893 500 kronor samt för åren 1894 och 1895 750 kronor om året. Under år 1896 hafva emellertid beslut fattats om höjande af Landstingets arsanslag till 1,500 kronor och af Hushållningssällskapets anslag till 1,000 kronor om året, hvarjemte, då statsanslaget till skogsodlingens befrämjande i riket vid 1896 års riksdag ökats från 25,000 kronor till 50,000 kronor, förhoppning finnes, att statsbidraget till detta län hädanefter kommer att blifva högre än förut.

Sedan Hushållningssällskapet år 1891 tillsatt en komité för uppgörande af förslag till de förändrade bestämmelser rörande användningen af anslagen till skogsodlingen, som kunde anses nödiga, beslöt Hushållningssällskapet år 1892, i enlighet med komiterades förslag, att antaga dels förändrad lydelse af de kontrakt, som afslutas med skogsegarne om odlingarnes verkställande, och dels förändrade bestämmelser i öfrigt angående användande af de till skogsodlingens befrämjande anslagna och af Hushållningssällskapet disponerade medel. Enligt dessa bestämmelser antager Hushållningssällskapet en jägmästare med alligande att ordna, leda och afsyna skogsodlingsarbetena, och sällskapets förvaltningsutskott utser, efter jägmästarens hörande, nödigt antal skogsplantörer. Skogskontraktena med skogsegarne afse en tid af 20 år och förbinda sig skogsegarne i dessa att aflemna den

mark, hvarå odling skall ske eller plantskolor skola anläggas, väl röjda från ris och marbuskar samt att vårda skogsodlingarne, så att betning af får och getter derå aldrig må ega rum och betning af nötkreatur ej må ske före den 1 juni hvarje år, äfvensom att tillse, det återkan å skogsodlingarne ej heller annorledes sker. Den enda kostnad, jordegaren i öfrigt har för odlingarne, är att lemna skogsplantören fritt vivre och bostad under förrättningen eller ersättning härför med 2 kr. 50 öre för dag samt fri skjuts till närmaste förrättningsställe eller jernvägsstation, dock ej öfver 15 kilometer. Skogsfrö till sådd har under perioden kostnadsfritt tillhandahållits länets jordbrukare.

Arealen af den skoglösa mark, som af skogsplantörerna hittills fullständigt kultiverats inom länet, utgör 1,158⁵⁷ hektar, deraf 48 hektar under år 1892, 112⁴⁷ hektar under år 1893, 93⁵³ hektar under år 1894 och 106 hektar under år 1895. Samtliga af dessa skogsodlingar hafva dock naturligtvis icke lyckats fullkomligt, i de flesta fallen beroende på markens större eller mindre lämplighet för odlingarne. Å ett eller annat ställe har till och med odlingen helt och hållet misslyckats.

Statens skogsingenjörer användas ringa inom länet, synnerligast sedan Hushållningssällskapet år 1892 antagit de ofvannämnda bestämmelserna om skogsodlingsanslagens användning. Dessförinnan betalades från dessa anslag dagtraktamenten för de af statens skogsingenjörer verkställda förrättningar inom länet. Under år 1895 hade sådan ingenjör endast två förrättningsdagar i länet.

De viktigaste trädslagen inom länet äro tall, gran och björk, i all synnerhet de båda förstnämnda. Öfriga trädslag, såsom al, asp, ek och bok, hafva jemförelsevis underordnad betydelse, ehuru det visserligen för många af länets industriella inrättningar är af stor betydelse, att tillgång äfven på dessa förefinnes.

Det vanligaste sättet för afverkning af skogen är den så kallade bländningsmetoden, eller afverkning på spridda ställen, i motsats till trakthuggningsmetoden, då huggningarne koncentreras på ett ställe. Trakthuggning förekommer, utom på de allmänna skogarne, endast på några större egendomar i länet. Bländningen är antingen traktbländning, då afverkningen på bestämd tid, vanligen hvar tionde år, återkommer till samma trakt, eller ock vanlig oregelbunden bländning. Bländningen är nog för mindre skogar en god afverkningsmetod, emedan den gifver tillfälle att uttaga just de virkesslag, som för tillfället kunna erfordras, och emedan återväxt i de små luckorna vanligen genom sjelfsådd erhålles. Men skötseln af en skog enligt denna metod fordrar stor noggrannhet och omsorg. En olägenhet är också, att kontrollen mot öfverafverkning är svår. Detta skogsbrukssätt lämpar sig äfven bäst för granskogar, enär granen har förmåga att uppväxa i smärre luckor, hvilket deremot icke är förhållandet med tallen, hvarför också i skogar, som skötas på detta sätt, granen tager öfverhanden. Det är ock af denna anledning stor fara värddt, att tillgången på furuskog inom länet kommer att aftaga i än större grad än tillgången på granskogen. Bland enskilda egendomar, der ordnad skogshushållning finnes, må nämnas Strömsberg och Klämestorp i Tvetå härad, under Sagerska egendomen Ryfors lydande hemman i Mo härad, de Bondeska fideikommissiegendomarne Katrineholm, Herrestad, Askeryd och Bordsjö i Norra Vedbo härad, Ryningsholm och Torsjö i Södra Vedbo härad samt Gäråhof och Hinsekind i Östbo härad.

Inom länet är det allmänt brukligt, att äfven skogsbetet tillgodogöres. Detta har så till vida betydelse för skogsushållningen, som beteskreaturens göra större eller mindre skada på plantor och buskar, dels genom sitt tramp och dels äfven genom arbetning. Största skadan göra getter och får, hvilka icke borde lemnas tillträde till skogsplanteringar eller sjelfsättningshyggen. Hästar och oxar skada mest genom sitt tramp. Minsta skadan göra kor och kalvar. Önskligt vore, om beteskreaturens åtminstone icke utsläpptes i skogen förr än i midten af juni månad, då de unga skotten hunnit blifva beska och barren derpå börjat stickas.

Stängselsättet inom länet torde i allmänhet icke hafva undergått någon förändring under perioden; och bidrager alltså detta fortfarande i rätt afsevärd mån till föröndande af den yngre barrskogen.

Enligt uppgifter af vederbörande kronofogdar hafva prisen å skogsprodukter i medeltal varit:

1 tolt timmer	24 å 36 kr.
1 d:o plank	10 "
1 d:o bräder	5 å 7 "
1 famn björkved	8 å 10 "
1 d:o barrved	5 å 7 "
1 tolt ribb	1:50 "
1 läst kol	5 å 7 "

Någon skogseld af större betydenhet har icke under perioden förekommit, utan endast ett par smärre sådana, synnerligast under den heta sommaren 1895. Detta år kom elden lös i den stora Dumme mosse i närheten af Jönköping samt hotade starkt kringliggande skogar, men genom energiska åtgärder blef elden begränsad vid skogskanterna, hvadan någon större skada icke af elden åstadkoms.

Såsom tabell F angifver, hafva skogarne i länet en ofantlig betydelse ej blott för landtbrukarne och skogsegarne, hvilka under de tryckta jordbrukstiderna ofta hemtat större delen af sina kontanta inkomster ur skogen, samt för de arbetare, som af dem användas till virkets huggning och framforsling ur skogarne, utan äfven för den mängd personer, som sysselsättas året om med virkets förädling vid sågverk, fabriker och handtverkerier.

Antalet sågverk inom länet är ganska betydligt, nämligen: i Tvetå, Vista och Mo härad 74 större och mindre, af hvilka 6 drifvas med ånga och de öfriga med vattenkraft, i Norra och Södra Vedbo 15 större och många mindre sågar, inom Vestra härad 4 ångsågar samt 75 större och mindre vattensågar, inom Östra härad 6 ångsågar samt åtskilliga mindre sågar, som drifvas med vattenkraft, inom Östbo härad 6 ångsågar och flere mindre sågar samt inom Vestbo härad 14 större sågar och flere mindre sådana.

En del af nu nämnda sågar drifvas dock endast vissa tider af året och användas blott till försägnings af husbehovsvirke.

För fabriker och handtverkerier, som afse förädling af virke, kommer att lemnas redogörelse här nedan.

Såsom redan nämnts, beredes torfven i länets mossar såväl till bränsle som torfströ, utan att denna torfberedning dock ännu lemnat dess idkare någon afsevärd inkomst. Det är emellertid att hoppas, att denna industri skall gå en bättre framtid till mötes, i den mån som mosskulturen utvecklas.

Det ökade skogsvärdet har åstadkommit, att det gamla *svedjandet* numera icke någonstädes inom länet torde förekomma.

c) **Jagt och fiske.** a) *Jagten* såsom näringsfång kan numera knappast sägas hafva någon betydelse för länet. Deremot lemna länets vidsträckta skogsmarker ett ganska rikt tillfälle till idkande af jagten såsom nöje eller sport. Det hufvudsakliga villebrådet utgöres af orre, tjäder, raphöns, änder och hare. Ljungryarne i Tannäkers socken hafva särskildt gjort sig kända för sin rikedom på orrfogel. Rådjuren, hvilka under åren 1886—1890 voro fridlysta utom under september och oktober månader, hafva numera så tillväxt i antal i länets södra delar, att det från Vestbo härad uppgifves, att åtskilliga jägare årligen under den numera tillåtna jagttiden från och med 1 september till och med 31 december kunnat fälla ett tjugotal deraf.

På senare åren hafva flere *elgstånd* förekommit inom länet, och har med anledning häraf, på framställning af länets landsting, all jagt å elg blifvit förbjuden inom länet under åren 1896—1900. Järpe finnes äfven. Inom Vestra härad, och särskildt tre socknar derstädes, uppgifves jagten utgöra en ganska god inkomstkälla för åtskilliga jägare. De flesta sådana, jemväl å landsbygden, hafva numera goda jagtbössor, vanligen försedda med bakladdning. Från Östbo härad omtalas, att jagten derstädes bedrifves hänsynslöst, hvadan jagtskatts införande vore önskvärdt. I allmänhet torde dock icke sympatierna för en dylik skatt vara synnerligen stora inom länet. 1895 års landsting afgaf, på begäran af Kungl. Domänstyrelsen, yttrande öfver åtskilliga jagtföreningars och hushållningssällskaps framställningar om införande af allmän jagtskatt i riket samt afstyrkte dervid berörda framställningar.

Om jagten i länet väl vårdades och utarrenderades till derför intresserade personer inom och utom länet, synas emellertid de vidsträckta jagtmarkerna i länet böra kunna bereda en ej så liten inkomst åt sina egare.

Å Visingsö finnes fortfarande ett *fasaneri*, hvilket anlagts och innehafves af en enskild man.

För dödande af *rofdjur* utbetalar Landstinget fortfarande skottpenningar. Dessa utgå för närvarande med 2 kronor för räf, 1 krona för ör, berguf och slag-, duf- eller hönsök samt 50 öre för sparfhök. För kråkor lemnas äfven skottpenningar med 10 öre stycket. I skottpenningar utbetalades af Landstinget 4,218 kr. 90 öre år 1891, 3,756 kr. 20 öre år 1892, 4,312 kr. 60 öre år 1893, 4,395 kr. år 1894 och 4,641 kr. 60 öre år 1895. Af statsmedel betalades år 1894 25 kr. i skottpenningar för ett skjutet lodjur. Sådana visa sig emellanåt i länet. Björn och varg förekomma deremot numera aldrig.

Till räfvars dödande användas ganska mycket medelst stryknin *förgiftade lockbeten*. Tillstånd att för sådant ändamål innehafva stryknin meddelades af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande år 1891 åt 9, år 1892 åt 8, år 1893 åt 16, år 1894 åt 20 och år 1895 åt 18 personer.

b) *Fisket*. Intresset för fisket inom länet har på senare åren varit något lifvigare än förut. Att fisket, rätt skött, skulle kunna blifva en god näringskälla för länet, inses ock redan deraf, att länet är ovanligt rikt på vattendrag. Förutom Vettern har länet, enligt de i *tabell G* intagna uppgifter af förste landtmätaren i länet, 457 *sjöar* och 383 *gölar* med en sammanlagd areal af 83,895 hektar. Fisket bedrifves emellertid på ett planlöst och för detsamma ödeläggande sätt, hvadan tillgången på fisk i länets vattendrag minskats. Särskildt förderbringande för fisket har varit användandet af finbundna agn- eller betesnotar,

hvarigenom massor af fiskyngel af alla slag uppfångats samt derjente för fiskens trefnad och näring erforderliga vattenväxter och gräs uppslitits. Enligt nu gällande särskilda stadgar för fisket i länet äro väl agnotarne förbjudna under tiden från den 20 april till den 15 juni, men under denna tid har hvarje fiskerättsegare tillstånd att använda fem agnmjårdar för anskaffande af betesfisk till krokfiske. Hufvudsakligen för att inskränka bruket af finbundna notar och antalet mjårdar, som af fiskerättsegare finge användas, väcktes redan år 1891 af länets fiskeritillsyningsman fråga om ändring i de nu gällande särskilda fiskestadgarne för länet. Dessa äro af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda den 22 juni 1875 för länet i allmänhet, med undantag af Nissaåns vattendrag, samma dag för laxfisket i Nissaån, den 26 april 1876 beträffande fisket i Nättaren, den 8 november 1880 i fråga om kräftfångst, den 20 december 1882 för fiske af sik och siklöja i den till länet hörande delen af Bolmen, den 25 november 1885 hvad angår fiske af siklöja eller så kallad småsik i den till länet hörande delen af Unnen samt den 11 december 1886 och den 14 januari 1887 för notfiske i Vettern. Sedan förslag till sådana ändringar i fiskestadgarne blifvit uppgjorda af herr fiskerinspektören R. Lundberg, hördes deröfver vederbörande fiskevattenssegare äfvensom

Tab. G. Inom Jönköpings län belägna sjöars och så kallade gölars antal och yttinnehåll.

	Antal.		Areal. i Hektar.
	Sjöar.	Gölar.	
Norra Vedbo härad	42	22	7,610
Södra Vedbo "	41	17	8,405
Vista härad	6	2	2,570
Tveta "	34	14	4,850
Mo "	51	16	4,890
Vestbo "	91	121	23,950
Östbo "	57	51	12,010
Vestra "	75	43	11,820
Östra "	60	94	7,820
Summa	457	383	83,895
Härtill föres länets andel af sjön Vetterns vattenyta	1	—	20,500
Tillsammans	458	383	114,395
Ofvannämnda 458 sjöar fördelas efter yttvidden sålunda:			
Mindre än 50 hektar	188	—	—
50—90 "	121	—	—
100—490 "	121	—	—
500—1,000 "	14	—	—
1,000—1,900 "	8	—	—
2,000—2,900 "	3	—	—
3,250 "	1	—	—
11,200 "	1	—	—
30,500 "	1	—	—

¹⁾ Yttinnehållet är upptaget efter den af Generalstabens Litografiska anstalt under år 1886 utgifna kartan öfver Jönköpings län.

Kronans arrendatorer och de fiskelag, som i länet idka fiske, vid särskilda sammanträden inför Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under år 1893, utan att öfverenskommelse om förslaget kunde träffas. Då emellertid efter hand flere brister yppade sig i de gällande fiskestadgarne, utarbetade Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med ledning af ett utaf Kungl. Maj:st den 21 juni 1895 meddeladt nådigt beslut på besvär öfver Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes i Kronobergs län den 15 januari 1894 gifna förordnande om fiskets bedrifvande i sjöar och vattendrag inom nämnda län, ett fullständigt nytt förslag till stadga för fisket i Jönköpings län med undantag för sjön Vettern. Öfver sistnämnda förslag hafva vederbörande inom länet lemnats tillfälle att yttra sig vid sammanträde inför Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 29 maj 1896, hvarefter handlingarne öfversändts till Kungl. Landtbruksstyrelsen, der ärendet för dess yttrande nu hvilat.

Länets hushållningssällskap har sedan längre tid tillbaka anslagit 500 kronor årligen åt en af sällskapet antagen tillsyningsman öfver efterlefnaden af de för fiskets bedrifvande i länet utfärdade stadgar och för hvart af åren 1894 och 1895 har Kungl. Maj:st, på framställning af Hushållningssällskapet, af det utaf Riksdagen till fiskerinäringens befrämjande beviljade anslag anvisat 500 kronor såsom bidrag till arfvode och reseersättning åt en fiskeritillsyningsman inom länet samt för befrämjande af fiskodling derstädes. Dessa medel hafva af Hushållningssällskapet användts dels till arfvode och reseersättning åt tillsyningsmannen, dels till bekostande af undersökning genom en af statens fiskeriasistenters af åtskilliga sjöar i länet och dels till inköp af fiskyngel, hvilka sedan genom tillsyningsmannens försorg utplanterats. Denne har dessutom lemnat råd och upplysningar om fiskets rätta vård till en mängd fiskevattensägare inom länet. På angivelse af fiskeritillsyningsmannen blefvo under år 1895 sju personer bötfälda för begagnande af olagliga fiskredskap. Under år 1894 anstälde på förordnande af Landtbruksstyrelsen, efter derom gjord framställning, en fiskeriasistent noggranna och omfattande undersökningar af några bland länets större fiskevatten.

Kräftfångsten är inom åtskilliga delar af länet ganska betydande och exporten deraf till utlandet är ej obetydlig. Särskildt framhållas sjöarne i Vestra härad samt den på gränsen mellan Vestra och Östra härad belägna sjön Nömmen såsom rika på kräftor. Af kräfthandlare i Säfsjö inköptes år 1895 under månaderna augusti, september och oktober, då kräftfångst för närvarande är tillåten i länet, 80,000 tjog kräftor för ett pris af sammanlagt 18,400 kronor. Ensamt för kräftor, som fångats i Vallsjön invid Säfsjö, utgafs af nämnda summa 600 kronor. Allmänt förspörjes klagan öfver, att kräftor hittills fångats och salts till huru sma dimensioner som helst, hvadan Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till kräftfiskets skyddande i det ofvannämnda stadgeförslaget upptagit bestämmelse om, att fångade kräftor, som halla mindre än 9 centimeter i längd från pannhornets spets till bakre kanten af stjertfenan, genast skola i vattnet åter utsläppas. Tillika har i nämnda förslag i enahanda syfte intagits stadganden, att tiden för kräftfisket inskränkes till tiden från och med den 8 augusti till den 1 oktober, att kräftfiske vid bloss förbudits, samt att mjårdar, som användas till kräftfångst, skola hafva ett afstånd från spjela till spjela af minst 15 millimeter.

D) Bergs- och brukshandtering samt fabriker, manufakturver och handverk. *Bergsbruket* inom länet idkas numera i mycket ringa omfattning. Till väsentlig del torde detta bero på, att de förbättrade kommunikationerna i länet höjt skogens värde i trakten af de gamla masugnarne och tillåtit ett fördelaktigare tillgodogörande af skogen derstädes än dess bränning till träkol. Detta föranledde masugnarnes nedläggande, synnerligast som den använda tabergsmalmen fordrade särdeles mycket kol för sin bearbetning.

Brytningen af *jernmalm* har under perioden egt rum endast vid Taberg i Tveta härad, der malm erhållits från 4 jerngrufvor. Den derstädes brutna malmen uppgick emellertid endast till 1,084 ton år 1891, 453 ton år 1892, 221 ton år 1893, 2,700 ton år 1894 och 354 ton år 1895. Länets andel i jernmalmsbrytningen inom hela riket utgjorde allenast 0.11 % år 1891, 0.04 % år 1892, 0.02 % år 1893, 0.14 % år 1894 och 0.02 % år 1895. Den erhållna malmen är enbart svartmalm. För malmbrytningen hafva årligen erfordrats endast 2 personer.

Äfven uppföringen af *sjö- och myrmalmer*, som inom riket hufvudsakligen upptagas inom Jönköpings län och till en mindre del ur sjöar, belägna delvis inom Kronobergs och delvis inom Kalmar län, har i det hela minskats i jämförelse med uppföringen af sådan malm under föregående perioder. Deraf upptogs 1,339.8 ton under år 1891, 1,079 år 1892, 2,216 år 1893, 666 år 1894 och 2,691 år 1895. Dessa malmer äro afsedda för framställande af gjuttackjern och upptagningen af malmerne blir i kvantitativt hänseende synnerligen olika under olika år, beroende mestadels på vintrarnes beskaffenhet. Malmen upptages i Vidöstern och Mosjön m. fl. sjöar samt blåses sedan vid Aminne och Marieholms bruk m. fl. ställen. Det deraf erhållna gjuttackjernet blir mycket starkt, men tillverkningen ställer sig relativt ganska dyr.

Antalet brukbara *masugnar* har under perioden nedgått från 10 till 7. År 1894 var ingen af dessa i verksamhet, men eljest drefvos år 1891 4, år 1892 1, år 1893 3 och år 1895 2. Dervid tillverkades hufvudsakligen smidestackjern och gjuttackjern samt något ringa gjutgods direkte. Tillverkningen uppgick år 1891 till 1,049.1, år 1892 till 302, år 1893 till 883 och år 1895 till 773 ton samt utgjorde i förhållande till hela rikets tackjernstillverkning år 1891 0.21 %, år 1892 0.06 %, år 1893 0.19 % och år 1895 0.17 %. Tackjernstillverkningen har salunda i sin helhet nedgått under perioden.

Stångjernsverken i länet, som år 1890 utgjorde 7, voro år 1895 endast 5. Stångjernstillverkningen uppgick år 1895 till 373 ton, mot 737.1 ton år 1890. Dessutom funnos år 1890 2 verk för skrotsmältning, men af dessa användes år 1895 endast 1, som under året tillverkade 411 smältstycken.

Vid Ädelfors grufvor i Östra härad har äfven under denna period försök anställts att bryta *guldmalm* och derefter vaska densamma. Å gruffältet derstädes arbetades år 1891 29, år 1892 18, år 1894 3 och år 1895 2 grufvor. Arbetet vid Ädelfors var nedlagt under år 1893 och slutet af år 1895, men har åter upptagits. Vid grufvorna erhöles 480 ton malm år 1891, 870 år 1892, 360 år 1894 och 459 år 1895. Sistnämnda är framställes ur den brutna malmen sammanlagt 6.7 kilogram guld.

Vid Klefva *nickelverk* har arbetet under perioden varit nedlagt.

Manganmalm för tillverkning af brunsten har under perioden brutits vid Hohults, Spexeryds och Jakobsbergs grufvor i Ödestuga och Rogberga socknar. Jakobsbergs grufvor arbetades dock endast under år 1893 och lemnade dervid blott 13 ton malm. Spexeryds grufvor nedlades samma år. hvarefter malmbrytningen fortsatts allenast vid Hohults grufvor. Vid dessa brötos år 1894 516 och år 1895 346 ton manganmalm.

Fabriksrörelsen inom länet har på det hela taget fortfarande gått framåt under perioden, ehuru icke på långt när i så hög grad som under den närmast föregående perioden. Enligt uppgifter till Kommerskollegium visar en jämförelse mellan åren 1890 och 1895 följande förhållanden i afseende på antalet fabriker inom länet och dessas tillverkningsvärden:

	År 1890.		År 1895.	
	Antal fabriker.	Tillverkningsvärde. Kr.	Antal fabriker.	Tillverkningsvärde. Kr.
Städerna	36	6,231,671	56	6,855,435
Köpingarne	12	137,693	15	262,845
Landsbygden	156	5,016,518	245	6,692,114
Summa	204	11,385,882	296	13,810,394

Det var emellertid endast under de båda första åren och det sista året af perioden, som tillverkningsvärdet höjdes, ty under åren 1893 och 1894 var det stadigt i nedgående. Fabrikerne hafva ock under perioden arbetat under tryckta konjunkturen. Den stora ökningen i antalet fabriker beror i viss mån på, att Kommerskollegium till dessa numera äfven räknar en del industri, som förut upptagits bland handtverkerierna, t. ex. stenhuggerier. Att fabrikerne kämpat med ekonomiska svårigheter, visas bland annat deraf, att den för idkande af fabriksrörelse taxerade bevillningen under år 1894 utgjorde allenast 11,016 kronor, mot 12,624 kronor år 1890. År 1895 steg bevillningen till 12,274 kronor. Antalet vid fabrikerne sysselsatte arbetare var 6,851 år 1895, mot 5,527 år 1890. Fabrikerne innehades år 1895 af 221 enskilde innehafvare och 62 bolag, under det att motsvarande siffror år 1890 voro 149 och 47. Jönköpings län, som i fråga om tillverkningsvärdet vid fabri-

kerna år 1890 intog sjette rummet bland rikets län, var år 1895 i detta afseende endast det åttonde med 3.30 procent af tillverkningsvärdet i hela riket, mot 4.22 procent år 1890, och Jönköpings stad, som med afseende å tillverkningsvärdet år 1890 hade det sjunde rummet bland rikets städer, intog år 1895 allenast det nionde rummet.

Fabriksindustriens omfattning inom olika delar af länet under de särskilda åren af perioden åskadliggöras af den här nedan införda *tabell H*.

Länets *fjörnämsta industriort* är staden Jönköping och trakten närmast deromkring, der Husqvärna och Barnarps fabriker samt Norrahammars och Ebbes bruk äro belägna.

De största fabrikerne i Jönköpings stad äro de båda tändsticksfabrikerne och Munksjö pappersbruk. Bland stadens öfriga fabriker må nämnas Sahlströmska fabriken (färgeri och väfveri), Jönköpings mekaniska verkstad, 2 snickerifabriker och 1 tändsticksuskfabrik (den enda i riket). Jönköpings litografiska aktiebolag, 2 snusfabriker och 6 garfverier äfvensom 3 under perioden nyttillkomna fabriker, nämligen Jönköpings britanniametallfabrik, 1 metallduksväfveri och 1 fabrik för tillverkning af trätofflor.

Till upplysning om de nu nämnda fabrikerne verksamhet under perioden angifves här tillverkningsvärdet vid desamma under åren 1890 och 1895:

	Tillverkningsvärde, i kr.	
	År 1890.	År 1895.
Tändsticksfabrikerne	2,985,336	3,293,304
Munksjö pappersbruk	1,482,397	1,185,652
Sahlströmska fabriken	415,000	353,000
Jönköpings mekaniska verkstad	160,000	200,000
Snickerifabrikerne	245,781	224,429
Tändsticksuskfabriken	42,000	200,000
Jönköpings litografiska aktiebolag	160,000	161,878
Snusfabrikerne	171,300	187,000
Garfverierne	110,358	136,736
Jönköpings britanniametallfabrik	—	50,000
Metallduksväfveriet	—	33,000
Trätoffelfabriken	—	80,000

Tab. H.

Fabriksindustrien i Jönköpings län åren 1891—1895.

	År 1891.				År 1892.				År 1893.				År 1894.				År 1895.			
	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärde. Kr.	Bevillning. Kr.	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärde. Kr.	Bevillning. Kr.	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärde. Kr.	Bevillning. Kr.	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärde. Kr.	Bevillning. Kr.	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärde. Kr.	Bevillning. Kr.
Jönköping	37	2,858	6,288,069	10,271	41	2,719	6,330,635	9,336	43	2,832	5,811,799	9,870	50	2,913	5,044,781	6,972	50	3,005	6,763,039	7,712
Eksjö	3	21	63,090	100	4	19	64,245	107	4	20	69,251	105	5	22	79,063	126	5	23	80,336	124
Grenaa	1	22	28,000	20	1	17	25,000	20	1	15	25,000	20	1	9	18,000	20	1	10	12,000	20
Tranås	9	105	187,995	169	7	85	160,180	167	9	107	147,800	151	9	122	159,161	159	9	122	159,915	151
Vernamo	5	56	17,017	75	6	81	45,900	112	6	102	65,900	160	5	165	81,300	157	6	168	102,000	137
På landet	188	3,145	5,525,622	4,174	199	3,357	5,900,751	3,337	216	3,546	6,154,303	3,826	207	3,761	6,740,561	3,582	215	3,523	6,692,114	4,133
Summa	243	6,207	12,109,793	14,809	258	6,278	12,526,711	13,079	279	6,622	12,274,053	14,132	277	6,992	12,126,469	11,016	286	6,851	13,810,394	12,274

Af det nu uppgifna värdet å tändsticksfabrikernas tillverkningar belöpte på den äldre, verldsberömda Jönköpings tändsticksfabrik år 1890 2,385,335 kronor och år 1895 2,090,583 kronor samt återstoden på den yngre tändsticksfabriken eller Jönköpings vestra tändsticksfabrik.

Under perioden hafva tapetfabrikerna i Jönköping, hvilka förut varit af ganska stor betydelse, alldeles nedlagts.

Sammanlagda tillverkningsvärdet vid fabrikerna i Jönköping utgjorde år 1895 6,763,039 kronor, mot 6,171,150 kronor år 1890, hvilket utvisar en ökning under perioden af allenast 591,889 kronor, under det att tillverkningsvärdet under den föregående perioden steg med ej mindre än 1,020,902 kronor.

Vid Jönköpings stads fabriker sysselsattes år 1890 2,627 och år 1895 3,005 personer, af hvilka 1,433 hade anställning vid tändsticksfabrikerna. I sistnämnda antal inberäknas dock ej de, hvilka i hemmen haft arbete med förfärdigande af tändsticksaskar. Dessa utgjorde vid Jönköpings gamla tändsticksfabrik under år 1895 i medeltal 150 personer, mot 585 under år 1890.

Beträffande antalet fabriker och dessas tillverkningsvärden i länets öfriga städer samt dess köpingar och landsbygd hänvisas till tabell H.

Den *viktigaste industrigrenen* i länet är den, som afser *föreläggning af trävaror*. För denna industris utveckling i Jönköpings stad har förut redogjorts. I Vernamo och vid Bodafors i närheten af Sandsjö jernvägsstation finnas större möbelfabriker. Vid fabriken i Vernamo uppgick tillverkningsvärdet år 1895 till omkring 225,000 kronor och Bodafors stol- och möbelfabrik sysselsätter omkring 250 arbetare. Vid Sandsjö finnes äfven en mindre stolfabrik, benämnd Sandsjö nya stolfabrik, hvilken har omkring 50 arbetare. I Tranås finnes fem stolfabriker, hvilka sammanlagda tillverkningsvärde år 1895 uppgick till 193,859 kronor. Forserums stora fabrik för tillverkning af bobiner eller trådruflar, andra svarfveriarbeten och kimrök, hvilken tillverkning vid början af perioden i värde årligen uppgick till omkring 1,000,000 kronor, ödelades af eldsvåda år 1895. Ett nytt bolag har visserligen anlagt en fabrik i den nedbrunnas ställe för tillverkning af trådruflar och andra svarfveriarbeten, men den nya fabriken har betydligt mindre omfattning än den gamla bobinfabriken. Denna senare, som var den största i sitt slag i riket, sysselsatte år 1894 649 arbetare och dess tillverkningsvärde uppgick samma år till 651,920 kronor. En ny bobinfabrik har nyligen anlagts vid Trollebo i Lemnhults socken i Östra härad. Tändsticksfabriker finnes å länets landsbygd vid Anneberg i närheten af Solberga jernvägsstation och i Hvetlanda. Annebergs tändsticksfabrik har samma egare som Vestra tändsticksfabriken i Jönköping och är temligen betydande. Fabriken i Hvetlanda deremot, der maskinerna äro af den enklaste beskaffenhet, har mycket liten tillverkning. Tillverkningsvärdet vid båda dessa fabriker uppgick år 1895 sammanlagdt till 400,000 kronor. Bland sulfittfabriker ma nämnas Brusafors och Nynäs fabriker, hvilka tillverkningsvärde år 1895 tillsammans uppgick till 384,753 kronor, samt Drokulla och Pauliströms fabriker. Trämassfabrikerna i länet, hvilka alla äro belägna på landet, uppgå tillsammans till ett antal af 15, hvilka tillverkningsvärde år 1895 var 617,081 kronor. I öfrigt finnes inom länet en mängd mindre fabriker för tillverkning af pinnstolar, träkär, taksticksämnen och trätofflor m. m. För sågarne har redogörelse lemnats här ofvan (sid. 26).

Näst efter träförädlingsfabrikerna komma i betydelse *gjuterierna* och *mekaniska verkstäderna* i länet samt öfriga jern- och stålvarufabriker. Sådana funnos år 1895 till ett antal af 24, af hvilka 3 voro belägna i Jönköping och de öfriga på landsbygden. Af samtliga dessa 24 fabriker voro 15 gjuterier och mekaniska verkstäder, deraf 2 belägna i Jönköping. Tillverkningsvärdet utgjorde år 1895 287,727 kronor vid de 3 fabrikerna i Jönköping och 3,543,126 kronor vid de 21 fabrikerna på landsbygden. Störst af dessa är Husqvarna vapenfabrik, der äfven symaskiner och spislar m. m. förfärdigas. Tillverkningsvärdet vid Husqvarna uppgick år 1895 till 1,650,000 kronor, mot 1,257,000 kronor under år 1890. Vidare märkas bland mera betydande etablissementer inom denna industrigren Norrahammars, Ebbes och Marieholms bruk samt Jönköpings mekaniska verkstad.

Angående de olika slagen af fabriker inom länet meddelas uppgifter i *tabell I*.

Samtliga de under städerna upptagna fabriker äro belägna i Jönköping utom tvenne, nämligen i Eksjö ett garfveri med ett tillverkningsvärde af 45,142 kronor och i Grenna en vagnfabrik. I tabellen upptagna gummifabrik och tricotfabrik anlades vid periodens slut i byn Gislaved inom Vestbo härad, der Nissaan har ett ganska anseeligt fall. Den anmärkta pressjästfabriken är anlagd i Nässjö stationssamhälle i förening med länets enda

Tab. I. Fabriker i Jönköpings län år 1895.

	Antal.		Tillverkningsvärde, i kr.	
	Städerna.	Landsbygden.	Städerna.	Landsbygden.
Bräuvinsbränneri	—	1	—	536,769
Färgerier	1	19	—	—
Garfverier	7	48	181,878	114,888
Gasverk	1	—	70,472	—
Gjuterier, mek. verkstäder, jern- och stål-fabriker	3	21	287,727	3,543,126
Glasbruk	—	2	—	104,888
Gummifabrik	—	1	—	—
Kemiskt-tekniska fabriker	3	7	10,000	16,480
Koksfabrik	1	—	13,500	—
Litografisk anstalt	1	—	161,878	—
Maltäryksbryggerier	2	7	89,300	124,388
Mälterier (utom maltäryksbryggerier)	1	—	42,000	—
Oljeslagerier	—	4	—	13,768
Pappersbruk och pappfabriker	1	2	1,485,652	81,470
Pressjästfabrik	—	1	—	132,000
Snickerifabriker	2	10	224,429	99,786
Snustfabriker	2	—	187,000	—
Stenhuggerier och steustiperier	3	—	6,563	—
Säpfabrik	1	—	660	—
Tegelbruk	1	16	11,000	26,794
Tricotfabrik	—	1	—	—
Trämassfabriker	—	15	—	617,081
Tändsticksfabriker	2	2	3,203,304	400,000
Vagnfabrik	1	—	—	—
Väfverier (klädesfabriker)	2	—	359,000	—

bränvinsbränneri. Pressjästfabriken, som är den andra i storlek af rikets tre pressjästfabriker, hade år 1895 ett tillverkningsvärde af 132,000 kronor.

Bränvinstillverkningen under perioden har utgjort:

År.	Antal brännerier.	Tillverkning.	Kontrollkostnad.
		Liter.	Kronor.
1891	1	330,237.5	2,977.90
1892	1	554,309.5	3,706.16
1893	1	584,370.9	3,913.30
1894	1	642,477.2	3,660.50
1895	1	784,993.7	3,797.00
Summa		2,896,388.8	18,054.80

Qvarnindustrin har inom länet i allmänhet icke nått någon vidare utveckling till följd af den ringa sädesproduktionen i länet och dess läge inne i landet, dit transport af utländsk säd blefve för dyr. Mycket mjöl införes därför till länet från qvarnar vid rikets kuster samt i dess bördiga och mera sädesproducerande provinser. Endast i Östra härad af Jönköpings län har qvarnindustrin fått någon vidare betydelse. Den bedrivs här i förening med *tillverkning af hafregryn* i ganska stor skala. Den största qvarnen i häradet och för öfrigt i hela länet är A. Willh. Petris grynfabriksaktiebolags ångqvarn i Hvetlanda för tillverkning af hafregryn och mjöl af olika sorter. I denna ångqvarn förmalas årligen omkring 15,000 tunnor hafre. Tillverkningsvärdet vid ångqvarnen uppgick år 1895 till 150,000 kronor. Vid nästan hvarje fall, som de genom Östra härad flytande särskilda grenarne af Emån bilda, finnas qvarnar anlagda. Dessa drivas dock endast såsom tullqvarnar, med undantag af att de nästan alla hafva hafregrynsverk inrättade, der dels egaren sjelf drifver gryntillverkning för afsalu och dels de kringboende landtbrukarne förmalas såväl egen som uppköpt hafre, hvilken de sedermera föra i marknaden i form af hafregryn. Denna allmänna tillverkning af hafregryn inom häradet synes hufvudsakligen hafva uppkommit, på det att landtbruket skall tillgodogöra sig det värdefulla affallet till kreaturens utfodring. Vid dessa mindre grynsverk inom Östra härad, af hvilka 20 å 22 årligen lära vara i gång, förmalas årligen 30,000 å 40,000 tunnor hafre. Ortens produktion af hafre är långt ifrån tillräcklig att förse alla dessa grynfabriker med deras behof, till följd hvaraf ganska stora partier af detta sädeslag införes från andra orter, hufvudsakligen till ångqvarnen i Hvetlanda.

Med afseende å den stora betydelse bolagsväsendet erhållit inom industrien, antecknas här några uppgifter om de *aktiebolag*, som under perioden blifvit registrerade hos Länsstyrelsen:

År.	Antal aktiebolag.	Tecknad kapital i kronor.		
		Minimum.	Maximum.	
1891	2	207,000	420,000	
1892	3	257,000	265,000	
1893	1	50,000	50,000	
1894	1	11,000	41,000	
1895	4	681,000	966,000	
Summa		11	1,226,000	1,742,000

Antalet *handtverkare* utgjorde i Jönköping 178 år 1895, mot 177 år 1890, och i Eksjö 98 år 1895, mot 91 år 1890.

I öfrigt hänvisas beträffande idkare af handtverk och deras arbetare samt dem påförd beviljning till *tabell K* här nedan.

Hvad angår *husslöjden* inom Jönköpings län, så har den hussflit, som afsett att fylla de egna lefnadsbehofven af kläder m. m., gått alltmera tillbaka i följd af fabrikerens och handelsutveckling samt den lättbet, hvarmed fabriksalstren numera spridas äfven å landsbygden. Man har emellertid lärt sig inse, att husslöjden har en stor betydelse för den menliga individens praktiska uppfostran och utveckling i allmänhet och därför börjat egna allt större omsorg om slöjdundervisningen i folkskolorna. Angående den utveckling, som slöjdundervisningen under perioden vunnit, hänvisas till afdelningen G. Politi, här nedan.

Äfven flere af de på husslöjden grundade binäringar, hvilka stå på gränsen till handtverk och utöfvas mångenstädes inom länet, i synnerhet inom dess vestra och södra delar, hafva lidit afbräck af täflan med den större industrien. Hemväfnaden torde sålunda hafva aftagit. Dock idkas ännu sådan i Vestbo och Mo samt Östra härad. Andra tillverkningar af ifrågakarande slag pågå deremot med god vinst. I trakten omkring Skillingaryd tillverkas åkdon till ett årligt saluvärde af omkring 150,000 kronor. Inom Vestbo härad och i synnerhet i Anderstorps, Gnosjö och Bäraryds socknar förfärdigas till afsalu häckelse- och tröskverk, siktar och siktduk, jerntråd, harnålar, hyskor och hakar samt simplare penningbörsar. I Östra härad tillverkas laggkärl, träskor, snickeriarbeten, kardor och åkdon. I öfriga delar af länet synes husslöjden sasom näring icke hafva någon större betydelse.

Tab. K.

Handtverkerierna i Jönköpings län åren 1891—1895.

	År 1891.			År 1892.			År 1893.			År 1894.			År 1895.		
	Antal handt- verkare.	Antal arbetare.	Beviljning. Kr.	Antal handt- verkare.	Antal arbetare.	Beviljning. Kr.	Antal handt- verkare.	Antal arbetare.	Beviljning. Kr.	Antal handt- verkare.	Antal arbetare.	Beviljning. Kr.	Antal handt- verkare.	Antal arbetare.	Beviljning. Kr.
Jönköping	175	435	1,866	174	454	1,915	177	460	1,943	177	481	1,992	178	496	1,979
Eksjö	85	129	423	86	117	369	85	118	358	98	132	386	98	135	381
Gretna	38	42	133	47	40	156	42	40	161	45	36	161	46	43	158
Tranås	28	92	132	29	97	102	23	84	55	25	86	65	21	87	54
Vernamo	32	14	87	28	14	79	23	17	86	26	20	95	19	17	74
På landet	492	551	2,85	598	650	3,84	571	583	3,58	549	610	3,22	569	603	3,51
Summa	850	1,263	2,926	962	1,372	3,005	921	1,302	2,961	920	1,365	3,024	934	1,471	2,997

4. Kommunikationer och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** Den nu tillryggalagda femårsperioden har kännetecknats af ett lifligt intresse för utvecklingen af samfärdseln inom länet.

Två nya enskilda *jernvägar*, nämligen den bredspåriga jernvägen mellan Jönköping och Vaggeryd samt den mellan Jönköping och Lyckås färdigbyggda delen af den smalspåriga Jönköping—Gripenbergs jernväg enligt det så kallade kostasystemet, eller med endast 0% meters spårvidd, hafva under perioden öppnats för allmän trafik.

Sedan koncessionen å *Jönköping—Vaggeryds jernväg*, hvilken ursprungligen meddelats åt enskilda personer, vid periodens början blifvit öfverflyttad på Halmstad—Nässjö jernvägsaktiebolag, börjades arbetet å jernvägen under år 1892 och bedrefs med sådan fart, att Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen redan den 9 november 1894 lemnade tillstånd till banans öppnande för allmän trafik. Jernvägen har förutom ändstationerna vid Jönköpings hamn och Vaggeryd—den senare gemensam med Halmstad—Nässjö jernväg—sju mellanstationer, nämligen vid Hofslätt, Norrahammar, Smålands Taberg, Månsarp, Ekeryd, Bratteborg och Byarum.

Efter det koncession under år 1892 meddelats å *Jönköping—Gripenbergs jernväg*, påbörjades arbetet å densamma under år 1893 och under påföljande året erhöles dels den 21 april tillstånd till bandelens Jönköping—Husqvarna öppnande för allmän trafik och dels den 19 augusti dylikt tillstånd för bandelen Husqvarna—Lyckås. Under samma år utfördes terrasseringsarbetet å omkring 5 kilometer af sträckningen Lyckås—Gripenberg för banans fortsättning till sjön Bunn, men under år 1895 hafva å denna bandel nästan inga arbeten bedrifvits till följd af de ekonomiska svårigheter, hvarmed jernvägen kämpat. Dessa hafva till stor del vållats deraf, att jernvägen icke kunnat utverka sig tillstånd till banans dragande genom Jönköpings stad för att såmedelst komma i förbindelse med statsbanan och Jönköping—Vaggeryds jernväg. Jönköping—Gripenbergs jernväg har för närvarande sin ändstation i östra ändan af staden samt har mellan denna och Lyckås fem stationer, nämligen vid Rosendala, Husqvarna, Gisebo, Vistakulle och Drättinge.

En ytterligare jernväg, nämligen *Skåne—Smålands jernväg*, hvilken kommer att gå upp till Vernamo station å Halmstad—Nässjö jernväg och åstadkomma en rak jernvägsled från Jönköping till Helsingborg, är under byggnad, men arbetet har ännu icke nått bandelen inom Jönköpings län, hvilken bandel skall blifva 15 $\frac{3}{4}$ kilometer lång.

Koncession beviljades år 1892 å en bredspårig jernväg från Varberg till Månsarps station på Jönköping—Vaggeryds jernväg och år 1894 å Grenna—Tranås jernväg med 0 $\frac{891}{1000}$ meters spårvidd, men ovisst är ännu, huruvida dessa jernvägar komma till stånd. Särskildt torde sistnämnda jernvägsförslag hafva ringa utsigt att blifva förverkligadt, åtminstone i den koncessionerade sträckningen. Af de båda ifrågasatta jernvägarne skulle Varberg—Månsarps komma att med 39 $\frac{3}{4}$ kilometer och Grenna—Tranås att med hela sträckningen, 51 $\frac{1}{2}$ kilometer, ligga inom Jönköpings län.

Åtskilliga *andra jernvägsförslag* äro äfven för närvarande å bane inom länet. De viktigaste af dessa äro de, som afse att åstadkomma dels en jernväg från Alfvesta station å södra stambanan tvärt öfver till Göteborg, hvilken jernväg på samma gång skulle blifva en transitobana från Kalmar och Karlskrona till Göteborg samt dels en genare jernvägsförbindelse mellan Jönköping och Göteborg öfver Borås. I förstnämnda hänseende föreligga tre förslag, hvilka upptaga dels linien Alfvesta—Vernamo—Borås, dels linien Alfvesta—Vernamo—Gislaved—Räfflanda station å Göteborg—Borås jernväg och dels linien från Refteleds station å Halmstad—Nässjö jernväg öfver Gislaved till Räfflanda, hvilken sistnämnda linie skulle byggas af Halmstad—Nässjö jernvägsaktiebolag och förutsätter, att en jernväg förr eller senare kommer till stånd mellan Vernamo och Alfvesta. Å förslagen Alfvesta—Borås och Refteled—Räfflanda har koncession redan blifvit sökt och Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har, efter hörande af befolkningen i de orter, hvarest jernvägarne skulle gå fram, i afgifvet utlåtande öfver ansökningarne framhållit leden Alfvesta—Borås såsom den för länet nyttigaste af de föreslagna jernvägarne samt tillstyrkt meddelande af koncession derå. Å de öfriga omnämnda jernvägarne har koncession ännu icke sökts.

Statsbanorna samt de förut befintliga enskilda jernvägarne, nämligen *Nässjö—Oskarshamns* och *Halmstad—Nässjö* jernvägar med samma spårvidd som statens jernvägar samt *Hvetlanda—Säfsjö* jernväg med 0 $\frac{891}{1000}$ meters spårvidd hafva icke under perioden undergått någon väsentlig förändring i afseende på längd eller stationer. Dock har stationshuset vid Hook å Halmstad—Nässjö jernväg blifvit flyttadt och i samband dermed banan om-lagts på en sträcka af 1,700 meter, hvarigenom vunnits, dels att banan blifvit något kortare och dels att tågen ej längre behöfva vända vid stationen, såsom förut varit fallet på grund af den spetsiga vinkel, som banan der bildade.

Den nuvarande *längden å länets jernvägar* utgör:

Statsbanorna	175.0	kilometer.
Nässjö—Oskarshamns jernväg (del inom länet)	69.8	»
Halmstad—Nässjö d:o (d:o)	147.0	»
Jönköping—Vaggeryds d:o	35.0	»
Hvetlanda—Säfsjö d:o	29.8	»
Jönköping—Lyckås d:o	19.9	»
Summa	476.5	kilometer.

Af dessa 476 $\frac{5}{10}$ kilometer jernvägar äro 426 $\frac{8}{10}$ kilometer bredspåriga och 49 $\frac{7}{10}$ kilometer smalspåriga jernvägar.

Halmstad—Bolmens jernväg, hvilken är belägen söder om länet, har sydligaste delen af Vestbo härad inom sitt trafikområde. Från Åkers station å denna jernväg har under perioden anlagts ett så kalladt stickspår, 2 kilometer långt, till sjön Unnens södra ända, och har Södra Unnaryds kommun i Vestbo härad med 3,000 kronor bidragit till detta spår, genom hvilket förbindelsen med Halmstad från denna kommun väsentligt underlättats.

De enskilda jernvägarnes *inkomster och utgifter* per bankilometer utgjorde under åren 1891—1894:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Nässjö—Oskarshamns jernväg:</i> Bruttoinkomst.	3,726	3,977	3,761	4,014
Driftkostnad.	3,267	3,407	3,015	3,088
Behållning	459	570	746	926
<i>Halmstad—Nässjö jernväg:</i> Bruttoinkomst.	3,336	3,613	3,703	3,856
Driftkostnad.	1,711	2,075	1,933	2,053
Behållning	1,625	1,538	1,770	1,803
<i>Hvetlanda—Säfsjö jernväg:</i> Bruttoinkomst.	3,058	3,234	3,084	3,394
Driftkostnad.	1,919	2,048	1,880	2,320
Behållning	1,139	1,186	1,204	1,074

Nettobehållningens förhållande till byggnadskostnaden (för Halmstad—Nässjö jernväg inköpskostnaden) utgjorde för dessa tre jernvägar:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.
	%.	%.	%.	%.
Nässjö—Oskarshamn	0.60	0.75	0.98	1.22
Halmstad—Nässjö	8.04	7.51	8.51	8.30
Hvetlanda—Säfsjö	4.87	5.06	5.11	4.51

Under år 1895 utgjorde sammanlagda trafikinkomsten per dag och bankilometer:

Nässjö—Oskarshamns jernväg	11.37 kr.
Halmstad—Nässjö och Jönköping—Vaggeryds jernvägar	11.60 »
Hvetlanda—Säfsjö jernväg	9.14 :
Jönköping—Lysekås »	8.92 »

Såsom af dessa uppgifter framgår, är Halmstad—Nässjö jernväg — deri äfven inbegripes den af samma jernväg byggda jernvägen Jönköping—Vaggeryd — den af länets enskilda jernvägar, som gifver den största behållningen. Denna jernväg lemna äfven, sedan den för åtskilliga år sedan öfvergått till ett nytt bolag, en ganska god utdelning åt aktieägarna. Äfven Hvetlanda—Säfsjö jernväg har under perioden börjat lemna utdelning åt aktieägarna, hvaremot de öfriga jernvägarne i länet icke lemna sådan utdelning. Nässjö—Oskarshamnsbanans behållning användes, så långt den förslår, till gäldande af ränta å bolagets i England upptagna obligationslån.

Taxor för transporter å de enskilda jernvägarne äro af Kungl. Maj:t fastställda, den 25 oktober 1894 för Nässjö—Oskarshamns jernväg, att gälla under åren 1895—1904, den 31 augusti 1894 för Halmstad—Nässjö och Jönköping—Vaggeryds jernvägar, att gälla under åren 1895—1899, den 20 december 1894 för Hvetlanda—Säfsjö jernväg, att gälla under åren 1895—1904 och den 23 februari 1894 för Jönköping—Gripensbergs jernväg, att gälla under åren 1894—1904.

Den nya lag angående *vägghållningsbesvärets utgörande på landet*, som af Kungl. Maj:t utfärdats den 23 oktober 1891 och från och med år 1895 träd i full tillämpning, har medfört högst väsentliga förändringar i afseende å länets allmänna vägar och deras underhåll.

De allmänna vägarne på landet äro numera endast af två slag, nämligen *landsvägar* och *bygdevägar*, i stället för förut af tre slag: *landsvägar*, *häradsvägar* och *sockenvägar*. De gamla *landsvägarne* upptogos alla vid de af vägnämnderna efter nya lagens tillkomst verkställda uppskattningar fortfarande såsom *landsvägar*, men vid de vägdelningar, som på grund af den nya väglagen företogs i de flesta härad i länet, hafva åtskilliga af de gamla *landsvägarne*, hvilka till följd af jernvägarne förlorat en del af sin forna betydelse för samfärdseln, förvandlats till *bygdevägar*. De äldre *häradsvägarne* upptogos af *vägnämnderna* såsom *bygdevägar* och hafva äfven nästan utan undantag ingått såsom sådana i de vägdelningar efter nya lagen, som redan blifvit påbörjade. Af de gamla *sockenvägarne* hafva deremot såväl vid vägnämndernas uppskattningar som äfven vid de började vägdelningarne många undantagits från de allmänna vägarne och hänförs till enskilda utfartsvägar. En följd häraf är, att de allmänna vägarne antal och längd åtminstone tillsvidare ganska betydligt minskats. Enligt bilagda **tabell 2** utgjorde längden af de allmänna vägarne i länet vid slutet af år 1895 382³⁰ nymil, under det att dessa vägar år 1890 hade en längd af tillsammans 458³⁰ nymil. Af de allmänna vägarne voro, enligt samma tabell, vid periodens slut 82³⁰ nymil *landsvägar*, 294³⁰ nymil *bygdevägar* och 4³⁰ nymil vägar i städerna. År 1890 funnos deremot 95³⁰ nymil *landsvägar*, 234³⁰ nymil *häradsvägar* och 123³⁰ nymil *sockenvägar*. Vägarne i städerna hade samma längd vid periodens början som vid dess slut. Då, enligt tabellen, under perioden anlagts 25³⁰ nymil nya vägar, hvilka alla varit *bygdevägar*, samt, såsom förut är nämnt, de gamla *häradsvägarne* nästan utan undantag ingått såsom *bygdevägar* i de nya vägdelningarne, framgår, att under perioden 12³⁰ nymil *landsväg* förändrats till *bygdeväg* och omkring 100 nymil *sockenvägar* uteslutits från de allmänna vägarne och hänförs till enskilda by- och utfartsvägar. Af de under *föregående perioder* såsom *sockenvägar* upptagna allmänna vägarne var emellertid ett flertal redan då rätteligen att betrakta såsom enskilda *byvägar*, ehuru de på grund af svårigheten att enligt de gamla lagbestämmelserna skilja mellan *socken- och byvägar* blifvit af kronobetjeningen upptagna såsom *sockenvägar*. De *sockenvägar*, som efter tillkomsten af nya väglagen uteslutits från de allmänna vägarne, äro derföre i själfva verket ej så många, som ofvannämnda siffror angifva.

Jemlikt föreskriften i nya väglagen indelades länet genom Landshöfdingeembetets utslag den 2 och den 9 juni 1892 i särskilda *vägghållningsdistrikt*, dervid förordnades, att hvarje härad skulle utgöra ett *vägghållningsdistrikt*, med undantag för Vista härad, som delades i två distrikt, i det Visingsö socken på grund af sitt isolerade läge på en ö i Vettern fick utgöra ett distrikt och återstoden af Vista härad bildade ett distrikt, samt Vestbo härad, som delades i fyra distrikt. Besvär anfördes, dels öfver att Tveta härad skulle utgöra alienast ett distrikt och dels öfver uppdelningen af Vestbo härad i fyra distrikt. Sedan dessa besvär blifvit ogillade, i hvad de afsåge Tveta härad, men medfört den ändringen, att Vestbo härad blifvit ett enda *vägghållningsdistrikt*, är länet indeladt i följande tio *vägghållningsdistrikt*: Tveta härad, Vista härad, landdistrikt, Visingsö sockens Mo härad, Norra Vedbo härad, Södra Vedbo härad, Västra härad, Östra härad, Östbo härad och Vestbo härad *vägghållningsdistrikt*.

in natura åligger, *vägtal*. Vägtalet, som utgör ett för hvarje 100 kronor af fastigheternas taxeringsvärde, är inom de vägg-hållningsdistrikt, der sådant hittills blifvit åsatt, följande:

Tveta härads väggållningsdistrikt	130,190
Norra Vedbo härads »	115,666
Södra Vedbo » »	86,391
Östra » »	143,115
Östbo » »	98,569
Vestbo » »	101,267

De enda väggållningsdistrikt, der väggdelning enligt nya vägg-lagen ej ännu påbörjats, äro sålunda Vista härads landtdistrikts, Visingsö sockens och Vestra härads väggållningsdistrikt. I sist-nämnda distrikt afslutades en väggdelning, kort innan nya vägg-lagen utfärdades, och det är därför knappast sannolikt, att någon ny väggdelning derstädes under den närmaste tiden kommer att ske.

Den nya vägglagen har vid början af dess tillämpning för-anledt mycket dryga utgifter för de väggållningskyldige. Utom kostnaderna för vägguppskattningarna genom väggämnderna och för väggdelningarna samt aföningar åt väggstyrelsernas ledamöter hafva under år 1895 afgifterna för vinterväggållningen fått er-läggas för såväl löpande året som det nästföregående året, be-roende på att, innan nya vägglagen trädde i kraft, snöploknings-afgifterna i allmänhet erlagts först under året efter det, för hvilket de utgått, då deremot enligt 63 § nya vägglagen väggskatten, från hvilken ersättningar till ploglagen utgå, skall i likhet med landstingsmedel betalas för det löpande året.

Äfven för jordbrukarna blifva kostnaderna för väggållningen under början af vägglagens tillämpning större än förut, oakadt jordbrukarna erhålla bidrag till väggunderhållet af staten och de fastigheter, som icke deltaga i väggunderhållet in natura. Det är därför icke underligt, att en allmän klagan nu förspörjes öfver den nya vägglagen och att en mängd förslag till ändringar i densamma uppkomma. Vål torde en och annan ändring i vägg-lagen, t. ex. den ofvan framhållna ändringen angående förnyade uppskattningar af väggämnder efter väggdelning, kunna blifva nödig, men på det hela taget synes den nya vägglagen komma att i längden medföra lättnad för jordbruket och visa sin nytta genom en allmän förbättring af väggarna. Särskildt har nya vägglagen genom stadgandet i dess 23 § möjliggjort verksamt till-syn öfver, att väggarna å de ställen, der tjenligt väggagningsgrus saknas, hållas i ett för samfärdseln fullt tillfredsställande skick genom påförande af andra lämpliga väggagningsämnen.

Väggkassornas utgifter år 1895 voro inom de särskilda vägg-hållningsdistrikten:

Tveta härads	16,214 82 kr.
Vista härads landtdistrikts . . . . . omkring	1,900 00 »
Visingsö sockens	311 26 »
Mo härads	2,860 11 »
Norra Vedbo härads	7,356 19 »
Södra Vedbo »	12,909 66 »
Östra » »	17,407 63 »
Vestra » »	17,309 50 »
Östbo » » . . . . . omkring	30,000 00 »
Vestbo » »	14,574 00 »

Summa 120,966 17 kr.

Härvid må dock märkas, att af detta belopp 22,984 kr. 88 öre utgått af statsmedel.

Angående beloppet af den år 1895 *debiterade väggskatten* för år 1896, fördelad på olika beskattningsföremål, hänvisas till följande tabell:

Väggållningsdistrikt.	Uppbörd af jordbruks-fastighet, som i vägg- underhållet in natura		Uppbörd af andra be- skattnings- föremål.	Summa. Kronor.
	deltager.	icke deltagar.		
Tveta härads	2,543 98	136 36	7,616 04	10,296 38
Vista härads landtdistrikts	1,516 92	—	113 88	1,630 80
Visingsö sockens	183 60	—	47 85	231 45
Mo härads	1,134 72	122 39	239 10	1,496 21
Norra Vedbo härads	4,473 88	129 21	1,558 26	6,161 35
Södra Vedbo härads	3,454 96	—	1,830 24	5,285 20
Östra härads	5,620 72	410 52	2,322 10	8,353 34
Vestra härads	10,717 28	158 86	1,575 98	12,452 12
Östbo härads	2,849 07	485 16	2,271 88	5,606 11
Vestbo härads	10,138 32	642 09	562 72	11,343 13
Summa kr.	42,693 65	2,084 62	18,167 45	62,945 72

Denna väggskatt synes vara låg i jemförelse med de ofvan upptagna utgifterna för väggkassorna under år 1895, men det är att märka, att under sistnämnda år, som utgjorde det första, under hvilket den nya vägglagen trädde i full kraft, jemväl an-vändes den år 1894 debiterade väggskatten.

Vid slutet af år 1895 utgjorde längden af de allmänna väggarna å landet 377.33 nymil. Fördelad å de särskilda föggde-rierna, ställer sig vägglängden å landsbygden sålunda:

	Landsväg. Nymil.	Bygdsvägg. Nymil.	Summa. Nymil.
Tveta, Vista och Mo härads föggderi	27.2	54.7	81.9
Norra och Södra Vedbo »	2.0	59.5	61.5
Östra härads föggderi	12.5	31.0	43.5
Vestra » »	16.2	48.11	64.31
Östbo » »	13.25	30.94	44.19
Vestbo » »	11.4	70.6	82.0
Summa	82.55	294.88	377.43

Jemföras dessa uppgifter med väggkassornas utgifter under år 1895, framgår, att den af väggkassan bestridda kostnaden under summa år utgjorde i medeltal för hvarje kilometer allmän vägg: i Tveta, Vista och Mo 26.00 kr., i Norra och Södra Vedbo 33 kr., i Östra härad 40 kr., i Vestra härad 27 kr., i Östbo 68 kr. och i Vestbo 17.70 kr. För hela länet var medelsiffran i sagda hänseende 32.00 kronor.

Medelkostnaden för underhållet in natura den tid marken är bar af hvarje kilometer allmän vägg utgjorde år 1895, da under-hållskostnaden beräknas efter de belopp, hvartill de af vägg-nämnderna uppskattats:

Tveta, Vista och Mo härad 84.83 kr.	Östbo härad	56.04 kr.
Norra och Södra Vedbo » 84.60 »	Vestbo »	37.45 »
Östra härad . . . . . 60.75 »	Hela länet	61.06 »
Vestra » . . . . . 41.10 »		

Utgifterna för vinterväghällningen uppgick år 1895 till följande belopp i de särskilda väghällningsdistrikten:

Tveta härad	4,481.50 kr.	Östra härad	4,899.83 kr.
Vista härad landdistrikts	1,046.25 >	Vestra >	10,793.93 >
Visingö sockens	98.00 >	Östbo >	3,401.33 >
Mo härad	877.82 >	Vestbo >	5,443.50 >
Norra Vedbo härad	3,394.99 >		Summa 36,832 15 kr.
Södra Vedbo >	2,395.00 >		

Medelkostnaden för vinterväghället per kilometer väg utgjorde år 1895 inom de särskilda fögderierna:

Tveta, Vista och Mo härad	7.94 kr.
Norra och Södra Vedbo >	9.41 >
Östra härad	11.03 >
Vestra >	16.78 >
Östbo >	7.69 >
Vestbo >	6.63 >
Hela länet	9.76 >

Synnerligt intresse har under perioden visats för *anläggning af nya vägar och omläggning af äldre vägar*. De nya jernvägs- och ångbåtsförbindelserna hafva skapat behof af nya vägar till jernvägsstationerna och lastbryggorna, hvilka ofta äro så belägena, att de nya vägarne komma att sträcka sig i en helt annan riktning än de gamla farlederna. Väganeläggningarne hafva i allmänhet till syfte att borttaga eller kringgå de branta backar, hvilka talrikt förekomma till följd af länets kuperade terräng och utgöra en fara för de färdande och en plåga för dragarne.

Ansökningar om understöd af allmänna medel till *vägundersökningar* för anläggning eller omläggning af vägar hafva varit så talrika, att Kungl. Maj:ts Befallningshafvande måst afvisa ett stort antal af dem. I flere fall hafva ock kommuner eller enskilde förskjutit undersökningskostnaden i afvaktan på, att statsanslaget till vägundersökningar inom länet skulle lemna tillgång till kostnadens guldande. Af detta *statsanslag* hafva under perioden tilldelats länet följande belopp:

År 1891	500 kr.
> 1892	3,000 >
> 1893	3,000 >
> 1894	3,000 >
> 1895	2,800 >

Af statsanslaget för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar har länet under perioden erhållit del med följande belopp:

År 1891	26,600 kr.
> 1892	47,000 >
> 1893	21,900 >
> 1894	36,600 >
> 1895	32,250 >
	Summa 164,350 kr.

Dessa medel hafva beviljats till understöd åt följande *vägbyggnadsföretag*:

	Väglängd.	Beräknad kostnad.	Statsbidrag.
	Nymil.	Kr.	Kr.
A. Anläggning af nya vägar:			
1) Från Bredaryds jernvägsstation till Ryd i Anderslorps socken beträffande vägdelen Eskilstorp—Ryd	0.70	22,000	11,600
2) Mellan Hökabäck i Gryteryds socken och Södra Hestra kyrka	1.10	27,600	18,400
3) Från Broaryd i Södra Hestra socken till Kärringnäs i Långaryds socken	1.49	45,000	29,900
4) Mellan häradsvägen vid Handskeryd i Nässjö socken och häradsvägen vid Disedala i Norra Sandsjö socken	0.79	14,810	9,800
5) Från Alabostock i Öreryds socken till Åsenhöga kyrka	1.49	33,400	22,200
6) Den mellan Valdshults kyrka och Ossafors bruk fallande delen af väg från Valdshults kyrka till Skillingaryds jernvägsstation	1.21	20,930	13,950
	Summa	6.78	163,740
B. Omläggning af gamla vägar:			
1) Från Torskinge till Forsheda i riktning förbi Rannäs	0.61	14,400	9,600
2) Från Hakarp till Vä i Reftele socken	0.16	3,730	2,400
3) Af vägen Nissastigen mellan Flankabäcken och Unnaryds gästgifvarogård i Norra Unnaryds socken	0.38	16,200	10,800
4) Mellan Markås och Bäraryd i Bäraryds socken	0.35	10,000	6,600
5) Ekebergsbackarne i Ökna socken	0.20	9,000	6,000
6) Nygårdsbackarne i Flisby socken	0.11	2,700	1,800
7) Från Sporda till sockengränsen mot Södra Unnaryd vid Uggelbo jemte grenvägen till Sunnaryd och avvägen från sjön Bolmen till Bolmsö kyrka inom Bolmsö och As socknar	0.63	14,500	9,700
8) Elgehobacken å häradsvägen mellan Åkers kyrka och Skillingaryds jernvägsstation	0.24	5,420	3,600
9) Jordbroleden invid Jönköpings stad å vägen mellan Jönköping och Barnarp	0.05	7,527	5,000
	Summa	2.73	83,627

Statsbidrag beviljades äfven under år 1894 med 2,500 kronor till omläggning af den 0.07 nymil långa vägen vid Glömminge backe inom Norra Solberga socken, men detta anslag förverkades till följd af intressenternas underlåtenhet att fullgöra de för det sammans erhållande bestämda vilkor.

Af de ofvannämnda med statsanslag understödda vägbyggnadsföretagen hafva de nya vägarne under mom. 1—4 samt vägomläggningarne under mom. 1, 2 och 9 blifvit under perioden fullbordade, hvaremot de öfriga ännu äro under arbete.

Härförutom hafva de i förra femårsberättelsen omnämnda vägarbeten, till hvilka statsbidrag då beviljats, men som icke vid förra periodens utgång blifvit avslutade, numera, med undantag för omläggningen af tre backar å häradsvägen mellan Femsjö och Södra Unnaryd, mot hvilket arbetes utförande anmärkning framstälts af vederbörande tjänsteman inom Östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, blifvit fullbordade och af Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen godkända, nämligen:

- omläggning af häradsvägen inom Lemnhults socken;
- anläggning af ny väg från allmänna vägen vid Gladbo skolhus öfver Packebo till Malmbäcks jernvägsstation;
- omläggning af Bökelid och Långebrolid å vägen mellan Femsjö och Jäluntofta;
- anläggning af ny och förbättring af gammal väg från Villstads kyrka förbi Arnsholm till Bolbynäs i Bosebo socken;

e) omläggning och förbättring af den mellan Södra Unnaryds kyrka och Höljeryd belägna delen af vägen mellan Önnqvorn och Höljeryd;

f) anläggning af ny väg i Torskinge socken från Liljenäs till Torskinge kyrka; och

g) anläggning af delen mellan Bredaryd och Eskilstorp å vägen från Bredaryds jernvägsstation till Ryd i Anderstorps socken.

Utan bidrag af allmänna medel hafva under perioden anlagts åtskilliga vägar inom Södra Vedbo härads väghållningsdistrikt till en längd af 8½ nymil, hvilka intagits i den nya vägdelningen derstädes såsom bygdevägar. Dessa vägar hafva bygts på häradets gemensamma bekostnad. Inom de öfriga väghållningsdistrikten, der nya vägdelningar pågå, skola, förutom i Norra Vedbo härads väghållningsdistrikt, der icke någon enda ny väg intagits i vägdelningen, en mängd nya i vägdelningarne ingående vägar under den närmaste tiden anläggas. I allmänhet komma dessa att uppbrytas och istandsättas af de kommuner och enskilde, hvilka hafva största nyttan af vägarne. I något enstaka fall skall sådan ny väg byggas genom väggkassans försorg, som ock i sista hand svarar för fullbordandet af samtliga de nya vägarne, i den mån de icke varda anlagda af vederbörande kommuner och enskilde. Till anläggning af ett par nya vägar, som intagits i vägdelningarne, hafva äfven statsbidrag sökts och förordats af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.

I vägdelningen inom Tveta härads väghållningsdistrikt, der det genom laga kraft egande beslut under år 1896 blifvit bestämdt, hvilka vägar som skola ingå i vägdelningen, äro 5 nya vägar intagna, nämligen:

1) vägen från Björneberg vid landsvägen Jönköping—Bankeryd förbi Jerstorps kyrka till förra landsvägen Jönköping—Axamo vid Stattut;

2) vägen från Tenhults jernvägsstation öfver Mjälaryd, Hult, Hundshult, Vestraby och Konungsö till Kråkebo vid landsvägen Barnarp—Byarum;

3) vägen från bygdevägen Nässjö—Toranäs vid Haudskeryd öfver Isåsa och Hultarp till Bodanäs bro å vägen Almesåkra—Gishult;

4) sammanbindningsvägen emellan de åt söder och norr från Nässjö stations-sambulle utgående allmänna vägar; och

5) vägen från Forserums stations-sambulle förbi hemmanen Horshaga, Aclarp, Topperyd och Ryefall i Forserums socken till hemmanet Lunnestorp i Barkeryds socken.

Från vägdelningen i Tveta härads väghållningsdistrikt har *uteslutits* dels ett hittills såsom allmän väg underhållet, omkring 125 meter långt vägstycke mellan Ingaryds skjutsstation, som förut varit tingsställe och gästgifveri, samt allmänna vägen der förbi och dels ett numera obehöfligt vägstycke från Nässjö stationshus till den gamla ej längre begagnade byvägen i Blombergs mosse.

De förutvarande landsvägarne i Tveta härad, nämligen vägarne Jönköping—Grenna, Husqvarna—Svartorp, Jönköping—Eksjö, Tenhult—Elgaryd, Jönköping—Stigamo, Jönköping—Jära, Jönköping—Bankeryd och från sistnämnda väg vid Tokeryd förbi Dröspihult till Risabron ingå jemväl i den nya vägdelningen såsom landsvägar, med undantag dock för den del af vägen Tenhult—Elgaryd, som ligger mellan vägknuten å Sjöbergs gårde och Elgaryd. Sistnämnda vägdel är numera allenast bygdeväg.

I den nya vägdelningen inom Norra Vedbo härads väghållningsdistrikt har, såsom förut är nämndt, icke intagits någon ny väg. Enligt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 20 mars 1894 skulle 16 nya vägar ingå i vägdelningen, men på anförda besvär upphäfde Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium genom utslag den 8 november 1894 beslutet om de nya vägarne intagande och emot detta Kungl. Kollegii utslag

har talan icke fullföljts. Såsom landsväg har i delningen ingått allenast den närmast Tranås köping belägna delen af häradets förutvarande enda landsväg från Sommen till Bona eller, närmare bestämdt, den del af samma väg, som sträcker sig från den punkt, der vägen Säby—Gripenberg möter landsvägen, till den strax norr om köpingen beäntliga föreningspunkten mellan vägen Tranås—Runnestad och landsvägen. Återstoden af den gamla landsvägen äfvensom alla öfriga förut till underhåll på häradet indelade vägar hafva i vägdelningen intagits såsom bygdevägar.

Enligt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes laga kraftvunna utslag den 10 september 1894 har i den nu afslutade nya *vägdelningen inom Södra Vedbo härads väghållningsdistrikt* icke intagits någon ny väg, som icke förut varit till underhåll på häradet indelad. Till sådant underhåll hade emellertid nyligen indelats 28 nya vägar genom Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes särskilda utslag den 24 maj 1875, den 10 november 1877, den 28 oktober 1879, den 24 maj 1881, den 16 februari 1882 och den 18 augusti 1887. En del af sistnämnda vägar blefvo fördigbygda först under denna period, såsom förut omtalats. Deremot blefvo ur den nya vägdelningen *uteslutna* två äldre allmänna vägar, nämligen den så kallade Breviksvägen, utgörande en del af den gamla landsvägen mellan Eksjö och Jönköping, samt den af de båda vägarne mellan Hjeltevald och Ingatorps kyrkoby, som löpte norr om Brusaån.

Såsom landsvägar hafva i vägdelningen inom samma distrikt ingått de förutvarande 4 landsvägarne: Bonavägen från Eksjö stads gräns till Norra Vedbo härads gräns, Jönköpingsvägen från Eksjö stads gräns till Tveta härads gräns, Bränsmalavägen från Eksjö stads gräns till Östra härads gräns och Bogårdsvägen från Eksjö stads gräns till Kalmar läns gräns vid Göreda bro, samtliga dessa vägar dock endast å deras sträckor en half mil närmast intill Eksjö stads gräns. De öfriga delarne af dessa 4 vägar skulle tillika med 39 häradsvägar ingå i delningen såsom bygdevägar.

Med afseende å den pågående *vägdelningen inom Östra härads väghållningsdistrikt* är det för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts pröfning, huruvida vägen från Bäckaby sockens gräns vid Hjelmheter öfver Bjädesjö till Myresjö jernvägsstation skall såsom ny väg intagas i vägdelningen, men i öfrigt är det genom Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 29 september 1894 och Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii utslag den 26 mars 1896 bestämdt, att följande 7 vägar skola ingå i delningen, nämligen:

1) nollfartsvägen till Lannaskede brunns jernvägsstation från landsvägen der bredvid och det stycke ny väg, som skulle uppkomma genom rätning vid Lannaskede stam af vägen från Lannaskede brunns till landsvägen så, att vägen från brunnen komme att tillföta landsvägen på samma ställe, der vägen från jernvägsstationen mötte;

2) vägen från Bökaep förbi Gunnedal till Björkö;

3) vägen från Skede kyrkoby till Mellby sockens gräns vid Kärtarp;

4) vägen från Nävelsjö öfver Glömsjö, Nederby och Hjeltyrd till landsvägen vid Hellinge;

5) vägen från Tjusthult genom Ökna socken öfver Lundeberg, Stora Ökna, Mösshult och Tarefors till landsvägen vid lägenheten Quillsberg;

6) vägen mellan Skirö och Bye-tal; samt

7) vägen från vägen mellan Myresjö och Korsberga öfver Svanostorp till landsvägen mellan Hvetlanda och Korsberga.

Samtliga förutvarande allmänna vägar hafva ingått i den nya vägdelningen inom distriktet med undantag allenast för ett

mindre stycke vid Lannaskede stom, som blifvit öfverflödigt genom en vägrätning derstädes.

Såsom landsvägar ingå i delningen allenast 4 af de förutvarande 9 landsvägarne, nämligen 1) vägen mellan Eksjö och Vexjö från Södra Vedbo härads gräns vid Bränsmåla till Kronobergs läns gräns vid Grankornebo, 2) vägen från Hvetlanda åt Kalnar från Torget Målaregården öfver Nye och Serarp till länsgränsen vid Källefåga, 3) vägen från Hvetlanda torgplats öfver Repperda till länsgränsen vid Videbro och 4) vägen från Hvetlanda åt Säfsjö öfver Broby till Vestra härads gräns vid Hulda egor.

De öfriga 5 gamla landsvägarne, nämligen a) vägen mellan Eksjö stad och Möcklamo från Södra Vedbo härads gräns vid Styggstorp till Vestra härads gräns vid Äppelaskogs bro, b) vägen från Sjunnen öfver Böla till Kråkshults gästgivarväg, c) vägen från Brostugan åt Stallarp till häradsvägen vid Sandlids bro, d) vägen från torpet Fagrahult å Broby bys egor öfver Hässelåkra till Vestra härads gräns vid Sloarp och e) vägen från Södra Vedbo härads gräns vid Bellö socken öfver Kråkshult och Karlstorp till Sällevads bro vid gränsen mot Järeda socken i Kalmar län äfvensom 28 gamla häradsvägar hafva ingått i vägdeleningen såsom bygdevägar.

I vägdeleningen inom Östbo härads väghållningsdistrikt, som började år 1895, skola jemlikt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 11 juli 1896 ingå följande 8 nya vägar:

- 1) den med bidrag af statsmedel under anläggning varande vägen från Skillingaryd till Ossafors;
- 2) vägen från Skillingaryd öfver Pukarp, Grytås, Ofdaskog, Uddebo, Boarp, Boda, Bössjarp och Möckelung till Bratteborgs jernvägsstation;
- 3) vägen från Boda å nüstföregående väg till Byarums jernvägsstation;
- 4) vägen från Hagehult öfver Torrmyran till Vestra härads gräns;
- 5) vägen från Långstorp öfver Ohs till Vestra härads gräns;
- 6) vägen från Bohr öfver Söлары, Horda och Kolfvarp till landsvägen Nederled—Mistelås vid Vret;
- 7) vägen från Upplid vid vägen Rydaholm—Gällaryd öfver Kolfvarp och Skaftarp till Högakull vid vägen Gällaryd—Tagel—Mistelås; och
- 8) en mindre sammanbindningsväg vester om vägkorset vid Nederled.

I afseende på intagandet i vägdeleningen af dessa vägar har Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag vunnit laga kraft, men besvär hafva hos Kungl. Kammarkollegium blifvit anförda öfver samma utslag derutinnan, dels att vägen från Växtorps kyrka öfver Ingabo, Tagel, Ramnås, Gimmarp och Elgaryd till Ohsvägen icke intagits i vägdeleningen och dels deröfver att vägstycket mellan Hångers nya kyrka och platsen för den gamla sockenkyrkan utslutits ur vägdeleningen. Dessa besvär hafva blifvit ogillade genom Kungl. Kammarkollegii utslag den 27 november 1896, som dock icke ännu vunnit laga kraft.

Utom nämnda vägstycke vid Hångers kyrka hafva de gamla häradsvägarne Åbo—Slungsås—Mjögaryd och Boda—Götafors utslutits ur vägdeleningen.

Såsom landsvägar skola i vägdeleningen ingå a) den del af den förutvarande så kallade skånska landsvägen, som sträcker sig från Hörle genom Vernamo köping till Kronobergs läns gräns söder om Tännö, b) den förutvarande landsvägen från Vernamo till Vestbo härads gräns vid Forsheda och c) den förutvarande landsvägen från Vernamo förbi Nederled till Kronobergs läns gräns vid Mistelås; hvaremot den delen af den skånska landsvägen, som sträcker sig från Tvetå härads gräns till Hörle, samt de båda andra äldre landsvägarne, nämligen vägen från Stigamodal

till Vestra härads gräns vid Kroksjön och vägen från Nederled till Kronobergs läns gräns vid Fylleskog, skola tillika med en från Vestra härad öfverflyttad del af vägen från Ohs till Nydala äfvensom alla förutvarande häradsvägar, med undantag af de ofvannämnda 3 ur vägdeleningen uteslutna vägarne, ingå i delningen såsom bygdevägar.

Beträffande vägdeleningen inom Vestbo härads väghållningsdistrikt, som äfven börjat under år 1895, har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande först den 29 december 1896 meddelat beslut om hvilka vägar, som skola ingå i vägdeleningen och om dessas egenskap af landsväg eller bygdeväg, hvadan detta beslut ännu icke till någon del kunnat vinna laga kraft.

Utom ofvannämnda utslag rörande vägdeleningarne i länet har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden meddelat ett stort antal utslag i fråga om anläggning af nya allmänna vägar och dessas underhåll. I ett flertal af dessa utslag hafva emellertid de gjorda framställningarne afslagits.

Vid slutet af år 1895 funnos i länet på 1,000 invånare 1:95 nymil allmän väg.

Angående tiden för vägsynerförrättningarne stadgade Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under år 1869, att allmänna vägarne fyllning och grusning skulle ske på hösten efter medlet af september månad och vara fullbordad före den 10 oktober, väghållare dock obetaget att på våren verkställa grusningen, med vilkor att sådant skedde före april månads utgång eller, om hinder af snö eller frost då mötte, så snart vägen befunnas tjenlig för grusets utbredande. Under år 1880 förordnade Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, att vägsynerne i Norra Vedbo härad skulle ega rum på hösten omedelbart efter den 10 oktober, och enahanda föreskrift meddelades år 1891 med afseende å vägsynerne i Vista härads landtdistrikt. Sedermera föreskrefs år 1890 för Östbo och år 1891 för Vestbo härad, att vägsynerne skulle hållas under senare hälften af oktober månad, men detta blef, på framställning af 1895 års landsting, ändradt genom Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes kungörelse den 20 januari 1896, så att vägsynerne i sistnämnda två härad skulle ega rum under förra hälften af oktober månad. Vägsynerne förrättas numera allmänt inom länet under början och midten af oktober månad.

Vägarne inom länet torde kunna sägas i allmänhet vara i temligen godt skick. I Vestbo och vissa delar af Tvetå härad lennar dock underhållet åtskilligt öfrigt att önska och äfven på ett par andra håll är vägarne tillstånd till följd af brist på tjenligt grus mindre tillfredsställande. Kronobetjeningen söker emellertid förmå vederbörande väghållare att, i deras eget välförstådda intresse, i stället för otjenliga väglagningsämnen använda sönderslagen sten. I vissa delar af Tvetå härad användes äfven masugnsslagg. Efter nya väglagens tillkomst kunna äfven tredskande väghållare vid bötespåföljd tillhållas att använda annat väglagningsämne än grus.

De allmänna vägarne i städerna hafva icke under perioden undergått någon förändring till sin längd. De väghållningsskyldige i staden Jönköping hafva hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande gjort ansökning, att de väghållningsskyldige i Tvetå härad måtte åläggas att öfvertaga underhållet af en utaf nämnda stad sedan lång tid tillbaka underhållen, inom Rogberga socken strax ofvanom den så kallade Fiskareleden belägen sträcka om 3,250 fot af landsvägen mellan Jönköping och Ingaryd, men Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har genom utslag den 2 april

1895 afslagit denna ansökning. Besvär har emellertid af staden anförts öfver berörda utslag, och målet beror för närvarande på Kungl. Maj:ts pröfning.

Den förut omnämnda, med bidrag af statsmedel sänkta så kallade »Jordbrolden» å vägen mellan Jönköping och Barnarp är belägen å Jönköpings stads område.

Angående underhållet af Jönköpings stads vägar är genom magistratens laga kraft vunna utslag den 12 maj 1873 stadgadt, att sagda underhåll skall från och med år 1874, i stället för den förut gällande grunden för dylikt underhåll eller tomtetalet, bestridas sålunda, att hvarje i staden eller på dess område befintlig fastighet af hvad beskaffenhet den vara må och som ej genom privilegier eller annorledes kan visa sig böra vara derifrån befriad, skall i förhållande till sitt åsatta taxeringsvärde deltaga i kostnaden för underhållet af stadens vägar. Den staden åliggande väghållningen besörjdes intill år 1891 af komiterade, hvilka de väghållningsskyldige årligen i sammanhang med bestämmande af afgifterna till vägunderhållet utsett å sammanträde inför magistraten, men från sistnämnda år har vägunderhållet i staden, enligt öfverenskommelse mellan de väghållningsskyldige och stadsfullmäktige, ombesörjts af stadens drätselkammare efter en af drätselkammaren för hvarje år uppgjord och derefter de väghållningsskyldige underställd plan samt med de medel, som de väghållningsskyldige årligen beslutit att låta för ändamålet uttaxera. Under år 1891 gjorde åtskillige väghållningsskyldige i staden framställning om sådan ändring i bestämmelserna om vägunderhållets utgörande i staden, att detsamma skulle komma att drabba samtliga beskattningsföremål, men denna framställning lemnades af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utan bifall genom utslag den 27 oktober 1891, hvilket af Kungl. Maj:t faststälts enligt nådigt bref den 15 juni 1892. För vägunderhållet har å de väghållningsskyldige i Jönköping uttaxerats under hvarterda af åren 1891—1894 25 öre och under år 1895 20 öre per hvarje 1,000 kronor af fastigheternas taxeringsvärden.

I Eksjö, der Kungl. Maj:t den 25 november 1864 fastställt en mellan stadens samtliga invånare träffad öfverenskommelse om likställighet i alla kommunala rättigheter och skyldigheter, är vägunderhållet genom entreprenad öfverlåtet å enskild person mot en ersättning från stadskassan af 800 kronor, hvari dock ej ingår kostnaden för vinterväghållningen eller för underhåll af broar och trummor.

I Grenna stad bestrides vägunderhållet in natura af stadens fastighetsegare, hvilka fått sig tilldelade särskilda vägstycken.

De *enskilda by- och utfartsvägarne* i länet äro ofta i mycket dåligt skick och försedda med en mängd grindar tätt in på hvarandra. En ny lagstiftning rörande dessa vägar vore derföre synnerligen önskvärd.

I fråga om *broarne* å länets allmänna vägar har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat, att från de efter nya väglagens utfärdande anställda vägdelningsarna skola undantagas och medelst vederbörande vägkassa underhållas:

a) i Tvetå härads väghållningsdistrikt: broar, som vid normalt vattenstånd hålla 1.5 meter i tvärlinje i hvalvet äfvensom den så kallade jordbron å Jönköping—Barnarpsvägen från Jönköpings stads gräns å bron öfver Tabersåån till fasta marken söder derom eller en längd af femhundra meter med 5 broar å lös sank kurrvall;

b) i Norra Vedbo härads väghållningsdistrikt: broar, hvilka under normal vädofod ega en bredd i vattengången af 1.5 meter och derutöfver;

c) i Södra Vedbo härads väghållningsdistrikt: broar, hvilkas vattenöppning vid normal vädofod uppgå till öfver 3 meters bredd;

d) i Östra härads väghållningsdistrikt, följande 40 broar: Gäddevallsbron, Beshedabron, Värebro, Stocksbro, Upplandabron, Farstorpsbron, Besvarusbron, Mogårdebron, Flugbybron, Alshedabron, Hellingebrom, Gröpplebron, Brobybron, hälften af Äppelkogsbron, belägen vid häradsgränsen, Sjunnaabron, Ålebro, Bjelkerunsbron, halftva Sällevadsbron, belägen vid häradsgränsen, bron närmast Åhult, Pallarpsbron, halftva Sonarpsbron vid häradsgränsen, Nönnebron, Smedheusbron, Traebro, Trollebrobron å den nyanlagda vägsträckan, Götetorsbron, Nyebro, halftva Tobro, belägen vid häradsgränsen — hvilken dock ej skall underhållas af vägkassan, förän bygdeväg inom Kalmar län bliver anlagd intill densamma — Holsby bybro, Holsby kvarnbro, Aspöbron, Bärbackesbron, Rydsbron, Kibbebron, Paulströms kvarnbro, Kroppe åbro, Näfvelsjöbron, två broar, som komma att byggas å vägsträckan från Mösåhult förbi Turefors till Qvillsberz, samt Simonstorpsbron;

e) i Östbo härads väghållningsdistrikt: broar, hvilka hålla en längd af 4.5 meter eller derutöfver mellan landfästernas inre sidor; och

f) i Vestbo härads väghållningsdistrikt: broar, hvilka under normal vädofod ega en bredd i vattengången af 4 meter och derutöfver.

Några större *brobyggnader* hafva icke under perioden egt rum inom länet.

Vernamo åbrokassa har numera tillfallit Östbo härads gemensamma vägkassa. Behållningen i nämnda brokassa uppgick vid 1895 års slut till omkring 35,000 kronor.

Färjpenningar upptagas fortfarande vid färjeplatsen mellan Bolmsö kyrka på ön Bolmsö och Sunnarvads by vester om sjön Bolmen. Taxan härför är fastställd af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande och utgör:

för pröfning af ett boskapskreatur jemte värdare	75 öre
men då flere kreatur på en gång öfverföras, för hvarje	50 »
för häst med åkdon	1 kr.
för hvarje person, som begagnar roddbåt	25 öre

dock att från berörda afgifters erläggande skola vara befriade kungliga och furstliga personer med deras sviter, embets- och tjenstemän, då de i tjensteärenden färdas, poster, kurirer, löfdebärare i kronans och allmänna ärenden, tågande trupper, krono- och fångskjuts samt andra kronotransporter.

Bropenningar få sedan längre tid tillbaka upptagas vid bron öfver Nissan vid hemmanet Vik i Norra Hestra socken, men denna rättighet lär ej på flere år hafva begagnats.

Vägpenningar få jemlikt Kungl. Maj:ts resolution den 29 september 1882 uppbäras af den, som å vägen mellan sjön Langen i Fryele socken och från Tagel i Växtorps socken öfver Ols bruk till Lamhults jernvägsstation forslar skogseffekter på hjuldon, med en afgift af 50 öre för hvarje enbetslass och 75 öre för hvarje parlass, dock med undantag i vissa fall för de hemmansegare, som till vägen upplåtit mark.

Grindar förekomma ännu i vissa delar af länet ganska talrikt å de allmänna vägarne. Endast i Vestbo härad utgör antalet sådana grindar 1,100. Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har emellertid äfven under denna period förordnat om borttagande af ganska många grindar, hvilka ansetts kunna undvaras.

Beträffande *skjutsanstalterna* i länet har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom särskilda utslag den 18 maj 1894 förordnat om åtskilliga förändringar från och med 1895 års ingång. Enligt nämnda utslag hafva nämligen 1 gästgifveri och 4 skjutsstationer indragits, 5 gästgifverier förändrats till skjutsstationer och 5 skjutsstationer flyttats till nya platser. De indragna skjutsanstalterna äro Barnarps gästgifveri i Tvetå härad samt Möcklamo, Slagetorps, Starrhults och Møboda skjutsstationer i Vestra härad. Öfver indragningen af Möcklamo skjutsstation

anfördes besvär hos Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium, men dessa besvär lemnades utan afseende. Till skjutsstationer förändrades följande gästgifverier, nämligen Ingaryds i Tveta härad, Bränsmåla i Södra Vedbo härad, Årset och Bo i Vestra härad samt Bohr i Östbo härad. Nedannämnda skjutsstationer flyttades, nämligen Sätthälla i Norra Vedbo härad till Tranås köping, Bona i samma härad till Aneby jernvägsstation, Stockatorp i Östra härad till Korsberga samt Lanna och Törestorps i Vestbo härad till Bredaryds jernvägsstation och Kulltorps kyrkoby.

Efter dessa förändringar är skjutsanstalternas antal, på sätt tabellbilagan 2 utvisar, 60, af hvilka 26 äro gästgifverier, 30 vanliga skjutsstationer och 4 sådana skjutsstationer, som inrättats i enlighet med 26 § 1 mom. i kungl. skjutsstadgan den 31 maj 1878. Vid alla skjutsanstalterna utom en hade entreprenad kommit till stånd.

De nuvarande skjutsanstalterna äro:

Gästgifverier: i städerna Eksjö och Grenna;
 > Vista härad: Råby och Kumlabö (det sistnämnda å Visingsö);
 > Mo härad: Jära, Unnaryd och Örreryd;
 > Norra Vedbo härad: Hullaryd;
 > Södra Vedbo härad: Broarp och Ingatorp;
 > Östra härad: Hvetlanda och Broby;
 > Vestra härad: Komstad och Vrigstad;
 > Östbo härad: Byarum, Skillingaryd, Klefshult, Vernamo och Nederled;
 > Vestbo härad: Norlida, Gislaved, Kappeléd, Böларыd, Ölmeåstad, Forsheda och Åreved.

Skjutsstationer: i staden Jönköping;
 > Tveta härad: Ingaryd, Vireda, Högstorp och Esperyd;
 > Vista härad: Örseryd;
 > Norra Vedbo härad: Tranås, Fruktnöte och Aneby;
 > Södra Vedbo härad: Bränsmåla, Ekeberg och Stallarp;
 > Östra härad: Korsberga, Mörsebo, Repperda, Kråkhult och Serarp;
 > Vestra härad: Sandsjöryd, Årset, Bo, Svenarum och Elgaryd;
 > Östbo härad: Stigamo, Tännö, Fryeled, Bohr och Hökhult;
 > Vestbo härad: Nissaryd, Bredaryd och Kulltorp.

Särskilda skjutsanstalter vid jernvägsstationer: Stockaryd, Smålandsstenar, Marianelund och Landeryd.

Till gäldande af skjutsentreprenadbidragen utgingo af statsmedel: 4,219⁵⁰ kr. år 1891, 4,423⁵⁰ kr. år 1892, 4,627⁵⁰ kr. åren 1893 och 1894 och 4,528²⁵ kr. år 1895, eller tillsammans 22,426²⁵ kronor.

För gäldande af samma entreprenadbidrag hafva på länets skattskyldige invånare *utdebiterats* på hvarje bevillningskrona:

	För jordbruksfastighet.	För öfriga beskattningsföremål.
År 1891	6 öre	3 öre
> 1892	6 >	3 >
> 1893	6 >	3 >
> 1894	6 >	3 >
> 1895	3 >	3 >

Summan af de till länets skjutsanstalter utgående entreprenadbidragen utgjorde enligt Landstingets beslut 8,439 kronor för år 1891, 9,255 kronor för hvart och ett af åren 1892, 1893 och 1894 samt 8,858 kronor för år 1895. Det högsta bidraget för någon skjutsanstalt var under år 1895 600 kronor, och det lägsta bidraget var samma år 50 kronor.

Skjutsentreprenaderna hafva under en följd af år upprättats för tre år i sender, sista gången för åren 1895—1897.

Skjutslegan har under perioden utgjort 1 kr. 50 öre för nymil utom vagnpenningar vid samtliga skjutsanstalterna utom ofvannämnda fyra vid jernvägsstationer inrättade särskilda skjutsstationer, der skjutslegan varit 2 kronor nymilen vid Marianelunds och Landeryds stationer, 1 kr. 80 öre vid Stockaryds station och 1 kr. 75 öre vid Smålandsstenars station.

Båtskjuts är fortfarande anordnad mellan Kumlabö gästgifveri å Visingsö samt Grenna hamn. Båtlegan är bestämd sålunda: från Visingsö till Grenna för 1 större båt 5 kronor och för 1 mindre båt 3 kr. 25 öre; samt från Grenna till Visingsö i båt, rymmande, utom 3 roddare, 5 fullvuxna personer jemte resgods, beräknadt till högst 85 kilogramms vikt för hvarje resande, för 1 passagerare 5 kronor och för 2 eller flere, men högst 5 passagerare 6 kronor.

Kronoskjuts har icke under perioden blifvit anlitad, utan hafva alla transporter för kronans räkning, hvilka ej ombesörjts af jernväg, befordrats efter aftal med enskilda personer mot gällande skjutslega.

Antalet vid skjutsanstalterna *utgångna skjutshästar*, hvilket under förra femårsperioden utgjorde 25,559, har under den nu ifrågavarande perioden uppgått till 30,794. Antalet skjutshästar skulle således under perioden hafva ökat med 5,235. Ökningen visar sig emellertid endast under de båda sista åren och torde — ehuru väl dertill i väsentlig mån bidragit, att, på sätt ofvan omtalats, under år 1894 sex skjutsstationer flyttats till lämpligare ställen — dock till stor del härleda sig derifrån, att de utgångna hästarne noggrannare antecknats i skjutsdagböckerna, sedan, såsom förut nämnts, under sistnämnda år flere skjutsanstalter blifvit indragna och andra förändrats från gästgifverier till skjutsstationer.

Postanstalterna inom länet voro år 1895 116, deraf 8 postkontor och 108 poststationer. Vid förra periodens slut fanns samma antal postkontor, men endast 102 poststationer. De 6 nya poststationerna äro samtliga inrättade vid de under perioden tillkomna jernvägarnes stationer. De åtta *postkontoren* äro belägna i Jönköping, Eksjö, Grenna, Vernamo, Nässjö, Säfsjö, Hvetlanda och Gislaved. *Poststationerna* äro följande:

a) lydande under postkontoret i Jönköping: Bankeryd, Bondestorp, Bottnaryd, Bratteborg, Byarum, Forserum, Gisebo, Gnosjö, Hofslätt, Husqvarna, Kulltorp, Lekeryd, Lyckås gård, Mohärad, Mulseryd, Månarp, Norrahammar, Rosendala, Smålands-Taberg, Stengårdshult, Tenhult, Åsenhöga och Ödestugu;

b) lydande under postkontoret i Eksjö: Bellö, Bruzaholm, Edshult, Emarp, Hjeltevad, Hult, Höreda, Ingatorp, Karlstorp, Kråkhult, Marianelund, Medalby, Ormaryd, Rumskulla och Rydsnäs;

c) lydande under postkontoret i Grenna: Visingsö;

d) lydande under postkontoret i Vernamo: Bredaryd, Burseryd, Dannäs, Forsheda, Färgaryd, Gryteryd, Gällaryd, Hånger, Jälluntofta, Kärda, Landeryd, Långaryd, Nederled, Refteled, Smålandsstenar, Södra Hestra, Tännö, Vestbo Ås och Östbo Bohr;

e) lydande under postkontoret i Nässjö: Adelöf, Aneby, Barkeryd, Flisby, Frinnaryd, Fryeled, Grimstorp, Gripenberg, Haurida, Hook, Hörle, Klefshult, Käfsjö, Linderås, Lommaryd, Malmhäck, Nätarn, Skillingaryd, Solberga, Sommen, Svartorp, Tranås, Trehörna, Vaggeryd, Vireda och Åker;

f) lydande under postkontoret i Säfsjö: Bjärkaryd, Sandsjö, Stockaryd och Vrigstad;

g) lydande under postkontoret i Hvetlanda: Alsheda, Bexheda, Hellinge, Hultagård, Landsbro, Lannaskede brunns, Lemnhult, Myresjö, Nye, Nishult, Ramqvilla, Skede, Skirå, Årset, Österkorsberga och Österökna; samt

h) lydande under postkontoret i Gislaved: Anderstorp, Bosebo, Nissafors och Våthult.

Postbefordring verkställes å följande *landsvägspostlinier* i länet:

	Kärr- post.	Gång- eller roddpost.	Landt- bref- bäring.
Ydre—Eksjö	1	—	—
Gripenberg—Adelöf	—	1	—
Aneby—Vireda—Grenna	1	—	—
Sommen—Trehörna	—	1	—
Lyckås gård—Grenna	1	—	—
Lyckås gård—Ångsholmen—Ölmstad Grenna—Visingsö	—	1	—
Aneby—Svartorp—Tenhult	1	—	—
Svartorp—Nässjö	1	—	—
Tenhult—Ödestugu	1	—	—
Smålands Taberg—Bredaryd	1	—	—
Jönköping—Gislaved—Refteled	1	—	—
Jära—Ulricehamn	1	—	—
Mulseryd—Bondstorp	—	1	—
Gislaved—Bosebo	1	—	—
Landeryd—Gryteryd	—	1	—
Landeryd—Färgaryd	—	1	—
Smålandsstenar—Burseryd	—	1	—
Bredaryd—Jälluntofta	1	—	—
Jälluntofta—Bolmsö	1	—	—
Bolmsö—Tannåker	—	1	—
Forsheida—Dannäs	—	1	—
Vernamo—Håger	—	1	—
Vernamo—Ljungby	1	—	—
Moheda—Vernamo	1	—	—
Östbo Bohr—Gällaryd	—	1	—
Gällaryd—Nederled	—	1	—
Hörle—Fryled	—	1	—
Skillingaryd—Käfsjö	1	—	—
Säfsjö—Vrigstad	1	—	—
Vrigstad—Bjarkaryd	—	1	—
Landsbro—Vestra Solberga	1	—	—
Eksjö—Medalby	—	1	—
Hvetlanda—Medalby	—	1	—
Hult—Edshult	—	1	—
Hjeltevad—Karlstorp	1	—	—
Mariannelund—Rumskulla	—	1	—
Hvetlanda—Skirö—Mälilla	1	—	—
Qvill—Österökna	—	1	—
Klafreström—Nottebäck—Virserum—Mälilla, delen Näshult—Stenberga—Virserum	1	—	—
Hvetlanda—Nye—Näshult	1	—	—
Nye—Skirö	—	1	—
Hvetlanda—Österkorsberga—Nottebäck	1	—	—
Österkorsberga—Lemnhult	—	1	—
Linköping—Kisa—Tranås	1	—	—
Bygget—Femsjö	—	1	—
Åsen—Unnaryd	—	1	—
Jönköping—Jerstorp	—	1	—
Jönköping—Barnarp	—	1	—
Mulseryd—Röksberg—Mulseryds kyrkoby	—	1	—
Mulseryd—Angerdshetra	—	1	—
Stengårdshult—Valdshult	—	1	—
Nissafors—Hestra	—	1	—
Nissafors—Gynnäs	—	1	—
Refteled—Hakarp	—	1	—
Smålandsstenar—Käppeled	—	1	—
Burseryd—Sandvik	—	1	—
Säfsjö—Bringetofta	—	1	—
Säfsjö—Skepperstad	—	1	—
Vrigstad—Nydale	—	1	—
Stockaryd—Hjelmeryd	—	1	—
Lannaskede brunn—Björkö	—	1	—
Skede—Brostugan	—	1	—
Näshult—Massamåla	—	1	—
Aneby—Bjälaryd	—	1	—
Aneby—Askeryd—Aneby	—	1	—
Grimstorp—Almesåkra	—	1	—
Hook—Svenarum	—	1	—
Skillingaryd—Hagshult	—	1	—
Ingatorp—Svinhult	—	1	—
Emarp—Pelarne	—	1	—
Bolmsö—Sunnaryd	—	1	—
Gnosjö—Käringagärde	—	1	—

Under år 1895 var hvarje postanstalts i länet område i medeltal 97.64 kvadratkilometer, och på hvarje sådan anstalt kommo i medeltal 1,660 invånare.

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1891—1895. Jönköpings län.

Under perioden inlemnades till befordran vid länets postanstalter följande antal *försändelser*:

År.	Försändelser.	Medeltal per inv.
1891	3,573,942	18
1892	3,571,152	18
1893	3,704,214	19
1894	3,717,457	19
1895	4,551,960	23

Statstelegrafstationerna i länet äro numera endast 3, nämligen Jönköping, Eksjö och Nässjö, sedan dylika stationer blifvit indragna, i Vernamo från den 1 juni 1894, i Hvetlanda vid 1895 års utgång och i Grenna från den 1 oktober 1896 samt ersatta med telefonstationer, hvilka dock äro tillgängliga för telegrafkorrespondens, i det att derstädes inlemnade telegram telefoneras till närmaste telegrafstation.

Antalet af de vid statstelegrafstationerna i Jönköping, Eksjö och Nässjö behandlade taxerade telegram var åren 1895 och 1890 följande:

	Jönköping.	Eksjö.	Nässjö.
1895 afsända	10,548	5,375	8,513
» ankomna	11,209	2,710	8,513
1890 afsända	13,672	2,398	1,345
» ankomna	17,278	2,452	1,284

Telefonväsendet inom länet har under perioden nått en stor utveckling. Alla större telefonledningar äro nu förvärfvade af staten, sedan Eksjö telefonförening den 1 juli 1896 öfverlätit sitt telefontät till staten.

Statens telefontät hade vid 1895 års slut följande antal telefonstationer och abonnenter: 2 centraltelefonstationer, nämligen Jönköping med 437 och Nässjö med 40 abonnenter, hvar till från den 1 juli 1896 kommer Eksjö, som vid 1895 års utgång räknade 84 abonnenter; samt 15 vexeltelefonstationer, nämligen Aneby med 4 abonnenter, Bankeryd och Barnarp hvardera med 5, Forserum med 11, Grenna med 10, Hvetlanda med 42, Husqvarna med 15, Norrahammar och Skillingaryd hvardera med 7, Smålands Taberg med 5, Solberga med 6, Säfsjö med 14, Tranås med 22, Vernamo med 26 och Vrigstad med 8 abonnenter.

Enskilda telefontät voro vid 1895 års utgång, förutom Eksjö, endast följande 6: Bruzaholms telefonförening med 4 abonnenter, Hvetlanda med 3, Mariannelunds med 15, Nye med 8, Skede med 11 och Österkorsberga med 4 abonnenter.

B) Sjökommunikationer. Utom den *sjöfart*, som eger rum å Vettern, förekommer sådan å sjöarne Bolmen, Unnen och Fegen i Vestbo härad samt å sjön Vidöstern i Östbo härad. Vid periodens slut funnos nämligen i hvardera af de tre förstnämnda sjöarne två mindre ångbåtar och i den sistnämnda en mindre ångbåt, hvilka dock alla hufvudsakligen äro afsedda för virkes- och andra varuforslingar.

Inom länet finnas tre *hamnar* vid Vettern, nämligen i städerna Jönköping och Grenna samt Visingsborgs hamn å Visingsö. Vid Jönköpings hamn har under perioden anlagts en ny kaj utmed den nyanlagda Södra Strandgatan invid Munksjön, hvarjemte alla tre hamnarne undergått nödiga reparationer. Uppmuddringar hafva under perioden egt rum i Jönköpings och Grenna hamnar.

Sjöfarten vid Jönköpings hamn har under perioden börjat och slutat följande dagar:

År 1891	börjat	den 2 januari	och slutat	den 24 december
> 1892	> samma dag	> > >	> > >	> 28 >
> 1893	> den 20 april	> > >	> > >	> 27 >
> 1894	> den 12 januari	> > >	> > >	> 22 >
> 1895	> den 2	> > >	> > >	> 27 >

Ordnade allmänna flottleder inom länet äro endast 2, nämligen i Nissan mellan Mo härads gräns och Reftele sockens gräns, der den sydligast afviker från Nissan, och i sjön Vidöstern. Flottningen i dessa flottleder ordnades genom Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 2 juli 1890 och den 30 april 1892 beträffande Nissan och den 13 maj 1895 med afseende å Vidöstern. För flottningen i Nissans flottled finnes en flottningsförening med af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 15 februari 1893 fastställt reglemente. I Vidöstern deremot bedrifves flottningen utan flottningsförening.

Förutom i dessa båda flottleder flottas emellertid ganska mycket i åtskilliga andra vattendrag inom länet.

C) Sjöfart och handel. *Sjöfarten från och till Jönköpings stad* underhålles hufvudsakligen af ångfartyg med regelbundna turer, nämligen Per Brahe, Primus och Visingsö, som gå med passagerare och frakt mellan Jönköping och Stockholm, Småland, Bylgia och Vestergötland, som föra fraktgods mellan Jönköping och Göteborg, Motala Express, som uppehåller trafiken mellan Jönköping och Motala, samt Freja och Vista, hvilka besörja trafiken mellan Jönköping, å ena sidan, samt Visingsö, Grenna och några lastbryggor å Vetterns östra sida mellan Grenna och Jönköping, å andra sidan. Härförutom hafva under större delen af perioden regelbundna turer gjorts mellan Jönköping och Hjo af ångaren Guldkroken, hvilken i januari 1896 förläste och, sedan den blifvit bergad, erhållit namnet Södra Vettern. Intill dess ångaren Motala Express under år 1895 insattes på linien Jönköping—Motala, uppehölls trafiken på denna linie dels af ångaren Örn och dels någon kortare tid af ångaren Östern, hvilken i december 1895 förläste på Visingsö norra udde och blef vrak. Samtliga dessa ångare hafva varit hemmahörande i Jönköping, utom ångarne Motala Express och Örn, hvilka hafva sina rederier i Motala.

På *utländska orter* har under större delen af perioden ångfartyget Mercurius fört fraktgods, men detta fartyg är numera såldt till ett tyskt rederi af det bolag i Jönköping, som egde detsamma.

Antalet fartyg, tillhörande sjömanshuset i Jönköping, utgjorde år 1895 tillhoppa 43, nämligen 11 ångfartyg och 32 segelfartyg, af hvilka följande voro hemmahörande i Jönköping:

ångfartyget	Per Brahe	om 90 ton och 50 hästkrafter
>	Primus	> 136:98 > 50 >
>	Visingsö	> 124:15 > 50 >
>	Småland	> 127:25 > 25 >
>	Bylgia	> 126:76 > 25 >
>	Vestergötland	> 114:70 > 25 >
>	Mercurius	> 162:70 > 35 >
>	Vista	> 32 > 20 >
>	Freja	> 41:58 > 20 >
>	Guldkroken (numera Södra Vettern)	> 63:70 > 35 >
skeppet	Blenda	> 120 >
galeasen	Hoppet	> 60 >
slupen	Ricktor	> 48:91 >
>	Jenny	> 42:33 >
>	Knekten	> 22 >

Sjöfarten på Jönköpings hamn under perioden utvisas af nedanstående *tabell L*.

Hamnafgifterna hafva uppgått till följande belopp:

År.	Af fartyg.		Summa.
	Kronor.	Kronor.	
1891	4,331:63	14,134:56	18,466:18
1892	4,392:38	13,469:45	17,861:83
1893	4,660:14	13,039:15	17,699:29
1894	4,709:82	14,736:54	19,446:36
1895	4,866:25	13,389:26	18,255:51
1891—1895	22,960:22	68,768:95	91,729:17
1886—1890	18,553:86	74,712:22	93,266:08
1881—1885	20,645	92,262	112,907

Beloppet af hamnafgifterna för varor har sålunda under de sista femårsperioderna alltjemt varit i nedgående, men stigit något för fartyg.

Vid slutet af år 1895 utgjorde hamnkassans behållning 129,281 kr. 14 öre.

Tullinkomsterna i Jönköping under perioden hafva utgjort:

År.	Tulluppbörd.		Transitoavgift.		Nederlagsavgift.		Tolagersättning.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1891	203,071:47	134:34	1,119:81	10,150:30	9,214:07	9,717:07	10,069:08	
1892	184,319:38	100:41	896:03	9,717:07	10,069:08	10,407:42	9,717:07	
1893	194,410:92	62:63	680:73	10,069:08	10,407:42	9,717:07	10,069:08	
1894	201,510:41	93:79	756:41	10,069:08	10,407:42	9,717:07	10,069:08	
1895	208,206:93	61:08	858:67	10,407:42	9,717:07	10,069:08	10,069:08	
1891—1895	991,519:11	452:25	4,311:65	49,557:94	49,557:94	49,557:94	49,557:94	
1886—1890	1,048,501:16	343:88	4,217:65	52,343:64	52,343:64	52,343:64	52,343:64	
1881—1885	1,238,946:—	318:03	6,279:17	61,938:—	61,938:—	61,938:—	61,938:—	

Det visar sig således, att äfven tullinkomsterna nedgått under de båda sista femårsperioderna.

In- och utförseln i Jönköpings hamn af några viktigare varor framgår af *tabell M* å nästa sida.

Tab. L. *Sjöfarten till och från Jönköpings hamn åren 1891—1895.*

	Inrikes fart.				Utrikes fart.			
	Segelfartyg.		Ångfartyg.		Segelfartyg.		Ångfartyg.	
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.
<i>Ankomna fartyg:</i>								
År 1891	505	20,580	816	49,363	1	147	10	1,321
> 1892	493	18,734	877	53,117	3	432	9	1,351
> 1893	459	19,164	1,135	68,898	—	—	9	1,165
> 1894	480	20,567	997	65,954	—	—	21	2,770
> 1895	426	16,483	1,109	78,022	3	351	19	2,630
<i>Afgångna fartyg:</i>								
År 1891	498	20,139	815	49,122	—	—	10	1,321
> 1892	485	18,134	874	52,700	3	432	6	905
> 1893	455	18,914	1,131	68,350	—	—	—	—
> 1894	469	19,773	992	65,352	—	—	—	—
> 1895	416	15,829	1,108	77,792	—	—	8	1,236

Af aspvirket, som användes vid tändsticksfabrikerna i Jönköping, har en stor del ankommit från utrikes ort.

Sjöfarten i Grenna hamn är fortfarande mindre betydande. År 1895 egde staden 2 ångfartyg om vardera 64 ton. Rörelsen vid hamnen utvisas närmare af nedanstående tablä:

År.	Ankomna		Afgångna		Hamnavgifter i kronor.		
	segelfartyg.	ångfartyg.	segelfartyg.	ångfartyg.	För fartyg.	För varor.	Summa.
1891 . . .	42	489	42	489	1,125.10	2,521.29	3,646.69
1892 . . .	39	477	39	477	1,096.24	2,410.03	3,506.27
1893 . . .	49	692	49	692	1,365.85	2,326.06	3,691.91
1894 . . .	53	905	53	905	1,370.20	2,371.37	3,741.57
1895 . . .	46	578	46	578	1,421.30	2,276.04	3,700.34
1890 . . .	49	546	49	546	976.85	2,560.47	3,537.32
1885 . . .	33	329	33	329	1,137. —	3,023. —	4,160. —

För trafiken vid hamnarna i Jönköping och Grenna har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 december 1892 fastställt nya taxor, hvilka gälla till och med år 1897.

Angående antalet af *handlande* inom länet jemte deras betjening meddelas upplysningar i följande tabell:

	År 1890.			År 1895.		
	Antal handlande.	Antal betjening.	Bevilling. Kronor.	Antal handlande.	Antal betjening.	Bevilling. Kronor.
Jönköping	147	192	3,957.90	171	236	4,503.40
Eksjö	42	55	1,063.99	44	62	1,248.26
Grenna	22	25	218.50	17	25	227.50
Tranås	33	19	137.20	28	22	316.69
Vernamo	15	7	178.50	18	13	283.50
På landet	430	166	1,461.03	416	185	1,595.09
Summa	689	464	7,017.12	694	543	8,174.44

Af denna tabell framgår, att handlandenas antal ökats i Jönköping, Eksjö och Vernamo, men minskats i Grenna, Tranås och på landsbygden. Att antalet landthandlande minskats, torde

i någon mån få tillskrifvas den inskränkning, lagstiftningen gjort i handlandes rättighet att försälja öl till afhentning.

Landthandeln bereder väl befolkningen å landet stor lättnad vid anskaffandet af deras förnödenheter, men den har å andra sidan en ofördelaktig inverkan på folkets ekonomiska och sedliga ställning, i det att den förleder till öfverflödiga inköp och skuldsättning. Ofta sakna äfven landthandlandena såväl nödig insigt i köpmannayrket som tillräckligt rörelsekapital. Följden blir, att de stödja sig på krediten och, då de ofta göra konkurs, tillskynda sina förlagsgifvare, hufvudsakligen grosshandlarna i städerna, betydliga förluster. De solida handlandenas affärer lida äfven deraf, att de konkursmessiga handlandena för att kunna anskaffa penningar sälja varor till underpris. Det synes vara synnerligen önskvärdt, att vilkoren för erhållande af handelsrättigheter skärptes åtminstone så mycket, att den, som ville öppna handel, vore skyldig att styrka sig innehafva erforderliga kunskaper för förande af de handelsböcker, som enligt lag skola föras.

Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har under perioden meddelat följande antal tillståndsbref till idkande af *gårdfarihandel*:

Handel med:	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Manufaktur och korta varor	94	92	88	66	58
Lödervaror	6	3	2	1	1
Jern- och smidesvaror samt bleckkål	2	3	5	5	4
Guld- och silfverarbeten	—	1	1	—	—
Glasvaror	1	2	4	1	—
Lerkärl	—	1	1	1	1
Artifeciella gödningsämnen	—	1	2	2	1
Summa	103	103	103	76	65

För år 1896 inskränktes antalet gårdfarihandelsrättigheter inom länet ytterligare, så att de under samma år utgjorde allenast 36. Gårdfarihandeln fyller numera ej längre något behof för landsbygden till följd af den utveckling, landthandeln vunnit. Ofta sökes tillstånd till gårdfarihandel af större handlande i städerna och köpingarne, hvilka sedermera undandraga sig att betala skatt för handeln å landsbygden. Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelar därför numera tillstånd till idkande af gårdfarihandel hufvudsakligen åt sådana personer inom länet, hvilka sedan längre tid haft sin egentliga utkomst genom sådan handel och fortfarande gjort sig väl kända samt i öfrigt uppfylla de i lagen föreskrifna vilkor för utövande af dylik handel.

Tab. M.

In- och utförsel i Jönköpings hamn af några vigtigare varor åren 1891—1895.

År.	Aspvirke.			Bräder och plank.		Stångjern och gjutet jern.		Tackjern.		Spannål.	
	Införsel. Kubikmeter.	Införsel. Kubikmeter.	Utförsel. Kubikmeter.	Införsel. Kilogram.	Utförsel. Kilogram.	Införsel. Kilogram.	Utförsel. Kilogram.	Införsel. Hektoliter.	Utförsel. Hektoliter.		
1891	8,687	579	709	565,400	828,600	2,533,000	75,500	15,120	615		
1892	7,543	731	164	514,708	833,700	3,496,500	14,000	14,449	628		
1893	6,910	357	237	495,860	722,300	2,734,000	155,000	1,092,070	211,130		
1894	9,916	181	234	637,600	643,200	1,779,500	—	1,062,500	107,200		
1895	8,102	509	40	482,760	635,100	2,023,400	151,000	1,453,900	48,200		
1891—1895	41,158	2,357	1,384	2,696,328	3,662,900	12,566,400	395,500	3,638,039	367,803		
1886—1890	31,722	4,658	915	1,764,836	3,844,832	10,937,175	585,985	166,619	6,483		
1881—1885	47,311	4,987	965	552,640	?	7,556,020	843,800	239,749	18,498		

Marknadernas antal i länet uppgick år 1895 till 50 om året. Å 38 af dessa eger betydligare kreaturshandel rum. Marknaderna äro desamma som under föregående perioden, med undantag af att under år 1891 tillkommit en ny marknad i Kongsbro under juni månad, då förut så kalladt kreatursmöte derstädes hållits. De ställen, der marknaderna hållas, äro länets tre städer och två köpingar (Tranås och Vernamo) samt på landsbygden Nässjö och Forserum i Tvetå härad, Visingsö i Vista härad, Unnaryd i Mo härad, Adelöf, Lommaryd och Kongsbro i Norra Vedbo härad, Ingatorp och Bellö mo i Södra Vedbo härad, Hvetlanda, Näshult och Brostugan i Skede i Östra härad, Vrigstad, Sandsjö, Almesåkra och Stockaryd i Vestra härad,

Skillingaryd och Tjursbacken i Östbo härad samt Gislaved, Burseryd, Långaryd och Åhs i Vestbo härad.

Marknaderna, hvilka förlorat den stora betydelse för varuutbytet, som de förr egde, och numera mångenstädes mest få karakteren af förlustelsetillfällen, finnas, såsom synes, fortfarande till ganska stort antal inom Jönköpings län. Detta torde i sin mån få tillskrifvas dels länets stora ytvidd och dels den betydelse, som uppfödande af stutar och andra kreatur har för länet. För kreaturens afsättning behöfva nämligen marknader eller särskilda kreatursmöten eller allmänna torgdagar finnas.

Om de nu förekommande *kreatursmöten och allmänna torgdagar* i länet lemnas upplysning i nedanstående tabell N.

Tab. N. Kreatursmöten och allmänna torgdagar för försäljning af kreatur och landtmannaprodukter inom Jönköpings läns landsbygd år 1895.

Härad.	Socken.	Plats och tid för kreatursmötets eller torgdagens hållande.	Afsende		Härad.	Socken.	Plats och tid för kreatursmötets eller torgdagens hållande.	Afsende				
			endast kreatur.	håll kreatur och landtmannaprodukter.				endast kreatur.	håll kreatur och landtmannaprodukter.			
Tvetå	Forserum	Stationssamhället. Hvarje helgfri fredag Första helgfria tisdagen i hvarje månad	1	1	Östra	Skirö	Skirö. Fjerde helgfria fredagen i april och november		1			
	Nässjö	Stationssamhället. ¹⁾ Hvarje helgfri måndag och torsdag		1		Vestra	Vallsjö	Säfsjö. Första helgfria fredagen i hvarje månad		1		
	Hakarp	Husqvarna. 2 gånger i månaden å dagen efter aflönningen åt arbetarne	1				Norra Sandsjö	Möcklamo. Dagen efter Eksjö marknader ²⁾	1			
	Vista	Visingsö	Marknadsplatsen. Sista helgfria onsdagen i mars	1					Ramqvilla	Ramqvilla. Första onsdagen i april, juni och oktober		1
		Mo	Åsenhöga	Nygård. Sista helgfria dagen i mars och augusti			1		Vrigstad	Vrigstad. Hvarje torsdag . . . . . Första torsdagen i april, maj och september ³⁾	1	
	Norra Vedbo	Säby	Tranås. Hvarje helgfri tisdag och fredag samt, om helgdag inträffar å nämnda dagar, närmast föregående måndag eller torsdag	1				Stockaryd	Jernvägsstationen. Första onsdagen i hvarje månad ⁴⁾			
			Sista fredagen i februari och juli äfven kreatur				1		Östbo	Gällaryd	Slättagårdet. Första helgfria onsdagen i april och oktober	1
		Askeryd	Askeryds säteri, Lillabemmet. Andra helgfria torsdagen i oktober	1				Vernamo		Köpingen. Hvarje helgfri lördag . . . . . Sista helgfria lördagen i mars, juli och oktober	1	
		Bredestad	Aneby jernvägsstation. Första helgfria tisdagen i hvarje månad	1				Tofteryd		Skillingaryds station. Sista helgfria fredagen i hvarje månad	1	
		Frinnaryd	Frinnaryds jernvägsstation. Sista helgfria torsdagen i hvarje månad	1				Vestbo		Långaryd	Nyby. Tredje onsdagen i mars och november	
Lommaryd		Hullaryds tingsställe. Första helgfria torsdagen i hvarje månad . . . . . och i april och november	1		Södra Unnaryd		Unnaryds kyrkoby. Andra helgfria onsdagen i alla månader utom april och oktober			1		
Södra Vedbo		Hälsleby	Mariaelund. Hvarje helgfri tisdag	1		Båraryd	Gislaved. Första helgfria onsdagen i alla månader utom april och november	1				
			Tredje helgfria tisdagen i april och september		1		Första helgfria onsdagen i april och november			1		
Östra		Ingatorp	Bruzaholm. Hvarje helgfri torsdag	1		Villstad	Smålandsstenars jernvägsstation. Sista helgfria onsdagen i alla månader utom mars och september	1				
			Ingatorps marknadsplats. Sista helgfria torsdagen i hvarje månad	1			Sista helgfria onsdagen i mars och september			1		
	Hvetlanda	Korsberga	Korsberga. Tredje helgfria torsdagen i februari och april		1	Burseryd	Burseryds by. Å dag under april, som årligen tillkännagifves genom kungörelser			1		
		Näshult	Näshult. Första helgfria onsdagen i maj		1							
		Ökna	Hemmanet Stora Ökna. Andra helgfria torsdagen i april och november		1							
Summa								8	16	17		

¹⁾ De torgdagar, som hållas å första torsdagen i mars, maj, augusti och november, kallas kreatursmöten. — ²⁾ Begagnas ej vidare. — ³⁾ Kreatursmöten. — ⁴⁾ Begagnas ej sedan flere år.

Af dessa möten hafva de i Stora Ökna och Skirö tillkommit, efter det förra femårsberättelsen afgafs. Med afseende å den sistnämnda har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande såsom vilkor för mötets hållande föreskrifvit, att socknen, enligt dess åtagande, skall dels godtgöra vederbörande kronolänsman för hans resor till mötena, dels med skäligt belopp aflöna de af kronolänsmannen utsedda eller godkända vaktkarlar, som för ordningens upprätthållande vid dessa möten erfordras, dels ock kostnadsfritt tillhandahålla ändamålsenlig arrestlokal i mötesplatsens närhet.

Beträffande *handeln med spirituösa drycker* äfvensom afgifterna derför samt dessas fördelning hänvisas till *tabell O*.

Uti det i denna tabell upptagna antal utskänkningsrättigheter äro icke upptagna rättigheterna till utskänkning af spritdrycker å ångfartyg. Sådan utskänkningsrättighet meddelades under perioden allenast åt de tre ångarne på traden Jönköping—Stockholm. Rättigheterna till utskänkning af bränvin i städerna Jönköping och Eksjö hafva sedan längre tid tillbaka varit öfverlåtna åt bolag och från och med den 1 oktober 1894 har samma

förhållande inträdt i länets tredje stad Grenna. De med bränvinsbolagen för närvarande upprättade aftalen afse i Jönköping och Eksjö tiden från den 1 oktober 1895 till den 1 oktober 1898 och i Grenna tiden från den 1 oktober 1894 till den 1 oktober 1897. Bolagens nettovinst på rörelsen uppgick under försäljningsåret 1 okt. 1894—1 okt. 1895 i Jönköping till 115,429 kr. 50 öre, i Eksjö till 34,906 kr. 73 öre och i Grenna till 3,962 kr. 69 öre. I dessa belopp ingå dock de af bolagen erlagda försäljningsafgifterna, hvilka utgjort i Jönköping 30,000, i Eksjö 15,000 och i Grenna 1,200 kronor.

De nuvarande 6 utskänkningsställena å länets landsbygd äro gästgifvaregårdarne i Broarp i Södra Vedbo härad, Hvetlanda i Östra härad, Vernamo i Östbo härad samt Ölmevad, Böläryd och Gislaved i Vestbo härad. Vid sistnämnda gästgifveri förekommer dock utskänkning endast under sex månader af året. Dessutom eger rättighet till bränvinsutskänkning rum hvart attonde år vid gästgifvaregården i Skillingaryd i Östbo härad.

5. Kameralförhållanden.

I *tabellbilagan 3* här efteråt lemnas redogörelse för de under år 1895 befintliga *hemman och lägenheter på landet* samt *boningshus, tomter och jordar i städerna* jemte uppgift å fastigheternas taxeringsvärden.

Vid jämförelse med motsvarande uppgifter för förra perioden inhemtas hufvudsakligen, att å landet det sammanlagda för-

medlade mantalet minskats från 3,895¹¹/₃₂ till 3,894¹¹/₃₂, hvar emot det oförmedlade mantalet ökats från 5,081¹¹/₂₁ till 5,085⁷/₂₁; att antalet brukningsdelar nedgått från 15,723 till 15,700, antalet jordtorp från 4,624 till 4,511 samt antalet ryttare- och soldattorp från 1,779 till 1,494, under det att deremot antalet backstugor höjts från 7,403 till 7,405 samt antalet verk och

Tab. O. *Månthandel med och utskänkning af spirituösa drycker i Jönköpings län åren 1891—1895.*

	År 1891—92.				År 1892—93.				År 1893—94.				År 1894—95.				År 1895—96.			
	Månth.- ställn.	Utskänkn.- ställn.	Antal sållda liter.	Afgift. Kr.	Månth.- ställn.	Utskänkn.- ställn.	Antal sållda liter.	Afgift. Kr.	Månth.- ställn.	Utskänkn.- ställn.	Antal sållda liter.	Afgift. Kr.	Månth.- ställn.	Utskänkn.- ställn.	Antal sållda liter.	Afgift. Kr.	Månth.- ställn.	Utskänkn.- ställn.	Antal sållda liter.	Afgift. Kr.
Jönköping	5	9	244,519	88,594	5	9	250,793	105,029	5	9	255,039	115,216	5	9	250,267	116,179	5	8	244,936	114,180
Eksjö	1	5	152,324	34,164	1	5	151,323	37,310	1	5	153,127	33,438	1	5	143,262	31,907	1	4	142,110	35,611
Grenna	1	2	34,260	5,139	1	2	18,000	2,700	1	2	18,000	2,700	1	1	19,243	3,963	1	1	19,680	1,295
Landsbygden . . .	—	6	55,000	8,250	—	6	59,000	8,850	—	6	65,000	9,750	—	6	61,000	9,600	—	6	61,000	9,600
Summa	7	22	486,103	136,147	7	22	479,116	153,889	7	22	491,166	161,104	7	21	476,772	164,649	7	19	471,026	163,986
<i>Fördelning:</i>																				
Provision	—	—	—	315	—	—	—	308	—	—	—	322	—	—	—	329	—	—	—	328
Hushållningssäll- skapet	—	—	—	13,583	—	—	—	15,358	—	—	—	16,078	—	—	—	16,432	—	—	—	16,366
Landstinget	—	—	—	27,166	—	—	—	30,716	—	—	—	32,156	—	—	—	32,861	—	—	—	32,732
Länets socknar . . .	—	—	—	5,764	—	—	—	6,183	—	—	—	6,812	—	—	—	6,707	—	—	—	6,706
Länets städer	—	—	—	63,286	—	—	—	72,105	—	—	—	75,256	—	—	—	77,369	—	—	—	77,039
Statskontoret	—	—	—	26,033	—	—	—	29,219	—	—	—	30,480	—	—	—	30,948	—	—	—	30,815
Summa	—	—	—	136,147	—	—	—	153,889	—	—	—	161,104	—	—	—	164,649	—	—	—	163,986
<i>Utanordnad:</i>																				
Från Statskontoret	—	—	—	55,346	—	—	—	60,076	—	—	—	65,476	—	—	—	67,632	—	—	—	70,927

¹⁾ Det upptagna antalet sållda liter är här det uppskattade literalet.

inrättningar från 1,142 till 1,251. I städerna har taxeringsvärdet stigit å hus och tomter från 23,548,000 till 24,136,000 kronor, men nedgått å stadsjordar från 2,039,900 till 2,032,800 kronor.

Olikheterna mellan de i tabellbilagan 3 upptagna slutsummor för landsbygden och de slutsummor, som angäfvos uti motsvarande tabellbilaga till den närmast föregående femårsberättelsen, bero dels af de ändringar i den administrativa indelningen, hvilka omförmälas i första afdelningen af denna berättelse, dels deraf att kronojord blifvit köpt till skatte, dels deraf att ett ganska stort antal mindre kronoegendomar blifvit försålda till enskilde och derefter omförts till frälse, samt dels deraf att skattefrälseräntor blifvit af kronan inlösta, hvarefter hemmanen från frälse omförts till skatte.

Följande egendomar hafva *skatteköpts* under perioden:

- 1) Jemlikt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution den 13 augusti 1891, $\frac{2}{16}$ mantal af kronobergsmanshemmanet Skinarebo nr 2 i Sandseryds socken, Tveta härad, för . . . . . 23 06 kr.
- 2) Jemlikt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution den 2 oktober 1891, $\frac{1}{8}$ mantal krono Vadbindaretorp nr 1 i Månarsps socken, Tveta härad, för . . . . . 15 23 >
- 3) Jemlikt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution den 2 oktober 1891, $\frac{1}{3}$ mantal krono Härestorp i Svarttorps socken, Tveta härad, för . . . . . 50 18 >
- 4) Jemlikt Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolution den 20 mars 1893, $\frac{1}{2}$ mantal krono Tykäsen nr 1 i Bottnaryds socken, Mo härad, för . . . . . 40 13 >
- 5) Jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 6 april 1894, Visingsö skolegodshemmanet $\frac{1}{8}$ mantal krono Uddestorp nr 1 i Bredestads socken, Norra Vedbo härad, för en köpeskillning af . . . . . 2,194 — >
- 6) Jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 6 april 1894, Visingsö skolegodshemmanet $\frac{1}{8}$ mantal krono Lipparp nr 2 Norregården i Frinnaryds socken, Norra Vedbo härad, för en köpeskillning af . . . . . 1,265 — >
- 7) Jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 29 augusti 1890 och Kungl. Kammarkollegii skattebref den 2 mars 1891, Visingsö skolegodshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal krono Sötåsa nr 3 Norregård i Adelföfs socken, Norra Vedbo härad, för . . . . . 3,473 — >
- 8) Jemlikt Kungl. Maj:ts nådiga bref den 3 mars 1893, Visingsö skolegodshemmanet $\frac{1}{4}$ mantal krono Elmevik nr 1 i Rogberga socken, Tveta härad, för . . . . . 2,800 — >
- 9) Jemlikt två särskilda Kungl. Maj:ts nådiga bref den 22 mars 1895, hvardera afseende $\frac{1}{4}$ mantal krono Visingsö skolegodshemman Ornestorp nr 3 i Ölmevads socken, Vista härad, och mot en köpeskillning för hvardera hemmansdelen af 1,503 80 kr. . . . . 3,007 60 >

Sammanlagda skatteköpeskillningarne under perioden utgöra alltså **12,868 20 kr.**

Under perioden hafva på grund af nådiga beslut 71 *ut-arrenderade* mindre kronoegendomar blifvit för kronans räkning *försålda*, hvarom i *tabell P*, sid. 47, lemnas uppgift.

Såsom af denna förteckning synes, har köpeskillningarnes belopp betydligt öfverstigit hemmanens taxeringsvärden vid försäljningen. Detta beror till största delen på, att hemmanen haft besparad skogstillgång, öfver hvilken de nya egarne fått fritt förfoga.

Efter dessa försäljningar återstodo vid periodens slut 248 för kronans räkning utarrenderade kronoegendomar, hvilka tillsammans i årligt arrende lemnade 151,214 kr. 97 öre, deraf 148,929 kr. 18 öre inflöto till statsverket.

Såsom ofvan under afdelningen 3 i fråga om de allmänna skogarne blifvit anmärkt, har kronan under perioden inköpt kronoparker för ett sammanlagdt pris af allenast 386,930 kronor,

under det att under samma tid kronodomäner inom länet sålts för 807,642 kronor.

Kronan har under perioden *inlöst* följande *frälseräntor*:

N a m n.	Socken.	Härad.	Inlösningsbelopp, kr.
$\frac{1}{8}$ mtl Stora Bäckshult nr 1	Källeryd	Mo	790 —
$\frac{1}{4}$ » Lilla do nr 2	»	»	413 75
$\frac{3}{4}$ » Hjulfhult nr 1	»	»	2,359 50
1 » Labbarp nr 1	Bankeryd	Tveta	3,606 25
$\frac{1}{2}$ » Bråta nr 1	Jäluofta	Vestbo	1,102 —
$\frac{1}{2}$ » Torskinge nr 2 Norrgård	Torskinge	»	1,733 25
$\frac{1}{8}$ » Elmeslid nr 1	Tännö	Östbo	471 50
Summa kronor			10,476 25

Under ifrågavarande fem år har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt afgäld för 180 *jordafsöndringar*, nämligen:

År 1891 för	33 afsöndringar
» 1892 »	47 »
» 1893 »	13 »
» 1894 »	48 »
» 1895 »	39 »
Summa 180 afsöndringar	

Dessa afsöndringar, hvilka samtliga skett för alltid under full eganderätt, äro belägna:

61 i Tveta härad	29 i Östra härad
18 » Vista »	24 » Vestra »
3 » Mo »	4 » Östbo »
21 » Norra Vedbo härad	2 » Vestbo »
18 » Södra Vedbo »	Summa 180

Under perioden 1886—1890 var antalet afsöndringar, för hvilka *afgåld fastställdes*, allenast 169, deraf 1 på 49 år, men de öfriga för alltid under full eganderätt.

Från boställen och kronojord hafva under perioden *afsöndrats* följande fyra områden, hvilka alla afsett all framtid:

1) från komministersbostället Torget Kistegården om $\frac{1}{4}$ mantal i Hvetlanda socken, Östra härad, ett jordområde af 60 ar 80 kvadratmeter till plan, för ett nytt skolhus, enligt kungl. brefvet den 27 januari 1893;

2) från 1 mantal Bankeryd Stom i Bankeryds socken, Tveta härad, ett jordområde af 43 ar 57 kvadratmeter, till skolhusplan och planteringsland för folkskola, enligt kungl. brefvet den 21 april 1893;

3) från 1 mantal Jersnäs Prestgård i Jersnäs socken, Tveta härad, ett jordområde af 59 ar 80 kvadratmeter, för utvidgning af socknens kyrkogård jemte kyrkovall, till plan för skolhus, sockenstuga och skolträdgård samt till plats för församlingens fattighus, enligt kungl. brefvet den 22 juni 1893; samt

4) från 1 mantal Lekeryds atom i Lekeryds socken, Tveta härad, ett jordområde om 38 ar 3 kvadratmeter, till utvidgning af Lekeryds församlings kyrkogård samt till skolhusplan, enligt kungl. brefvet den 18 januari 1895.

Öfver sammanräknade *fastighetstaxeringsvärdet* för länet såväl å landsbygden som i städerna, enligt Generalsammandragen öfver beivlingen, lemnas uppgifter i *tabell Q*, sid. 47.

Jordbruksfastigheternas värde har således under femårsperioden ökat med 605,200 kronor, hvarjemte värdet å annan fastighet stigit med 2,957,800 kronor.

Tab. P.

Uppgift å utarrenderade mindre kronoegendomar, som försålts åren 1891—1895.

År.	Man- tal.	Egendomens namn.	Arrende	Köpe-	Tax-	År.	Man- tal.	Egendomens namn.	Arrende	Köpe-	Tax-
			året näst före försäljn.	skilling.	värde vid försäljn.				året näst före försäljn.	skilling.	värde vid försäljn.
			Kr.	Kr.	Kr.				Kr.	Kr.	Kr.
1891	$\frac{1}{4}$	Gettersliden, i Rydaholms socken . . .	124-52	4,950	3,200	1894	$\frac{1}{4}$	Kullen, i Båraryds socken	145-00	11,000	3,500
	$\frac{1}{4}$	Bästås, i Långaryds	135-00	3,026	2,500	>	$\frac{3}{8}$	Bredaryd Södergård, i Bredaryds socken	497-79	23,015	8,000
1892	$\frac{1}{2}$	Brassbo, i Almesåkra	400-00	11,500	10,800	>	$\frac{1}{2}$	Södra Fägerhult, i Villstads	250-00	14,610	5,100
>	$\frac{5}{8}$	Hökhult Mellangård, i Lommaryds socken	400-00	13,000	12,600	>	$\frac{1}{2}$	Hylletofta Pilargården, i Hylletofta	200-00	9,050	8,000
>	$\frac{3}{8}$	Qvarnaryd, i Vrigstads	310-00	7,500	7,000	>	$\frac{1}{4}$	Fjäderhult, i Björkö	200-00	5,100	5,500
>	$\frac{1}{2}$	Svinshulan, i Lommaryds	293-85	11,055	9,900	>	$\frac{1}{2}$	Illerås, i Båraryds	225-96	10,750	3,500
>	$\frac{1}{4}$	Gynnås Byn, i Åsenhøga	272-01	7,025	4,000	>	$\frac{1}{4}$	Annatorp, i Hultsjö	285-57	9,410	5,500
>	$\frac{1}{8}$	Källenas, i Angerdshestra	102-00	4,100	2,050	>	$\frac{3}{4}$	Bragderyd, i Bäckседа	381-25	14,250	13,700
>	$\frac{7}{8}$	Forshedas Bosgård, i Forshedas	406-82	22,800	13,500	>	$\frac{1}{4}$	Kransås, i Båларыds	291-48	15,600	4,000
>	$\frac{1}{2}$	Stenslida, i Stengårdshults	164-99	5,000	2,672	>	$\frac{1}{2}$	Esprilla Vestergården, i Fröryds	245-88	11,000	8,100
>	$\frac{1}{4}$	Rösa Lillegård, i Skede	453-09	11,625	9,000	>	1	Redeby Nedergård, i Hylletofta	295-71	17,550	12,000
>	$\frac{3}{4}$	Vimmarp Vestergård, i Karlstorps	371-83	10,000	10,800	>	$\frac{1}{2}$	Örabo Norrgård, i Säby	483-77	14,150	10,000
>	—	Bymarksstycket, en lägenhet, vid Jön- köpings stad	140-00	5,805	3,000	>	1	Smalås, i Våthults	183-26	11,750	5,200
>	$\frac{5}{8}$	Slättö Skattegård, i Torskinge socken	315-00	12,500	7,600	>	$\frac{1}{2}$	Hjeshammar Krutbrännaregård, i Ver- namo socken	212-67	13,500	9,000
>	$\frac{1}{4}$	Djurskullen, i Vrigstads	216-29	6,000	5,000	>	$\frac{1}{2}$	Vallstorp Södergård, i Luderås socken	383-70	12,500	11,000
1893	$\frac{1}{2}$	Bockstad, i Karlstorps	237-05	6,500	7,000	>	$\frac{3}{4}$	Boda jemte Boda, en utjord, i Nävelsjö	402-83	16,330	15,000
>	$\frac{5}{8}$	Öfre Lida, i Burseryds	320-00	7,500	6,000	>	$\frac{1}{4}$	Holkentorp, i Båларыds	396-75	11,500	5,100
>	$\frac{5}{8}$	Lena, i Alseda	401-94	12,800	10,500	>	$\frac{7}{16}$	Boarp Hallagården, i Långaryds	60-28	3,056	1,800
>	$\frac{1}{4}$	Långås, i Skede	250-05	8,000	6,600	>	$\frac{3}{8}$	Topperyd Norrgård, i Forserums	221-50	8,000	7,200
>	$\frac{3}{4}$	Alseda Bengtsgård, i Alseda	344-97	17,900	11,500	1895	$\frac{1}{4}$	Brovarn, i Fryele	215-00	4,850	4,100
>	$\frac{1}{2}$	Östra Höreda Bya- eller Bussnågård, i Lekeryds socken	468-90	21,250	10,800	>	$\frac{1}{4}$	Gallnås Vestergården, i Fryele	423-72	16,000	10,800
>	$\frac{1}{4}$	Skyttla Östergård, i Höreda socken	346-75	8,310	6,800	>	$\frac{1}{4}$	Hällgårdsvä, i Hultsjö	147-48	3,500	3,500
>	$\frac{1}{2}$	Branthälla Södergård, i Bellö	243-40	6,700	7,900	>	$\frac{3}{8}$	Båraryd Östergård, i Bårary	273-52	44,200	5,700
>	$\frac{1}{4}$	Blängsbo, i Jäluntofta	109-61	2,800	2,800	>	$\frac{1}{4}$	Mulakull, i Villstads	230-96	35,100	3,000
>	$\frac{1}{2}$	Bökelund, i Sandviks	52-91	3,000	2,200	>	$\frac{1}{8}$	Löpåkra, i	81-83	3,900	1,800
>	$\frac{3}{4}$	Nennesmo Hagegård, i Reftele	94-31	3,600	2,075	>	$\frac{1}{8}$	Hulabo, i	52-67	4,075	1,400
>	$\frac{1}{2}$	Hjelmsås, i Säby	307-58	6,050	4,900	>	1	Högaskögle med utj. Sigurgarp, i Bellö	280-86	10,100	14,900
>	$\frac{1}{4}$	Hägna, i Grenna	247-57	7,000	5,400	>	$\frac{1}{4}$	Näs Trollagård, i Fryele	300-00	10,700	4,500
>	$\frac{1}{4}$	Sunnerskog Lillegård, i Alseda	122-65	6,000	5,500	>	$\frac{1}{4}$	Stengårdshult, i Källerstads	176-14	7,200	3,500
>	$\frac{1}{4}$	Bjuramålen, i Hylletofta	246-55	6,400	6,300	>	1	Knapnöte, Lille- och Storegård, i Alseda socken	424-59	12,300	11,000
>	$\frac{3}{8}$	Spaabo Mellangård, i Burseryds	110-00	3,250	3,200	>	$\frac{1}{2}$	Torstorp, i Grenna socken	454-79	11,310	9,000
>	$\frac{5}{8}$	Gryshult, i Södra Unnaryds	169-69	17,600	4,900	>	$\frac{3}{4}$	Bolerum Lillegård, i Båларыds socken	445-31	12,600	9,000
>	$\frac{3}{4}$	Nässja Mellangård, i Åkers	347-73	25,050	8,000	>	$\frac{1}{4}$	Fallet, i Grenna	445-00	14,300	9,000
>	$\frac{1}{4}$	Hultseyd Mellangård, i Lekeryds	203-61	6,700	6,000	>	$\frac{1}{4}$	Sundstorp, i Hults	195-94	5,530	4,000
>	$\frac{1}{2}$	Svartorp, i Höreda	418-09	8,510	7,600	>	1	Eltrarp med Kärdholmen, i Svenmarums sn	120-29	50,200	11,900
>	$\frac{1}{4}$	Rökärr, i Höreda	399-74	8,210	7,600			Summa	19,482-94	807,642	489,497

Tab. Q.

Taxeringsvärde å fastigheter i Jönköpings län åren 1891—1895.

År.	Å jordbruksfastighet			Å annan fastighet			
	för hvilken bevilling erlägges.	för hvilken bevilling icke erlägges.	Summa. Kronor.	för hvilken bevilling erlägges.	för hvilken bevilling icke erlägges		Summa. Kronor.
					såsom tillhörig staten.	såsom tillhörig kommuner.	
1891	88,533,300	3,685,700	92,219,000	30,818,700	1,412,700	6,203,400	38,434,800
1892	88,526,000	3,721,700	92,247,700	31,356,600	1,426,700	6,302,300	39,085,600
1893	88,926,100	4,036,300	92,962,400	32,028,600	1,432,700	6,488,100	39,949,400
1894	89,032,600	4,364,600	93,397,200	32,371,500	1,515,100	6,623,700	40,510,300
1895	89,032,000	3,779,100	92,811,100	32,526,100	1,518,200	6,782,900	40,827,200
1886	95,352,500	3,986,300	99,338,800	28,652,900	1,223,200	5,112,000	35,288,100
1890	88,506,700	3,693,200	92,205,900	30,394,200	1,407,600	6,067,600	37,869,400
1895: Landsbygden	87,025,100	3,753,100	90,778,300	11,915,400	—	—	16,691,200
Städerna	2,006,800	26,000	2,032,800	20,610,700	—	—	24,136,000

Antalet mantal samt dessas taxeringsvärden äfvensom medelvärdet för ett mantal jord utgjorde år 1895:

	Mantal.	Fastighetsvärden.	Medelvärdet.
Treta härad	415 $\frac{7}{8}$	12,663,900	30,451
Vista »	274	6,239,300	22,771
Mo »	156 $\frac{3}{4}$	3,050,000	19,458
Norra Vedbo härad	484 $\frac{7}{8}$	11,184,500	23,081
Södra Vedbo »	363 $\frac{1}{2}$	8,403,300	23,118
Östra »	647 $\frac{3}{8}$	14,270,400	22,029
Vestra »	561 $\frac{1}{2}$	13,682,100	24,351
Östbo »	391 $\frac{1}{2}$	9,654,000	24,659
Vestbo »	598 $\frac{3}{8}$	9,871,600	16,495
Hela länet	3,894 $\frac{1}{2}$	89,019,100	22,859

Bevillingen af fast egendom samt af inkomst utgjorde:

År.	Jordbruksfastighet.	Annan fastighet.	Inkomst.	Summa. Kronor.
1891	26,559·99	15,409·35	73,131·94	115,101·28
1892	26,557·80	15,678·30	72,669·24	114,905·34
1893	53,355·66	16,014·30	74,423·11	143,793·07
» tillägsbevilling . ¹⁾	20,809·39	1)	20,804·81	41,614·20
1894	53,419·56	16,185·75	73,092·76	142,698·07
» tillägsbevilling . ¹⁾	69,605·31	1)	68,063·97	137,669·28
1895	53,419·20	16,263·20	76,675·69	146,358·09
» tillägsbevilling . ¹⁾	69,682·25	1)	71,753·43	141,435·68
1886	28,605·75	14,326·45	60,812·31	103,744·51
1890	26,552·01	15,197·10	70,367·89	112,117·00

Angående fideikommissegendomarne i länet lemnas upplysningar i tabellbilagan 4 och derunder införda anmärkningar. Dessa egendomar äro taxerade till sammanlagdt 2,987,900 kronor, hvilket utgör 2·2 % af taxeringsvärdet å samtliga fastigheter i länet. Samtliga fideikommissen äro belägna å landet, med undantag af en friherre G. Leijonhufvud å Nissafors tillhörig gård i Jönköpings stad. Med något enstaka undantag anses fideikommissegendomarne skötas väl.

För egendomar, som tillhöra inhemska aktiebolag och egendomar, tillhörande främmande magters undersåtar, lemnas redogörelser i tabellbilagorna 5 och 6. Mot det sätt, hvarpå de utländska undersåtarne sköta sina egendomar, hafva icke några anmärkningar försports.

Byggnadsverksamheten har äfven under denna period varit obetydlig i staden Jönköping, i det endast 16 nya boningshus under perioden uppförts derstädes, och dessa hafva i allmänhet varit af mindre storlek och belägna i stadens utkanter. Bostadsbrist har därför vid ett par tidpunkter under perioden varit rådande i staden, så att lägenheter, hvilka varit ganska olämpliga till bostäder, mäst dertill upplåtas. En orsak till den ringa byggnadsverksamheten torde i ganska väsentlig grad vara att söka

¹⁾ Den utförda summan för tillägsbevilling afser såväl jordbruksfastighet som annan fastighet.

deri, att en komité haft i uppdrag att öfverse och inkomma med förslag till ändring i stadens byggnadsordning, hvilket föranlett, att de, som haft för afsigt att bygga, velat afvakta resultatet af denna komités arbeten i tro, att vilkoren för uppförande af boningshus af trä skulle något lindras. Först under år 1896 kunde ny byggnadsordning fastställas för staden, men eftergifterna för trähus blefvo der ej stora, ity att fortfarande endast envånings trähus få byggas. Bland byggnadsföretagen under perioden må nämnas ett påbörjad större sådant, nämligen uppförande af kasernbyggnader åt Kungl. Andra Göta artilleriregemente. Någon så kallad bostadsförening med syfte att anskaffa billiga och sunda bostäder åt den arbetande befolkningen har icke ännu bildats i Jönköping. I Eksjö, der 9 boningshus uppförts under perioden, har byggnadsverksamheten varit normal, så att tillgången på bostäder motsvarat efterfrågan derå. I Vernamo har bostadsbrist yppats mot slutet af perioden och fastigheterna i köpingen, hvilken har utsigt att i en snar framtid blifva en större jernvägsknut, hafva stigit i värde.

Nya kyrkor hafva under perioden uppbygts dels i Grenna, i stället för stadens under förra perioden genom våldeld nedbrunna kyrka, och dels i Vallsjö och Bosebo församlingar.

Å landsbygden uppföras byggnaderna numera solidare, rymligare och snyggare än förr, och äfven ladugårdsbyggnaderna göras ljusare och luftigare.

Skiftesverket i länet hade, enligt Landtmäteristyrelsens berättelse, vid 1895 års utgång följande ställning:

	På alla egorna.	På in-egorna.	På ut-egorna.
Mantal, som hade undergått fastställt enskifte eller laga skifte eller ock storskifte, som troligen icke rubbas	2,698	24	4
Mantal, som voro föremål för laga skifte	24	—	—
Mantal, som troligen komme att undergå laga skifte	187	3	—
Mantal, som troligen icke komme att undergå laga skifte	959	6	29

Enligt dessa uppgifter skulle alltså endast 190 mantal inom länet sannolikt komma att ytterligare undergå laga skifte. Detta antal är säkerligen snarare för högt än för lägt, enär nog ett eller annat hemman derstädes blifvit intaget, som icke kan blifva föremål för laga skifte i egentlig mening utan allenast klyfning emellan två eller flere egare eller innehafvare. Skiftesverket inom länet skulle sålunda numera vara i det väsentligaste fullbordadt.

De i länet stationerade landtmätarne voro vid periodens slut 1 förste landtmätare, 3 kommissionslandtmätare och 1 vice kommissionslandtmätare. Hos dessa voro anställda 4 medhjelpare eller aukultanter och 1 elev.

Under perioden utfärdades af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnanden till följande antal landtmäteriförrättningar:

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Egentliga laga skiften	15	14	11	12	9
Andra förrättningar	45	43	73	86	76

De egentliga laga skiftenas antal har sålunda varit i nedgående, hvaremot antalet andra landtmäteriförrättningar vuxit under perioden.

Jordegarnes utgifter för de skiften, som under hvarje år af perioden afslutats, äfvensom de under perioden af allmänna medel

utbetalda understöd till utflytningar i följd af laga skiften hafva utgjort:

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.
Jordegarnes utgifter . . . kr.	23,759	24,922	21,312	27,700	27,580
Utflyttningsunderstöd . . . »	2,850	2,850	2,925	2,925	1,050

Den debiterade kronoskatten inom länet, så vidt den omfattar statsmedel, samt afkortningar derå hafva under perioden uppgått till följande belopp:

År.	Kronoskatt.	Afkortningar.
	Kronor.	Kronor.
1891	610,530.67	4,964.75
1892	606,965.29	4,058.33
1893	655,875.21	12,531.78
1894	658,290.48	16,649.90
1895	662,429.04	16,150.56

För Landstingets och kommunernas tillgångar, skulder, inkomster och utgifter lemnas utförlig redogörelse uti de af Statistiska Centralbyrån utarbetade, under litt. U i »Bidrag till Sveriges officiella statistik» offentliggjorda årliga berättelser äfvensom uti »Tidskrift för Sveriges landsting och större kommuner». Därföre torde härom endast följande böra här intagas:

Landstingsskatten har under hela perioden utgått med 20 öre på hvarje bevillningskrona.

Summorna af Landstingets inkomster, utgifter, tillgångar och skulder under år 1895 voro följande:

Inkomster	78,847.07
Utgifter	90,507.71
Tillgångar	104,740.88
Skulder	67,551.56

Landstingets förnämsta inkomster hafva varit dess andel i brännvinsförsäljningsavgifterna som år 1895 utgjorde 48,633 kr. 17 öre samt landstingsskatten, hvilken samma år uppgick till 27,550 kr. 18 öre.

De största utgiftsposterna för Landstinget under perioden hafva varit dels kostnaden för Andra döfstumskoldistriktets skola i Vexjö, hvilken kostnad i sin helhet uppgått till 191,403 kr. 95 öre och efter fördelning på de småländska länens landsting med $\frac{198}{600}$ utbetalats af Jönköpings läns landsting, dels ock ett af Landstinget år 1891 beslutadt anslag af 20,000 kronor om året under åren 1891—1896 till en fond, hvarur skulle lemnas understöd till jernvägsbyggnader inom länet. I öfrigt har Landstinget lemnat årliga anslag till jordbruket och dess binärningar, till undervisningsväsendet och till sjukvården inom länet m. m.

Landstingets i föregående berättelsen omförmälda lån, som upptagits för lasaretsbyggnaden i Jönköping, har under perioden slutbetalts; och den skuld, hvar Landstinget vid periodens slut häftade, hade i sin helhet lånats från den ofvannämnda af Landstinget afsatta jernvägsbyggnadsfonden.

Landstingskassan förvaltas af en, utaf tre personer bestående, af Landstinget utsedd förvaltningskomité, för hvilken instruktion fastställdes vid 1892 års landsting. Denna komité har äfven att vårda alla öfriga mellan Landstingets sammanträden förekommande, Landstinget angående angelägenheter, hvilkas ombesörjande icke enligt allmän lag eller nämnda instruktion tillkommer Landstingets ordförande, viss medlem af komitén eller Landstingets tjänstemän.

K. Majts Befallningshafvandes femårsberättelser 1891—1895. Jönköpings län.

Länets 127 landskommuner hade år 1894 följande inkomster:

Arrenden, hyror m. m.	77,519 kr.
Utdebiteradt på fyrktal (summa 852,437 fyrkar)	311,231 »
Utdebiteradt på hemman	12,187 »
Personliga afgifter	27,332 »
Utdebitering efter annan eller ej uppgifven grund	191,225 »
Naturpersedlar	106,883 »
Statsbidrag till folkskolor	135,301 »
Do till andra ändamål	11,792 »
Bräuvinsmedel	38,605 »
Öfriga inkomster	66,986 »
Summa	1,009,661 kr.

Utgifterna voro under samma år:

Bestutade å kyrkostämna: för kyrkliga ändamål	308,331 kr.
» » för folkskolan	329,882 »
» » för andra ändamål	2,577 »
Bestutade å kommunalstämma: för fattigvården	206,639 »
» » för andra ändamål	101,452 »
Summa	1,008,881 kr.

Samma år utgjorde landskommunernas sammanlagda tillgångar 3,010,653 kronor och deras skulder belöpte sig till 472,932 kronor.

Angående länets städer och köpingar meddelas dessa utgifter för år 1894:

	Be-	Utde-	Inkomster.	Utgifter.	Tillgångar.	Skulder.
	villning.	tering på				
	Kronor.	bevillningskrona.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Jönköping	48,435	5.20	473,422	483,198	2,377,235	1,429,606
Eksjö	6,812	3.06	66,278	57,899	450,006	174,116
Gretna	1,798	5.74	35,805	60,810	142,772	61,940
Tranås	2,191	4.00	8,623	15,163	33,758	21,878
Vernamo	1,823	3.97	6,259	5,730	6,131	7,370

Nedannämnda kommuner hafva under åren 1891—1895 erhållit nädigt tillstånd att upptaga lån, ställda på längre återbetalningstid än två år, nämligen:

År och dag.	Kommunens namn.	Länets belopp. Kr.	Länets ändamål.
1891 jan. 23	Fröreyd	6,000	Uppförande af byggnad, tryckmanab skol-sal och bostadsrum åt lärare m. m.
» april 17	Vallsjö	15,500	Fullbordande af kyrkobyggnad, anskaffande af orgel och värmeledning, planering af ny kyrkogård, anläggning af ringmur deromkring samt flyttning och tillbyggnad af sockenstuga.
» maj 29	Lanmaskede	2,900	Uppförande af en skolhusbyggnad.
» juli 18	Flishy	15,000	ordningställande af nya vägar.
» aug. 14	Hvetlanda (bysamhälle)	6,500	Utvidgande af samhällets södra toraplatz och gäddande af förutvarande skuld.
1892 febr. 26	Hälsby	2,500	Reparation af kyrkan.
» mars 4	Månsarp	5,000	Bidrag till byggande af jernväg mellan Jönköping och Vaggeryd.

År och dag.	Kommunens namn.	Länets belopp. Kr.	Länets ändamål.
1892 mars 17	Hälsby ¹⁾	7,000	Utgifter för nya allmänna vägars anläggande.
> april 8	Jönköpings stad	500,000	Konvertering af stadens sväfvande skuld, till betäckande af eventuella bidrag till eller aktieteckning i jernvägsbyggnader i stadens närhet samt för andra framdeles förekommande behov.
> maj 12	Ingatorp och Bellö	6,000	Uppförande af ny manbyggnad å församlingens kyrkoherdeboställe.
> >	Hakarp	10,000	Betäckande af kostnaderna för dels ett under år 1890 uppfördt skolhus, dels ock under år 1891 företagen reparation af ett annat.
> > 20	Bonstorp	7,000	Uppförande af nytt folkskolehus, inrymmande äfven sockenstuga.
> juli 15	Nydala	4,000	Bidrag till nybyggnad å kyrkoherdebostället i moderförsamlingen Vrigstad och uppförande af nytt orgelverk i Nydala kyrka.
> okt. 7	Norra Solberga	10,000	Iståndsättande och utvidgning af åtskilliga äldre vägar.
> dec. 16	Vrigstad	2,000	Bidrag till nybyggnad af kyrkoherdebostället.
1893 jan. 20	Skärstad	25,000	Inbetalning af tecknade aktier i Jönköping —Gripenbergs jernväg.
> febr. 24	Södra Unnaryd	3,000	Inköp af aktier i Halmstad—Bölmens jernväg.
> mars 10	Hakarp	15,000	Inbetalning af tecknade aktier i Jönköping —Gripenbergs jernväg.
> april 21	Ölmestad	6,300	D:o d:o.
> juli 7	Vireda	10,000	D:o d:o.
> okt. 20	Grenna	30,000	Fullbordande af kyrkobyggnad.
> nov. 10	Barnarp	5,500	Uppförande af skolhus.
1894 jan. 26	Hagrida	3,000	Inbetalning af tecknade aktier i Jönköping —Gripenbergs jernväg.
> nov. 23	Lemnhult ¹⁾	3,000	Gäldande af skuld, åsamkad genom vägbbyggnad.
> > 30	Tranås köping	30,000	Uppförande af nytt fattighus, ny sjukstuga och nytt epidemisjukhus samt konvertering af äldre län.
1895 mars 1	Säby	10,000	Uppförande af nytt skolhus.
> april 4	Alseda	3,500	Uppförande af ny sockenstugubyggnad.
> mars 30	Svarittorp	5,000	Uppförande af småskolehus.
> maj 3	Forserum	20,000	Gäldande af köpeskilling för fattiggård och kostnad för uppförande derå af erforderliga byggnader.

Vidare hafva följande kommuner under perioden erhållit nådigt tillstånd att disponera kyrkokassas medel, nämligen:

År och dag.	Kommunens namn.	Belopp.	Ändamål.
1891 mars 13	Käfsjö	3 års räntor.	Bidrag till kostnad för uppförande af skolhusbyggnad.
> maj 29	Lannaskede	1,000 kronor.	D:o d:o.
> sept. 25	Sandvik	5,000 kr., att återbetalas inom 9 år.	Betäckande af kostnad för skolhusbyggnad.
1892 sept. 23	D:o	5,000 kr., att återbetalas inom 18 år.	D:o d:o.
1893 mars 24	Näfvelsjö	Under 6 år f. o. m. 1892 öfverskottet af räntor och öfriga inkomster, sedan årets utgifter för kyrkans behov bestridits.	Bidrag till uppförande af skolhusbyggnad.
1894 mars 8	Käfsjö	1,000 kr.	D:o d:o.
> april 27	Bringetofta	Under 4 år kyrkans öfverskottsmedel af räntor och öfriga inkomster.	Inbetalning af län för skolhusbyggnad.
1895 maj 17	Ödestuga	250 kr.	Aflöning af klockare och orgelnist.

¹⁾ Socknens väghållningsskyldige.

Häradenas inkomst i sakören, som under hela femårsperioden endast utgjorde 173 kr. 98 öre, deraf ensamt i Vestra härad 147 kronor, väsentligen utgörande böter för försummad väghållning, är numera i allmänhet utan betydelse och tillgång till häradenas utgifter få beredas genom uttaxering på häradets invånare enligt stadgade grunder. I Norra Vedbo härad betalas dock häradets utgifter af häradsallmanningen Holavedens kassa.

Då snöplogningsafgifterna och kostnaden för sommarunderhållet af sådana allmänna vägar, hvilka ännu icke intagits i vägdelning, numera bestridas af väggkassorna, äro afgifter till tingshus, hvori jemväl inbegripes kostnaden för ersättning till tingshusföreståndare, der sådan finnes, samt för inbindning af häradsrättens protokoll och öfriga i domsagornas arkiv förvarade handlingar samt aflöning åt häradstjenare numera de enda *utgifter*, som utgå af *häradsmedel*. Under år 1895 utgingo dessa afgifter med följande belopp i de olika tingslagen inom länet:

	Afgift till tingshus.	Aflöning åt häradstjenare.	Summa. Kronor.
Tveta, Vista och Mo härad	1,984-27	200	2,184-27
Norra Vedbo härad	60—	75	135—
Södra Vedbo >	713—	150	863—
Östra härad tillsammans	—	—	402-62
Vestra >	1,900—	200	2,100—
Östbo >	624—	150	774—
Vestbo >	172-37	125	297-37
Summa	—	—	6,756-26

Dessa afgifter debiteras och indrivvas i Tveta, Vista och Mo härad samt Södra Vedbo härad i sammanhang med kommunalutskylderna på requisition af tingshusföreståndare, hvilka vid sammanträde inför häradsrätten af ombud från tingslagets socknar tillsatts tillika med revisorer för granskning af tingshusföreståndares räkenskaper, samt uppbäras i Norra Vedbo härad ur Holavedens allmänningskassa af en tingshusföreståndare, hvilken tillsatts på enahanda sätt som de nyssnämnda tingshusföreståndarne, men i de öfriga häradena debiteras de af häradsskrifvaren och indrivnas af kronofogden.

Tveta, Vista och Mo härad tingslag har förhyrd *tingslokal* i Jönköping, men i öfrigt har hvarje härad sitt eget tingshus. I Östra härad har under perioden uppförts ett nytt tingshus vid häradets tingsställe i Hvetlanda för en kostnad af 18,697 kr. 45 öre. Inom Mo härad finnes en gammal tingshuskassa, hvars behållning år 1896 uppgick till 187 kronor. Äfven i Vestbo härad har bildats en kassa af de årliga öfverskotten å häradsmedlen, hvilken kassa är afsedd att användas till reparationer å tingshuset och hvilken kassa år 1895 uppgick till 3,100 kronor.

Angående *väggskatten* hänvisas till redogörelsen därför under afdelningen 4 här ofvan.

Uttaxeringar till underhåll af läkarebostad, hvarom i förra femårsberättelsen förmäles, förekomma numera icke. I Gislaveds provinsialläkaredistrikt eger emellertid distriktet en provinsialläkarebostad i Gislaveds by, hvilken bostad för närvarande uthyres till provinsialläkaren mot en årlig hyra af 100 kronor, som hittills besparats för bildande af en kassa eller fond.

6. Politi.

A) **Undervisningsväsende.** Af allmänna läroverk funnos vid periodens slut ett högre läroverk, fullständigt å såväl latin- som reallinien, i Jönköping samt ett femklassigt läroverk i Eksjö. Det förutvarande treklassiga läroverket i Vernamo samt den tvåklassiga pedagogien i Grenna hafva på grund af kungl. brefvet den 16 december 1892 blifvit indragna från och med den 1 juli 1893.

Läroverket i Vernamo, der undervisningen på sista tiden endast ombesörjdes af rektor och en öfningslärare, hade år 1891 8, 1892 likaledes 8 och 1893 10 lärjungar. Detta läroverk hade vid dess indragning tre fonder, hvilka stå under förvaltning och vård af Vernamo köpings skolråd och vid slutet af år 1895 uppgingo till: byggnadsfonden 4,500, materialfonden 850 och Billingska fonden 520 kronor. Räntan å de två förstnämnda af dessa fonder har användts till folkskoleväsendets utveckling och förbättring i köpingen, och af räntan å den tredje fonden hafva årligen premier utdelats åt deraf förtjenta skolbarn inom köpingen.

Vid läroverket i Jönköping utgjordes lärarepersonalen höstterminen 1895 af rektor, 7 lektorer, 13 adjunkter, 3 extra lärare och 4 öfningslärare, deraf 1 i teckning, 1 i musik samt 1 ordinarie och 1 biträdande i gymnastik och militäröfningar. Lärjungeantalet, som år 1890 uppgick till 434 och år 1886 till 477, var höstterminen 1895 allenast 356. Af dessa tillhörde 123 latinlinien, 83 reallinien och 150 den gemensamma linien. De öfvades 340 i teckning, 219 i sång, 15 i instrumentalmusik och 330 i gymnastik och vapenöfning.

Mogenhetsexamen aflades under perioden vid läroverket af följande antal lärjungar:

År.	På latinlinien.	På reallinien.	Summa.
1891	10	1	11
1892	19	2	21
1893	17	4	21
1894	11	6	17
1895	18	4	22

Bland de 18 studenterna å latinlinien under år 1895 voro 2 qvinliga studerande, hvilka blifvit hänvisade att i egenskap af så kallade privatister aflägga studentexamen vid läroverket. Samundervisning med manlig och qvinlig ungdom har ännu icke försökts vid något af länets läroverk.

Jönköpings allmänna läroverk har en fond, benämnd *Visingsö-fonden*, hvilken stiftades till förmån för Visingsö skola af grefve Per Brahe den yngre och Katarina Stenbock genom gåfvobref den 12 mars 1647, den 4 januari 1654 och den 4 oktober 1673 samt flyttades till Jönköpings läroverk på grund af kungl. brefvet den 4 september 1811. Denna fond, som år 1890 utgjorde 185,623 kr. 25 öre, uppgick år 1895 till 235,882 kr. 99 öre.

Läroverkets byggnadsfond hade vid slutet af år 1895 en behållning af 3,408 kr. 41 öre och en skuld å 5,842 kr. 6 öre. Vid samma tid hade läroverkets biblioteks- och materialkassa 9 kronor i tillgångar och en skuld å 692 kr. 34 öre. Behållningen uppgick vid 1895 års utgång i ljus- och vedkassan till

993 kr. 69 öre samt i premie- och fattigkassan till 811 kr. 50 öre. Under höstterminen år 1895 voro 92 lärjungar befriade från afgift till byggnadsfonden samt 65 från afgift till både byggnadsfonden och materialkassan. Afgiften till ljus- och vedkassan utgjorde 10 kronor och erlades af samtliga lärjungarne.

Vid läroverket i Eksjö äro fortfarande anställda 1 rektor, 5 kolleger och 3 öfningslärare, de sistnämnda i teckning, musik samt gymnastik och militäröfningar. En af kollegerna är dock ordinarie gymnastiklärare. Lärjungeantalet, som äfven här sjunkit under de tio sista åren, uppgick höstterminen år 1895 till 63, mot 77 år 1890 och 89 år 1887. Af lärjungarne voro år 1895 9 på latinlinien, 12 på reallinien och 42 på den gemensamma linien.

I Jönköping finnas tre mera betydande skolor för qvinlig ungdom. Främst bland dessa må nämnas Jönköpings elementarskola för flickor, hvilken äfven under denna period åtnjutit ett årligt statsanslag af 1,500 kronor under vilkor att årligen meddela undervisning dels kostnadsfritt åt 4 lärjungar och dels mot en årsafgift, som ej finge öfverstiga 50 kronor, åt 9 lärjungar. Vid denna skola äro lärjungarne indelade i 8 årsklasser, hvarjente anordnats dels en förberedande afdelning och dels en fortsättningsklass, hvilken sistnämnda har till syfte såväl att i allmänhet förbereda för lärarinnekallet som ock att derjente förbereda för inträde å högre lärarinneseminarium. Höstterminen 1895 voro vid skolan anställda 10 lärare, deraf 1 öfningslärare — i teckning — och 18 lärarinnor, bland hvilka 4 undervisade i handarbeten och teckning samt 2 ledde öfningar i sång och gymnastik. Lärjungeantalet vid skolan var under samma termin 156. De båda öfriga omnämnda qvinliga skolorna äro fröken A. Storkenfelts högre skola för qvinlig ungdom samt fröknarne Santessons skola: Vestra elementarläroverket för flickor, hvilka skolor höstterminen 1895 räknade, den förra 76 och den senare 100 lärjungar.

I Eksjö finnes ett läroverk för flickor, hvilket åtnjuter i anslag af staten 500 kronor och af staden 400 kronor samt höstterminen 1895 räknade 42 lärjungar.

Vid slutet af perioden funnos inom länet 443 folkskolor, deraf 432 på landsbygden och 11 i städerna. Till sin olika beskaffenhet voro dessa:

	Fasta.	Flyttande.	Summa.
Folkskolor	90	94	184
Mindre folkskolor	6	6	12
Småskolor	53	191	247
Summa	149	294	443

Af dessa voro 5 fasta vanliga folkskolor och 6 fasta småskolor belägna i städerna.

Skolhusens antal inom länet var vid periodens slut 459, deraf 450 på landsbygden och 9 i städerna. Af skolhusen voro 347 på landsbygden och 7 i städerna tillhöriga skoldistriktet, under det att 103 på landsbygden och 2 i städerna voro förhyrda eller hyresfritt upplätta. I Jönköping föreligger stort behof af nya skollokaler. Vid 102 skolhus på landet och 2 i städerna voro skolträdgårdar anordnade för barnens undervisning.

Undervisningen i folkskolorna upprätthölls år 1894 af följande *lärare* och *lärarinnor*.

	Lärare.	Lärarinnor.	Summa.
Folkskolor	200	26	226
Mindre folkskolor	4	8	12
Småskolor	30	251	281
Summa	234	285	519

Härförutom voro i endast öfningsämnen eller handslöjder anstälde 30 lärare och 41 lärarinnor. Af samtliga lärarne och lärarinnorna voro 20 lärare och 50 lärarinnor i städerna.

I *Jönköping* utgjorde lärarepersonalen under år 1895, förutom en folkskoleinspektör, i folkskolorna 16 lärare och 14 lärarinnor äfvensom 5 slöjdlärarinnor samt i småskolorna 28 lärarinnor. Antalet folkskolebarn i Jönköping under höstterminen 1895 utgjorde: i folkskolan 1,461, deraf 748 gossar och 713 flickor, samt i småskolan 870, deraf 444 gossar och 426 flickor.

I *Eksjö* och *Grenna* var antalet folkskolebarn under år 1894:

	Folkskolor.	Småskolor.	Summa.
I Eksjö	183	125	308
I Grenna	60	47	107

Antalet skolbarn å länets landsbygd var under år 1894 följande:

	Fasta.	Flyttande.	Summa.
Folkskolor	6,083	7,484	13,567
Mindre folkskolor	247	335	582
Småskolor	1,816	7,114	8,930
Summa barn	8,146	14,933	23,079

För att visa, i hvilken utsträckning länets i skolåldern befintliga barn åtnjuta undervisning, meddelas här följande siffror. Antalet barn af 7—14 års ålder utgjorde inom länet under år 1894 13,580 gossar och 13,143 flickor, eller tillsammans 26,723 barn, hvilkas undervisning redovisas sålunda:

Undervisade i folkskolor, mindre skolor och småskolor	23,435
Do i allmänna läroverk och fackskolor	94
Do i skolor för abnorma barn	23
Do i enskilda skolor	243
Do i hemmen	726
Icke undervisade: a) efter inhemtande af folkskolans minimikurs	281
Do b) efter godkänd afgangspröfning i folkskolan	1,261
Do c) till följd af sjukdom eller naturfel	99
Do d) af annan anledning	420
Uppgifter saknas om	141
Summa	26,723

Inom Jönköpings län funnos år 1894 73 så kallade *fortsättningskolor*, alla belägna å landsbygden, hvilka erhållit statsbidrag för den fortsatta undervisningens bedrivande.

Antalet skolor inom länet, som under år 1894 åtnjöt statsbidrag för undervisning i *slöjd*, var 74 på landsbygden och 8 i städerna.

Af folkskoleinspektörerna vitsordas, att folkskoleväsendet äfven under denna period tagit ett stort steg framåt och att befolkningen med beredvillighet underkastar sig de dryga kostnader, som anskaffandet af nya tidsenliga skollokaler, bättre undervisningsmateriel m. m. måste medföra.

Till fosterlandskänslans höjande hafva under perioden de flesta skolhus inom länet blifvit försedda med *blågula flaggor* på tillskyndan af en för sådant ändamål bildad komité, hvilken för insamlade medel inköpt flaggorna och sedan utdelat dem till vederbörande skoldistrikt.

Kostnaderna för folkskoleväsendet i länet uppgingo år 1894 till följande belopp:

Lärares och lärarinnors aflöning: kontant	295,440 kr.
Do do värdet af naturaprestationer	26,894 »
Skolhus och inventarier	35,940 »
Öfriga utgifter	56,198 »
Summa	423,178 kr.

Statens bidrag till folkskolorna i länet under samma år belöpte sig till något öfver 162,000 kronor; återstående bidrag lemnades till allra största delen af kommunerna.

Statsbidragen till folkskoleväsendet hafva under perioden varit fördelade på följande sätt:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Lönstillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor	144,167.15	146,967.26	149,667.26	153,542.32	156,666.57
Understöd för aflöande af lärare vid fortsättningskolan	2,500 —	2,525 —	2,375 —	2,525 —	2,775 —
Bidrag till aflöande af lärare i slöjd vid folkskolorna	5,175 —	5,775 —	6,000 —	6,150 —	6,300 —
Bidrag till aflöande i vissa fall af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola	—	—	—	—	650 —
Summa kr.	151,842.15	155,267.26	158,042.26	162,217.32	166,391.57

Till *slöjdundervisningen* hafva, utom statens nu nämnda bidrag till aflöande af lärare i slöjd vid folkskolorna, jemväl Landstinget och Hushållningssällskapet i länet lemnat anslag äfven under denna period, Landstinget med 3,750 och Hushållningssällskapet med 1,750 kronor om året, hvarjemte ett särskildt statsanslag »till husslöjdens befrämjande» utgått under åren 1891—1894 med 1,500 kronor och år 1895 med 1,400 kronor samt stälts till Hushållningssällskapets förfogande. Samtliga de tre sistnämnda anslagen handhafvas af utsedde komiterade, hvilka deraf, på sätt under förra perioden egde rum, lemnat bidrag till upprätthållande af undervisningen i slöjd åt folkskolans barn i de kommuner, som förklarar sig villiga att anordna sådan undervisning. Under år 1895 utbetalades dylikt bidrag till 58 kommuner, af hvilka åtskilliga hade flere slöjdskolor inom samma kommun, med tillsammans 6,380 kronor. Härjemte hafva komiterade beredt tillfälle för 10 folkskollärare inom länet att genomgå en af de vid slöjdseminariet å Nääs anordnade slöjdkurser och för sådant ändamål lemnat en hvar af dem ett understöd af 100 kronor, samt dessutom till hvarje slöjdskola i länet kostnadsfritt utdelat ett exemplar af det hvarje månad från Nääs seminarium utgående slöjdundervisningsbladet. I Jönköping erhöles under år 1895 slöjdskolorna för gossar i statsanslag 450 kronor, i anslag från Landstinget 500 kronor och af staden 150 kronor jemte lokal. Slöjdskolan för flickor i Jönköping åtnjöt under samma

är från staden 2,175 kronor samt i afkomst från donationsfonder 625 kronor.

Här må äfven nämnas, att under slutet af perioden i Jönköping inrättats två så kallade *arbetsstugor*, en för stadens östra församling och en för dess vestra, i hvilka undervisning kostnadsfritt meddelats åt fattiga barn — under år 1895 åt 160 sådana — i bast-, spånads-, väfnads-, sy- och lagningsarbeten samt i skomakeri, korgmakeri, borstbinderi och snickeri. Barnen hafva äfven erhållit fri bespisning i arbetsstugorna. Kostnaderna för dessa arbetsstugor hafva bestridts genom anslag från stadsfullmäktige och Jönköpings stads och läns sparbank samt enskildes bidrag.

Tekniska yrkesskolan i Jönköping har med läroåret 1895—96 varit i verksamhet under 18 år. Antalet *lärjungar* derstädes har under höstterminerna nedannämnda år varit:

År.	Mänliga.	Qvinliga.	Summa.
1891	147	115	262
1892	145	104	249
1893	150	100	250
1894	147	118	265
1895	159	117	276

Vid skolan voro under året 1895—96 anställda 7 lärare och 2 lärarinnor. Under sistnämnda år infördes en i vissa delar förändrad undervisningsplan. Vid årsafslutningarna hafva anordnats utställningar af elevernas arbeten uti teckning, linear- och fackritning, målning, skrifning, bokföring, modellering och tillämpningsöfningar, och har skolan såväl derigenom som i öfrigt gifvit bevis på sin gagnande verksamhet, hvilken ock är af allmänheten högt uppskattad. Anslagen till skolan hafva under perioden varit desamma som förut, med undantag af att staden höjt sitt anslag från 2,500 till 3,000 kronor, och utgöra således nu: 3,500 af staten, 1,500 af Landstinget, 1,000 af Hushållningssällskapet och 3,000 af staden, eller tillsammans 9,000 kronor. Terminsavgifterna uppgingo under år 1895 till 871 kr. 50 öre.

Af statsanslaget till tekniska yrkesskolor har äfven *tekniska aftonskolan* i Tranås fått del under år 1895. Denna skola inrättades år 1893 och uppar år 1895, utom statsunderstödet, som utgick med 100 kronor, ett lika belopp från Tranås köping.

Äfven under denna period har från Landstinget, enligt beslut år 1890, utgått ett årligt anslag af 400 kronor att af utsedde komiterade tilldelas två eller tre inom länet boende ynglingar i ändamål att bereda dem tillfälle att vid tekniskt läroverk utbildas sina anlag för viss industriell verksamhet. Detta anslag blef emellertid icke af 1895 års landsting förnyadt och har derfor upphört med utgången af år 1895.

Länet har under perioden icke egt någon *högre folkskola* af sådan beskaffenhet, som omförmäles i kungl. kungörelserna den 16 juni 1875 och den 2 juni 1893 angående anslag till högre folkskolor, men från och med år 1896 har en dylik skola inrättats vid Husqvarna vapenfabrik i Hakarps församling, hvilken skola jemlikt nädiga brefvet den 14 februari 1896 erhållit ett statsanslag att från och med år 1896 tillsvidare årligen utgå med 1,200 kronor.

Jönköpings läns *folkhögskola* har vid periodens slut egt bestånd i 20 år. Sedan densamma, som till en början varit förlagd invid Vernamo köping, under år 1887 flyttats derifrån till Tranås köping, har den alltjemt utöfvat sin verksamhet ä

sistnämnda plats, men vid landstinget år 1896 har det blifvit beslutadt, att skolan från den 1 november 1897 skall förflyttas till det mera centralt inom länet belägna Nässjö stationsområde. Hufvudlärarnes antal har fortfarande varit 2, af hvilka den ene varit föreståndare för skolan, hvarjente särskilde lärare biträdt med undervisning i samaritkurser, slöjd och sång. Skolans styrelse utgöres sedan år 1888 af 9 ledamöter utom föreståndaren. Ledamöterna utses af folkhögskoleföreningen, Landstinget samt kyrko- och skolrådet i Vireda församling. Skolan har två årskurser. De flesta lärjungarne bevista dock blott en kurs. Under den tid, skolan varit förlagd till Tranås, har medeltalet lärjungar, som bevistat en årskurs, utgjort 25 och af dem, som deltagit i två årskurser, 3, eller tillsammans årligen i medeltal 28 lärjungar. Under det att skolan var förlagd i Vernamo, var medeltalet lärjungar 17½ i yngre afdelningen och 1½ i äldre afdelningen, eller sammanlagt 19 lärjungar om året. Lärjungantalet var:

År.	1sta kursen.	2dra kursen.	Summa.
1891	28	5	33
1892	26	2	28
1893	21	1	22
1894	27	1	28
1895	32	4	36

Största antalet af lärjungarne har varit från Norra Vedbo härad och i öfrigt har skolan under perioden mottagit lärjungar icke blott från de andra delarne af länet, utan äfven från Östergötlands län, företrädesvis det angränsande Ydre härad, samt en lärjunge från Kalmar län. Skolans årsinkomster hafva varit statsbidraget 2,000 kronor, Landstingets anslag 2,100 kronor, deraf 100 kronor till en samaritkurs, räntan å en af veterinärläkaren L. Jacobi stiftad fond å 8,000 kronor, terminsavgifter, hvilka varit 10 å 15 kronor, samt statsanslag till mindre bemedlade lärjungar vid skolan, hvilket sistnämnda anslag under år 1895 utgick med 580 kronor. Folkhögskolan har omfattats med mycket intresse och examina derstädes hafva utvisat tillfredsställande resultat af undervisningen.

Äfven under denna period har *folkhögskolan* i Vernamo upprätthållits genom enskilda personers nitiska bemödanden samt genom de bidrag, som årligen lemnats af staten och kommuner till vexlande belopp och åren 1892 och 1893 jemväl af Landstinget med 1,000 kronor hvarterdera året. Anslagen till skolan hafva utgjort:

Läsår.	Statsanslag.	Af Landstinget.	Af kommuner.
1891—92	1,000	1,000	600
1892—93	1,190	1,000	190
1893—94	1,160	—	1,160
1894—95	1,210	—	1,210
1895—96	1,795	—	1,795

Lärjungarnes antal i såväl folkhögskolan som den dermed förēnade aftonskolan har varit: 35 läsåret 1891—92, 17 åren 1892—93 och 1894—95, 22 året 1893—94 och 30 året 1895—96. Årsavgiften har utgjort 15 kronor. Lärarnes antal var år 1894 4.

Vid det *seminarium för bildande af småskolelärare och lärarinnor*, företrädesvis de sistnämnda, som enligt Landstingets år 1884 fattade beslut blifvit inrättadt i Hvetlanda, har under-

visningen äfven under denna period fortgått efter hufvudsakligen samma plan som förut. Landstinget har vidtagit ändringar i det för seminariet af 1884 års landsting fastställda reglementet dels år 1892, då det beslutits, att inträdessökande skulle genom behörigt betyg styrka sig hafva genomgått fullständig och godkänd folkskolekurs samt hafva uppnått 18 års ålder i stället för såsom förut 16 års, dels ock år 1895 derutinnan, att den, som sökte inträde vid seminariet, skulle för att blifva antagen till elev derstädes hafva varit kyrkoskrifven inom länet under minst två år. Vid seminariet har under hela perioden varit anordnad en samaritkurs, till hvilken Landstinget anslagit 100 kronor. Undervisningen har fortfarande, i enlighet med reglementet för seminariet, bestridts af föreståndaren jemte en lärarinna i den med seminariet förenade öfningsskolan. Lärarinnan har af 1893 års landsting beviljats ett personligt lönetillägg af 100 kronor årligen. Antalet *elever* har varit:

År.	Mauiliga.	Qvinliga.	Summa.
1891	1	28	29
1892	—	28	28
1893	—	8	8
1894	—	28	28
1895	—	30	30

Anledningen till det ringa elevantalet år 1893 var, att, på sätt ofvan nämnts, inträdessaldern höjts från 16 till 18 år samt att under åren 1891 och 1892 större delen af eleverna varit under 18 år.

Elevernas uppförande har varit mycket godt och de hafva efter genomgången kurs med lätthet vunnit anställning vid skolor. Seminariet uppehålls hufvudsakligen af Landstingets anslag, hvilket under hela perioden utgått med 2,900 kronor, förutom ofvannämnda 100 kronor till samaritkursen vid seminariet. I öfrigt har seminariet årligen uppburit 200 kronor i statsbidrag till lärarinnans aflöning och 135 kronor af Hvetlanda kommun.

Å lägenheten Nannylund vid Eksjö upprätthålles fortfarande den för de tre småländska länen gemensamma vårdanstalten för sinnesslöa barn, benämnd *Smålands idiothem*. Dess verksamhet har alltsedan anstaltens öppnande under år 1883 oafbrutet fortgått enligt fastställd plan under en för de tre länen gemensam öfverstyrelse. År 1894 antogos, på öfverstyrelsens förslag, af samtliga landstingen några smärre ändringar i det för idiothemmet under år 1881 fastställda reglemente. Elevantalet uppgick år 1895 till 30 gossar och 20 flickor, deraf 13 gossar och 4 flickor från Jönköpings län. Af dessa sistnämnda 17 elever från Jönköpings län gjorde, enligt den från hemmet afgifna berättelsen, 7 goda, 7 medelmåttiga och 3 ringa framsteg under året. Barnens från länet ålder var: under 9 år 2, 9—10 år 2, 10—11 år 1, 11—12 år 2, 14—15 år 1 och öfver 15 år 9.

Under år 1895 utdebiterades på landstingen 5,100 kronor, deraf skulle tillskjutas af Jönköpings läns landsting ^{19/60} med 1,615 kronor. Enligt beslut åren 1888 och 1893 lemnar Jönköpings läns landsting dessutom 225 kronor årligen till betäckande af halva årsafgiften för 3 medellösa idiotbarn från länet, så kvalificerade, att de äro berättigade att vinna inträde vid hemmet mot erläggande af lägsta afgiften eller 150 kronor. Elevafgifterna för år äro 450 kronor i första, 250 kronor i andra och 150 kronor i tredje klassen. Inalles uppingo år 1895 inkomsterna till 19,809 kr. 62 öre, deraf 4,800 kronor i statsanslag, och ut-

gifterna till 19,124 kr. 93 öre. Behållna tillgångarne till år 1896 utgjorde 66,497 kr. 25 öre.

Inom länet finnes äfven en annan med statsanslag understödd uppfostringsanstalt för sinnesslöa barn, nämligen *idiotanstalten »Ebeneszer»*, hvilken vid 1888 års början inrättades invid Jönköping af fröknarne Oktavia och Anna Wilkens, men numera är förlagd å förhyrda lägenheten Attarp vid Bankeryds jernvägsstation. Vid anstalten vårdades under år 1894 10 och under år 1895 11 sinnesslöa barn. Barnen, som lära tillhöra mera burgn föräldrar, synas erhålla en omsorgsfull och ändamålsenlig vård och skötsel. Statsanslaget till anstalten var under år 1895 för hvart och ett af fyra bildbara barn 100 kronor, eller tillsammans 400 kronor. Årsafgiften för hvarje barn har varit 500 å 600 kronor.

Å Vilhelmsro invid Jönköping grundades år 1889 af enkefru Ebba Ramsay ett sjuk-, skol- och *arbetshem för sinnesslöa epileptiska barn*. Till detta hem beviljade Landstinget under år 1893 ett årligt anslag under fem år från och med år 1894 af 300 kronor för beredande af vård derstädes åt ett medellöst epileptiskt barn från länet. Detta hem, hvilket delats i 2 afdelningar — den ena benämnd »Hoppet», der bildbara epileptiska idiotbarn erhålla vård och undervisning i vanliga folkskoleämnen och slöjd, samt den andra kallad »Skuggsidan» för öfveråriga gossar, som förut varit intagna i »Hoppet» — har genom köp övertagits af »Föreningen i Göteborg för vård af epileptiska barn». År 1894 öppnade fru Ramsay ett tredje asylhem för sinnesslöa epileptiska barn, med namnet »Tillflykten». I dessa tre hem, hvilka hafva plats, »Hoppet» för 30 barn af båda könen, »Skuggsidan» för 6 äldre gossar och »Tillflykten» för 15 barn af båda könen, är den vanliga årsafgiften för hvarje obemedladt barn 300 kronor jemte en inträdessafgift af 50 kronor till barnets utstyrelse. Mera bemedlade betala 500 kronor i årlig afgift.

I närheten af Vilhelmsro å lägenheten Åbergstorp inrättades från den 1 april 1893 af enkefru Hanna Henriksson en *vårdanstalt för såväl vuxna som minderåriga idioter*. Vid denna anstalt timade den 30 oktober 1894 en förskräcklig olyckshändelse, i det att under stark storm elden kom lös i anstalten och inom en kort stund ödelade densamma, dervid 15 af anstaltens 20 skyddslingar innebrändes. Efter eldsvådan å Åbergstorp har fru Henriksson upprättat en ny vårdanstalt af liknade beskaffenhet å lägenheten Trånghalla invid Jönköping, der för närvarande vårdas 8 fattiga idiotbarn mot en afgift af 250 å 300 kronor årligen. I denna anstalt meddelas icke någon skolundervisning åt barnen.

Sedan, på sätt nästföregående femårsberättelse omtalar, de fyra småländska landstingen, hvilkas områden bilda det andra döfstumundervisningsdistriktet, under år 1890 beslutit uppförande af en *döfstumskola*, men icke kunnat enas om platsen för densamma, bestämdes slutligen, efter det frågan undergått en omsorgsfull utredning, under år 1893 af den i 9 § af lagen angående döfstumundervisningen den 31 maj 1889 omförmälda, af landstingen utsedda särskilda nämnd, att skolan skulle förläggas till *Vexjö*. Skolhusbyggnaden, hvilken uppförts med beräkning att rymma 140 barn och såsom färdig afsynats den 10 juli 1896, har kostat sammanlagdt 191,403 kr. 95 öre, deraf betalats ^{198/600} af Jönköpings läns landsting. Intilldess skolan vid början af höstterminen 1896 kunde inflytta i det nya skolhuset i Vexjö, har den varit förlagd i Hjorted inom Kalmar län och under läs-

året 1895—96 jemväl med en årsklass i Vestervik. Kostnaden för skolans upprätthållande under år 1895 uppgick till 21,877 kr. 77 öre och har bestridits med statsanslaget 13,250 kronor och landstingens bidrag, som tillhoppa utgjort 8,310 kronor, samt ränta derå 355 kr. 24 öre. Vid landstinget år 1891 bestämdes den årliga afgift, hvarmed föräldrar, målsmän och fattigvårdssamhälle borde, jemlikt 34 § i lagen om döfstumundervisningen, bidra till en del af ett döfstumt barns kosthåll vid skolan, till 50 kronor för fattigvårdssamhälle och för barn, hvilkas föräldrar befinna sig i knappa omständigheter, och till 75 kronor för andra barn.

Här må äfven antecknas, att länets landsting anvisat dels, i likhet med under föregående period, ett årligt anslag af 600 kronor att användas till understöd åt obemedlade öfveråriga döfstumma från länet, som begagnade undervisningen vid *döfstummeläroanstalten i Vadstena*, med 100 kronor till hvarje sådan döfstum, dels under år 1894 ett årligt anslag för fem år från och med år 1895 till undervisning och vård å *skolhemmet för blinda döfstumma i Venersborg* af en obemedlad elev från Jönköpings län och dels till *blindinstitutet på Tomtebodas eller blindskolan i Veerjö* ett anslag af för åren 1891 och 1892 600 kronor, för år 1893 1,000 kronor, för år 1894 800 kronor och för år 1895 1,000 kronor, att användas med högst 200 kronor för hvarje obemedlad barn från länet, som erhöle undervisning och vård å någon af sistnämnda båda anstalter.

Vidare finnes inom Jönköpings län ett barnhem, som är beläget i Skede by af Skede församling i Östra härad och benämnes *Skede barnhem* eller *Alseda pastorats barnhem*. Detta grundades på 1850-talet och dess reglemente är fastställt af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom resolution af den 5 oktober 1859. Enligt reglementet är barnhemmet icke någon egentlig försörjningsanstalt, utan en uppfostringsanstalt, hvarför barn under 10 eller öfver 15 år icke få der intagas, såvida icke särskilda omständigheter skulle sådant föranlåta. Fattiga barn inom sistnämnda ålder, som sakna uppfostran, emottagas kostnadsfritt och barn, som kunna betala, erlägga en årlig afgift, om hvilken belopp öfverenskommelse träffas med bestyrelsen för barnhemmet. Barnhemmet hade till en början hyrd lokal, men sedan styrelsen för detsamma under år 1858 utfärdat inbjudning till teckning, för inköp af en hemmsdel för hemmets räkning samt denna teckning inbragt 9,745 kronor, inköpte hemmet för 6,333 kr. 33 öre $\frac{1}{4}$ mantal Skede Klockaregård, der hemmet nu är förlagdt. De, som genom teckningen bidragit till inrättningens främjande eller ock förbundit sig att för inrättningens bestånd årligen till barnhemmets kassa inbetala en afgift af 3 kronor, utgöra hemmets öfverstyrelse, under namn af »Alseda pastorats barnhemsförening». Denna förening väljer inom sig en bestyrelse af 7 ledamöter och revisorer för räkenskapernas granskning. De i hemmet intagna barnens antal var till en början ganska stort, ända till omkring 40 på en gång, men antalet minskades dock snart och uppgick vid periodens slut till endast 6. Sedan barnhemmets stiftande hade år 1894 deri varit intagna 199 barn, deraf 39 från Skede och 38 från Alseda samt de öfriga från en mängd andra kommuner såväl inom som utom länet. Af de år 1894 intagna 6 barnen tillhörde 4 Skede församling, 1 Alseda församling och 1 Stockholms stad. Inalles hafva barn från 56 kommuner varit inskrifna i barnhemmet.

Barnens underhåll har bekostats än af vederbörande kommun, än af enskilda personer och än af barnhemskassan. I allmänhet hafva barnen vistats flere år i hemmet och endast undantagsvis har något barn lemnat det före sin konfirmation. Sådant till barnhemsstyrelsens kännedom kommit hafva de barn, som å hemmet erhållit uppfostran och vård, i allmänhet blifvit redbara och laglydiga personer. Barnhemmet skötes af en föreståndarinna, och gården brukas för närvarande af hennes man. Makarne åtnjuta i aflöning tillsammans 210 kronor och fritt vivre. Barnhemmets underhåll har till största delen bestridits med frivilliga gåfvor, hvilka dock under senare tiden väsentligen minskats. Bland dem, som på senare åren understött barnhemmet, märkes en dansk man. Från länets landsting har barnhemmet bekommit understöd sedan år 1871 med ett belopp, som årligen utgjort under åren 1871 och 1872 100 kronor samt deretter 200 kronor. Detta anslag har utgått af räntan å en genom anslag af Landstinget under åren 1864—1874 bildad fond till understöd åt det eller de räddningshem för vanvårdade barn, som genom enskildes samverkan kunde komma till stånd inom länet. Något sådant räddningshem i egentlig mening har emellertid icke blifvit inrättadt inom länet. Nämnda fond hade vid 1895 års slut en behållning af 5,611 kr. 85 öre.

I öfverensstämmelse med föreskrifterna i nädiga breffen den 22 februari 1878 och den 6 maj 1881 har det belopp, 670 kronor, som af *Malmö barnhusfond* årligen tillfaller länet, blifvit användt såsom bidrag till gäldande af kostnaden för vård och underhåll af tillsammans 29 sinnesslöa eller döfstumma personer vid Smålands idiothem, Vilhelmsro barnhem, Tysta skolan i Rephult, Läroanstalten för öfveråriga döfstumma i Vadstena och Skolhemmet för blinda döfstumma i Skara, på sätt i nedanstående tabell närmare angifves:

År.	Smålands idiothem.	Hemmet å Vilhelmsro.	Skolan i Rephult.	Anstalten i Vadstena.	Hemmet i Skara.	Summa elever.
1891	2	—	2	—	1	5
1892	3	—	1	—	1	5
1893	4	—	1	—	—	5
1894	3	—	—	2	1	6
1895	5	1	—	2	—	8
Så elever	17	1	4	4	3	29

Angående inrättningar för vård och undervisning åt barn utan understöd af allmänna medel lemnas upplysningar i tabellbilagan 7.

B) Rättsväsende och fångvård. Beträffande antalet *brist- och brottmål*, som blifvit anhängiggjorda vid länets domstolar, visar en jemförelse mellan åren 1890 och 1895 följande siffror:

	Tvistemål.		Brottmål.	
	År 1890.	År 1895.	År 1890.	År 1895.
Tveta, Vista och Mo häradsrätt	135	189	96	87
Norra Vedbo häradsrätt	82	110	51	41
Södra Vedbo »	71	91	14	17
Östra »	53	61	21	51
Vestra »	132	139	71	86
Östho »	354	180	61	32
Vestbo »	239	105	30	45
Jönköpings rådstufvurätt	137	260	528	255
Eksjö »	81	170	113	76
Gröna »	23	58	29	16
Summa	1,307	1,396	1,014	712

Denna tabell utvisar, att tvistemålen något ökats under perioden, hvaremot brottmålen i afsevärd mån minskats, dock hufvudsakligen i städerna.

Angående de för *gröfve brott sakfälda* lemnas följande uppgifter:

År.	Sakfälda vid länets domstolar.		Häraf kyrkoskrifae inom länet.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.
1891	29	6	17	6
1892	28	6	19	5
1893	36	7	24	7
1894	30	4	15	3
1895	44	5	35	4

Antalet afgjorda *lagsökningmål* under perioden, deri betalningsskyldighet af öfverexekutor ålagts, äfvensom de deri utdömda *skuldbeloppen hafva utgjort:*

År.	Hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.		Hos öfverexekutor i Jönköping.		Hos öfverexekutor i Eksjö.		S u m m a.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1891	299	209,798	34	11,264	6	2,032	339	223,094
1892	379	223,109	49	24,500	4	729	432	248,338
1893	410	209,681	50	25,339	4	1,931	464	237,001
1894	419	186,464	42	15,819	2	120	463	202,403
1895	310	373,636	32	11,125	4	1,820	346	386,581

Så vidt inkomna uppgifter gifva vid handen, förekomma *förlikningsnämnder* inom 19 socknar i länet, deraf 12 inom Norra och Södra Vedbo härad samt 7 inom Vestbo härad. Af alla dessa nämnder lär dock endast den i Södra Unnaryds socken af Vestbo härad hafva utöfvat någon verksamhet under perioden. Inom denna nämnd hafva under perioden 9 mål blifvit förlikta.

Af det ä sjetta hufvudtiteln uppförda extra anslaget till *särskild polisstyrka å landet* m. m. hafva ställts till Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förfogande för år 1891 3,300, för år 1892 3,000 och för hvarterdera af åren 1893, 1894 och 1895 3,200 kronor.

Dessa medel hafva hufvudsakligen blifvit använda dels till aflönning åt extra polistjenstemän och betjente å landsbygden och dels till ersättning åt särskild vakt vid större marknader å landet. Till upplysning om de ställen, der extra polistjenstemän år 1895 varit förordnad att biträda med upprätthållande af ordning och säkerhet samt de till dessa polistjenstemän utgående aflönningar meddelas följande uppgifter:

Tjenstgöringsområde.	Polistjenstemän.	A f l ö n i n g.			
		Af statsmedel. Kronor.	Af kommuner. Kronor.	Af bolag eller enskilde. Kronor.	Summa. Kronor.
Vernamo köping	1	200	600	—	800
Tranås	1	—	800	—	800
Nässjö stationssambälle	1	200	—	—	200
Säfsjö	1	300	300	—	600
Hvetlanda bysambälle	1	300	300	—	600
Forserums stationssambälle	1	150	—	—	150
Sonnens jernvägsstation	1	150	—	—	150
Marianelunda	1	100	—	100	200
Solberga jernvägsstation (Annbergs tändsticksfabrik)	1	250	—	350	600
Gislaveds by	1	150	—	100	250
Summa	10	1,800	2,000	550	4,350

Dessutom lemnas till Nässjö stationssambälle af statsanslaget till särskild polisstyrka å landet 500 kronor i bidrag till ordnande af polisbevakningen derstädes, för hvilket ändamål samhället anslagit 1,800 kronor årligen.

Enligt hvad förut under afdelningen I blifvit omnämndt, finnas inom länet, utom städerna och köpingarne, fyra ordnade samhällen, nämligen Nässjö, Säfsjö, Hvetlanda och Forserum. För alla dessa äro byggnads- och brandordningar fastställda samt särskilda ordnings- och helsovårdsföreskrifter meddelade. Under perioden hafva följande dylika ordningar och föreskrifter af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdats:

- Byggnadsordningar:* ny för Forserums stationssambälle den 22 juli 1891, förnyad för Grenna stad den 15 oktober 1891, do för Tranås köping den 18 mars 1892, ändring den 14 mars 1892 i den för Säfsjö den 7 februari 1885 fastställda byggnadsordning, förnyad för Eksjö stad den 5 oktober 1893, do för Jönköpings stad den 5 maj 1896.
- Brandordning:* ny för Forserums stationssambälle den 22 juli 1891.
- Ordningsstadgar:* tillägg den 16 september 1892 till de särskilda ordningsstadganden, som faststälts för Eksjö stad den 23 augusti 1872 och den 3 april 1880.
- Ordningsregler för torghandel:* i Tranås köping den 25 maj 1891.
- Matravnförordningar:* för Hvetlanda bysambälle den 5 april 1891, för Vernamo köping den 11 november 1894, för Eksjö stad den 17 november 1894.
- Ordningsregler för svinhållning:* i Jönköpings stad den 25 april 1892, i Nässjö stationssambälle den 15 juli 1893, i Säfsjö stationssambälle den 24 juli 1893.

Samtliga de ordnade samhällena hafva äfven fått *planer till reglering af sina områden* fastställda, Forserum dock först genom nådiga brevet den 24 juli 1896.

Genom nådiga brevet den 29 januari 1892 har bestämts, att *13 § i ordningsstadgan* för rikets städer, sådan samma § lyder enligt nådiga kungörelsen den 10 december 1886, skall *tillämpas* inom Ljungarums socken samt å egendomarne Björneberg och Klämestorp i Jerstorps socken samt Åsen i Sanderyds socken. Dessa tre socknar gränsa intill Jönköpings stad.

Under perioden har genom nådiga bref den 7 oktober 1892 faststälts dels förändrad organisation af rådstufvurätten och magistraten i Eksjö och dels ordning för borgmästareval derstädes.

I städerna hafva under ifrågavarande tidrymd pågått arbeten för ett ändamålsenligt och efter brandstodsbolagens fördringar lämpadt ordnande af *brandväsendet*, och i Jönköping fattades mot slutet af perioden beslut om bildande af en kombinerad fast brand- och poliskår samt uppförande af en byggnad till gemensam brand- och polisstation.

Från härvarande läns cellfängelse meddelas följande uppgifter rörande antalet af der förvarade *fångar:*

År.	För undergående af								Barn, som ärföljt föräldrarn.	Frigifne eller till annat fängelse afsände ranskningsfångar.	Summa fångar.
	straffarbete.		fängelse omedelbart ädömdt.		fängelse hvartil böter förvandlats.		tvångsarbete för lösdriveri.				
	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.			
1891	30	8	14	3	175	8	128	1	1	37	405
1892	31	10	15	2	206	11	148	2	1	35	461
1893	37	10	24	3	161	5	122	3	1	33	399
1894	32	9	23	1	191	2	130	5	1	37	431
1895	39	5	20	2	142	2	22	5	—	40	327

Med afseende å dessa uppgifter må här erinras, dels att transportfångar icke äro deri medräknade och dels att under år 1895 47 straffångar öfverflyttats till länsfängelset i Jönköping från andra fängelser. I öfrigt torde samtliga straffångar hafva fått sina straff slutligen ådömda af domstolar och myndigheter inom Jönköpings län. Den förut vid Jönköpings länsfängelse befintliga tvångsarbetsanstalten har indragits från och med den 1 april 1895, och den derigenom uppkomna platstillgången å länsfängelset föranledde ditflyttningen af ofvannämnda 47 straffångar från andra orter.

Jönköpings läns fångvårdsförening, hvars stadgar äro antagna vid allmän sammankomst den 20 september 1876, har under perioden fortsatt sin verksamhet i enlighet med den bestämda planen. Antalet af dem, som af föreningen åtnjutit hjälp, utgjorde vid 1890 års slut 86 och har under perioden ökat med 30 eller till 116. Genom föreningen hafva sedan dess tillkomst 12 gossar varit intagne och underhållne vid kolonien i Hall. Af dessa skyddslingar vistades under år 1895 4 vid Hall, af hvilka 2 intogs under året och 2 funnits der sedan föregående år. I öfrigt lemnade föreningen under år 1895 större eller mindre understöd åt 6 förutvarande skyddslingar. År 1895 uppgingo inkomsterna, bestående af afgifter från kommuner och enskilde föreningsmedlemmar jemte ränta å i bank inrestående medel, till 1,028 kr. 29 öre och utgifterna till 552 kr. 47 öre. Behållningen vid årets slut utgjorde 6,047 kr. 89 öre.

Angående antalet *lösdrifvare*, som under perioden varit föremål för behandling af myndigheter inom länet, meddelas följande uppgifter:

År.	Varnade af länsmän, stadsfiskaler och polis- uppsyningsmän.		Af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda varningar.		H ä k t a d e.			
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	Dömde till tvångsarbete.		Försatte på fri fot.	
					Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.
1891 . .	14	4	14	3	10	—	6	—
1892 . .	18	7	15	7	9	2	5	1
1893 . .	15	2	10	2	6	1	6	2
1894 . .	13	4	11	4	5	6	3	1
1895 . .	23	1	20	1	12	1	5	1
Summa	83	18	70	17	42	10	25	5

Någon förändring till det bättre kan lösdrifveriet, dess värre, icke sägas hafva undergått. Tvärtom har under ifrågasvarande tidrymd måhända mer än tillföre försports klagomål deröfver, att lösdrifvare, ofta under rusets inflytande, uppträdt på ett pockande, trotsigt och hotfullt sätt. Vid bekämpandet af detta onda kunna väl polistjenstemännen påräkna biträde af de kommunala myndigheterna och i öfrigt af ordningsälskande samhällsmedlemmar, men detta biträde synes dock icke vara så verksamt, som önskligt vore.

C) Kreditväsendet. De *bankinrättningar*, hvilka under perioden utöfvat verksamhet inom länet, hafva varit Riksbanken genom dess afdelningskontor i Jönköping, Smålands enskilda bank, med hufvudkontor i Jönköping samt afdelningskontor i Eksjö, Grenna, Vernamo, Hvetlanda och Nässjö, Aktiebolaget Stock-

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1891—1895. Jönköpings län.

holms handelsbank genom afdelningskontor i Jönköping, Tranås bankaktiebolag samt följande fyra folkbanker, nämligen: Östra härads folkbank i Hvetlanda, Eksjö folkbank, Grenna folkbank och Stengårdshults pastorats folkbank i Öreryd.

Af dessa banker har numera Stockholms handelsbanks afdelningskontor upphört samt ersatts af Aktiebolaget Jönköpings handelsbank, hvilken med af Kungl. Maj:ten den 15 november 1895 fastställd bolagsordning öppnat sin rörelse den 2 januari 1896; och Östra härads folkbank kommer att från 1897 års början uppgå i Hvetlanda bankaktiebolag, för hvilket Kungl. Maj:ten den 31 oktober 1896 fastställt bolagsordning.

Härjemte har, sedan efter anställd inspektion af Stengårdshults pastorats folkbanks räkenskaper och förvaltning grundad anledning af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansetts föreligga till antagande, att så stor förlust i utestående fordringar vore att vänta, att bankens såväl grundfond som reservfond icke komme att förslå att betäcka förlusten, Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 15 juni 1894 förordnat, att samma folkbank skulle ställas *under utredning* samt utsett ett ombud att deltaga i utredningen. Denna var vid periodens slut i det närmaste afslutad, sedan bankens solidariske egare fått göra ganska betydande tillskott; och kommer banken sedermera att alldeles upphöra.

Angående *rörelsen* vid Riksbankens afdelningskontor i Jönköping, Smålands enskilda banks afdelningskontor i länet samt Stockholms handelsbanks afdelningskontor i Jönköping lemnas uppgifter i *tabellerna R* och *S*.

Tab. R. Omsättningen vid Riksbankens afdelningskontor i Jönköping och Smålands enskilda banks kontor i Jönköpings län åren 1890 och 1895.

	Riksbankens kontor i Jönköping.		Smålands enskilda banks kontor i Jönköpings län.	
	År 1890.	År 1895.	År 1890.	År 1895.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Vezelräkningen.</i>				
Diskonterade växlar	2,322,585	2,715,323	7,449,568	9,261,591
Infriade	2,689,430	2,530,721	7,094,531	8,789,323
<i>Låneräkningen.</i>				
Utlemnade län	5,941,410	8,730,220	3,672,590	3,825,673
Infriade	5,840,076	8,389,330	3,909,031	3,962,792
<i>Krediträkningen.</i>				
Uttaget	1,043,361	788,586	6,786,467	5,590,960
Insatt	1,067,273	799,951	6,805,831	5,592,725
<i>Upp- och afskrifningsräkningen.</i>				
Insatt	944,370	878,533	7,523,320	7,556,408
Uttaget	926,007	886,526	7,478,391	7,449,570
<i>Depositionsräkningen.</i>				
Insatt	137,697	181,742	6,379,281	4,478,538
Uttaget	151,703	261,208	6,357,431	4,263,962
<i>Postremissvezelräkningen.</i>				
Utsända växlar	6,670,352	7,199,521	19,749,319	19,130,752
Infriade	383,846	671,258	19,716,382	19,127,363
Sammanslagna kassaomsättningen	45,681,243	53,576,387	311,140,417	317,952,169

voro antagna, Grenna folkbanks år 1885, Eksjö folkbanks år 1887 och Östra härads folkbanks år 1894.

Folkbankerna synas med nu gällande bestämmelser vara mera äfventyrliga än nyttiga, icke minst för de solidariska del-egarne. Härpå utgör den af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, såsom ofvan är nämnt, under utredning ställda Stengårdshults pastorats folkbank ett varnande exempel.

Sparbankerna inom länet äro fortfarande 25. Ingendera af dem har något afdelningskontor. Angående tiden för sparbankernas uppkomst, antalet insättare, dessas inestående behållningar, sparbankernas fonder och de af sparbankerna förvaltade medlens placering år 1894 lemnas upplysningar i *tabell T*.

För samtliga sparbankerna faststälde Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under år 1893 nya reglementen i enlighet med lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, utom för Byarums sparbank, för hvilken dylikt reglemente fastställdes först den 16 januari 1894.

Af de i *tabell T* lemnade uppgifter framgår, att vid åtskilliga af sparbankerna utlåningen mot blott namnsäkerhet uppgår till väl högt belopp, men såväl härutinnan som i flere andra afseenden, särskildt beträffande reda i bokföringen, har en tydlig förbättring inträdt till följd af den uppsigt, som utöfvas af de ombud, hvilka Kungl. Maj:ts Befallningshafvande enligt gällande föreskrift ärligen låter granska sparbankernas räkenskaper, protokoll och lånehandlingar. För närvarande synas samtliga sparbankerna vara förvaltade på ett sätt, som kan anses lemna trygghet för insättarne.

Postsparbankens verksamhet inom länet har under perioden betydligt utvecklats, hvilket framgår af följande uppgifter:

År.	Insättningar i kronor.	Uttagningar i kronor.	Antal utfärdade motböcker.	Antal dödade motböcker.
1892	259,427	144,992	1,725	439
1893	224,929	134,037	1,119	430
1894	359,597	197,230	1,451	717
1895	464,991	232,281	1,632	870

Antalet postsparbankkontor i länet har under perioden växt från 102 till 116.

Smålands med flere provinsers hypoteksförening har till jordegare inom länet under perioden utlemnat lån till följande belopp:

År.	Utlemnade lån, i kronor, mot			Summa. Kronor.
	5 % ränta.	4 ³ / ₄ % ränta.	4 % ränta.	
1891	61,400	333,100	220,700	615,200
1892	24,300	339,000	176,500	539,800
1893	23,600	391,100	156,400	571,100
1894	46,200	359,500	120,500	526,200
1895	7,700	445,000	80,200	532,900
1891—1895	163,200	1,867,700	754,300	2,785,200
1886—1890	—	—	—	4,121,700
1881—1885	—	—	—	4,415,900

Beträffande de under åren 1891—1895 utlemnade länen må anmärkas, att länen mot 5 % och 4³/₄ % ränta hufvudsakligast utgöra konverteringar af äldre lån, hvilkas återstod med de nya länen inbetalts.

Under perioden hafva å andra sidan följande lånebelopp inbetalts:

År.	Inbetalda lån, i kronor, mot			Summa. Kronor.
	5 % ränta.	4 ³ / ₄ % ränta.	4 % ränta.	
1891	471,700	—	—	471,700
1892	424,700	—	—	424,700
1893	571,900	—	—	571,900
1894	444,900	10,200	—	455,100
1895	630,800	—	2,000	632,800
Summa	2,544,000	10,200	2,000	2,556,200

Dessa inbetalda lånebelopp angifva de ursprungliga lånebeloppen och icke de sist inbetalda amorteringsbeloppen.

D) Försäkringsväsendet. Angående länets försäkringsinrättningar meddelas numera upplysningar uti de redogörelser för »Försäkringsväsendet i riket», som Civildepartementet arligen från och med år 1887 utgifvit, hvarföre dessa inrättningar här endast omnämnas i största korthet, under det att i öfrigt hänvisas till nämnda publikation.

De *brandförsäkringsbolag*, hvilkas verksamhet omfattar endast länet eller del deraf, utgjordes vid slutet af år 1895 af Jönköpings läns brandstodsbolag med hela länet såsom verksamhetsområde och 43 mindre ömsesidiga brandstodsbolag, hvilka sistnämnda i allmänhet omfatta blott en socken. Vid förra periodens utgång utgjorde de mindre brandstodsbolagens antal 46,¹⁾ men af dessa hafva Anderstorps sockens och Stenbergas med Änhults enskilda brandstodsbolag upphört med sin verksamhet, hvarjemte Hagrida sockens enskilda brandstodsbolag uppgått i Svarttorps med flere socknars brandstodsbolag. Länet's brandstodsbolags försäkringssumma, som vid 1890 års slut utgjorde 64,142,370 kronor, hade vid femårsperiodens utgång stigit till 72,119,210 kronor. De mindre brandstodsbolagens sammanlagda försäkringsbelopp har under perioden ökat från 26,328,415 kronor år 1890 till 32,459,034 kr. 68 öre år 1895.

Af större ömsesidiga brandstodsbolag är *Stälernas lösöreförsäkringsbolag*, hvilket började sin verksamhet under år 1842, förlagdt till Jönköping, der styrelsen har sitt säte. Detta bolags utveckling under perioden framgår af följande siffror:

	År 1890.	År 1895.
Ansvarighetssumma	kr. 59,871,890 —	66,347,540 —
Utbetalda brandskadeersättningar	78,326-41	67,514-30
Inträdes- och årsavgifter, utdebiterade avgifter, räntor och hyror	917,729-47	323,133-85
Behållning	351,520-54	911,895-42

Bolaget har icke sedan år 1889 utdebiterat några särskilda avgifter, hvilket är anledningen till den stora skillnaden i afgifts-

¹⁾ I förra femårsberättelsen upptages blott 45, men Sandseryds sockens lilla brandstodsbolag hade då ej uppgifvits.

beloppen mellan år 1890, då de år 1889 debiterade tillskotten influtit, och år 1895. De belopp, för hvilka bolaget ansvarade i länets städer, utgjorde den 1 oktober 1895 2,583,100 kronor i Jönköping, 260,100 kronor i Eksjö och 55,500 kronor i Grenna.

Städernas allmänna brandstodsbolag ansvarade vid slutet af år 1895 i Jönköping för 712, i Eksjö för 98 och i Grenna för 47 försäkringar till belopp af respektive 12,805,245 kronor, 837,032 kr. 50 öre och 287,000 kronor.

De öfriga försäkringsanstalter, hvilka inom länet meddela försäkring mot eldskada, äro hufvudsakligen Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet samt aktiebolagen Skandia, Svea, Skåne, Fenix och Norrland. Rörande omfånget af dessa brandförsäkringsinrättningars verksamhet inom länet är emellertid Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke i tillfälle att lemna närmare upplysning.

I Jönköpings läns pensionsförening har länet en lifränte- och kapitalförsäkringsanstalt, hvilken upprättades år 1852 och står under länets hushållningssällskaps hufvudmannaskap. Hushållningssällskapets ordinarie höstsammanträde är tillika föreningens ordinarie årsstämma, vid hvilken föreningens styrelse väljes. Föreningens gällande reglemente är fastställt af Kungl. Maj:t den 1 maj 1874, men vissa ändringar hafva deri blifvit antagna enligt nädiga resolutionerna den 16 februari 1883 och den 1 maj 1885. Under år 1893 gjordes underdånig framställning om sådan ändring i detta reglemente, att delegare skulle blifva berättigad till pension redan vid 55 i stället för 60 års ålder, samt att, då insättning gjordes, det samtidigt skulle bestämmas, från hvilken tid pension skulle erhållas, men denna framställning blef af Kungl. Maj:t afslagen. Till upplysning om föreningens verksamhet intages följande tabell U.

Föreningens fastighet utgöres af egendomen Ryningsholm i närheten af Eksjö.

Inom länet finnas fyra på ömsesidighet grundade hästförsäkringsbolag, nämligen Skaraborgs och Jönköpings läns hästförsäkringsbolag, hvars styrelse dock har sitt säte inom Skaraborgs län, samt Tranås nya, Vireda sockens och Ölmeštads sockens hästförsäkringsbolag. Dessa bolag började sin verksamhet, Skaraborgs och Jönköpings läns år 1877, Tranås nya år 1887 samt de båda öfriga år 1888. För dessa fyra bolag lemnas

följande uppgifter för år 1895, dervid dock är att märka, att uppgifterna för Skaraborgs och Jönköpings läns hästförsäkringsbolag afse försäkringar inom båda dessa län:

Hästförsäkringsbolag.	Antal försäkrade hästar.	Försäkringsbelopp. Kronor.	Uttaxerad belopp. Kronor.	Utbetalda ersättningar.	
				Antal hästar.	Kronor.
Skaraborgs och Jönköpings läns	2,342	803,121	11,447 33	52	12,485 —
Tranås nya	4,671	1,333,930	36,689 61	158	28,277 70
Vireda sockens	160	34,000	68 44	1	50 —
Ölmeštads sockens	144	30,793	—	2	277 50

Af antalet i Skaraborgs och Jönköpings läns hästförsäkringsbolag försäkrade hästar under år 1895 lära endast 632 hafva varit från Jönköpings län. Såsom förut nämnts, har detta bolags verksamhet på senare tider betydligt nedgått. I stället har Tranås nya hästförsäkringsbolag anseeligt utvecklat sin verksamhet, hvarjemte Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget vunnit större anslutning bland länets djuregare för försäkring af såväl hästar som nötkreatur.

I öfrigt finnes, sedan »Föreningen för nötboskapsförsäkring mot olycksfall i Norra Unnaryds socken» under perioden upphört med sin verksamhet, endast ett kreatursförsäkringsbolag inom länet, nämligen Rogberga sockens kreatursförsäkringsbolag, hvilket endast emottager försäkring af nötkreatur. Omfattningen af detta bolags verksamhet under perioden angifves af följande tabell:

År.	Antal försäkrade djur.	Försäkringsbelopp.	Utbetalda ersättningar.		Behållning i kassan.
			Antal djur.	Kronor.	
1891	103	?	3	131	?
1892	107	9,015	2	115	349 68
1893	101	8,415	2	112	388 81
1894	104	8,540	—	—	478 65
1895	109	9,060	1	80	518 18

Tab. U.

Jönköpings m. fl. läns pensionsförenings ställning åren 1891—1895.

År.	Delegarnes antal i		Delegarnes behållning i			Medlems placering.							
	besparingsklassen.	lifränteklassen.	besparingsfonden.	lifräntefonden.	reservfonden.	Utlånade mot säkerhet af			I fastighet.	Innestående i bank.	Räntebärande obligationer.	Förfallna och upplupna räntor.	Kassa.
						inteckningar.	aktier.	borgen.					
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1891	3,647	141	600,382 34	162,257 34	11,215 32	488,300	26,000	2,700	205,903 78	15,750 37	30,790 —	3,913 30	497 55
1892	3,677	151	600,945 58	171,434 12	13,545 10	476,300	26,000	4,400	235,239 61	22,853 88	1) 18,360 62	1,472 29	1,298 40
1893	3,730	159	601,494 16	177,047 87	15,713 83	466,300	26,000	4,250	254,247 90	30,344 39	10,590 62	2,299 13	223 82
1894	3,802	169	612,825 17	176,228 31	20,431 26	493,000	26,000	3,800	253,209 38	20,724 60	10,000 —	1,220 64	1,530 12
1895	3,838	178	627,510 15	180,187 78	20,164 37	496,900	21,000	11,500	251,648 63	9,990 —	30,000 —	3,136 22	3,687 45

1) I beloppet 18,360 62 kr. på räntebärande obligationer vid slutet af år 1892 ingår med 8,360 62 kr. pensionsförenings återstående fordran för obligationer i Motala mekaniska verkstads konkursmassa, och i det vid slutet af år 1893 upptagna belopp på obligationer ingår sagde fordran med, 590 62 kr.

Något bolag för försäkring mot sjöskador finnes icke inom länet. De anstalter, som mest för sådant ändamål anlitas, äro aktiebolagen Ocean och Gauthiod.

För lifförsäkring verka inom länet agenter för aktiebolagen Skandia, Nordstjernen, Thule, Victoria, Svea, Skåne och Allmänna lifförsäkringsbolaget, olycksfallsförsäkringsaktiebolagen Fylgia och Skandinavien m. fl. inhemska sådana bolag äfvensom åtskilliga utländska lifförsäkrings- och olycksfallsförsäkringsanstalter.

Vid 1895 års slut funnos inom länet, enligt inkomna uppgifter, följande sockenmagasin med nedannämnda tillgångar:

	I penningar.	I spanmål.
Visingsö	6,223-90 kr.	221-5 hl. råg, 836-5 hl. hafre.
Björkö	— — —	28-6 hl. råg.
Åseda	3,448-34	— — — — — — — — —
Karlstorps	5,710 —	— — — — — — — — —
Kräkshults	2,038-10	— — — — — — — — —
Stenbergas	1,575-57	13-1 hl. råg, 18-83 hl. korn, 99 hl. hafre.
Hultsjö	1,385-38	— — — — — — — — —
Ramqvilla	1,542-92	— — — — — — — — —
Fryele	902-50	599-55 hl. spanmål.
Bredaryds	— — —	450 hl. »
Dannäs	— — —	34-7 hl. korn, 183-95 hl. hafre.
Burseryds	332-31	1-70 hl. hafre.
Villstads	5,839-24	— — — — — — — — —
Kulltorps	— — —	101-3 hl. korn, 365 hl. hafre.

Ökna sockenmagasins rörelse har under perioden indragits, och dess kontanta behållning, som vid slutet af år 1893 uppgick till 1,879 kr. 67 öre, har enligt beslut vid kommunalstämman den 12 mars 1894 öfverlemnats till Ökna kyrkas reparationsfond.

Dessutom finnes ett så kalladt *bolagsmagasin* inom Långaryds socken i Vestbo härad, benämndt Nyby bolagsmagasin, hvilket vid 1895 års slut hade en behållning af 70⁰⁰ hl. korn och 526⁰⁰ hl. hafre. Bolagsmagasinen inom Anderstorps, Båraryds, Södra Hestra och Gryteryds socknar i Vestbo härad, hvilka magasin omtalats i den föregående femårsberättelsen, hafva under perioden upplösts.

E) Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor m. m. Beträffande dem återopas tabellbilagan 7.

Af sjukkassorna voro år 1895 ett antal af 24 inregistrerade, deraf 12 i städerna och 12 på landsbygden. Till dessa utbetalades af staten i förvaltningsbidrag tillsammans 1,294 kr. 25 öre.

F) Helso- och sjukvård. På sätt förut under afdelningen 1 blifvit omnämndt, har länet 6 *provinsialläkare*, deraf den i Jönköping tillika är förste provinsialläkare och vid sin sida har 1 biträdande provinsialläkare, samt 5 extra provinsialläkare, Provinsialläkarna äro fortfarande stationerade i Jönköping, Eksjö, Hvetlanda, Vrigstad, Vernamo och Gislaved, och de extra provinsialläkarna hafva sina stationer i Tranås, Nässjö, Vernamo, Södra Unnaryd och Hvetlanda. Af de extra provinsialläkaredistrikten ätnjuta endast det i Södra Unnaryd, som inrättats under år 1892, statsbidrag, hvilket hittills utgått med 1,450 kronor årligen, men enligt nådiga brefvet den 4 december 1896 höjts till 1,500 kronor. Det extra provinsialläkaredistriktet i

Tranås har hos Kungl. Maj:t gjort ansökan om statsbidrag, men denna ansökan har afslagits enligt nådiga brefvet den 30 september 1892.

Samtlige de extra provinsialläkarna hafva i enlighet med 41 § i nådiga läkareinstruktionen den 31 oktober 1890 erhållit tillstånd att vid befordran räkna tjänsteår lika med civile läkare i statens tjänst.

Stadsläkarna äro fortfarande, såsom under afdelning 1 blifvit nämndt, 2 i Jönköping, 1 i Eksjö och 1 i Grenna.

Utom förutnämnda läkare funnos vid periodens slut 2 *lasarettsläkare*, nämligen 1 i Jönköping och 1 i Eksjö, samt åtskillige *enskilde praktiserande läkare*, deraf 3 i Jönköping, 1 i Eksjö, 1 i Tranås, 1 i Nässjö och 1 i Säfsjö, så att hela antalet läkare inom länet vid 1895 års slut uppgick till 25. Af de enskilde praktiserande läkarna voro alla utom två militärläkare eller jernvägläkare.

De *allmänna sjukvårdsanstalterna* inom länet voro vid periodens slut desamma som under föregående perioden, nämligen dels länslasarettet och kurhuset i Jönköping, dels Ulfsparre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö, hvilket tillkommit genom generalmajoren friherre Georg Ulfsparres gåfvobref af den 28 augusti 1858 med tillägg af den 27 november 1863 samt förvaltats af en enligt stiftarens föreskrifter tillsatt styrelse, dels ock de mindre sjukhusen i Vernamo, Hvetlanda och Gislaved. Till dessa hafva under år 1896 kommit två nya mindre sjukhus i Tranås och Södra Unnaryd, till hvilkas uppförande 1895 års landsting anvisat bidrag, hvarjente Landstinget år 1896 anslagit medel till nybyggnad af ett mindre sjukhus i Säfsjö. För styrelserna och syssломännen vid de mindre sjukhusen har Landstinget år 1886 fastställt instruktioner, hvilka finnas intagna i länskungörelserna för den 19 december 1889. Styrelsen vid ett dylikt sjukhus utgöres af sjukhusläkaren samt fyra andra ledamöter, af hvilka Landstinget utser två och två väljas af de kommuner, hvilka anses utgöra sjukhusets distrikt, vid sammanträde inför domhufvanden i det härad, inom hvilket sjukhuset är beläget.

Inkomst- och utgiftsstaten fastställas för samtliga sjukvårdsinrättningar af Landstinget, som bestämmer patientafgifterna. anvisar de medel, som utöfver dessa afgifter och den allmänna sjukvårdsafgiften erfordras, samt utser revisorer för räkenskapernas granskning.

Legosängsavgifterna hafva under de senare åren utgjort:

- a) *vid länslasarettet:*
  - för sjuka af första klassen, eller hemmansegare och dem, som erlægga bevillning för fast egendom eller inkomst, jemte deras hustrur och barn, 80 öre om dagen;
  - för sjuka af andra klassen, eller andra till länet hörande personer, 40 öre om dagen;
  - för sjuka af tredje klassen, eller personer, tillhörande ort utom länet, 1 kr. 50 öre om dagen;
  - för sjuka af fjerde klassen, eller simmessjuka, det belopp, som, med afseende på den sjukas ekonomiska ställning eller hemort, skulle utgått, om han tillhört någon af de tre första klasserna, tillökadt med en förhöjning af 50 %; samt
  - för sjuka af femte klassen, omfattande personer, som begagna eget rum, 3 kronor om dagen eller, om två personer vårdas i samma rum, 2 kronor om dagen för hvarje patient.
- b) *vid Ulfsparre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö:*
  - för patienter i allmän sal:

första klassen, eller mera välbergade hemmansegare och andra bemedlade personer samt deras hustrur och barn, 80 öre; andra klassen, eller patienter med mindre goda lefnadsvilkor jemte hustrur och barn, 60 öre;

tredje klassen, eller verkligt fattiga personer, vare sig att de ätnjuta fattigunderstöd eller icke, 40 öre, allt för dag räknadt; för patienter med eget rum 2 kr. 50 öre om dagen;

för patienter med plats i enskildt rum med 2 sängar 1 kr. 50 öre om dagen; samt

för patienter från främmande län 1 kr. 50 öre dagligen.

c) vid de mindre sjukhusen:

för patienter i allmän sal:

första klassen, eller mera välbergade hemmansegare och andra bemedlade personer, 75 öre;

andra klassen, eller personer med mindre goda lefnadsvilkor, 60 öre;

tredje klassen, eller verkligt fattiga personer, vare sig de ätnjuta fattigunderstöd eller icke, 40 öre, allt för dag räknadt; för patienter med eget rum 1 kr. 50 öre om dagen; och för patienter från främmande län 1 kr. 50 öre om dagen.

De årligen inflytande legosängsavgifternas sammanlagda belopp har utgjort:

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Länslasarettet i Jönköping	12,044.10	10,933.50	12,682.60	12,054.90	11,776.60
Ulfsparré-Hägerflychtska lasarettet	4,514.55	3,566.—	2,997.40	4,557.30	5,348.60
Sjukhuset i Vernamo	1,839.90	1,816.85	2,152.—	1,915.70	2,291.70
Do i Hvetlanda	1,108.20	1,083.65	1,012.45	1,485.35	1,663.10
Do i Gislaved	1,284.50	1,940.50	1,848.15	1,642.45	1,647.20

Utom de här ofvan upptagna patientavgifter hafva vid Ulfsparré-Hägerflychtska lasarettet med frisängsmedel godtgjorts patientavgifter till följande belopp: 1,872 kr. år 1891, 2,232 kr. år 1892, 2,178 kr. år 1893, 2,484 kr. år 1894 och 2,286 kr. år 1895.

Den allmänna sjukvårdsavgiften, som fortfarande utgått med 50 öre för man och 25 öre för qvinna, har under perioden uppgått till följande belopp:

År 1891	33,271 — kr.
• 1892	33,377.75 »
• 1893	33,472.75 »
• 1894	33,555.35 »
• 1895	33,940.40 »

Länslasarettet och kurhuset i Jönköping har underhållits af den allmänna sjukvårdsavgiften och legosängsavgifterna. De öfriga sjukvårdsinrättningarne hafva erhållit de utöfver patientavgifterna erforderliga medel genom *anslag från Landstinget*, som under perioden utgått med följande belopp, i kr.

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
Ulfsparré-Hägerflychtska lasarettet	4,000	5,000	5,500	5,500	5,500
Sjukhuset i Vernamo	4,064	3,335	4,940	4,700	4,700
Do i Hvetlanda	2,500	2,814	3,254	2,700	2,700
Do i Gislaved	2,500	2,500	2,800	3,375	3,375

Omfattningen af sjukvårdsanstalternas verksamhet framgår för öfrigt af efterföljande *tabell V*.

Länets sjukvårdsinrättningar hade vid periodens slut följande antal *sjukplatser*:

	Lasarett- o. kurhusplatser.	Platser för sinnessjuka.	Sjukstuga-platser.	Summa platser.
Jönköpings lasarett	88	5	—	93
Eksjö »	35	—	—	35
Vernamo sjukstuga	—	—	12	12
Hvetlanda »	—	—	11	11
Gislaveds »	—	—	12	12
Summa	123	5	35	163

Tab. V. Sjukvårdsanstalternas i Jönköpings län verksamhet under åren 1891—1895.

	År 1891.	År 1892.	År 1893.	År 1894.	År 1895.
<i>Patientantal:</i>					
Länslasarettet och kurhuset	725	631	835	821	800
Eksjö lasarett	337	297	289	380	411
Vernamo sjukhus	188	179	200	172	175
Hvetlanda »	83	88	111	160	161
Gislaveds »	124	164	123	143	144
Summa	1,457	1,359	1,558	1,676	1,691
<i>Antal underhållsdagar:</i>					
Länslasarettet och kurhuset	23,018	20,348	25,604	22,844	23,037
Eksjö lasarett	7,570	7,058	6,424	8,640	10,324
Vernamo sjukhus	3,825	3,252	3,786	3,397	3,516
Hvetlanda »	1,800	2,318	2,190	3,103	3,399
Gislaveds »	2,390	3,406	3,623	3,261	3,042
Summa	33,603	36,382	41,627	41,245	43,318
<i>Medeltal patienter pr dag:</i>					
Länslasarettet och kurhuset	63.1	55.8	70.1	62.6	63.2
Eksjö lasarett	20.8	19.3	17.6	23.7	28.3
Vernamo sjukhus	10.5	8.9	10.4	9.3	9.6
Hvetlanda »	4.9	6.4	6.0	8.5	9.3
Gislaveds »	6.5	9.3	9.9	8.9	8.3
<i>Hela sjukvårdskostnaden:</i>					
Länslasarettet . . . . . kr.	40,802.46	41,622.58	41,125.63	40,687.15	39,874.90
Eksjö lasarett . . . . . »	10,611.40	10,960.56	9,644.06	12,355.82	15,543.95
Vernamo sjukhus . . . . . »	5,686.11	4,923.24	6,083.73	5,286.14	6,294.35
Hvetlanda » . . . . . »	3,504.30	3,854.69	3,843.49	4,227.30	5,461.25
Gislaveds » . . . . . »	4,093.28	4,910.15	4,787.53	4,691.85	4,591.59
Summa kr.	64,697.55	66,276.22	65,484.44	67,248.26	71,766.04
<i>Dagkostnaden pr patient:</i>					
Länslasarettet . . . . . kr.	1.67	1.90	1.50	1.60	1.63
Eksjö lasarett . . . . . »	1.40	1.55	1.50	1.43	1.42
Vernamo sjukhus . . . . . »	1.48	1.51	1.52	1.56	1.69
Hvetlanda » . . . . . »	1.94	1.66	1.76	1.36	1.50
Gislaveds » . . . . . »	1.72	1.44	1.33	1.44	1.46
<i>Utsipningskostnad pr dag:</i>					
Länslasarettet . . . . . kr.	0.50	0.51	0.43	0.44	0.47
Eksjö lasarett . . . . . »	0.43	0.38	0.34	0.36	0.34
Vernamo sjukhus . . . . . »	0.59	0.59	0.59	0.60	0.59
Hvetlanda » . . . . . »	0.42	0.41	0.50	0.45	0.39
Gislaveds » . . . . . »	0.62	0.68	0.61	0.60	0.61

Då invånareantalet i länet under år 1895 uppgick till 195,856 personer, fanns sålunda vid periodens slut i länet endast 1 lasarettspats per 1,592 invånare och 1 sjukplats per 1,202 invånare, under det att motsvarande förhållande inom hela riket utgjorde 1 lasarettspats per 880 invånare och 1 sjukplats per 776 invånare. Antalet platser för sinnessjuka, hvilka inom länet utgöra omkring 0.17 procent af hela invånareantalet, uppgick allenast till 1.75 procent af antalet sinnessjuka, då i hela riket de sinnessjukas antal utgjorde 0.167 procent af folkmängden och därplatsernas antal uppgick till 3.3 procent af antalet sinnessjuka.

För att bereda ökad tillgång på sjukvård inom länet till-satte 1894 års landsting en *komité*, hvilken i sitt till påföljande års landsting afgifna betänkande ansåg länets behof af sjukvård kräfvä, att minst 94 sjukplatser utöfver de förut befintliga 163 inrättades, samt föreslog, att 47 nya sjukplatser skulle inrättas vid länslasarettet i Jönköping, att en därhusafdelning på 10 platser skulle anordnas i Eksjö, att 8 nya sjukplatser skulle inredas vid hvardera af sjukhusen i Vernamo och Hvetlanda, att ett extra sjukrum skulle anordnas vid sjukhuset i Gislaved, samt att nya sjukhus skulle inrättas i Södra Unnaryd och Tranås, rymmande hvardera 10 sängar, hvarjemte komitén framhållit såsom önskvärdt, att examinerade sjuksköterskor anställdes på landsbygden. Af dessa förslag biföll Landstinget allenast de om inrättande af nya sjukstugor i Södra Unnaryd och Tranås samt inredande af ett extra sjukrum vid sjukhuset i Gislaved, för hvilka ändamål Landstinget anvisade 5,000 kronor till sjukhuset i Södra Unnaryd, 3,000 kronor till sjukhuset i Tranås och 175 kronor till sjukrummet i Gislaved. I öfrigt uppdrog Landstinget åt en *ny komité* att till 1896 års landsting dels inkomma med fullständigt förslag till inrättande, hvar det ansåges lämpligast inom länet, af en därafdelning med 10 platser och af minst 64 andra sjukplatser samt att låta fullt sakkunnig person uppgöra för ändamålet erforderliga ritningar och kostnadsförslag, dels afgifva fullständigt förslag till inrättande af årliga undervisningskurser för ett lämpligt antal sjuksköterskor vid lasarettet i Jönköping och, om sådant kunde utverkas, äfven vid epidemiska sjukhuset derstädes, dels ock utreda, huruvida och i hvilken form Landstinget borde lemna understöd till de kommuner, som anstälde sjuksköterskor, samt till 1896 års landsting derom göra framställning.

Sedan denna nya komité afgifvit yttrande, beslöt Landstinget år 1896, dels att i parken vid Ulfsparré-Hägerflychtska lasarettet skulle uppföras en upptagningsanstalt för 20 sinnessjuka för en beräknad kostnad af 42,400 kronor; dels att uppföra en ny sjukhusbyggnad vid Ulfsparré-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö för 50 patienter samt ny ekonomibyggnad och vidtagande af föreslagna förändringar i den nuvarande sjukhusbyggnaden derstädes för en beräknad kostnad af tillsammans 163,307 kr. 50 öre; dels att på vissa vilkor utbyta en tomt och för 75,000 kronor inköpa två tomter till utvidgande af länslasarettet i Jönköping, hvaremot med uppförande af nya lasarettbyggnader i Jönköping skulle anstå; dels att till utredning af de nya där- och sjukplatserna i Eksjö anslå 10,750 kronor; dels att för utvidgning af sjukstugan i Vernamo med 8 nya sjuksängar, för anordnande af 9 nya sjukplatser vid sjukstugan i Hvetlanda och för inrättande inom Säfsjö stationssamhälle af en ny sjukstuga för Vestra härad bidraga med 5,000 kronor till hvardera anstalten; dels att för bestridande af alla dessa anslag söka nådigt

tillstånd att upptaga ett lån på 40 års återbetalningstid; dels att vid länslasarettet i Jönköping skulle anordnas tvååriga undervisningskurser för utbildning af sjuksköterskor för länet för en årlig kostnad af 400 kronor; och dels, för den händelse aftal kunde komma till stånd angående elevernas praktiska undervisning vid epidemisjukhuset i Jönköping, härför anslå ett årligt belopp af högst 150 kronor; hvarjemte Landstinget utsett en komité af 5 personer att ombestyra utförandet af de beslutade arbetena i Eksjö.

Såsom synes, har Landstinget gjort högst betydande uppoffringar för utveckling af länets sjukvårdsväsende. Den viktiga och trängande frågan om utvidgning af länslasarettet i Jönköping har dock ännu icke vunnit sin lösning.

Epidemiska sjukhus finnas i Jönköping, Eksjö och Grenna. Af dessa har det sistnämnda tillkommit under perioden. Å sjukhuset i Jönköping, hvilket under förra perioden utvidgades, så att det kunde rymma 62 patienter, vårdades under år 1895 157 patienter. Vid skilda tillfällen har emellertid samma sjukhus så starkt anlitats, att ytterligare utvidgning af detsamma blifvit ifrågasatt. Epidemiska sjukhuset i Eksjö, som har 10 sängar, har under perioden endast föga behöft användas. Under år 1895 vårdades der 6 personer. Grenna epidemisjukhus har 4 sjukplatser, af hvilka dock under år 1895 icke någon varit belagd. Sistnämnda sjukhus saknade ännu vid periodens slut tvättstuga, desinfektionsanstalt och skolad sjuksköterska.

Med anledning af nådiga kungörelsen den 14 juli 1893 angående åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare hafva epidemisjukstugor med fullständig utrustning blifvit inrättade i Tranås, Nässjö och Hvetlanda. Sjukstugan i Tranås är synnerligen vacker. Den har ett större och ett mindre rum med tillsammans 7 fullt utrustade sängar samt bad- och klosettrum jemte kök och rum för sköterskan. Epidemisjukstugan i Nässjö, som ligger en kilometer utom stations-samhället, har 2 sjukrum med 4 fullt utrustade jernsängar, rum för sköterska och kök. Hvetlanda epidemisjukstuga utgöres af ett rum med kök i goodtemplarlokalen derstädes samt har 2 sängar, utredning för 6 sådana och skolad sjuksköterska. I Vernamo saknas ännu ordentlig epidemisjukstuga, men en komité har blifvit tillsatt för att vidtaga förberedande åtgärder för uppförande af en sådan. I Säfsjö och Forserums stationssamhällen samt länets landskommuner i öfrigt har man inskränkt sina åtgärder med anledning af nämnda nådiga kungörelse samt Kungl. Medicinalstyrelsens kungörelse den 13 juli 1894 till att förhyra lägenheter af mer eller mindre tarflig beskaffenhet, hvilka sakna inredning och utrustning och ofta näppeligen kunna för det afsedda ändamålet användas, samt att träffa aftal med någon person om att vid förefallande behof blifva sjukvårdare. Besigtningmän hafva väl utsetts enligt föreskrift i berörda nådiga kungörelse, men deras verksamhet har dess bättre icke behöft anlitas utom ett par gånger i staden Jönköping.

Beträffande den *venerska* sjukdomen må nämnas, att å kurhuset i Jönköping vårdats följande antal patienter: 36 år 1891, 29 år 1892, 51 år 1893, 21 år 1894 och 33 år 1895.

I allmänhet hafva ock årligen efter förordnande af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ett par läkareresor till ort, der venersk sjukdom utbrutit, företagits för hindrande af sjukdomens spridning och dessa resor hafva sedan ersatts af den allmänna sjukvårdsafgiften, jemlikt derom gällande föreskrift.

Helsovårdsstadgans bestämmelser angående stad äro i tillämpliga delar gällande i länets två köpingar och fyra ordnade stationssamhällen.

Angående allmänna helsotillståndet och smittosamma sjukdomar under perioden hänvisas till hvad derom under afdelningen 2 här ofvan blifvit meddeladt.

Sedan under år 1892 ett nytt *apotek* blifvit på grund af nådiga brefvet den 10 december 1892 inrättadt i Södra Unnaryd inom Vestbo härad samt medikamentsförrådet i Tranås köping enligt nådiga brefvet den 6 oktober 1894 blifvit utbytt mot ett sjelfständigt apotek, äro apoteken 11 till antalet. Utom nyssnämnda apotek i Södra Unnaryd och Tranås äro apoteken belägna 2 i Jönköping samt de öfriga i Eksjö, Grenna, Vernamo, Vrigstad, Gislaved, Nässjö och Hvetlanda, ett på hvarterdera stället. Samtliga apoteken äro personligen privilegierade, sedan apoteket i Hvetlanda numera blifvit inlöst af nya amorteringsfonden för apoteksprivilegier.

Tandläkarna inom länet voro år 1895 5, af hvilka 3 voro bosatte i Jönköping, 1 i Eksjö och 1 i Tranås.

Antalet legitimerade *sjukgymnaster* i länet var år 1895 blott 2, båda bosatte i Jönköping. *Fältskärerna* i länet voro samma år likaledes 2, hvilka äfven båda voro boende i Jönköping.

Barnmorskornas antal, som under år 1890 utgjorde 71, har under perioden ökats till 78. På åtskilliga ställen förekommer emellertid ännu å landsbygden, att en barnmorska är gemensam för 4 å 5 socknar.

Beträffande *skyddskoppsympningen*, så har denna i städerna blifvit bättre ordnad, alltsedan vaccinationsförhållandena derstädes år 1892 på anmodan af Medicinalstyrelsen blefvo närmare undersökta. I Jönköping har antalet öfveråriga ovaccinerade barn nedgått från 468 år 1892 till omkring 100 år 1895. På landsbygden uppgifves vaccinationen hafva öfvats med nit och framgång, men flerstädes hafva dock försports anmärkningar öfver missförhållanden af ett eller annat slag, såsom dålig vaccin, försummad besigtning och föräldrars motvilja för vaccination.

Hela antalet vaccinerade barn uppgick under år 1895 till 517 i städerna och 4,018 på landsbygden, hvilket motsvarar 81:1 procent i städerna och 88:6 procent på landsbygden af antalet födda barn.

Vaccinationsdepotföreståndare finnes i Jönköping. Belöningar för visadt nit om vaccinationens befrämjande, bestående dels i medaljer, dels i penningar och dels i vaccinationsbestick, hafva årligen tilldelats flere vaccinatorer i länet.

Bland länets *brunns- och badorter* är Lannaskede helsobrunn i Östra härad den mest betydande och den enda, som har särskildt förordnad legitimerad läkare. Öfriga brunns- och badorter, hvilka hafva förordnade icke legitimerade läkare, äro Holsby brunn i Alseda socken af Östra härad, Götarps brunn i Åsenhöga socken af Mo härad samt Säfsjö sanatorium. Antalet *kur- gäster* vid dessa fyra anstalter utgjorde år 1895:

	1:sta klass.	2:dra klass.	3:dje klass.	Gratis- patienter.	Summa.
Lannaskede	75	164	146	29	414
Holsby	85	171	15	—	271
Götarp	9	76	36	—	121
Säfsjö	98	3	—	2	108

Vid Lannaskede finnes ett brunnslasarett, till hvilket länets landsting år 1895 för en tid af fem år anvisade ett årligt anslag

af 500 kronor, under vilkor att vid lasarettet hvarje sommar emottoges 60 patienter, hvilka under en tid af 35 dagar erhöles lasarettsvård mot en afgift, som ej finge öfverstiga 20 kronor.

I öfrigt finnas smärre brunns- och badorter, hvilka mest besökas af allmoge, vid Alebo i Södra Unnaryds socken af Vestbo härad, som under perioden lär hafva börjat besökas jemväl af personer från andra orter, samt Villstad och Forsheda i samma härad äfvensom Örserums brunn i Grenna socken och Vista härad samt Sunhults helsobrunn i Frinnaryds socken och Norra Vedbo härad.

Såsom allmänt omdöme om helsovården under den gångna perioden kan sägas, att den gjort betydliga framsteg. I främsta rummet torde detta böra tillskrifvas tillämpningen af den nya läkareinstruktionen den 31 oktober 1890 och särskildt förste provinsialläkareinstitutionens införande. Denne läkares årliga inspektionsresor samt läkarnes bemödanden i öfrigt hafva haft den verkan, att *helsovårds- och kommunalnämnderna* med mera nit och omsorg än tillföre fullgöra sina åligganden i afseende på helsovårdens ordnande. Många sanitära missförhållanden äro naturligtvis fortfarande rådande, men god vilja att söka afhjelpa dessa synes i allmänhet icke fattas, och det torde vara fruktan för kostnaden, som utgör det största hindret för undanrödjandet af dessa missförhållanden. Förste provinsialläkarens årliga embetsberättelser vitsorda emellertid, att länets sundhetsväsende för hvarje år af perioden fortskridit på vägen till dess förbättrande. De största stegen i denna riktning togos under åren 1893 och 1894, då utbrott af kolera befarades.

Inom länet funnos vid periodens utgång 11 *veterinärläkare*, nämligen 1 länsveterinär, 1 regementsveterinär, 6 distriktsveterinärer och 3 private veterinärer. Länsveterinären har sin station i Jönköping och regementsveterinären är bosatt i Eksjö. Distriktsveterinärerna, hvilka alla äro legitimerade, äro stationerade i Vernamo, Säfsjö, Hvetlanda, Nässjö, Tranås och Grenna. Af dessa hade de tre förstnämnde redan under den föregående perioden rätt till tjänsteårsberäkning i likhet med den, länsveterinärer åtnjuta, och sådan förnäm har tillerkänts de tre öfriga distriktsläkarna genom nådiga brefven den 29 maj och 9 augusti 1893 samt den 13 december 1895. De tre privata veterinärläkarna äro bosatte i Gislaved, Eksjö och Vernamo. Endast den i Gislaved är icke legitimerad. Länets landsting har för tiden till och med år 1897 anvisat en årlig aföning af 1,100 kronor till distriktsveterinären i Vernamo, 1,000 kronor till hvar af de öfriga distriktsveterinärerna samt 800 kronor till hvardera af regementsveterinären i Eksjö och veterinären i Gislaved.

Vid slutet af år 1895 fattade stadsfullmäktige i Jönköping beslut om anställande af en stadsveterinär i Jönköping, men innehafvare af denna befattning utnämndes först under år 1896. Denne veterinär är föreståndare för stadens kött- och fläskbesigtningabyrå samt har desutom till åliggande att vara helsovårdsnämndens i staden tillsyningsman öfver försäljningen af födoämnen i staden.

Utom »kött- och fläskbesigtningabyrå» i Jönköping, hvilken vid slutet af perioden blifvit omordnad och fått nytt reglemente fastställt den 6 februari 1896, funnos vid periodens slut så kallade »trikinbyråer» i Eksjö, Vernamo och Nässjö samt en »köttbesigtningabyrå» i Hvetlanda. För Nässjö trikinbyrå har särskild ordningsstadga blifvit af Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställd den 15 december 1893, men för de öfriga samhällena

äro bestämmelserna om dessa byråer intagna i de för samhällena fastställda matvaruförordningar.

I Tranås köping fattades under år 1894 beslut om inrättande af en fläsk- och köttbesigtningbyrå, men detta beslut blef, sedan besvär deröfver anförts, upphäfdt enligt nådiga brefvet den 7 juni 1895 på den grund, att köpingens kommunalstämma genom öfverklagade beslutet, som innefattade inskränkning i rätten att inom köpingen till salu utbjuda kött, öfverskridit sin befogenhet.

G) Fattigvård. Af Statistiska Centralbyråns underdåniga berättelse angående kommunernas fattigvård år 1894 inhemtas, att antalet af understödstagare i hela länet samma år uppgick till 10,584 eller 5.43 % af hela befolkningen. Af detta antal belöpte sig på landsbygden 8,338 personer eller 4.99 %, under det att på städerna (och köpingarne) kommo 2,246 eller 8.15 % af folkmängden. Motsvarande antal år 1890 var 10,479 understödstagare i hela länet eller 5.41 % af länets befolkning, deraf belöpte sig på landsbygden 8,602 personer eller 5.13 % och på städerna 1,877 eller 7.20 % af folkmängden. Antalet understödstagare i hela länet har sålunda endast obetydligt ökats under perioden, och ökningen kommer på städerna, under det att deremot understödstagarnes antal på landsbygden något minskats. I hela riket utgjorde år 1894 understödstagarne 5.27 % af folkmängden, på landsbygden särskildt 4.39 % och i städerna 8.84 %. Bland länets fattigvårdssamhällen var under år 1894 antalet understödstagare störst i Nye socken i Östra härad, der det uppgick till 10.5 % af befolkningen. Icke i något af länets fattigvårdssamhällen var antalet understödstagare lägre än 1 % af folkmängden. Af antalet understödstagare i länet åtnjoto endast 53 understöd af enskilda fattigvårdssamhällen, som bildats jemlikt § 34 i fattigvårdsförordningen. Antalet sådana fattigvårdssamhällen under år 1894 var allenast 4. Samtidigt hade 6 fattigvårdssamhällen i länet rot fördelning. Understödstagarne på landsbygden utgjorde år 1894 efter ålder och civilstånd i %:

Barn, direkt understödda	9.9 %
Ogifta, äldre personer	18.5 »
Deras barn	3.2 »
Gifta	20.9 »
Deras barn	9.9 »
Enklingar, enkör och fränskilde	28.3 »
Deras barn	9.3 »
Summa	100.0 %

I hela länet funnos år 1894 102 fattighus med utrymme för tillsammans 1,559 personer, 2 fattiggårdar med utrymme för tillhoppa 150 fattiga, 1 arbetshus för 30 personer och 113 mindre fattigstugor för tillsammans 415 personer. Motsvarande antal år 1890 var 99 fattighus, 2 fattiggårdar, 1 arbetshus och 129 mindre fattigstugor.

Under år 1895 har en ny fattiggård tillkommit i Forserums socken.

Med afseende å understödets beskaffenhet utgjorde antalet understödstagare å länets landsbygd under år 1894 i %:

Jönköping i Landskansliet den 31 december 1896.

HJ. PALMSTIERNÄ.

G. Gasslander.

J. W. Spens.

I fattighus eller dylik anstalt	11.6 %	I sjukvårdsanstalt värdade	1.7 %
befintliga	11.6 »	I sina hem understödda	74.0 »
I mindre fattigstugor boende	3.3 »	På annat sätt understödda	0.2 »
Utackorderade	8.9 »	Summa	100.0 %
Genom omgång försörjda	0.3 »		

I förhållande till fattigunderstödet varaktighet och storlek voro understödstagarne å länets landsbygd under år 1894 sålunda fördelade: med varaktigt understöd fullt försörjda 33.8 %, med sådant understöd delvis understödda 53.3 % och med tillfälligt understöd försedda 12.9 %.

Hela kostnaden för fattigvården i länet uppgick år 1894 till 359,940 kronor, deraf 266,639 kronor kommo på landsbygden och 93,301 kronor på städerna. År 1890 utgjorde hela fattigvårdskostnaden 325,526 kronor, deraf 239,256 kronor belöpte sig på landsbygden och 86,270 kronor på städerna.

Fattigvårdskostnaden för hvarje invånare och för hvarje understödstagare å landsbygden samt värdet af en sådan understödstagares fulla försörjning utgjorde år 1894:

	Jönköpings län.	Hela riket
Totala fattigvårdskostnaden per invånare	kr. 1.59	1.82
Do do » understödstagare	32.18	41.94
Underhållskostnad »	29.11	34.94
Medeltalsvärde för full försörjning	82 —	93 —
Högsta värde för »	170 —	323 —
Lägst värde för »	40 —	40 —

Lägst kostnaden för full fattigförsörjning förekom år 1894. förutom i Jönköpings län, i Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län.

Såsom ersättning till kommuner inom länet för beviljad fattigvård utgingo af allmänna medel:

År 1891	2,250.70 kr.	År 1894	2,416.43 kr.
» 1892	2,337.34 »	» 1895	2,906.20 »
» 1893	2,405.18 »		

Antalet af de hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgjorda mål och ärenden angående fattigvård utgjorde: 66 år 1891, 69 år 1892, 67 år 1893, 79 år 1894 och 61 år 1895.

Allt emellanåt skönjas försök af kommunerna att, i strid mot den i 28 § af fattigvårdsförordningen stadgade grundsats, att ingen må för äfventyret af framtida fattigvårdstunga förmenas rätt att välja vistelseort, från sig utestänga eller allägna personer, som befaras blifva i behof af fattigunderstöd. Benägenheten för sådana försök synes dock icke hafva under perioden tilltagit.

Såsom af föregående redogörelse framgår, har fattigvårdstungan ytterligare vuxit under perioden, hvilket hårdt drabbar länets fattiga kommuner. Angående orsakerna till fattigvårdstugornas ökning hänvisas till hvad derom blifvit nämndt under afdelningen 2 här ofvan. Efter den stora fabriksbranden i Forserums stationssamhälle, som förut omtalats, hade fattigvården blifvit synnerligen tryckande derstädes, derest icke de bada egarne till de nedbrunna fabrikerne hade till fattigvården donerat hvardera 10,000 kronor. Angående dessa donationer hänvisas för öfrigt till tabellbilagan 7.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I JÖNKÖPINGS LÄN ÅREN 1891—1895.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		Enligt presterskapets uppgifter, den 31 december.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.					
					Hela folkmängden.			Deraf fria från mantals- penningar.		
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Landsbygden	år 1891	82,297	86,923	169,220	82,110	87,639	169,749	40,917	46,063	86,980
	1892	82,042	86,964	169,006	82,475	87,309	169,784	41,262	45,669	86,931
	1893	81,918	86,738	168,656	82,184	87,034	169,218	40,912	45,190	86,102
	1894	82,632	86,867	169,499	82,212	87,124	169,336	40,159	44,760	84,919
	1895	83,206	87,094	170,300	82,963	87,204	170,167	40,150	44,329	84,479
Jönköpings stad	år 1891	8,836	10,940	19,776	8,784	10,930	19,714	4,701	5,586	10,287
	1892	8,913	10,989	19,902	8,841	10,986	19,827	4,692	5,508	10,200
	1893	9,004	11,165	20,169	8,923	11,056	19,979	4,663	5,411	10,074
	1894	9,337	11,494	20,831	9,034	11,205	20,239	4,672	5,408	10,080
	1895	9,392	11,623	21,015	9,321	11,513	20,834	4,347	4,675	9,022
Eksjö stad	år 1891	1,437	1,815	3,252	1,490	1,866	3,356	698	841	1,539
	1892	1,489	1,890	3,379	1,541	1,944	3,485	693	862	1,555
	1893	1,465	1,870	3,335	1,528	1,898	3,426	691	839	1,530
	1894	1,465	1,872	3,337	1,471	1,888	3,359	622	820	1,442
	1895	1,512	1,930	3,442	1,500	1,945	3,445	642	866	1,508
Grenna stad	år 1891	505	631	1,136	505	633	1,138	243	248	491
	1892	482	620	1,102	482	627	1,109	221	243	464
	1893	471	637	1,108	478	643	1,121	208	252	460
	1894	463	633	1,096	467	634	1,101	198	229	427
	1895	464	635	1,099	462	643	1,105	197	230	427
Hela länet	år 1891	93,075	100,309	193,384	92,889	101,068	193,957	46,559	52,738	99,297
	1892	92,926	100,463	193,389	93,339	100,866	194,205	46,868	52,282	99,150
	1893	92,858	100,410	193,268	93,113	100,631	193,744	46,474	51,692	98,166
	1894	93,897	100,866	194,763	93,184	100,851	194,035	45,651	51,217	96,868
	1895	94,574	101,282	195,856	94,246	101,305	195,551	45,336	50,100	95,436

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I JÖNKÖPINGS LÄN ÅREN 1891—1895.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
Allmänna vägar.	Längd af hvarje vägs lag vid 1895 års slut.	Deraf under åren 1891—1895		Kostnad för under åren 1891—1895						Längd af indelade med skjutsanstalter för sedda vägar vid 1895 års slut.	Skjutsanstalter vid 1895 års slut			
		full-ändade och af-synade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	fulländade nya vägar.			omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.				med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af stats-medel.	Af lands-tingets eller kom-munernas medel.	Af väg-hållnings-distriktens medel (väg-kassorna).	Af stats-medel.	Af lands-tingets eller kom-munernas medel.	Af väg-hållnings-distriktens medel (väg-kassorna).		Gäst-gifverier.	Skjuts-stationer.		
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.		
Å landsbygden:	Nymil.	Nymil.	Nymil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.	
Landsvägar	82:5548	—	—	—	—	—	—	—	—	68:8376	20	21	1) 1	
Bygdevägar	294:8760	25:5	11:683	122,100	58,424:47	75,919	23,410	11,900:10	4,300	77:2063	3	12	—	
I städerna	4:96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	
Summa	382:3903	25:5	11:683	122,100	58,424:47	75,919	23,410	11,900:10	4,300	146:0439	25	34	1	
<p>Årliga kostnaden för underhållet den tid mark är bar af allmän väg inom länet är, enligt 46 § af lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, uppskattad till 229,848 kronor 80 öre.</p> <p>Skjutslegan per nymil utgick vid 1895 års slut med:</p>														
2 kronor, hvilket är öfver maximilegan											—	3	—	
1:80 > > > > >											—	—	1	
1:60 > > > > >											—	1	—	
1:60 > hvilket är maximilega med entreprenadbidrag											2	—	—	
1:50 > > > > >											23	30	—	
Summa (skjutsanstalter)											25	34	1	
											I kungs- och krono-skjuts.	Vid gäst-gifverier med entreprenad.	Vid skjuts-stationer med entreprenad.	Vid skjuts-anstalter utan entreprenad.
Antal utgångna hästar under år 1891											—	3,891	1,430	—
> > > > > 1892											—	3,828	1,735	—
> > > > > 1893											—	3,650	1,813	—
> > > > > 1894											—	4,406	2,178	—
> > > > > 1895											—	4,760	3,103	—
Summa (hästar)											—	20,535	10,259	—

1) Blef skjutsanstalt utan entreprenad först vid periodens slut.

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSIORDAR M. M. I JÖNKÖPINGS LÄN ÅR 1895.

1.	2.		3.		4.		5.	6.				7.		8.		9.		10.		11.		12.	
	Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.							Antal brukningsdelar.	Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordeboken särskildt upptagna (i kol. 2—4).				Taxeringsvärdet (i kronor).		å jordbruksfastighet.		å annan fastighet.						
	Antal.	Mantal.		Oförmedlade.	Nuvärande.	Jordtorp.			Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp.	Backstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor m. m.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.									
I. Landsbygden.																							
A. Kronoegendomar.																							
1) Under allmän disposition.																							
a) Kungs- o. kungsladugårdar samt säterier	7	24 $\frac{3}{8}$	18 $\frac{3}{8}$	7	24	—	14	2	—	483,300	5,500												
b) Boställen: hemman	181	170 $\frac{1}{6}$	127 $\frac{1}{4}$	193	245	8	203	9	84	2,314,400	221,300												
Do lägenheter	15	—	—	3	1	—	—	—	—	3,000	—												
c) Hemman	313	260 $\frac{1}{8}$	171 $\frac{1}{8}$	308	306	15	265	24	102	3,570,100	1,236,700												
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
d) Jordlägenheter	41	—	—	2	—	—	2	—	—	89,500	—												
e) Fiskerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
2) Under enskild disposition.																							
a) Säterier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
b) Hemman	24	8 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{4}$	37	2	1	1	—	—	98,550	—												
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												
c) Jordlägenheter	357	—	—	33	—	—	2	1	—	65,200	1,000												
d) Fiskerier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100												
e) Verk och inrättningar	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,000												
B. Skatteegendomar.																							
a) Boställen: hemman	7	4 $\frac{3}{8}$	3 $\frac{1}{8}$	8	3	—	4	—	—	70,000	1,000												
Do lägenheter	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—												
b) Säterier	46	68 $\frac{1}{8}$	51 $\frac{3}{8}$	133	147	19	92	19	6	1,491,700	82,900												
c) Hemman	3,344	2,589 $\frac{1}{16}$	2,011 $\frac{1}{8}$	10,191	1,724	962	4,580	625	751	47,367,650	5,310,000												
d) Jordlägenheter	297	—	—	39	2	1	14	2	3	289,400	6,500												
e) Fiskerier	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100												
f) Verk och inrättningar	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,600												
C. Frälseegendomar.																							
a) Boställen: hemman	3	1 $\frac{5}{8}$	—	3	2	—	—	—	—	12,800	—												
Do lägenheter	2	—	—	1	—	—	—	—	—	2,900	—												
b) Säterier och ladugårdar	281	443 $\frac{3}{8}$	405 $\frac{1}{4}$	607	935	7	477	195	140	9,665,800	1,452,700												
c) Rå- och rörs (insockne) hemman	75	43 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{4}$	129	42	3	31	8	20	744,700	63,000												
d) Hemman (utsockne)	1,941	1,469 $\frac{1}{16}$	1,061 $\frac{1}{8}$	3,967	1,069	478	1,709	361	443	24,281,200	3,489,600												
e) Jordlägenheter	196	—	—	38	9	—	11	5	—	228,100	47,100												
f) Fiskerier	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,100												
g) Verk och inrättningar	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000												
D. Andra fastigheter (som ej inräknats här ofvan).																							
Kyrkor och andra offentliga byggnader	—	—	—	—	—	—	—	—	808	—	4,656,300												
Frälseräutor	—	—	—	—	—	—	—	—	79	—	67,700												
Summa	7,152	5,085 $\frac{7}{16}$	3,894 $\frac{1}{32}$	15,700	4,511	1,494	7,405	1,251	2,436	90,778,300	16,691,200												
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,753,100	4,775,800												
Hela antalet nybygda boningshus 1891—1895.	—	Mantal.		Antal landerier, jordlotter eller andra brukningsdelar.	Tomter.		Befintliga boningshus 1895.	Verk och inrättningar.	Kyrkor o. andra offentliga byggnader.	Taxeringsvärde													
		Oförmedlade.	Nuvärande.		Bebygda.	Obebygda.				å jordar.	å hus och tomter.												
II Städerna.																							
Jönköping	16	11 $\frac{1}{2}$	—	175	638	250	932	—	32	1,252,600	20,174,500												
Eksjö	9	—	—	—	129	5	135	9	37	550,200	3,042,500												
Grenna	5	—	7 $\frac{1}{2}$	48	95	64 $\frac{1}{2}$	175	—	8	230,000	919,000												
Summa	30	11 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$	223	862	319 $\frac{1}{2}$	1,242	9	77	2,032,800	24,136,000												
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26,000	3,525,300												

Tab. 4. (Forts.) EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I JÖNKÖPINGS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.	M a n t a l.					9.	10.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)					
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.		8. Summa.			Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar.	11. Jordbruksfastighet.	12. Annan fastighet.	13. Frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
F. d. kaptene L. G. von Heijne-Lillienberg	Lillienäs med underlydande Getterhult . . . . . Väderås	Torskinge.	—	—	2	1	—	—	—	—	58,300	—	3,400	88,200	
		Kulltorp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,800		
		Jäluntofta.	—	—	—	3	—	—	—	—	—	9,000	—		
		Hånger.	—	—	—	1/2	4 1/2	—	—	—	—	10,700	—		
		Summa	2	14 65/144	50	79 7/8	145 1/2	29	36	2,759,500	219,400	9,000	2,987,900		

A n m ä r k n i n g a r.

1) I de närmast föregående femårsberättelserna uppgafs Nissafors fideikommiss utgåra 167/84 mtl, men då deraf 1/8 mtl Bäckshult Stora i Källeryds socken utgjort dävarande fideikommissariens hofmarskalken S. Löfvenskölds enskilda egendom, är fideikommissets rätta hemmantal 167/8. — 2) 1/2 mtl i Trehörna socken, som tillhör fideikommisset och upptagits i förra femårsberättelsen, har öfverflyttats till Östergötlands län. — 3) Af fideikommissets hemman i Tännö socken, hvilka i förra femårsberättelsen upptagits till 35/8 mtl allmänt frälse, har 1/8 mtl i jordboken omförs till skatte jemlikt Kungl. Kammarkollegii bref den 5 december 1892. — 4) I förra femårsberättelsen upptogs oriktigt 1/8 mtl rå och rör såsom allmänt frälse. — 5) Upptogs i förra berättelsen såsom krono i stället för skatte.

70
Jönköpings län.

Tab. 5.
EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I JÖNKÖPINGS LÄN ÅR 1895.

1.	2.	3.	M a n t a l.					9.	10.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)					
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.		8. Summa.			Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Jordbruksfastighet.	12. Annan fastighet.	13. Frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
Sunds glasbruks aktiebolag	Sunds glasbruk	Jeranas o. Forserum.	—	—	—	1/2	1/2	1	3	18,800	10,500	—	29,300		
Öström & Fischers fabriks aktiebolag	Forserum		Forserum.	—	—	—	—	—	1	4	1,000	12,000	—	13,000	
Forserums fabriks aktiebolag	»	»	—	—	—	—	—	1	2	4,000	21,000	—	25,000		
Näsasjö tapetfabriks aktiebolag	Näsasjö tapetfabrik	Näsasjö.	—	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000		
Näsasjö bryggeriaktiebolag	Näsasjö bryggeri	»	—	—	—	—	—	—	1	—	145,000	—	150,000		
	Källare å Ränneslätt	Eksjö stad.	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—			
Aktiebolaget Hermes, Stockholm	Tabergs masugn med 2 vattenfall	Månsarp.	—	—	—	—	—	—	1	—	25,500	—	25,500		
Carlsfors aktiebolag	Carlsfors trämassfabrik	Hakarp.	—	—	—	—	—	2	1	600	16,000	—	16,600		

Tab. 4 o. 5.

Husqvarna vapenfabriks aktiebolag	Husqvarna vapen- och symaskinfabrik	>	1	—	—	—	1	3	3	62,000	822,000	—	884,000
Stensholms fabriks aktiebolag	Stensholms fabriker	>	—	—	—	—	—	1	1	10,000	60,000	—	70,000
Arnäs aktiebolag	Arnäs	Grenna landsförs.	—	1½	—	2¾	4¼	—	1	102,500	1,000	—	103,500
Åsafors aktiebolag	Åsafors trämassfabrik	{ Stengårdshult } { o. Åsenhöga. }	—	—	—	—	—	—	2	—	12,800	—	—
Tranås väfveriaktiebolag	Tranås qvarn med väfveri och spinneri	Totteryd.	—	—	—	—	—	—	1	—	500	—	13,300
Brusafors aktiebolag	Brusafors trämassfabrik	Säby.	—	—	—	1/7½	7/8	—	2	10,000	19,000	—	29,000
Annebergs tändsticksfabriks aktiebolag	Annebergs tändsticksfabrik med underlydande	Hälsleby.	—	—	—	—	—	—	1	—	170,000	—	170,000
A. W. Petris grynfabriks aktiebolag	—	Norra Solberga.	—	¼	—	—	¼	1	3	7,300	68,000	—	75,300
Hvetlanda ullspinneriaktiebolag	—	Hvetlanda.	—	—	—	—	—	—	1	—	39,600	—	39,600
Hvetlanda snickeriaktiebolag	—	Skede.	—	—	—	—	—	—	1	—	27,000	—	27,000
Lannaskede nya helsobrunns aktiebolag	Lannaskede helsobrunn	Hvetlanda.	—	—	—	—	—	—	1	—	14,100	—	14,100
Drakulla aktiebolag ¹⁾	Drakulla sulfittfabrik	Lannaskede.	—	—	—	—	—	1	—	—	48,000	—	48,000
Halmstad—Nässjö jervägsaktiebolag	Vesthorje Lilleg., lägenheten Berutorp	Myresjö.	—	—	—	—	—	—	1	—	200,000	—	200,000
Säfveåns aktiebolag	Källunda, en ångsåg	Vernamo.	—	—	—	—	—	—	1	—	1,700	—	1,700
Häfreströms aktiebolag	Veka	Kärda.	—	—	—	—	—	—	1	—	35,000	—	35,000
Sahlströmska fabriks aktiebolag	N:r 14—16 Vestra kvarteret Väfabriken Soliestrand i Liljeholmskvarteret	Färgaryd.	—	¼	—	—	¼	—	1	2,600	15,000	—	17,600
Aktiebolaget Stockholms handelsbank	N:r 16, 17 Vestra kvarteret	Jönköping.	—	—	—	—	—	—	1	—	202,600	—	—
Jönköpings litografiska aktiebolag	N:r 2, 3, 4 Torgqv. med tillhörande jord	>	—	—	—	—	—	—	1	—	176,800	—	379,400
Aktiebolaget Jönköpings mejerier	N:r 16 Torgkvarteret	>	—	—	—	—	—	—	1	—	55,000	—	55,000
Jönköpings flickskolebyggnads aktiebolag	N:r 3, 4 Kyrkoqvarteret	Lekeryd.	—	—	—	—	—	1	1	1,500	141,000	—	142,500
Jönköpings teaterhus aktiebolag	N:r 39, 40 do do	Forsrum.	—	—	—	—	—	—	1	—	33,000	—	33,000
Jönköpings tändsticksfabriks aktiebolag	Tändsticksfabriken m. m. i Norra kvarteret	Jönköping.	—	—	—	—	—	—	1	—	45,000	—	45,000
H. Halls boktryckeriaktiebolag	Gården Vestra Trädgård N:r 6 i do	>	—	—	—	—	—	—	1	—	33,000	—	33,000
Munksjö aktiebolag	Munksjö bruk m. m. i Södra kvarteret	>	—	—	—	—	—	—	1	—	1,185,200	—	1,185,200
Jönköpings vestra byggnadsförenings aktiebolag	N:r 18 i do	>	—	—	—	—	—	—	1	—	38,000	—	38,000
Eksjö ridhus aktiebolag	Ridhuset	Eksjö stad.	—	—	—	—	—	—	1	—	596,600	—	596,600
Nässjö—Oskarshanss jernvägsaktiebolag	Tunnelbacken 408, 409	>	—	—	—	—	—	—	1	—	56,000	—	56,000
			—	—	—	—	—	—	1	—	14,000	—	14,000
			—	—	—	—	—	—	1	—	1,200	—	1,200
		Summa	1	2	—	3 1/4	6 1/8	12	50	220,300	4,350,600	—	4,570,900

¹⁾ Innehafves hufvudsakligen af danske undersåtar.

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I JÖNKÖPINGS LÄN ÅR 1895.

1. Främmande magtens och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Helägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M u n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ångar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.					Summa.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
G. E. Cassé, dansk undersåte.	Elgebo, Stora, med Elghammars bruk.	Åker.	—	—	—	$\frac{1}{8}$	—	1	2,500	20,000	—	66,700		
J. A. Larsén, > >	Bäckshult.	Långaryd.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	15,000	—	—			
	Höljeryd, Stora och Lilla, säg och qvarn.	>	—	—	—	$\frac{2}{8}$	—	1	20,700	7,000	—			
	Kongaveka.	>	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	1,500	—	—			
H. Haase, tysk >	Gården nr 33, 1:a qv.	Eksjö stad.	—	—	—	—	—	1	—	12,200	—			
A. W. Winckler, > >	Sundet.	Rydaholm.	—	—	1	—	—	—	22,500	—	—		34,700	
Oneria Goslett, engelsk >	Persö.	Eksjö stad.	—	—	—	—	—	1	7,500	30,000	—	37,500		
J. Svensson, amerikansk >	Gården nr 11, 1:a qv.	>	—	—	—	—	—	—	—	2,800	—	2,800		
	Summa		—	$\frac{1}{2}$	1	$\frac{131}{144}$	—	5	69,700	72,000	—	141,700		

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I JÖNKÖPINGS LÄN ÅR 1895.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. 6. Utdelning under år 1895		7. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.	8. Deraf värde af fastigheter. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
A. Å landsbygden.									
a) <i>Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Prosten J. M. Almqvists understödsfond.	Till behöfvande under Stensholms säteri.	Prosten J. M. Almqvist.	1875 $\frac{1}{4}$	9	21	449	—	Pastor i Hakarp jemte kommunalnämndens ordförande och egaren af Stensholms säteri.	
Helinska fonden.	För behöfvande i Greuna landsförsamling.	Prosten Clemens Helin.	—	—	3	50	—	Pastor i Grenna.	1)
Kristinebergsska donationsfonden.	Att årligen före julhelgen till fattiga personer i Bredestads socken utdela julgåfvor af kapitalräntan.	Enkan Gustafva Abrahamsdotter.	1864 7. 3	25	50	1,000	—	Kommunalnämnden.	
Kihlströmska fonden.	Att årligen utdela räntan till de mest behöfvande i Säby socken.	Slagtaren J. G. Kihlström.	1830 $\frac{11}{11}$	11	75	1,500	—	Kyrkorådet.	
Janzonska d:o.	Understöd till pauvres honteux i d:o och hednamissionen.	Prosten Jonas Janzon i Säby.	1882 $\frac{3}{1}$	6	60	1,613	—	Pastor och kyrkoråd.	2)
Maja Stina Jönsdotters donationsfond.	Den årliga räntan utdelas till julgåfvor åt fattighjonerna i Askeryds socken.	Maja Stina Jönsdotter.	1882 $\frac{15}{1}$	58	50	1,000	—	Kommunalnämnden.	

Cedergrenska nödhjelpsdonationen.	Att understödja fattiga, sjuka eller orkeslösa qvinnor inom Lommaryds socken.	Mamselleren Eva och Augusta Cedergren.	1878 ^{6/9}	1	50	1,000	---	Kyrkoherden, kom. ordf., organisten o. kyrkovårdarne.	
Ingegerdskassan.	Att minska utgiften för fattigvården i Norra Solberga socken.	Obeckant.	---	---	15	300	---	Fattigvårdsstyrelsen i Norra Solberga.	
Jakobssonska donationsfonden.	Understöd till fyra af de mest behöfvande i Flisby socken, dock icke ordinarie fattighjon.	Anders Jakobsson och hans hustru.	1894 ^{20/1}	4	164	4,005	---	Berggrenska donationsfondens direktion.	
Kristinebergskassan.	Att lemna understöd vid jultiden, med 2 kr. till hvarje, åt älderstigna fattiga i Lommaryds socken.	Enkan Anna Carlsson.	1874 ^{22/10}	50	100	2,000	---	Kommunalnämnden.	
Anna Carlssons testamente. (Gäfvokassan).	Att lemna julgäfva till fattiga i Frinnaryds socken. Att vara en nödhjelpskassa åt sådana fattiga i Norra Solberga socken, som ej åtnjuta ordinarie fattigunderstöd.	Densamma. Person, som vill vara okänd.	1854 ^{18/3}	25 7	50 86	1,000 3,169	---	D:o. Kyrkorådet.	
Linderås fattigård.	Underhåll af de fattiga i Linderås socken.	Generalmajoren E. Drake på Göberg.	1672 ^{22/10}	---	250	5,400	5,400	Kommunalnämnden i Linderås.	
Malin Stålhammars understöds-kassa.	Understöd åt arbetare ä egendomen Salshult i Stenberga socken.	Majoren J. Stålhammar.	1874 ^{7/7}	9	4)	2,500	---	Majoren J. Stålhammar.	
Annette von Liewens donation.	Understöd till 6 fattiga brudar i Bäckseda socken eller i <i>brist deraf 6 fattiga flickor.</i>	Häradsbördingen baron M. von Liewen.	1860 ^{12/3}	6	710	18,660	17,600	Kommunalnämndens ordförande i Bäckseda.	
Eklundska fonden i Myresjö socken.	Understöd till fattiga.	Grosshandlaren G. Eklund i Norrköping.	1857 ^{2/4}	50	80	2,000	---	Pastorsembetet i Myresjö.	
Eklundska fonden i Alseda socken.	D:o d:o.	Densamme.	1851 ^{2/4}	96	100	2,000	---	D:o i Alseda.	
Qveckfeldtska fonden i Malm-bäcks socken.	Att utdela räkntan till fattiga inom Malmbäcks socken.	Kaptenskan Eva Qveckfeldt.	1855 ^{22/3}	20	38	755	---	Fattigvårdsstyrelsen i Malm-bäck.	
Gyllenkrokska fonden till Vallsjö socken.	Att understödja fattige, företrädesvis under Uppåkra gård-boende.	Jägmästaren C. A. F. Gyllenkrok.	1891 ^{30/3}	1	6	164	---	Kyrkovården J. M. Sandberg i Sikanäs.	
Fattigkassans i Vrigstad donation.	Att lemna extra understöd åt fattighjonerna vid julen.	Elisabeth Hafström, C. E. Falkenberg och V. E. Hegge.	1830 ^{24/8} 1844 ^{1/6} 1884 ^{10/1}	46	120	1,200	---	Kommunalstyrelsen.	
Linnö den äldres d:o.	Att utgöra understöd åt socknens mest behöfvande fattighjon.	Obeckant.	---	---	---	200	---	---	
Linnö den yngres d:o.	D:o d:o.	D:o.	---	---	23	200	---	D:o i Nydala.	
Ryttmästaren Silfversparres d:o.	D:o d:o.	D:o.	---	---	---	50	---	---	
Bexellska donationsfonden.	Årliga räntan skall utdelas till älderstigna fattiga i Rydaholms pastorat.	Doktorinnan Anna Cecilia Bexell.	1873 ^{22/3}	12	60	1,000	---	Kyrko- och skolråd i Rydaholm och Gällaryd.	
Öhrnbergiska d:o i Tännö socken.	Räntan skall årligen utdelas till några de mest behöfvande bland socknens fattige.	Prosten J. J. Öhrnberg.	1851 ^{20/3}	4	6	170	---	Pastor och kyrkovårdar i Tännö.	
D:o d:o i Växtorps socken.	D:o d:o.	Densamme.	---	6	13	341	---	D:o i Växtorp.	
Oséen-Gyllenbägska d:o i Vät-hults socken.	Årliga räntan skall utdelas till 1 gudfruktig, fattig, men icke fattighjelp åtnjutande, helst sjuklig person.	Kontraktsprosten P. E. Oséen och hans fru, f. Gyllenbäga.	1881 ^{30/6}	1	5	100	---	D:o i Vätthult.	
D:o d:o i Bäraryds socken.	D:o d:o till 2 d:o d:o.	Desamme.	---	2	10	200	---	D:o i Bäraryd.	
D:o d:o i Villstads socken.	D:o d:o till 1 d:o d:o.	Desamme.	---	4	16	400	---	D:o i Villstad.	
Drottning Sofias gifvofond.	Räntan utdelas årligen till en eller två fattiga personer i Reftele socken.	H. Majst Drottning Sofia.	1883 ^{27/12}	2	6	150	---	Kyrkoherden i Reftele.	
Matias Erikssons donation.	Räntan utdelas hvart eller hvartannat år till sådana medel-löse, som af kommunen ej fullt försörjas.	Hemmansegaren Matias Eriksson.	1869 ^{15/4}	---	---	459	---	Kommunalnämnden i Breda-ryd.	
Åcke donationsfond.	Räntan skall utdelas till de mest behöfvande i Forsheda socken.	Landtbrukaren Jous Jönsson.	1871 ^{6/10}	---	---	1,740	---	D:o i Forsheda.	
Rydénska magasinsfonden.	Årliga räntan skall utdelas till några mindre bemedlade jordbrukare.	Prosten Anders Rydén.	1809 ^{2/7}	6	37	770	---	Pastor och kyrkovårdar i Södra Hestra.	
Oséenska donationen i Södra Hestra socken.	Årliga räntan skall utdelas till 2 gudfruktiga, fattiga, men icke fattighjelp åtnjutande, helst sjukliga personer.	Kontraktsprosten P. E. Oséen.	1881 ^{30/6}	2	10	200	---	D:o d:o.	
D:o d:o i Gryteryds socken.	D:o d:o till 1 d:o d:o.	Densamme.	---	1	5	100	---	D:o i Gryteryd.	
Bolinska donationskassan.	Räntan skall utdelas till de fattigaste i Dannäs socken.	Hemmansegaren Jous Bolin.	1871 ^{6/10}	---	---	1,906	---	Kommunalnämnden i Dannäs.	
Tölstorps donationsfond.	Årliga räntan användes till understöd åt de fattige, som hafva någon jord att bruka och med löghet sköta densamme, utan afseende ä deras erhållna fattighjelp.	F. nämndemannen Sven Persson o. h. h. Johanna Johansdotter.	1874 ^{15/3}	32	75	1,500	---	Tre personer, utsedde af kommunalstämman i Gausjö.	
Hultmanska donationen.	Räntan skall utdelas till de fattiga i Hylletofta socken hvarje 1 november.	Bokbindaren Joh. Hultman.	1813 ^{1/11}	8	5	100	---	Kommunalnämnden i Hylle-tofta socken.	
Bergströmska fonden i Sven-urarns socken.	Räntan skall utbetalas till äldre ogifta qvinnor, som genom ärbar och dygdlig vandl gjort sig deraf förtjenta.	Mamsell Maria Bergström.	1824 ^{22/12}	---	---	2,150	---	Kommunalstyrelsen i Svennarum.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnvård och barnundervisning.</i>									
Kugelbergiska fonden.	Till premier åt fattiga skolbarn i Ljungarums socken.	Häradsbördingen V. Kugelberg.	1880 ^{30/6}	---	52	500	---	Skolrådet i Ljungarum.	
Ribbingska d:o.	Understöd åt fattiga småskolebarn i d:o.	Ribbingska släkten.	1877	---	4	112	---	D:o d:o.	
Eckerströmska donationen.	Till undervisning i kristendom eller yrke och slöjd.	Rådman E. Eckerström.	1844 ^{15/6}	4	333	6,969	---	Fattigvårdsstyrelsen i Bar-narp.	
Osbeckska d:o.	Till folkskolelärares i Sandseryds socken aflönning.	Bengt Osbeck.	1828 ^{10/7}	1	66	1,667	---	Skolrådet i Sandseryd.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		7. Kapital. Kronor.	8. Deraf värde af fastigheter. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.				
Ribbingska donationen å Visingsö.	För fattiga, välartade skolbarn vid deras afgang ur folkskolan.	Häradshöfdingen Arvid Ribbing.	1877	6	5	137	—	—	—	Pastor å Visingsö.	
Ribbingska premiefonden i Grenna.	Till premier åt fattiga skolbarn.	Densamme.	1868	—	20	468	—	—	—	Skolrådet i Grenna socken.	
Trenne små vänners sparpenning.	Till inköp af 2 nya testamenten åt konfirmander.	Löjtnant Mauritz Stigell.	1855 ²⁹ / ₁₁	2	2	38	—	—	—	Kyrkoherden i Stengårdshult.	
Rackhultska donationen i Åsenhöga socken.	Understöd till böcker och kläder åt fattiga småskolebarn.	Hemmansegaren Johs Andersson.	1870 ²⁸ / ₁₂	8	20	333	—	—	—	Emanuel Johannesson i Götarp.	
Alméniska d:o i d:o.	Inköp af böcker åt fattiga, värlösa skolbarn.	Prosten Joh. Abr. Almén.	1848 ²⁵ / ₃	14	19	383	—	—	—	Anders Joh. Sveningsson i Mjöhult.	
Alméniska d:o i Källeryds socken.	Till premier åt flitiga och böcker åt fattiga skolbarn.	Densamme.	1848 ¹⁵ / ₃	4	8	167	—	—	—	Två inom socknen utsedde män.	
Starkelinska fouden.	Räntan utdelas till fattiga barn.	Bokhållaren J. Starkelin.	1813 ⁸ / ₃	3	17	333	—	—	—	Kommunalstyrelsen i Skärstad.	
Norlinska d:o i Barnarp.	Uppfostringsbidrag till fattiga barn.	Komminister Norlin.	—	1	50	864	—	—	—	Fattigvårdsstyrelsen i Barnarp.	
Berggrenska donationsfonden.	Bidrag till fattiga barns uppfostran och beredande af arbetsförtjänst åt fattiga kvinnor i Flisby socken.	Öfverkommisarien J. E. Berggren o. h. h. Karolina Kihlstedt.	1857 ²¹ / ₁₂	11	125	5,919	—	—	—	En direktion.	
Nymanssonska d:o.	Fattiga barns i Lommaryds socken upptuktelse i gudsfruktan och de för landtmän angelägnaste yrken.	Kontraktsposten A. Nymansson.	1822 ¹⁶ / ₃	41	230	4,618	—	—	—	Kommunalnämnden.	
Helena Sjögréens donationsfond.	Beklädnad åt fattiga skolbarn i Ingatorps socken.	Enkefru Helena Sjögréen, f. Wallér.	1888 ¹⁴ / ₁₁	13	46	1,556	—	—	—	Skolrådet.	
J. A. Åbergers skolpremiefond. Småskolekassan.	Att lemna premier till skolbarn i Tranås köping. Den årliga räntan användes såsom bidrag till lön åt läraren eller lärarinnan vid småbarnsskolan i Bredestad.	Landtbrukaren J. A. Åberg. Gustafva Abrahamsdotter.	1882 ⁷ / ₅ 1878 ¹⁴ / ₁	10	50 26	1,050 530	—	—	—	Kommunalnämnden. Skolstyrelsen.	
Wosnerska donationsfonden.	Att beklåda de 5 minsta, fattigaste och flitigaste skolbarnen i Lommaryds socken.	Pastor C. J. Wosner.	1883 ⁶ / ₁₁	5	50	1,000	—	—	—	Pastor och skolråd.	
Bergenstråleska fonden.	Att bilda lifränta åt skolbarn i Adelöfs socken och till premier åt dessa barn.	Landshöfdingen C. G. Bergenstråhle.	1849 ¹⁵ / ₃	1	15	500	—	—	—	Skolrådet.	
Gallemlåfonden.	Att lemna understöd åt fattiga gossar i Adelöfs socken.	Hemmansegaren A. Johanson i Gallemlåen.	1871 ³⁰ / ₁₀	13	25	500	—	—	—	Kommunalnämnden.	
C. J. Hederstjernas barnhem.	Att i hemmet inrymma Höreda församling tillhörande, föräldravård saknande barn, hvilka skola på församlingens bekostnad underhållas och uppfostras.	Generalmajoren C. J. Hederstjerna.	1869 ¹² / ₁₀	—	—	6,726	1,000	—	—	En direktion.	
Ekenbergiska donationen.	Fattiga, företrädesvis föräldralösa, barns i Hälsleby socken undervisning i innanläsning och de första religionsbegreppen.	Maria Kristina Ekenberg.	1836 ²¹ / ₅	—	—	166	—	—	—	Pastor och kyrkovårdar.	9)
Fröströmska fonden i Hults socken.	Fattiga skolbarns i Hults socken bespisande.	Kyrkoherden A. E. Fröström.	1882 ³⁰ / ₉	—	50	1,000	—	—	—	Skolrådet.	
D:o d:o i Edshults socken.	D:o i Edshults socken d:o.	Densamme.	—	—	50	1,000	—	—	—	D:o.	
Keijska donationen.	Bidrag till uppfostran af fattiga barn i Edshults socken, hvilkas mödrar afidit i barnsäng, eller i brist deraf inköpande af katekeser och psalmböcker åt fattiga skolbarn derstädes.	Ryttmästaren J. M. Keij.	1800 ² / ₆	8	25	500	—	—	—	Kyrkorådet.	
Maja Stina Jönsdotters donationsfond.	Den årliga räntan utdelas till beklådnad och underhåll åt i skolåldern varande fattiga barn i Askeryds socken.	Maja Stina Jönsdotter.	1882 ¹⁵ / ₁	15	60	1,000	—	—	—	Skolrådet.	
Danstorpska testamentsfonden.	Beklädnad till julen åt 5 fattiga barn i Norra Solberga socken.	Hemmansegaren Gustaf Carlsson.	1883 ² / ₃	5	50	1,000	—	—	—	Kommunalnämnden.	
Jonas Isakssons donationsfond.	Hjelp åt välartade fattiga barn i Höreda socken, dock utom ordinarie fattigregleringen.	Hemmansegaren Jonas Isaksson och h. h. Lena Karin Petersdotter i Östra Näs.	1857 ³ / ₃	6	10	200	—	—	—	D:o.	
Barnhemmet i Alseda pastorat.	Uppfostran af fattiga barn.	Kyrkoherden C. J. Petersson i Fröderyd.	1859 ⁵ / ₁₀	6	1,084	6,000	6,000	—	—	En styrelse.	9)
Malmstenska donationen till Malmbäckes socken.	Att utdela räntan till fattiga, flitiga skolbarn.	Collega scholar Joh. Malmsten.	1851 ²⁵ / ₄	15	30	1,659	—	—	—	Kyrkovårdarne i Malmbäck.	
Anders Jonassons donation till d:o.	Att använda räntan som uppmuntran åt flitiga skolbarn.	Hemmansegaren A. Jonasson och hans hustru.	1866 ¹⁶ / ₃	9	17	275	—	—	—	D:o d:o.	
Forsströmska fonden till Valljö socken.	Premier åt flitiga skolbarn.	Folkskolläraren P. M. Forsström.	1861 ²⁶ / ₁₀	—	45	900	—	—	—	D:o i Valljö.	
Fagerbergiska d:o till d:o.	Årliga räntan, efter afdrag af 1 %, som lägges till kapitalet, utdelas till fattiga läsbarn och i öfrigt efter församlingens bestämmande.	v. Häradshöfdingen A. H. Fagerberg.	1884 ²⁹ / ₁₀	10	50	1,240	—	—	—	Kyrkovården J. M. Sandberg i Sikanäs.	

Vallsjö bokmedelskassa.	För räntan inköpas och utdelas biblar till årets nattvardsungdom.	Hemmansegaren Peter Håkansson.	1862 ¹⁵	23	30	235	—	Kyrkostämman i Vallsjö.	
Nilssonska donationen till Norra Sandsjö socken.	Räntan får användas af församlingen efter behof och beslut.	Förre stationsinspektoren Nils Nilsson i Sandsjö.	1894 ^{10 2}	1	40	1,000	—	Kommunalnämnden i Norra Sandsjö.	¹⁰⁾
Petersonska bibelfonden i Nydala socken.	Att räntan skall användas till inköp af biblar åt de fattigaste af årets nattvardsungdom.	Kyrkoherden P. A. Petersson i Ölme stad.	1875 ^{10 12}	—	20	400	—	Kyrkorådet.	
Stedtska donationen eller premiefonden.	Att räntan skall utgöra premie till ett af årets flitigaste nattvardsbarn.	Lagmannen Cl. Stedt.	—	1	6	125	—	Kommunalstyrelsen i Nydala.	
Åkerlundiska donationen.	Räntan användes till beklädnadshjelp åt ett ärligt och behöfvande Byarums församlings skolbarn, som är sedigt och flitigt.	Bruksegaren Andreas Åkerlund.	1852 ^{17 4}	1	8	150	—	Byarums pastor och ledamöter i skolstyrelsen.	
Johanna Gabrielsdotters fond i Fryele socken.	Till kläder och böcker åt fattiga skol- och nattvardsbarn.	Enkan Johanna Gabrielsdotter.	1871 ^{29 0}	25	22	507	—	Handlanden C. J. Gustafsson.	
Hamiltonska donationsfonden.	Räntan skall utdelas till fattiga barn, som konfirmeras.	Öfverstelöjtnanten grefve Jakob Hamilton.	1839 ^{2 8}	10	75	1,500	—	Kommunalnämnden i Vernamo landkommun.	
Lindeströmska fonden.	Underlättande af fattiga barns skolgång.	Kyrkoherden C. Lindeström.	1818 ^{7 12}	158	574	20,716	4,833	Pastor och kyrkovårdar i Södra Unnaryd.	
Prosten Nilssons donation.	Ärliga räntan utdelas till fattiga och flitiga skolbarn.	Prosten C. M. Nilsson.	1876 ^{11 10}	3	12	300	—	Skolkassören i Reftele.	
Drottning Sofias slöjdskolofond.	Inköp af materialier till slöjdskolan och skolans befrämjande i öfrigt.	Drottning Sofia.	1883 ^{27 12}	—	6	164	—	Kyrkoherden i do.	
Gislaveds folkskolodonationsfond.	Ärliga räntan skall användas dels till bidrag för underhåll af skollärare och dels för inrättande af ett bibliotek.	Kommissionären Johan Orre.	1876 ^{18 2}	—	456	8,368	—	Tre af Gislaveds byamän utsedde personer.	
Kajsa Magnidotters donationsfond.	Ärliga räntan delas lika mellan 2 fattiga, flitiga och sedliga skolbarn.	Pigan Kajsa Magnidotter.	1881 ^{8 1}	2	10	200	—	Skolrådet i Våthult.	
Nordin-Nymanska fonden i Våthults socken.	Räntan användes till fattiga skolbarns underhåll och kläder under deras skolgång.	Kontraktsprosten D. Nordin och hans fru, f. Nyman.	1846 ^{29 10}	4	9	280	—	Do do.	
Do do i Bäraryds socken.	Do do do.	Desamma.	—	4	9	209	—	Do i Bäraryd.	
Ekströms och Mattssons donation.	Räntan skall användas till fattiga barns undervisning i kristendom.	Skrivdaren P. Ekström och hemmansegaren Johannes Mattsson.	1842 ^{21 6} 1850 ^{20 12}	—	43	900	—	Do i Anderstorp.	¹¹⁾
J. Orres donation-fond.	Ärliga räntan användes till skolväsendets utveckling i Bredaryds församling.	Kommissionären J. Orre.	1876 ^{18 2}	—	180	4,000	—	Do i Bredaryd.	
Ekenäsdonationen.	Att bereda hjelp åt fattiga skolbarn.	Hemmansegaren Lars Magnusson i Ekenäs.	1887 ^{17 1}	10	40	1,000	—	Fattigvårdsstyr. i Färgaryd.	
Bergska fonden.	Ärliga räntan användes till premier åt fattiga och flitiga skolbarn.	Enkan Maria Samuelsdotter Berg.	1877 ^{2 6}	25	25	500	—	Kyrkorådet i Långaryd.	
Bengt Olofssons donation.	Ärliga räntan användes till kläder åt fattiga skolbarn.	Hemmansegaren Bengt Olofsson.	1888 ^{7 2}	4	10	200	—	Do do.	
Palmstrandiska slöjdskolofonden för flickor.	Till inrättande af slöjdskola för flickor.	Skolläraren J. P. Palmstrand.	1864 ^{14 8}	—	—	3,663	—	Skolrådet i Hakarp.	
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Jacobifonden.	Att lemna bidrag till en folkhögskola inom Norra Vedbo eller angränsande härad.	Länsveterinären L. Jacob.	1869 ^{1 1}	—	518	10,333	—	Kyrko- och skolråden i Vi-reda och Hugvåla.	¹²⁾
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>									
Säfsjö sanatorie sjukhusfond.	Beredande af understöd åt medellös kurgäst.	1876 års kurgäster vid sanatoriet.	1876 ^{1 8}	1	50	2,205	—	Fil. dr B. Kallenberg i Kristianstad.	
Rydströmska fonden.	Till förbättringar af Vernamo sjukstuga vid tillfälliga behof.	Kassören J. E. Rydström.	1867	—	—	951	—	Sjukhusstyrelsen och donator.	
Häradshöfding Ekeumans frisläng.	Underhåll af en frisläng för fattiga sjuka å Vernamo sjukstuga.	Häradshöfdingen Joh. Fr. Ekeuman.	1880 ^{6 0}	—	—	1,228	—	Sjukhusstyrelsen.	
Bexellska sjukvårdsfonden.	Ärliga räntan användes att bereda sjukvård åt medellösa sjuka i Långaryds socken.	Kyrkoherden Josef Bexell.	1879 ^{17 1}	3	27	412	—	Stiftaren.	
Färgaryds sjukvårds-kassa.	Do do i Färgaryds socken.	Densamme.	—	4	31	700	—	Densamme.	
Rydénska donationen.	Räntan utdelas till 3 sjuka och fattiga personer, som ej utnjuta fattighjelp.	Hemmansegaren Johs. Rydén.	1887 ^{20 1}	3	15	300	—	Pastor och kyrkovårdar i Södra Hestra.	
Vrögstads hospital-fond.	Att lemna understöd åt 4 hospitalshjon.	Göran Gyllen-sjerna.	1570 ^{1 4}	5	5	115	—	Kommunalstyrelsen.	
<i>e) Sjuk- och begravningsklassor.</i>									
Forserums sjuktörelning T. Sjuk- och begravnings-hjelp.	Do do do.	Förenings-medlemmar.	1876	36	433	—	—	En styrelse.	¹³⁾
Rogberga sockens enskilda sjuk- och begravnings-kassa.	Do do do.	Do.	1892	3	24	435	—	Do.	¹⁴⁾
Bankeryds första hundra-mannaförening.	Do do do.	Do.	1890 ^{1 1}	9	162	637	—	Do.	¹⁵⁾
Barnarps arbetares sjuk- och begravnings-hjelpstörening.	Do do do.	Do.	1887 ^{21 1}	26	681	1,800	—	Do.	¹⁶⁾

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärknin- gar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Derat värde af fastigheter. Kronor.		
Öggestorps sjelfhjelps-förening.	Sjuk- och begravningshjelp.	Skomakaren J. Nilsson.	1890	—	—	100	—	En styrelse.	17)
Husqvarna arbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Föreningsmedlemmar.	1869	269	3,990	27,092	—	D:o.	18)
Askeryds församlings sjuk- och begravningshjelps-kassa.	D:o d:o.	D:o.	1892 10/11	3	45	792	—	D:o.	19)
Lommaryds sjukhjelps-förening.	Sjukhjelp.	D:o.	1892	17	187	660	—	D:o.	20)
Höreda d:o.	D:o.	D:o.	1893	10	87	868	—	D:o.	21)
Hults hundramannaförenings sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	D:o.	1894	4	56	371	—	D:o.	22)
Tranås sjuk- och begravningsfond.	D:o d:o.	Svarfvaren C. L. Johansson.	1884 15/2	67	1,428	1,835	—	D:o.	23)
Eksjö landsförsamlings sjuk- och begravningshjelps-kassa.	D:o d:o.	Föreningsmedlemmar.	1894 1/13	—	—	91	—	D:o.	24)
Hvetlanda sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	D:o.	1886	19	455	2,386	—	D:o.	25)
Hvetlanda hundramannaförening.	Sjukhjelp.	D:o.	1887	17	279	3,699	—	D:o.	26)
Sandsjö nya stolfabriks sjukhjelps-förening.	D:o.	D:o.	1893	7	102	128	—	D:o.	27)
Bodafors sjuk- och begravningshjelps-förening.	Sjuk- och begravningshjelp.	D:o.	1886	27	495	797	—	D:o.	28)
Säfsjö sjelfhjelps-förening.	D:o d:o.	D:o.	1885 18/5	15	250	1,556	—	D:o.	29)
Vernamo hundramannaförening.	D:o d:o.	Snickaren J. Petersson och garfvaren C. G. Fagerberg.	1893	7	157	1,279	—	D:o.	30)
Vernamo familjeförenings-sjuk-kassa.	D:o d:o.	Bokbindaren P. Ljunggren.	1881 10/3	14	474	81	—	D:o.	31)
Vernamo fabriks sjukhjelps-förening.	Sjukhjelp.	Firman Lundberg & Hägg.	1891 21/12	60	1,131	176	—	D:o.	32)
f) Pensionsfonder. 33)									
Löfvenskiöldska sekularfonden.	Beredande af lifränta åt alla å Nissafors gods födda barn samt till understöd åt fattiga å Nissafors bruk.	Hofmarskalken S. Löfvenskiöld.	1875 1/11	25	202	20,000	—	Kyrkoherden i Stengårdshult och en fattigföreståndare i hvarje socken.	34)
Ståhlska donationsfonden i Skirö socken.	Insättningar i Jönköpings läns pensionsförening för under året födda barn.	Kontraktsposten C. H. Ståhl.	1881 9/7	12	105	2,575	—	Kommunalnämnden i Skirö.	
D:o d:o i Nye socken.	Till pensioner åt äldriga personer.	Densamme.		14	110	2,500	—	D:o i Nye.	
Liljenstolpeska donationsfonden.	Insättning i lifränteanstalt för fattiga barn.	Öfversten Carl Liljenstolpe.	1863 13/4	3	39	941	—	D:o i Stenberg.	
Svenssonska fonden.	Bildande af lifräntor.	Landbrukaren J. M. Svensson i Flishult.	1886 27/3	3	45	1,100	—	Näsby församlings kyrkoråd.	
Krigsmanskassan i Vrigstad.	Att gifva understöd åt Vrigstads sockens krigsmän, som sårats i fält, eller, om mannen fallit, åt efterlevande enka och barn.	Kyrkoherden N. A. Alin m. fl.	1814 14/6	—	100	1,134	—	Å kommunalstämma utsedde förtroendemän.	
Carl Svenssons i Kolvarp donationsfond.	Till årlig insättning i lifränteanstalt för 9 fattiga barn samt till årlig julkost åt 10 fattiga enkor.	Hemmansegaren Carl Svensson.	1875 4/12	19	100	2,061	—	Kyrkostyrelsen i Rydaholm.	
Komminister J. M. Koronius donationshem.	Understöd åt 4 fattiga presteukor eller prestedöttrar.	Komministern J. M. Koronius.	1889 22/3	4	200	14,445	14,000	En direktion af 5 prester.	35)
Marbäckes husbondeförening.	Att befrämja förtroendet för och användandet af lifräntor och kapitalföräkringsanstalten i Linköping.	Kyrkoherden A. Sundberg.	1874 1/11	—	—	2	—	Föreningens ombudsman.	36)
h) Andra stiftelser och inrättningar. 37)									
Hamiltonska fonden.	Att bereda arbetsförtjenst åt fattiga.	Öfverståthållaren J. Hamilton.	1840 4/10	2	25	2,752	—	Kommunalstyrelsen i Skärstad.	
Löfvenskiöldska d:o.	Nissafors underlydande godsare till hjälp vid presterskapets aflöning.	Hofmarskalken S. Löfvenskiöld.	1868 9/13	—	50	1,000	—	Två inom Källeryds sn utsedde män.	
Ståhlska donationsfonden.	Att underhålla och värda Ståhlska grafven i Skirö.	Kontraktsposten C. H. Ståhl.	1881 15/11	—	—	2,295	—	Kyrkorådet i Skirö.	

Rydénska bændgårdan.	Räntan utdelas till föregående ärets kyska brudar genom lottkastning.	Prosten Anders Rydén.	1809 ²⁷	1	23	450	—	Pastor och kyrkovårdar i Södra Hestra.
Nils Nilssons i Hult donationsfond.	Räntan utdelas åt blinda personer eller, om sådana ej finnas, till inköp af nya testamenten åt fattiga nattvårdsbarn.	Handlanden Nils Nilsson.	1866	—	—	200	—	Kyrkovårdarne i Gnosjö.
Ekmaniska donations-fonden.	Räntan utdelas åt någon behöfvande, som åtager sig vården af prostens Ekman graf å Visingsö.	Fil. dr A. W. Ekman.	1881 ²⁷	1	13	250	—	Kyrkoherden å Visingsö.
Summa			—	1,696	18,602	268,050	48,833	

B. I Jönköpings stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Föreningen till understöd åt pauvres honteux.	Understöd åt behöfvande, som ej anlitat fattigvården.	Åtskilliga samhällsmedlemmar.	1872 ¹⁰ 4	74	4,431	101,298	—	Vald styrelse.
Vilhelmina Frisks donationsfond.	Do åt fattiga.	Vilhelmina Frisk.	1883 ¹⁴ 0	1	95	2,000	—	Drätselkammaren.
1869 års nödhjulsfond.	Framtida afhjelpande af nød, uppkommen genom arbetsbrist.	Fattigvårdsstyrelsen.	1869 ²⁰ 8	—	—	3,182	—	Do.
Ulla von Seths donationsfond.	Julgäfvor åt pauvres honteux.	Ulla von Seth.	—	4	150	4,258	—	Do.
G. Höckerts do.	Understöd åt pauvres honteux.	Häradsbörding G. Höckert.	1876 ²¹ 8	4	118	5,695	—	Do.
Fattigkassans grundfond.	Guldande af löpande utgifter för fattigvården.	Genom insamlingar.	—	—	1,600	35,106	—	Do.
8-de-decemberföreningen.	Att bispringa mindre lyckligtlottade föreningsmedlemmar.	Fabrikören L. P. Wahlén.	1865 ⁸ 12	5	180	14,016	—	En styrelse.
Lagmannen J. F. Granschougs fond.	Understöd åt pauvres honteux i länet.	Lagman J. F. Granschoug.	1816 ¹⁴ 3	1	16	450	—	Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.
Landsbördingen frih. Lars Hjertas do.	Do åt ohemslade enkör efter tjänstemän vid landsstaten i länet.	Landsbörding frih. L. Hjerta.	1842 ³⁰ 0	1	42	1,200	—	Do.
Landsbördingen C. G. Bergensträhles do.	Do åt fattiga enkör efter länets kauslivaktmästare.	Landsbörding C. G. Bergensträhle.	1850 ⁷ 7	1	20	500	—	Do.
Witthoffska fonden.	Do åt medellösa fångar, frigitna från länscellfängelset.	Hofrättssekreteraren F. Witthoff.	1867 ²⁸ 1	2	9	1,004	—	Landssekreteraren och landskamreraren.
Nödhjulsfonden.	Nödhjelp.	Genom insamlingar.	1868	—	—	4,969	—	Landsbördingen.
Löfvenskiöldska grafvårds- och fattigvårdsfonden.	Hjelp åt fattiga under Nissafors bruksegendom.	Excellensen Löfvenskiöld.	1848 ¹⁰ 0	58	310	7,656	—	Do.
Emil Fischers understöd-fond.	Understöd åt de mest behöfvande i Forserums socken och företrädesvis åt f. d. arbetare vid Öström & Fischers fabriksaktiebolags nebräunna fabriker.	Grosshandlaren Emil Fischer.	1895 ²⁰ 3	7	148	10,000	—	Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.
S. Öströms do.	Do	Grosshandlaren S. Öström.	1895 ²⁰ 8	11	167	10,000	—	Do.
A. L. Sjöbergs fond.	Att understödja inom staden boende hjälpebehöfvande, hvilka ej utgjuta fattigunderstöd, sedan räntan å 1,000 kr. öfverlemnats till barnhemmet å Löfvingsorp.	Enkefru Augusta Sjöberg.	1891 ¹⁴ 2	9	225	5,000	—	Kyrkorådet.

b) Stiftelser och inrättningar för barnvård och barnundervisning.

Skydds-föreningens smabarusskola.	Att hvarje söckendag i föreningslokalen lemna vård och föda åt fattiga barn.	Förening af fruntimmer.	1862 ¹ 3	100	2,500	23,344	5,000	Vald styrelse.
Vestra barnhemmet.	Do do.	Do.	1876 ²¹ 11	50	1,945	17,617	—	Do.
Barnhemmet å Löfvingsorp.	Att uppfostra värlösa och vanvårdade barn.	Häradsbördingen T. H. Odenrants.	1869 ¹⁵ 12	23	40	8,000	7,000	Do.
Fonden »Räddningshem för vanvårdade barn».	Inrättande af räddningshem för vanvårdade barn i länet.	Landsstinget och enskilde.	1864	—	211	5,612	—	Landsstinget.
Hoffjägmästaren Reenstjernas donationsfond.	Understöd åt fattiga barn efter afskedade och allidne krigsmän vid Jönköpings regemente.	Hoffjägmästaren Reenstjerna.	1817 ³⁰ 7	3	21	665	—	Kungl. Maj:ts Befallningshafvande.
Jönköpings julfontars fond.	Att med understöd, företrädesvis i kläder, bispringa fattiga barn i skolåldern inom Jönköping.	Sällskapet Jönköpings julfontar.	1891 ²⁷ 11	100	450	10,000	—	Drätselkammaren.
Eckerströmska donationsfonden.	Underhåll och uppfostran åt 2 eller flere värtarade barn.	Assessorn C. G. Eckerström.	1831 ²³ 8	9	310	7,500	—	Kyrkorådet.
Arbets- och beklädnadsfonden vid folkskolan.	Att vårda och uppfostra värlösa flickor.		1835	1	150	7,041	—	Styrelse af 8 damer.

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Sjöbergska stiftelsen.	Lifstids-pensioner till vissa personer och stipendier vid allmänna läroverket och Uppsala universitet.	Lektor S. G. Svensson.	1883 ¹¹ 0	3	813	32,752	11,600	Drätselkammaren.
Idas skola.	Inrättande af en praktisk hushållsskola.	Bråksegaren O. Ljungqvist o. h. h. Ida Ljungqvist.	1882 ²⁰ 3	—	—	79,380	5,000	Do.
Skolans hage.	Pensioner åt 1 lärjungare vid allmänna läroverket.	Prostinan Katarina Axelgren.	1801 ² 2	1	10	—	—	Rektor vid läroverket.
Stadsförsöks stipendiefonden.	Pensioner till 2 lärjungar vid do.	A. Sandstedt.	1824 ² 0	2	70	1,771	—	Läroverkskollegiet.
Stipendiefonden af den 28 januari 1863.	Räntan tilldelas 2 lärjungar i 6:e eller 7:e klassen vid do.	Medlemmar af stadsrådet.	1863 ²⁸ 1	2	70	3,915	—	Do.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1895		6. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Witthoffska stipendiifonden.	Till 2 lärjungar vid allmänna läroverket.	Hofrättasekreteraren F. Witt-hoff.	1867 ^{28/1}	2	35	1,001	—	Läroverkskollegiet.	
Munksjö brandpremiefond.	Till 1 lärjunge vid d:o.	Fabriksidkaren J. E. Lundström.	1869 ^{31/5}	1	4	100	—	D:o.	
Musikstipendiifonden.	Till lärjungar vid d:o för skicklighet i musik och sång.	Fonden bildad genom konserter af läroverkets ungdom.	I början af 1860-talet.	4	35	1,002	—	D:o.	
Ragnar Sjöbecks stipendiifond.	Stipendier för dit och framsteg i matematik och naturlära till 2 lärjungar i 5:te klassen vid d:o.	Regementalsläkaren L. Th. Sjöbeck med fru.	1869 ^{2/3}	2	35	1,002	—	D:o.	
C. v. Otters bokpremiefond.	Bokpremier vid d:o.	Lagman C. von Otter.	1870 ^{9/5}	—	18	502	—	D:o.	
Antoinettes skolgåfva.	Stipendier till 2 lärjungar vid d:o.	Fröken Antoinette Lejonadler.	1871 ^{8/4}	2	500	11,075	—	D:o.	
Sven Gerhard Westmans fond.	Räntan fördelas årligen mellan 3 till 5 lärjungar i 5:te klassen af d:o, med företräde för i Jönköping födde.	Grosshandlaren G. Westman o. h. h. Karolina Westman.	1876 ^{12/1}	4	175	5,020	—	D:o.	
Rosengrenska stipendiifonden.	Till förmån för 1 eller flere studerande vid d:o.	Konrektor J. M. Rosengren.	1826 ^{7/1}	1	33	1,286	—	D:o.	
Jönköpings läns f. d. jägareförbunds fond.	Räntan utdelas säson pris vid den studerande ungdomens målskjutningar eller, om dessa upphöra, till en i zoologi skicklig lärjunge.	Jönköpings läns f. d. jägareförbund.	1878 ^{11/2}	6	40	1,005	—	D:o.	
Casperssonska fonden.	Räntan tillfaller namngifven person i dess lifstid och sedan 2 lärjungar, som från läroverket afgå till akademien.	Häradshöfding J. F. Caspersson.	1878 ^{7/9}	1	105	3,000	—	D:o.	
Rydénska stipendiifonden.	Stipendium till 1 lärjunge vid allmänna läroverket.	Regementspastor C. Rydén.	1879 ^{1/5}	1	45	1,012	—	D:o.	
Charlotta Ljungdahls stipendiifond.	Stipendium till 1 lärjunge vid d:o.	Fröken C. Ljungdahl.	1883 ^{10/7}	1	52	1,300	—	D:o.	
Donation å frälseräntan af 1/2 mtl Spexhult.	Till förmån för vaktmästaren vid d:o.	Prostinan Katarina Axelgren.	1804 ^{4/8}	1	63	—	—	D:o.	
Visingsöfonden.	Lönebidrag till lärare, bibliotekarien, läkaren, vaktmästaren, klockaren å Visingsö, stipendier till lärjungar, kostnader för gymnastikinrättningar m. m.	Riksrådet greve Per Brahe d. y. och Katarina Stenbock.	1647 ^{12/3} 1654 ^{4/1} 1673 ^{4/10}	12	600	235,883	—	Rektor vid läroverket.	
1861 års kamratstipendium.	Till 1 lärjunge vid allmänna läroverket vid flyttning till nedre sjetta klassen.	Tio läroverkets f. d. lärjungar.	1886 ^{2/8}	1	40	1,001	—	Läroverkskollegiet.	
Stipendiifonden Simon Joachim Filéns miane.	Stipendier till 1 eller 2 lärjungar i någon af de två högsta klasserna vid d:o.	F. d. lärjungar till rektor Filén.	1888 ^{26/5}	2	80	2,132	—	D:o.	
Enkefru Sara Gillbergs fond.	Årliga räntan skall företrädesvis tilldelas någon yngling i elementarskolan, som visar anlag för slöjd och åt-njuter undervisning i stadens tekniska skola.	Enkefru Sara Gillberg.	1888 ^{2/2}	1	18	512	—	Drätselkammaren.	
d) Stiftelser för sjukvård.									
Jeanette Lidboms fond.	Understöd åt fattiga, af obotlig kräftsjukdom lidande personer.	Jeanette Lidbom.	1883 ^{21/7}	1	12	335	—	Drätselkammaren.	
Jönköpings lasarettfond för tillfällig hjälp.	D:o åt fattiga sjuka inom länet.	Enkefru Josefina Sager, f. Schönherr.	1881 ^{20/8}	61	339	10,301	—	Länslasarettets direktion.	
e) Sjuk- och begravningskassor.									
Jönköpings Lata hundramannaförening.	Sjuk- och begravningshjälp.	Faktor C. B. Eriksson.	1874 ^{6/12}	28	1,220	920	—	En styrelse.	(42)
Jönköpings västra d:o.	D:o d:o.	Skolläraren J. F. Berg.	1875 ^{5/8}	34	1,501	3,753	—	D:o.	(43)
Jönköpings 3:dje d:o.	D:o d:o.	Tapetsreraren C. O. Wassberg.	1875 ^{2/10}	23	520	760	—	D:o.	(44)
Jönköpings nya d:o.	D:o d:o.	—	1885 ^{13/5}	53	848	508	—	D:o.	(45)
Östra brödrärföreningen.	D:o d:o.	J. P. Sandqvist.	1877 ^{1/11}	70	1,092	1,369	—	D:o.	(46)
Vestra d:o.	D:o d:o.	Muraren C. F. Törnvall.	1875 ^{7/9}	34	1,039	889	—	D:o.	(47)
Jönköpings nya sjukhjälpsförening.	D:o d:o.	Skräddaren J. A. Rydström.	1887 ^{18/4}	21	332	718	—	D:o.	(48)
Sjuk- och begravningskassan vid Jönköpings mekaniska verkstad.	D:o d:o.	Arbetarne.	1872	41	708	1,855	—	Arbetarne.	
Nykterhetsvännernas allm. sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	C. E. Thorsell.	1893 ^{2/1}	68	1,443	103	—	Uppsyningsmannen C. E. Thorsell.	(49)

Jönköpings kristliga ungdoms-förenings sjuk- och begravningskassa.	D:o	d:o.	Ungdomsföreningen.	1879	5	324	395	—	En styrelse.	50)
Jönköpings absoluta nykterhetsförenings d:o.	D:o	d:o.	Medlemmarne.	1895 ⁹ / ₂	9	340	285	—	D:o.	51)
Skomakarnes d:o.	D:o	d:o.	Mästare och gesäller.	Under skrättiden. 1888 ²² / ₁₀	7	140	1,500	—	D:o.	52)
Jönköpings handverkarens sjelfhjulsförening.	D:o	d:o.	Mälaren M. P. Jonsson.	1888 ³ / ₃	22	587	312	—	D:o.	53)
Föreningen Hjelpsamma vänner.	D:o	d:o.		1888 ³ / ₃	2	36	961	—	D:o.	54)
Arbetarnes vid Jönköpings tändsticksfabrik sjukhjuls- och pensionskassa.	D:o	d:o	saunt pensioner.	1872 ²⁰ / ₄	240	8,911	30,502	—	Bolaget.	55)

f) Pensionsfonder.

Svenssonska donationsfonden.	Understöd åt behöfvande enkor och döttrar efter aflidne hofrütts- och laudstatstjenstemän.	Engan L. M. Svensson.	1886 ¹⁸ / ₅	2	75	1,500	—	Drätselkammaren.
Pensionsfonden för äldersigna qvinliga tjenstehjon.	Angifves af namnet.	Allmänna rådstugan.	1862 ³ / ₃	12	673	14,592	—	D:o.
Fru Maria Westmans understödsfond.	Understöd åt orkeslösa tjenarinnor.	Grosshandlaren G. Westman o. h. h. Carolina.	1891 ²⁸ / ₁	3	177	5,000	—	D:o.
Henriksons fond.	Lifstids pension till namngifven person och efter dennes död understöd åt behöfvande.	Okänd.	1891 ³¹ / ₃	1	500	12,484	—	D:o.
Caspersonska graffonden.	Underhåll af en familjgraf och återstoden till understöd åt orkeslösa tjenarinnor i fattiga omständigheter.	Öfverstinnan Elin Lilliehöök, f. Caspersson.	1892 ¹⁷ / ₈	1	27	2,384	—	D:o.
Wincklers pensionsfond.	Pensioner åt arbetare vid Jönköpings tändsticksfabrik.	A. W. Winckler.	1877 ¹² / ₈	101	750	15,000	—	Bolaget.
C. F. Lundströms pensionsfond.	D:o åt d:o.	C. F. Lundström.	1883 ³⁰ / ₄	100	1,250	25,000	—	D:o.
Pensions- och understödsfonden vid Jönköpings tändsticksfabrik.	D:o och understöd åt d:o.	Bolaget.	1888 ³¹ / ₁₂	28	5,771	112,442	—	D:o.

g) Pensionskassor.

Borgerskapets enskilda kassa och Bjuggeska fonden.	Understöd åt äldre och behöfvande borgare och borgare- enkor i Jönköping.	Jönköpings borgerskap och Lars Bjugg.	1815 ⁸ / ₁	65	2,725	67,479	—	Stadens äldste.	56)
--	---	---------------------------------------	----------------------------------	----	-------	--------	---	-----------------	-----

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Bryant & Mays fond.	Nyttigt ändamål för arbetarne vid Jönköpings tändsticksfabrik.	William Bryant och Francis May.	1858 ⁴ / ₉	—	250	4,300	—	Bolaget.	
Rahmska fondeu.	Till nyttigt ändamål för Jönköping.	V. häradshöfdingen A. E. Rahm.	1886 ²³ / ₁₁	1	250	4,809	—	Drätselkammaren.	
Bergströmska donationssonden.	Inköpande af hus till uthyrning åt fattiga för billig hyra.	Handlanden A. Bergström.	1852 ⁴ / ₃	—	—	23,081	17,000	D:o.	
Gamla brännvinsbolagsfondens besparingsfond.	Anslag hvart femte år till något för staden nyttigt ändamål.	Stadsfullmäktige.	1876 ⁷ / ₄	—	—	124,895	—	D:o.	
			Summa	—	1,547	47,819	1,139,889	45,600	

C. I Eksjö stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. paupes hontoux och dylikt.

P. Lindahls donation.	Understöd åt 4, högst 5 behöfvande.	P. Lindahl och hustru.	1786 ²⁰ / ₅	20	205	—	—	Fattigvårdsstyrelsen.	57)
C. E. Eckerströms d:o.	Understöd åt en borgarenska.	Borgmästaren C. E. Eckerström.	1849 ²⁴ / ₁₂	1	18	500	—	Borgerskapets äldste.	
Annette Wilhelmina v. Lie- wens d:o.	Understöd åt 6 ohemslade, värlarade flickor mellan 16 och 20 ar.	Häradshöfdingen M. v. Lie- wens.	1860 ¹² / ₃	6	326	8,431	—	Magistraten.	
M. L. Palublad's donations- fond.	Understöd åt 3 paupes hontoux.	Enkelan M. L. Palublad.	1892 ¹³ / ₃	3	214	6,002	—	D:o.	

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Lindblad'ska fondeu.	Understöd åt folkskolan för flickor.	Häradshöfdingen A. P. Lindblad.	1862 ³ / ₇	—	220	3,200	2,000	Skolrådet.
Ljungbergska d:o.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Fältläkaren M. J. Ljungberg.	1866 ²⁵ / ₉	12	201	5,055	—	Magistraten och stadsfullmäktige.
Hendlund'ska d:o.	Beklädnad och underhåll åt 10 fattiga skolbarn.	Handlanden F. F. Hendlund.	1870 ²¹ / ₂	10	210	5,000	—	D:o d:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1895		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1895.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
<i>e) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Stjernereutziska stipendiefonden.	Understöd till i staden födde lärjungar vid Eksjö allmänna läroverk.	Häradshöfdingen Z. Stjernereutz.	1806 ^{2/3}	7	150	3,002	—	Magistraten och stadsfullmäktige.	
Nilsson-Aschanska d:o.	Af Årsruntan gifvas ^{2/3} till I vid Eksjö allm. läroverk studerande slägtning till J. L. Aschan, återstoden delas lika mellan 3 af läroverkets lärjungar.	Bergsrådet J. L. Aschan och Karin Aschan, f. Nilsson.	1846 ^{25/11}	4	135	3,000	—	D:o d:o.	
Hasselska d:o.	Understöd åt fattiga och sedliga lärjungar vid läroverket.	Stadsuppbördskommisariern Z. Hassel.	1859 ^{3/3}	2	128	3,000	—	Läroverkskollegiet.	
Ljungbergiska d:o.	Understöd åt 3 lärjungar vid deras afgång till högre läroverk.	Fältläkaren N. J. Ljungberg.	1866 ^{15/6}	3	250	5,000	—	D:o.	
August Palmblads stipendiefond.	Understöd åt 2 fattiga lärjungar, födde i Eksjö eller slägtningar till testator.	Rådmannen A. Palmblad.	1868 ^{12/8}	2	200	5,000	—	D:o.	
Hernlundiska stipendiefonden.	Understöd åt flitige och välartade lärjungar vid läroverket.	Handlanden F. F. Hernlund.	1870 ^{21/3}	4	210	5,000	—	Magistraten och stadsfullmäktige.	
Justeliska d:o.	Stipendier åt lärjungar vid d:o.	Apotekaren M. Justelius.	1883 ^{15/5}	5	130	3,000	—	Läroverkskollegiet.	
<i>e) Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Eksjö arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.	Understöd åt föreningens medlemmar.	—	1865	31	934	9,980	—	En styrelse.	(50)
Eksjö hundramannaförenings d:o.	D:o d:o.	—	1881	127	2,191	13,828	10,254	D:o.	(50)
Eksjö nykterhetsvänners d:o.	D:o d:o.	—	1893	6	58	255	—	D:o.	(60)
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Justeliska fonden.	Räntan utdelas till fattiga slägtningar.	Apotekaren M. Justelius.	1883 ^{15/5}	2	125	3,000	—	Stadsfullmäktige.	
Ljungbergiska gratifikationsfonden.	Räntan utdelas till 3 enkör eller ogifta kvinnor.	Fältläkaren N. J. Ljungberg.	1866 ^{15/6}	3	238	5,000	—	Magistraten och stadsfullmäktige.	
<i>h) Andra stiftelser och inrättningar.</i>									
Ljungbergiska fonden.	Uppförande af arbetarebostäder.	Fältläkaren N. J. Ljungberg.	1866 ^{15/6}	—	—	27,184	11,000	Magistraten och stadsfullmäktige.	
Justeliska d:o.	Räntan användes till för Eksjö stad nyttiga ändamål.	Apotekaren M. Justelius.	1883 ^{15/5}	—	1,055	3,000	—	Stadsfullmäktige.	
N. J. Sjöstedts donationsfond.	Pensioner åt 4 enkör och 4 döttrar af borgare, uppfostringshjelp åt 8 borgarebarn, beklädnad åt fattiga skolbarn, bosättningsbidrag åt unge handverkare, julgåfva åt fattige.	Prosten N. J. Sjöstedt.	1855 ^{18/10}	78	1,575	31,296	—	Kyrkorådet o. stadens äldste.	
			Summa	—	326	8,773	148,733	23,254	
D. I Grenna stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Johan Lindbergs fond.	Räntan skall årligen utdelas till högst 3 fattiga, i Grenna stad bosatta personer.	Garfverifabrikören J. Lindberg.	1879 ^{2/10}	3	100	2,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Ridderstråleska fonden.	Räntan skall årligen utdelas till 2 fattiga enkör eller 2 fattiga barn efter borgare eller andra personer inom staden, kända för ärbart uppförande.	Majoren C. V. Ridderstråhle.	1829 ^{2/10}	2	75	1,667	—	D:o.	
Grenna borgerskaps nödhjelpskassa	Att hjälpa afsigkomne borgare, nödställda enkör och oryxade barn.	Grenna borgerskap.	1842 ^{9/4}	11	105	4,689	—	Tre af borgerskapets äldste.	

Grenna sjukhjulsförening. Sjuk och begravningshjulsf.

	1876	14	286	1,358	—	En styrelse.
Stamma	—	30	566	9,714	—	

A n m ä r k n i n g a r.

¹⁾ Afkastningen har tillfallit fattigkassan. — ²⁾ När räntan uppgått till 80 kr., utdelas deraf $\frac{3}{4}$ till pauvres honteux, fattiga enkör med barn eller sådana, som genom sjukdom eller olyckor utan eget förvällande kommit i behof, utan att vara fattighjon, och $\frac{1}{4}$ till hednamsionen. — ³⁾ För fattiggården betalas 250 kr. i årligt arrende till Linderås fattigkassa. — ⁴⁾ Under år 1895 hafva utdelats 7 tunnor spanmål. — ⁵⁾ Denna fond benämndes i förra femårsberättelsen oriktigt Drottning Josefnas gåfvofond. — ⁶⁾ Under år 1895 skedde ingen utdelning. — ⁷⁾ Utdelning sker ej, förrän kapitalet genom tilläggande af de årliga räntorna uppgått till 4,000 kr. — ⁸⁾ Under år 1895 har räntan kommit skolkassan till godo. — ⁹⁾ Hemmet eger $\frac{1}{4}$ mantal Skede Klockaregården jemte nödiga inventarier. — ¹⁰⁾ Räntan tilldelades år 1895 småskollärarinnan vid Sandsjö station för öfvertidslöning. — ¹¹⁾ Räntan tillägges årligen skolkassan. — ¹²⁾ Räntan utgår till folkhögskolan i Tranås köping. — ¹³⁾ Föreningen upplöst d. 2/5 1895. — ¹⁴⁾ Delegationer år 1895 utgjorde 146.75 kr. — ¹⁵⁾ Do: 203.18 kr. — ¹⁶⁾ Do: 792.36 kr. — ¹⁷⁾ Ingen utdelning år 1895. — ¹⁸⁾ Delegationer år 1895 utgjorde 3,207 kr. — ¹⁹⁾ Do: 291.30 kr. — ²⁰⁾ Do: 352.28 kr. — ²¹⁾ Do: 481.97 kr. — ²²⁾ Do: 230.25 kr. — ²³⁾ Do: 1,613.70 kr. — ²⁴⁾ Do: 108.61 kr. — ²⁵⁾ Do: 996.88 kr. — ²⁶⁾ Do: 1,042.44 kr. — ²⁷⁾ Do: 140.70 kr. — ²⁸⁾ Do: 1,193 kr. — ²⁹⁾ Do: 633 kr. — ³⁰⁾ Do: 638.50 kr. — ³¹⁾ Do: 474 kr. — ³²⁾ Do: 1,399.23 kr. — ³³⁾ Den i förra berättelsen upptagna Nydala lifrentefond eger sedan 1892 års början inga tillgångar, emär hela fonden, 1,088 kr., på grund af kommunalstämman beslut d. 23/12 1891 anslogs till en kommunalkassa. — ³⁴⁾ De till 5 personer utdelade 100 kr. utgöra lifrentor å 20 kr. — ³⁵⁾ Donationen utgör $\frac{1}{2}$ mil Holsby Rålsgård.

Hvarje donationstagare har dessutom 2 rum och 4 fannar ved samt del i trädgård. — ³⁶⁾ Under femårsperioden äro icke några delegationer erlagda. — ³⁷⁾ Den i förra femårsberättelsen upptagna Torpadeska fonden överlemnades år 1894, då den utgjorde 1,114 kr. 28 öre, till kyrkorådet i Grenna och har i sin helhet användts till ny kyrkobyggnad i Grenna, hvadan fonden numera upphört. — ³⁸⁾ Fonden utgör behållning af insamlade medel till afhjelpande af nöden i följd af 1868 års missväxt i länet. — ³⁹⁾ Räntan å denna fond har från och med år 1871 tilldelats Alseda pastorats barnhem. — ⁴⁰⁾ Af skolrådet förvaltas trene fonder, alla afsedda att befordra slöjdundervisning åt flickor inom staden, hvilka ursprungligen tillkommit genom insamlingar och välgörenhetsställningar på skilda tider, ehuru de nu betraktas såsom en skoldistriktets oinskränkta tillhörighet. Dessa äro uppfostringsfonden från år 1844 å 8,254.74 kr., grundfonden från år 1845 å 6,000 kr. och besparingsfonden å 2,343.34 kr., allt vid 1895 års slut. — ⁴¹⁾ Donationen utgöres af ett område, utan äsatt taxeringsvärde, af 20 nr 38 qvm., hvilket är utarrenderadt för 30 kr. per år. — ⁴²⁾ Delegationer år 1895 utgjorde 1,360 kr. — ⁴³⁾ Do: 1,342.35 kr. — ⁴⁴⁾ Do: 766.44 kr. — ⁴⁵⁾ Do: 1,048.75 kr. — ⁴⁶⁾ Do: 1,271.60 kr. — ⁴⁷⁾ Do: 1,382.10 kr. — ⁴⁸⁾ Do: 691.25 kr. — ⁴⁹⁾ Do: 1,657.50 kr. — ⁵⁰⁾ Do: 326.75 kr. — ⁵¹⁾ Do: 698.73 kr. — ⁵²⁾ Do: 132 kr. — ⁵³⁾ Do: 594.25 kr. — ⁵⁴⁾ Do: 274 kr. — ⁵⁵⁾ Do: 7,554.10 kr. Kassan utdelar utom sjuk- och begravningshjulsf även pensioner till arbetarnes ogifta enkör. — ⁵⁶⁾ Do: 300 kr. — ⁵⁷⁾ Donationen består af arrendet för jordegan Tufvehagen. — ⁵⁸⁾ Delegationer år 1895 utgjorde 519 kr. — ⁵⁹⁾ Do: 3,263 kr. — ⁶⁰⁾ Do: 188.08 kr. — ⁶¹⁾ Do: 290.50 kr.

